

Ewaluacja bieżąca kryteriów wyboru projektów PROW 2014-2020

Raport końcowy z Zadania 1

Zamawiający: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Wykonawca: ECORYS Polska Sp. z o. o.

8 grudnia 2017

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Badanie realizowane na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Badanie współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Zespół badawczy:

Ewa Dzielnicka

Agata Niedolisteł

Marta Mackiewicz

Adam Rybkowski

Monika Sochaczewska

Spis treści

Spis treści.....	3
Indeks skrótów	5
1. Streszczenie	6
2. Summary	9
3. Wstęp	12
4. Opis podejścia metodologicznego	16
5. Wyniki analiz dla poszczególnych typów operacji	21
5.1. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	23
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	24
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze	28
5.2. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa	35
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	35
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze	38
5.3. Premie dla młodych rolników	42
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	43
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze	49
5.4. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	58
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	60
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze	67
5.5. Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym	76
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	77
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze	83
5.6. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości	89
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	89
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze	93
5.7. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych	100
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	100
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze	105

5.8. Modernizacja gospodarstw rolnych.....	108
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	113
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze	127
6. Transparentność, bezstronność i niedyskryminacyjność procedury ustanawiania kryteriów wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji	149
7. Customer Journey Map	151
8. Wnioski i rekomendacje	154
Spis tabel	168
Spis rysunków	169
Aneks I. Macierze uzupełniające	171
Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	172
Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa.....	174
Premie dla młodych rolników.....	175
Przetwórstwo i marketing produktów rolnych.....	179
Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym	184
Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości.....	187
Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych	189
Modernizacja gospodarstw rolnych	191
Aneks II. Narzędzia badawcze	201
IDI z przedstawicielami IZ/IP	201
FGI doradcy rolniczy.....	204
Customer Journey Map.....	206
Panel ekspertów	209

Indeks skrótów

ARiMR (ARMA)	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ang. The Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture)
ARR	Agencja Rynku Rolnego
EFRR (ERDF)	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ang. European Regional Development Fund)
EUR	Symbol walutowy euro
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	Indywidualne wywiady pogłębione (ang. Individual In-depth Interview)
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostki samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KOWR	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MSP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
PLN	Symbol walutowy złotego
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PZ	Przedmiot Zamówienia (sekcja w ramach Zapytania ofertowego na realizację niniejszego badania)
UE	Unia Europejska
WPR	Wspólna Polityka Rolna

1. Streszczenie

Niniejszy raport zawiera podsumowanie zadania 1 zrealizowanego w ramach ewaluacji bieżącej kryteriów wyboru projektów PROW 2014-2020. Cele projektu obejmowały:

- Ocenę funkcjonalności kryteriów wyboru rozumianej jako zdolność do zapewnienia wyboru operacji optymalnych z punktu widzenia realizacji celów PROW 2014-2020;
- Ocenę jakości kryteriów rozumianej jako zdolność do zapewnienia trafnego opisu ocenianego zagadnienia, jednoznaczności i łatwości oceny;
- Wskazanie rekomendacji w zakresie doboru kryteriów wyboru operacji. Identyfikacja kryteriów pominiętych, które powinny zostać zastosowane w celu zapewnienia wyboru najbardziej efektywnych operacji.

W ramach zadania 1 odniesiono się do następujących typów operacji:

- Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN;
- Modernizacja gospodarstw rolnych;
- Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa;
- Premie dla młodych rolników;
- Przetwórstwo i marketing produktów rolnych;
- Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym;
- Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości;
- Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych.

Przedmiotowe badanie zostało przeprowadzone w okresie lipiec – wrzesień 2017 r. w oparciu o:

- Analizę danych zastanych;
- Metody jakościowe gromadzenia danych:
 - technikę indywidualnego wywiadu pogłębionego (ang. Individual in-Depth Interview/IDI): zastosowaną w badaniu w odniesieniu do przedstawicieli IZ i IP PROW 2014-2020;
 - technikę zogniskowanego wywiadu grupowego (ang. Focus Group Interview/FGI): zastosowaną w badaniu w odniesieniu do doradców rolnych;
- Metody monograficzne:
 - Customer Journey Map (CJM) zastosowaną w odniesieniu do potencjalnych beneficjentów;
 - Panel ekspercki.

W badaniu dokonano standardowych analiz jakościowych, przy wykorzystaniu programu Atlas.ti, oraz analiz ilościowych, przy wykorzystaniu programu Excel.

Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

pozytywnym aspektem analizowanych kryteriów wyboru projektów jest fakt, iż nie ma ani jednego kryterium, które nie wiązałoby się logicznie z którymkolwiek z celów szczegółowych PROW 2014-2020, celów przekrojowych PROW 2014-2020 lub celów poszczególnych typów operacji. Można jednak

zauważyć, iż w pewnych typach operacji dominują kryteria odnoszące się do celów polityki rozwoju obszarów wiejskich bardzo często wskazywanych w fachowej literaturze czy dokumentach unijnych (takich jak np. przywoływane często potrzeby „odmłodzenia” wsi i skrócenia łańcucha dostaw), a nie wynikających wprost z logiki PROW 2014-2020 w ramach konkretnego typu operacji (np. związane z wiekiem, formą organizacji; innymi słowy, nie przyczyniające się do realizacji celu szczegółowego, do osiągnięcia którego przyczyniać ma się dany typ operacji). Dotychczas nie doprowadziło to wprawdzie do żadnych negatywnych konsekwencji, jednak samo w sobie nie jest zjawiskiem optymalnym (może też wiązać się z niezdolnością do selekcji projektów o wysokiej jakości; patrz dalej).

Poprawność merytoryczna weryfikowana była pod kątem obiektywizmu, jednoznaczności, mierzalności, wewnętrznej spójności oraz szczegółowości opisu. W ramach analizy wskazano kryteria wyboru operacji wymagające zmian w szczególności uszczegółowienia zapisów, tam gdzie ich niedoprecyzowanie może powodować rozbieżne interpretacje, a co za tym idzie przyznawanie punktów w sposób nieobiektywny.

Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów

System kryteriów oceniono jako kompletny. Zdaniem ewaluatora, nie ma nowych, proponowanych kryteriów, których wprowadzenie miałyby krytyczne znaczenie dla osiągnięcia założeń PROW 2014-2020. Warto za to uporządkować istniejący system, w szczególności ujednolicając podejście do kwestii strategicznych, traktowanych horyzontalnie (jak np. promowanie młodych rolników). Powinny być one w miarę możliwości w jednakowy sposób traktowane we wszystkich typach operacji, gdzie rekomendowane jest ich usunięcie, jeśli nie wpisują się one w logikę interwencji danego instrumentu (pewnym wyjątkiem może być Modernizacja gospodarstw rolnych, w przypadku której młody wiek beneficjenta nie gwarantuje, ale – zgodnie z dostępnymi badaniami – zwiększa prawdopodobieństwo sukcesu projektu). Równocześnie – co stanowi główny wniosek w obszarze wag przypisanych kryteriom – kwestie socjalne, edukacyjne czy społeczne nie powinny być punktowane na równi z kwestiami stanowiącymi rdzeń danego typu interwencji. Jeśli nie przyczyniają się one do realizacji celów szczegółowych właściwych poszczególnym instrumentom, wówczas należy rozważyć ich usunięcie (a przynajmniej – zmniejszenie liczby punktów możliwej do zdobycia w ich ramach).

Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

Na wstępie należy podkreślić, iż w przypadku części typów operacji zweryfikowanie zdolności kryteriów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze było utrudnione z uwagi na relatywnie niskie zainteresowanie organizowanymi w ich ramach naborami. Spowodowało to, iż dofinansowanie mógł uzyskać praktycznie każdy, kto osiągnął zakładane minimum punktowe, które – co istotne – bywało nawet obniżane celem dążenia do wykorzystania zakładanej alokacji. Sprawia to, że niekiedy sformułowana ocena miała teoretyczny charakter, bazujący na wiedzy eksperckiej oraz zgromadzonym materiale badawczym.

Zasadniczo, w ramach wszystkich analizowanych instrumentów zidentyfikowano kryteria, które służyły selekcji projektów wysokiej jakości, tj. przyczyniających się do realizacji celów przekrojowych oraz szczegółowych (realizacji których służyć ma konkretny typ operacji). Zdarzało się natomiast, iż w systemie kryteriów wyboru dla danego instrumentu znajdowały się również takie kryteria, które wskazanej, pożądanej funkcji nie pełniły (np. opisane wyżej kryterium młodego wieku wnioskodawcy czy posiadania dobrowolnego ubezpieczenia). W takich przypadkach rekomenduje się albo całkowite usunięcie kryterium, albo zmniejszenie jego wagi (jeśli za jego utrzymaniem przemawiają żywotne interesy

społeczno-ekonomiczne i rozwojowe). Pozytywnie oceniono natomiast uwzględnienie regionalnej specyfiki w badanych instrumentach. Zauważono jednak, iż np. w przypadku Inwestycji w gospodarstwach położonych na obszarach OSN uwzględnienie specyfiki regionalnej wynika z aktów prawnych stanowiących ramy prawne realizowanych przedsięwzięć. Umieszczanie dodatkowych kryteriów wyboru stanowiłoby więc raczej dodatkowe obciążenie administracyjne niż realną korzyść dla wnioskodawców/polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Transparentność, bezstronności i niedyskryminacyjność procedury ustanawiania kryteriów wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji

Procedura ustanawiania kryteriów wynika z obowiązujących przepisów i nie może podlegać znaczącym zmianom. W proces formułowania kryteriów wyboru włączona jest znacząca liczba przedstawicieli różnych instytucji z poziomu zarządzania i wdrażania Programu, a gdy zaistniała taka potrzeba – również ekspertów zewnętrznych dziedzinowych. Kierunkiem, w którym procedura powinna ulegać zmianom, jest konsultowanie wewnątrz poszczególnych instytucji projektów dokumentów przy udziale pracowników bezpośrednio zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych instrumentów wsparcia. Zgłaszając propozycję zmiany, autor powinien być zobligowany do przygotowania dla niej uzasadnienia, Ministerstwo zaś powinno odrzucając propozycję zmiany również to uargumentować. Taki proces pozwoli na bardziej przejrzyste dla obu stron i obiektywne kształtowanie procedury ustanawiania kryteriów wyboru operacji.

Systemu oceny i wyboru projektów nie prowadzi do nierówności w ocenie, nie zidentyfikowano kryteriów, które by pozwalały na uwzględnianie indywidualnych preferencji w ramach grup czy typów wnioskodawców. Kryteria wyboru operacji premiuje grupy znajdujące się w trudniejszej sytuacji, bądź takie, których wspieranie jest celem Programu.

2. Summary

This report includes the summary of task 1, completed as part of the on-going evaluation of the criteria of Rural Development Programme for 2014-2020 (RDP) for projects selection. The research objectives included:

- Assessment of the functionality of the selection criteria understood as the ability to ensure selection of the optimum operations from the point of view of the implementation of the RDP 2014-2020 objectives;
- Assessment of the criteria quality understood as the ability to ensure correct description of the issue assessed, as well as unambiguity and ease of assessment;
- Indication of the recommendations regarding the choice of the operation selection criteria. Identification of the omitted criteria which should have been used in order to ensure selection of the most effective operations.

As part of task 1, the following types of the operations were analysed:

- Investment in the farms located in vulnerable zones;
- Modernisation of agricultural holdings;
- Payments for farmers transferring small farms;
- Start up aid for young farmers;
- Processing and marketing of agricultural products;
- Setting up of producer groups and organisations in the agriculture and forestry sectors;
- Support for new participation in quality schemes;
- Support for information and promotion activities.

The study in question was carried out from July to September 2017, based on:

- Desk research;
- Quality methods of data gathering:
 - individual in-depth interviews (IDI): used in the study for the representatives of the Managing Authority and Intermediate Body for RDP 2014-2020;
 - Focus Group Interview/FGI: used in the study for the agricultural advisors;
- Monographic methods:
 - Customer Journey Map (CJM) used for the potential beneficiaries;
 - Expert panel.

During the study, standard qualitative analyses were conducted using the Atlas.ti and quantitative analyses using the Excel.

Subject-matter and logical correctness of the project selection criteria

What is a positive aspect of the project selection criteria analysed is the fact that there is not even one criterion which would not be logically related to any of the specific RDP 2014-2020 objectives, transversal RDP 2014-2020 objectives or the objectives of the individual types of operations. It can be pointed out, however, that certain types of operations are dominated by criteria which refer to the objectives of the

rural development policy which are very frequently indicated in the professional literature or EU documents (e.g. the frequently mentioned need to “rejuvenate” the countryside and shorten the supply chain), rather than ones which directly result from the RDP 2014-2020 logic as part of a specific type of the operation (e.g. connected with the age, form of organisation; in other words, they do not contribute to implementation of a specific objective to the implementation of which a given type of the operation is supposed to contribute). Although so far it has not led to any negative consequences, it is not an optimum phenomenon itself (it may involve the inability to select quality projects, which has been discussed later).

The subject-matter correctness was verified in terms of objectivity, unambiguity, measurability, internal cohesion and the detail of the description. As part of the analysis, the operation selection criteria were indicated which require changes, in particular, with regard to making their provisions more specific where the lack of their precision may result in contradictory interpretations, and, consequently, points being awarded in a non-objective manner.

Completeness and proportionality of the project selection criteria

The system of criteria was assessed as complete. In the opinion of the evaluator, there are no new, proposed criteria whose introduction would be crucial for achievement of the RDP 2014-2020 assumptions. However, it is worth sorting out the existing system, in particular, by standardising the approach to the strategic issues treated horizontally (e.g. promotion of young farmers). They should be, if possible, treated in the same way in all types of the operations, where it is recommended that they are eliminated, if they do not fit into the logic of a given instrument’s intervention (what may be a certain exception is Modernisation of farms, in the case of which beneficiary’s young age does not guarantee, but - according to the research available - increases the likelihood of the project’s success). At the same time - which is the main conclusion in the area of the weights assigned to the criteria - welfare, educational or social issues should not be awarded the same number of points as the issues being the core of a given type of intervention. If they do not contribute to the implementation of the specific objectives of the individual instruments, one should consider eliminating them (or, at least, reducing the number of points which can be awarded as part of them).

Ability of the project selection criteria to identify and select projects of a given nature

In the beginning, it needs to be pointed out that in the case of certain types of the operations, the verification of the criteria’s ability to identify and select projects of a given nature was difficult due to a relatively limited interest in the calls organised as part of them. Consequently, a subsidy was available to virtually anybody who achieved the minimum number of points assumed, and that level - importantly - was sometimes reduced even further in order to ensure that the allocation assumed is used. As a result, sometimes the assessment made was theoretical, and was based on the expert knowledge as well as the research material gathered.

In principle, as part of all instruments analysed criteria were identified whose aim was to select quality projects, i.e. ones contributing to implementation of the transversal and specific objectives (and the specific type of the operation is supposed to contribute to such implementation). On a few occasions it happened, however, that the system of the selection criteria for a given instrument also included criteria which did not fulfill the desirable function in question (such as the above-mentioned criterion concerning the applicant’s young age or taking out voluntary insurance). In such cases, it is recommended that such a criterion is eliminated in its entirety, or that its weight is reduced (if it needs to be kept due to vital socio-economic and developmental reasons). What was, however, deemed to be positive was taking the regional characteristics into account in the instruments analysed. It was noticed, however, that e.g. in the case of Investment in the farms located in vulnerable areas taking the regional characteristics into account results from the legal acts constituting the legal framework for the projects implemented.

Consequently, including additional regional selection criteria would rather be an additional administrative burden than a genuine benefit for the beneficiaries/rural development policy.

Transparency, as well as unbiased and non-discriminatory nature of the procedure for setting out the operation selection criteria and operation selection criteria.

The procedure for setting out the criteria results from the applicable regulations, and may not be subject to significant changes. A large number of representatives of various institutions at the level of the Programme's management and implementation, and - should the need arise - also external experts from individual fields are involved in the process of formulating the selection criteria. The direction in which the procedure should change is the consultation, within the individual institutions, of draft documents with participation of the employees who are directly involved in the implementation of the individual support instruments. Proposing a change, the author should be obliged to prepare its justification, whereas the Ministry should provide relevant arguments, if it rejects the proposed changes. Such a process will result in a more transparent for both parties and objective shaping of the procedure for setting out the operation selection criteria.

The project assessment and selection system does not lead to inequality in assessment, and no criteria were identified which would allow taking into account individual preferences as part of groups or types of applicants. The operation selection criteria favour groups which are in a difficult situation or ones in the case of which supporting them is the Programme's objective.

3. Wstęp

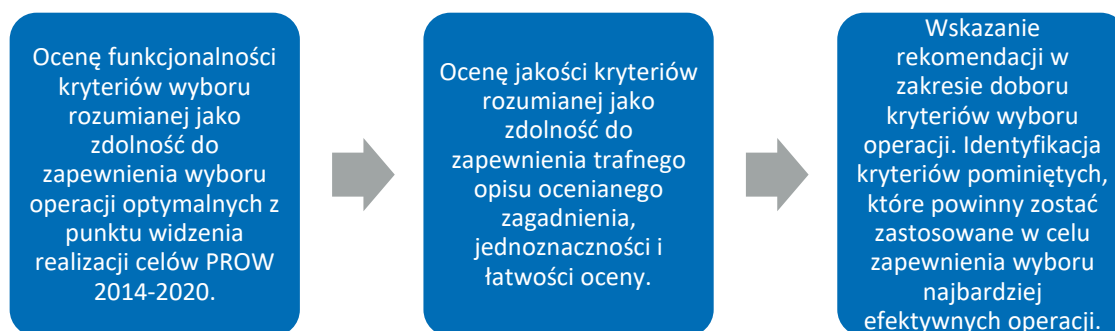
Fakt realizacji niniejszej ewaluacji podyktowany był potrzebą pogłębionej analizy trafności i użyteczności przyjętych rozwiązań w zakresie wyboru operacji do realizacji w ramach PROW 2014-2020 w związku z wejściem w życie przepisów uszczegóławiających rozwiązania przyjęte w PROW 2014-2020 już po zatwierdzeniu Programu.

W ramach niniejszego Zadania 1, analizie poddane zostaną następujące działania/typy operacji:

- Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN;
- Modernizacja gospodarstw rolnych;
- Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa;
- Premie dla młodych rolników;
- Przetwórstwo i marketing produktów rolnych;
- Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym;
- Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości;
- Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych.

Uwzględniając powyższe, cele badania obejmowały:

Rysunek 1. Cele badania

Źródło: Zapytanie ofertowe, s. 2.

W celu usystematyzowania prowadzonych analiz i formułowanych ocen Wykonawca wprowadził podział gromadzonych danych i informacji na wyróżnione na schemacie poniżej obszary badawcze tożsame z zagadnieniami adresowanymi przez pytania badawcze wskazane przez Zamawiającego. Oznacza to dokonanie kategoryzacji pytań badawczych i uporządkowanie ich (powiązanie pytań w grupy) ze względu na obszary tematyczne. Pozwoliło to na zachowanie spójności tematycznej (spójności analizowanego materiału) i ciągu logicznego badania oraz raportu. Wykonawca wyróżnił cztery obszary tematyczne w ramach problematyki podnoszonej w ramach niniejszej ewaluacji:

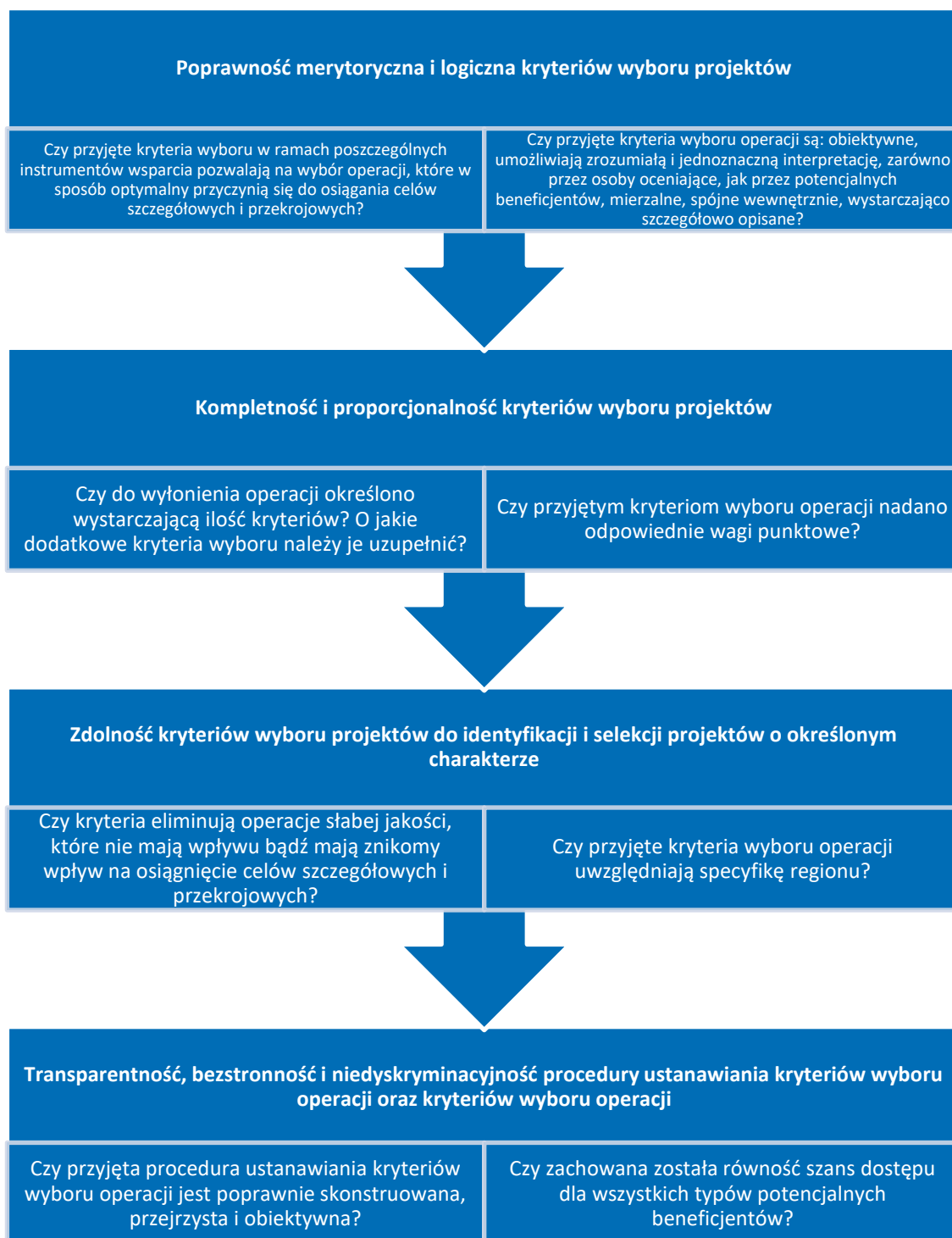
Rysunek 2. Obszary tematyczne ewaluacji pokrywające zakres badania zdefiniowany pytaniami badawczymi

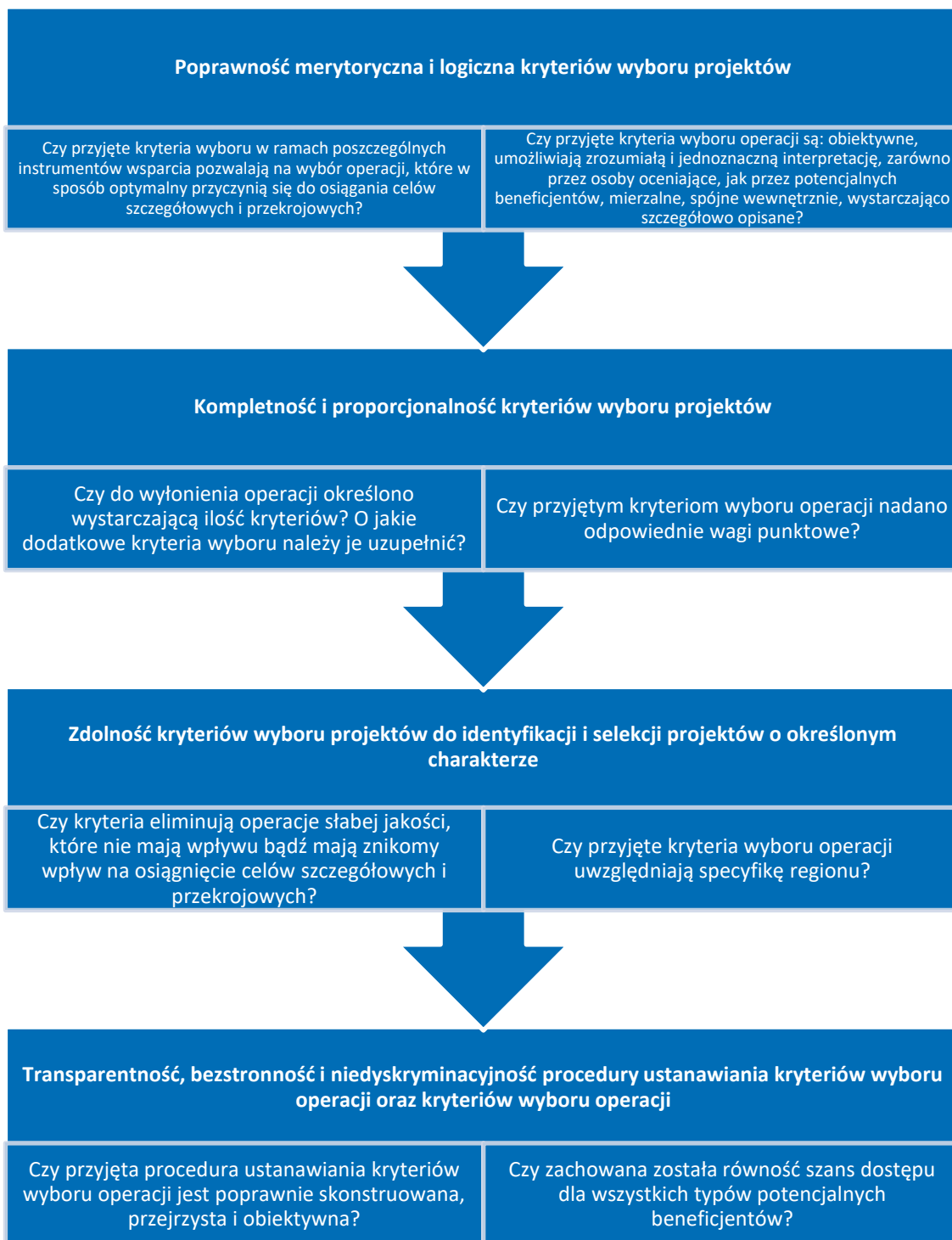
Transparentność, bezstronność i niedyskryminacyjność procedury ustanawiania kryteriów wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji		
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów	Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów	Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

Źródło: opracowanie własne.

Powyższe wyszczególnienie stanowi pochodną przekonania, iż transparentność, bezstronność i niedyskryminacyjność procedury ustanawiania kryteriów wyboru operacji oraz samych już kryteriów wyboru operacji jest kwestią horyzontalną, właściwą wszystkim analizowanym operacjom. Z kolei trzy pozostałe wyszczególnione obszary tematyczne ściśle wiążą się ze specyfiką konkretnego instrumentu wsparcia, w ramach którego są analizowane. Dodatkowo, poprawność merytoryczną i logiczną kryteriów wyboru projektów można uznać za warunek konieczny poprawnego systemu kryteriów wyboru, zaś kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze – to warunek wystarczający optymalnego systemu kryteriów wyboru. Poniżej zawarto przypisanie obszarów tematycznych do pytań ewaluacyjnych, na które w ich ramach odpowiedziano.

Rysunek 3. Przypisanie obszarów tematycznych do pytań ewaluacyjnych

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Zapytania ofertowego, s. 2-3.

4. Opis podejścia metodologicznego

Badanie miało charakter ewaluacji bieżącej (on-going), które co do zasady skupiają się na doraźnych problemach i barierach we wdrażaniu programu, bądź służą ocenie, czy w obliczu pojawiających się warunków zewnętrznych (np. zmiana lub wprowadzenie nowych przepisów) założenia, zapisy, cele pozostają aktualne. Zakres i specyfika problematyki będącej przedmiotem niniejszego badania wymagały przyjęcia wielowymiarowego podejścia badawczego, uwzględniającego (1) **różne perspektywy oceny i źródła danych**, oraz (2) **uzupełniające się metody i techniki badawcze**. Równie ważnym aspektem badania była jego (3) **etapowość**, która pozwoli w sposób jak najbardziej efektywny wykorzystać planowane metody i techniki badawcze oraz źródła danych.

W badaniu uwzględnione zostały **trzy różne perspektywy oceny** uchwycone poprzez zaproszenie do udziału w badaniu **czterech kategorii respondentów** - jak na schemacie poniżej.

- **perspektywa systemowa**: perspektywa instytucji odpowiedzialnych za programowanie i wdrażanie instrumentów wsparcia w ramach PROW 2014-2020 (MRiRW, ARiMR, KOWR),
- **perspektywa strony popytowej**: perspektywa potencjalnych beneficjentów wsparcia w ramach PROW 2014-2020,
- **perspektywa ekspercka**: perspektywa doradców rolnych pomagających m.in. w opracowywaniu wniosków w ramach PROW 2014-2020 oraz specjalistów (ekspertów dziedzinowych) zajmujących się problematyką spójną z kwestiami adresowanymi przez PROW 2014-2020 w ramach poszczególnych priorytetów Programu.

Ewaluacja ta wiązała się również z zastosowaniem wachlarza technik badawczych o charakterze ilościowym i jakościowym ze znaczącą rolą Desk Research (badania danych zastanych). Każdy z obszarów tematycznych wchodzących w zakres badania podlegał analizie stanowiącej syntezę kilku metod i technik badawczych. **W badaniu przewidziane zostały następujące metody i techniki badawcze służące gromadzeniu danych:**

- Analiza danych zastanych;
- Metody jakościowe gromadzenia danych:
 - technika indywidualnego wywiadu pogłębionego (ang. Individual in-Depth Interview/IDI): zastosowana w badaniu w odniesieniu do przedstawicieli IZ i IP PROW 2014-2020;
 - technika zogniskowanego wywiadu grupowego (ang. Focus Group Interview/FGI): zastosowana w badaniu w odniesieniu do doradców rolnych;
- Metody monograficzne:
 - Customer Journey Map (CJM) zastosowana w odniesieniu do potencjalnych beneficjentów;
 - Panel ekspercki.

Desk research

W ramach desk research przeanalizowano branżową literaturę naukową, raporty i analizy poświęcone PROW, a w szczególności – dokumenty programowe PROW 2014-2020.

Metoda desk research była wykorzystywana celem uzyskania odpowiedzi na pytania z każdego zaplanowanego w badaniu obszaru tematycznego. Zebrane w jej toku informacje od samego początku warunkowały przebieg badania, kształt narzędzi badawczych itp., dodatkowo wskazując kolejne obszary, jakie należało zgłębić przy wykorzystaniu omawianej metody.

Indywidualne wywiady pogłębione – IDI

W ramach oceny on going przeprowadzono wywiady pogłębione (głównie indywidualne, ale także diadę) z **łącznie 11 osobami reprezentującymi trzy kluczowe grupy respondentów**: przedstawiciele instytucji zaangażowanych w programowanie i wdrażanie PROW 2014-2020:

- MRiRW (3 osoby),
- ARiMR (7 osób),
- KOWR (d. ARR) (1 osoba).

Taki dobór respondentów wynikał z przekonania, iż ważne jest skonfrontowanie opinii osób, które mają do czynienia z programowaniem i wdrażaniem interwencji na różnych etapach. Każda z ról w łańcuchu wdrażania wiąże się z innymi szansami i ograniczeniami. Rozpoznanie ich wszystkich było konieczne do sformułowania kompleksowych rekomendacji w ramach badania.

Tabela 1. Respondenci w ramach IDI z przedstawicielami instytucji zaangażowanych w programowanie i wdrażanie PROW 2014-2020

L.p.	Instytucja	Reprezentowane jednostki organizacyjne
1	MRiRW	<ul style="list-style-type: none">• Wydział Rozwoju Gospodarstw (1)• Wydział Rozwoju Przedsiębiorczości (1)• Wydział Transferu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie oraz Konsolidacji Producentów Rolnych (1)
2	KOWR (d. ARR)	<ul style="list-style-type: none">• Biuro Rozwoju Rynku, Działu Promocji Rynku Lokalnego (1)
3	ARiMR	<ul style="list-style-type: none">• Departament Działań Społecznych i Organizacji Producentów (4)• Departament Oceny Projektów Inwestycyjnych (1)• Departament Działań Delegowanych (1)• Departament Działań Inwestycyjnych (1)

Źródło: opracowanie własne.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI)

Celem FGI była ocena, czy kryteria wyboru projektów, system wyboru operacji i stosowna legislacja odpowiadają celom interwencji i potrzebom grup docelowych.

Dobór osób do badania miał charakter celowy, a więc opierał się na założeniu, iż do udziału w FGI należy zaprosić osoby posiadające możliwie najszerszą wiedzę w zakresie przedmiotu badania. Respondentami w ramach tej techniki byli doradcy rolniczy.

Customer Journey Map (CJM)

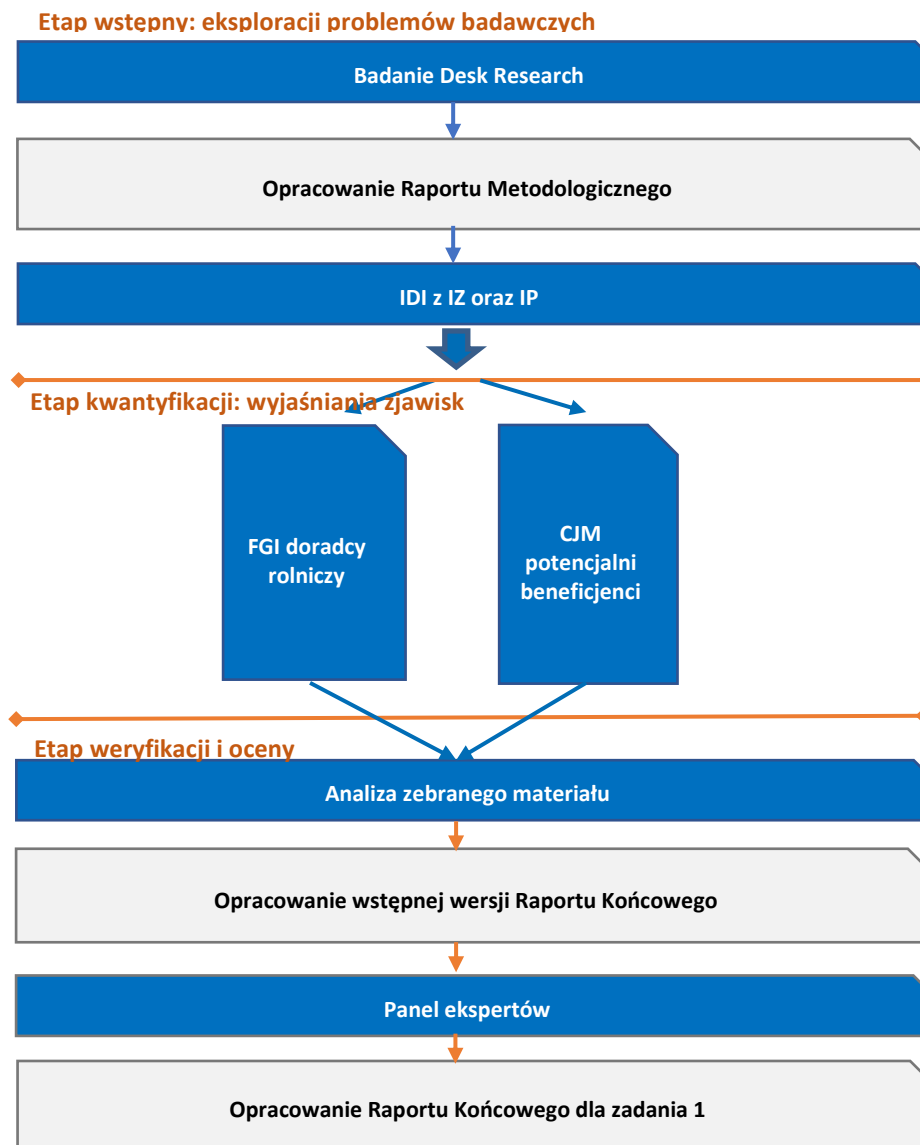
Customer Journey Map pozwolił na zgromadzenie materiału prezentującego perspektywę potencjalnego wnioskodawcy, co umożliwiło lepsze zrozumienie percepcji systemu wyboru projektów oraz systemu kryteriów wyboru projektu. Po pierwsze Customer Journey Map dał zdiagnozowanie potencjalnych barier w zakresie systemu kryteriów leżących po stronie systemu wdrażania PROW 2014-2020, czyli np. związanych z procedurami, wymaganiami dotyczącymi procesu aplikacji oraz współpracą instytucji z beneficjentami. Z drugiej strony, realizacja Customer Journey Map pozwoliła ewaluatorom na wskazanie barier niezależnych od systemu PROW, leżących po stronie samych beneficjentów (np. deficyty kompetencyjne).

Panel ekspertów

Zadaniem panelu ekspertów była odpowiedź na pytanie o trafność wniosków sformułowanych na podstawie przeprowadzonych badań oraz adekwatność proponowanych rekomendacji, a także sformułowanie eksperckich propozycji w tym zakresie. Podczas panelu ekspertów została omówiona również optymalna strategia ewentualnej implementacji przedstawionych zaleceń.

Rysunek 4 prezentuje konstrukcję logiczną badania, tj. logiczny ciąg przyczynowo skutkowy warunkujący prawidłową realizację celów badania, na który składają się różne – ze względu na funkcje badawcze – i komplementarne wobec siebie etapy badania, przynależne im metody i techniki badawcze, w powiązaniu z uwzględnionymi w badaniu perspektywami oceny (kategoriami respondentów); schemat uwzględnia również kroki milowe w realizacji badania (takie jak opracowanie raportu metodologicznego, wstępnej i ostatecznej wersji raportu końcowego z badania).

Rysunek 4. Konstrukcja logiczna badania

5. Wyniki analiz dla poszczególnych typów operacji

Głównym celem Programu jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Cel główny PROW 2014-2010 jest realizowany poprzez następujące sześć priorytetów:

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Cele szczegółowe PROW 2014-2020 są następujące:

1. 1A. Wspieranie innowacji, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
2. 1B. Wzmocnienie powiązań pomiędzy rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem, a badaniami i innowacją w celu poprawy zarządzania i ochrony środowiska
3. 1C. Promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenie zawodowe w sektorze rolnym i leśnym
4. 2A. Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwienie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej
5. 2B. Ułatwianie wejścia do sektora rolnictwa rolnikom posiadającym odpowiednie umiejętności, a w szczególności wymiany pokoleń
6. 3A. Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno- spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe
7. 3B. Wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych
8. 4A. Odtwarzanie i ochrona oraz wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów
9. 4B. Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
10. 4C. Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą
11. 5E. Promowanie ochrony i pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

12. 6A. Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy
13. 6B Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Prawidłowo dobrane kryteria wyboru projektów muszą uwzględniać obie te optyki – mikro, czyli takie warunki wyboru danej interwencji, aby realizowała ona postawione przed sobą zadania; oraz makro – czyli uwzględnienie kontekstualnych założeń, w ramach których dane założenie jest wdrażane. Oznacza to, iż pożądane są takie kryteria, które równocześnie będą optymalizować wybór projektów możliwie najściślej wpisujących się w przypisane im zadania, jak również możliwie najszerszej uwzględniać całościowe cele Programu.

Na kolejnych stronach przedstawiono logiki interwencji dla analizowanych typów operacji. W pierwszej kolejności, bazując na analizie danych zastanych oraz materiałach z IDI, wskazano na powiązane z nimi problemy lub wyzwania, jakie dana operacja ma za zadanie adresować. W dalszym kroku przedstawiono, jakie wskaźniki produktu i rezultatu zostaną osiągnięte na skutek jej wdrażania. Skupiono się na dodatkowych wskaźnikach krajowych jako najlepiej oddających specyfikę działań (ich symbole mają prostokątny kształt), choć niekiedy odwołano się do wskaźników celu czy produktu opisanych w samym Programie (ich symbole mają kształt prostokąta z zaokrąglonymi rogami), a raz nawet – do opisowego wskazania pożądanych efektów (symbol sześciokąta). Wreszcie, ostatnia „kolumna” to wskazanie głównych czynników zewnętrznych – zjawisk pozostających poza kontrolą IZ PROW 2014-2020, zaś potencjalnie mogących wydatnie wpłynąć na osiąganie jego założeń. Aby zaprezentowana logika interwencji mogła zaistnieć, konieczne są respektujące jej założenia kryteria wyboru projektów.

Dla poprawności merytorycznej kryteriów wyboru operacji zasadnicze znaczenie mają obiektywizm, jednoznaczność (rozumienia i interpretacji), mierzalność, wewnętrzna spójność oraz szczegółowość opisu. Kryteria obiektywne to takie, które eliminują subiektywne postrzeganie osób prowadzących ocenę jak i potencjalnych wnioskodawców. Interpretacja kryterium oraz ocena dokonana przy jego wykorzystaniu przez różnych ekspertów powinna prowadzić do tych samych wyników. Pozytywnie na obiektywizm kryteriów wpływa ich mierzalność. Również od jednoznaczności, a więc jasnych, niebudzących wątpliwości i możliwość różnych interpretacji kryteriów zależy poprawność przebiegu procesu oceny. Należy więc dążyć do opisanego kryteriów w sposób wystarczająco szczegółowy by w pełni przekazać ich założenia, ale również w sposób prosty, by zapewniały łatwość rozumienia zawartych treści, nie pozostawiając pola do nadinterpretacji. Brak wewnętrznych sprzeczności w formułowaniu kryteriów prowadzi do zachowania spójności wewnętrznej, a więc zgodności pozwalającej na poprawność merytoryczną.

Metodologia oceny kryteriów wyboru projektów przeprowadzona została w odniesieniu do każdego kryterium w ramach poszczególnych instrumentów wsparcia oddzielnie. Zostały one poddane szczegółowej ocenie pod kątem spełniania pięciu następujących kryteriów:

Tabela 2 Kryteria oceny kryteriów wyboru operacji

Lp.	Kryterium oceny	Definicja
1	Rzetelność	Obiektywność, możliwość przeprowadzania oceny projektów w sposób niezależny od subiektywnych (i niemających merytorycznego uzasadnienia) opinii i preferencji osób oceniających.

2	Przejrzystość	Umożliwiająca zrozumiałą i jednoznaczną interpretację, zarówno przez osoby oceniające, jak przez potencjalnych beneficjentów.
3	Mierzalność	Możliwy do pomiaru przy użyciu odpowiednich do tego narzędzi.
4	Spójność wewnętrzną	Zgodność, brak wewnętrznych sprzeczności.
5	Szczegółowość	Szczegółowo opisany, precyzyjny i dokładny.

Źródło: opracowanie własne

Jeśli dane kryterium zostało spełnione, kryterium wyboru projektów otrzymało w danej kategorii ocenę pozytywną (+), jeśli nie zostało spełnione (całkowicie lub częściowo) – ocenę negatywną (-). Wyniki oceny kryteriów wyboru projektów wraz z komentarzami i zaleceniami ekspertów z zespołu badawczego zostały zaprezentowane w formie tabel, dla każdego instrumentu wsparcia oddzielnie.

5.1. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN

W ramach typu operacji „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN” pomoc może być przyznana na inwestycje, które zapewnią dostosowanie gospodarstw do wymagań określonych w programach działań dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych. Operacja ta została określona w PROW 2014-2020 jako realizująca przede wszystkim cel szczegółowy 4B. Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów. W odniesieniu do analizowanego typu operacji ocenie podlegają następujące kryteria wyboru (**liczby porządkowe w tabeli odpowiadają skrótownym zapisom, które zawierają rysunki/wykresy w podrozdziale 5.1.**):

Tabela 3. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN - kryteria wyboru projektów

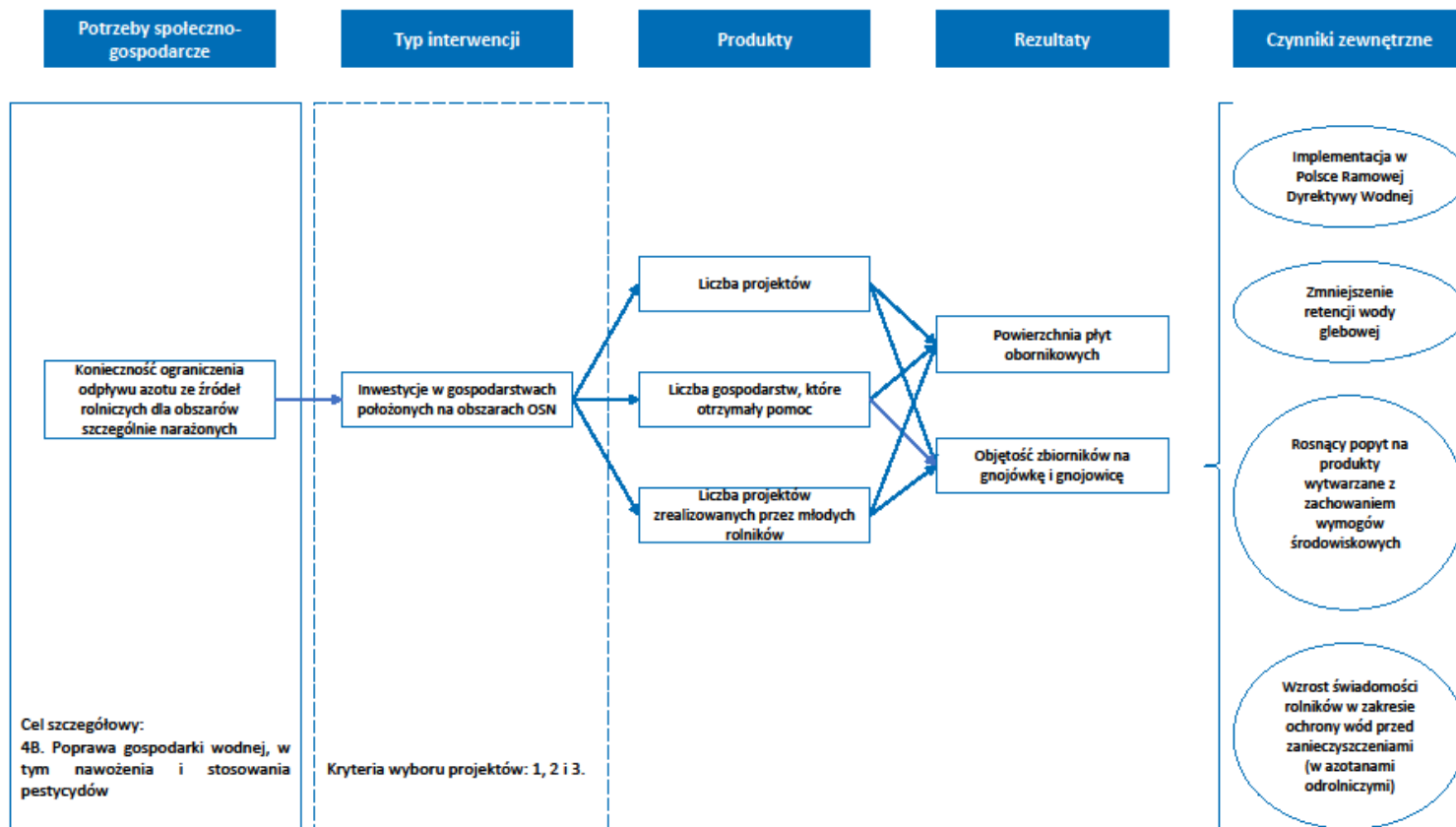
Lp.	Kryterium wyboru projektów
1	Liczba zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na DJP, jest: a) równa co najmniej 60 – przyznaje się 5 punktów, b) nie niższa niż 5 i niższa niż 60 – przyznaje się tyle punktów, ile stanowi iloraz: – sumy liczby 35 oraz iloczynu liczby 4 i liczby zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na DJP, oraz – liczby 55;
2	Udział kosztów kwalifikowalnych inwestycji objętych operacją, polegających na dostosowaniu gospodarstwa do wymagań określonych w programie działań wprowadzonym dla danego OSN, dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych: a) powyżej 75% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 5 punktów, b) powyżej 60% do 75% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 4 punkty,

Lp.	Kryterium wyboru projektów
	c) powyżej 50% do 60% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 3 punkty, d) powyżej 40% do 50% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 2 punkty, e) od 25% do 40% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 1 punkt;
3	podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy, będący osobą fizyczną, w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat – przyznaje się 2 punkty.

Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

W opinii ewaluatora, kryteria wyboru nr 1 i 2 są logicznie powiązane z celami przekrojowymi dot. środowiska i klimatu, choć związek ten ma charakter pośredni. Należy pamiętać, iż instrument ten ma za zadanie ułatwienie gospodarstwom rolnym położonym na OSN dokonanie dostosowań do standardów w zakresie gospodarowania nawozami naturalnymi, co wpływa na jakość powietrza, wody i gleby. Z tego względu im więcej zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, tym relatywna zmiana środowiskowa wynikająca z realizacji operacji będzie silniejsza. Dodatkowo, kryterium nr 2 wzmacnia koncentrację wydatkowania środków PROW 2014-2020 w obszarze spójnym z celami przekrojowymi dot. środowiska i klimatu poprzez premiowanie wyższych kosztów kwalifikowalnych inwestycji objętych operacją, polegających na dostosowaniu gospodarstwa do wymagań określonych w programie działań wprowadzonym dla danego OSN, a dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych. O ile dwa pierwsze kryteria są logicznie powiązane z celem szczegółowym, do którego przypisany jest dany typ operacji, o tyle ani literatura, ani opinie ekspertów wyrażane w toku badania nie potwierdzają, aby kryterium wieku wnioskodawcy miało jakikolwiek wpływ na jakość realizowanej inwestycji. Problemem, do którego rozwiązania ma się przyczyniać analizowany typ operacji, jest konieczność ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych – co jest powiązane z wielkością i typem gospodarstwa, jednak nie ma związku z jego strukturą właścicielską. Oczywiście, można argumentować, iż stanowi ono element stosowanej w Programie strategii wspierania młodych rolników oraz wpisuje się w cel 2B, jednak w obliczu celów analizowanej operacji nie powinno to stanowić o wyborze projektów do realizacji. Ponadto, specyficzny wskaźnik produktu, jakim jest „Liczba projektów realizowanych przez młodych rolników”, finalnie wpływa na identyczne wskaźniki rezultatu, jak w przypadku inwestycji realizowanych przez osoby powyżej 40 roku życia, stąd nie można argumentować, iż analizowane kryterium wydatnie przekłada się w sposób pozytywny na zakładane wartości chociażby wybranych, specjalnych wskaźników rezultatu. Jeśli chodzi o kryterium wyboru nr 2, to jest ono naturalną konsekwencją celów stawianych przed „Inwestycjami w gospodarstwach położonych na obszarze OSN” – jest racjonalne, aby punkty premiowały przedsięwzięcia możliwie najsilniej przyczyniające się do realizacji celu szczegółowego 4B.

Rysunek 5. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN - logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN – ocena poprawności sformułowania kryteriów

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
1	<p>Liczba zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na DJP, jest:</p> <p>a) równa co najmniej 60 – przyznaje się 5 punktów,</p> <p>b) nie niższa niż 5 i niższa niż 60 – przyznaje się tyle punktów, ile stanowi iloraz:</p> <p>– sumy liczby 35 oraz iloczynu liczby 4 i liczby zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na DJP, oraz</p> <p>– liczby 55;</p>	+	+	+	+	-	<p>Pomimo, że sposób przyznawania punktów został określony jednoznacznie, to opis ppkt. b) może wydawać się potencjalnym wnioskodawcom złożony, utrudniać samodzielną analizę możliwych do zdobycia punktów, czy też weryfikację poprawności wyliczenia dokonanego przez eksperta oceniającego wniosek.</p> <p>Rozwiązaniem ułatwiającym wnioskodawcom analizę zapisów będzie zamieszczenie szerszego opisu jak przeprowadzić obliczenia opisane w pkt. b).</p> <p>Rozwiązaniem mogłoby być również zamieszczenie odpowiedniej formuły liczącej na stronie www Agencji.</p> <p>Możliwym podejściem (do zastosowania szeroko, a nie wyłącznie w zakresie tego instrumentu) jest również odejście od zamieszczania</p>	<p>Ze względu na ograniczenia w zakresie zamieszczania dodatkowych wzorów lub opisów w ramach rozporządzenia rekomendowanym rozwiązaniem jest zamieszczenie na stronie dodatkowych wyjaśnień. Proponujemy opisanie kolejnych kroków postępowania wraz z załączeniem przykładu. Opis postępowania mógłby przyjąć następującą strukturę:</p> <p>W przypadku, gdy liczba zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie w przeliczeniu na DJP jest nie niższa niż 5 i niższa niż 60, czyli z przedziału 5-59, należy postępować następująco:</p> <p>1) na podstawie załącznika do rozporządzenia ustalamy współczynnik przeliczania zwierząt na duże jednostki przeliczeniowe (DJP)</p> <p>2) obliczamy DJP mnożąc liczbę</p>

¹ R – rzetelność, P – przejrzystość, M – mierzalność, SW – spójność wewnętrzna, S – szczegółowość.

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
							<p>kryteriów w rozporządzeniach, co pozwoli na stosowanie języka i opisów szerszych niż wynikającego z ograniczeń prawnych w zakresie formułowania rozporządzeń.</p> <p>zwierząt przez określony dla nich współczynnik</p> <p>3) otrzymaną liczbę mnożymy przez 4</p> <p>4) do otrzymanej liczby dodajemy 35</p> <p>5) otrzymaną liczbę dzielimy przez 55</p> <p>Otrzymany wynik oznacza liczbę punktów w omawianym kryterium.</p> <p>Przykład: [opis na konkretnym przykładzie kolejnych kroków]</p>	
2	<p>Udział kosztów kwalifikowalnych inwestycji objętych operacją, polegających na dostosowaniu gospodarstwa do wymagań określonych w programie działań wprowadzonym dla danego OSN, dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych:</p> <p>a) powyżej 75% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 5 punktów,</p> <p>b) powyżej 60% do 75% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 4 punkty,</p> <p>c) powyżej 50% do 60% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 3 punkty,</p> <p>d) powyżej 40% do 50% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>e) od 25% do 40% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 1 punkt;</p>	+	+	+	+	+		

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
3	podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy, będący osobą fizyczną, w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat – przyznaje się 2 punkty.	+	+	+	+	+		

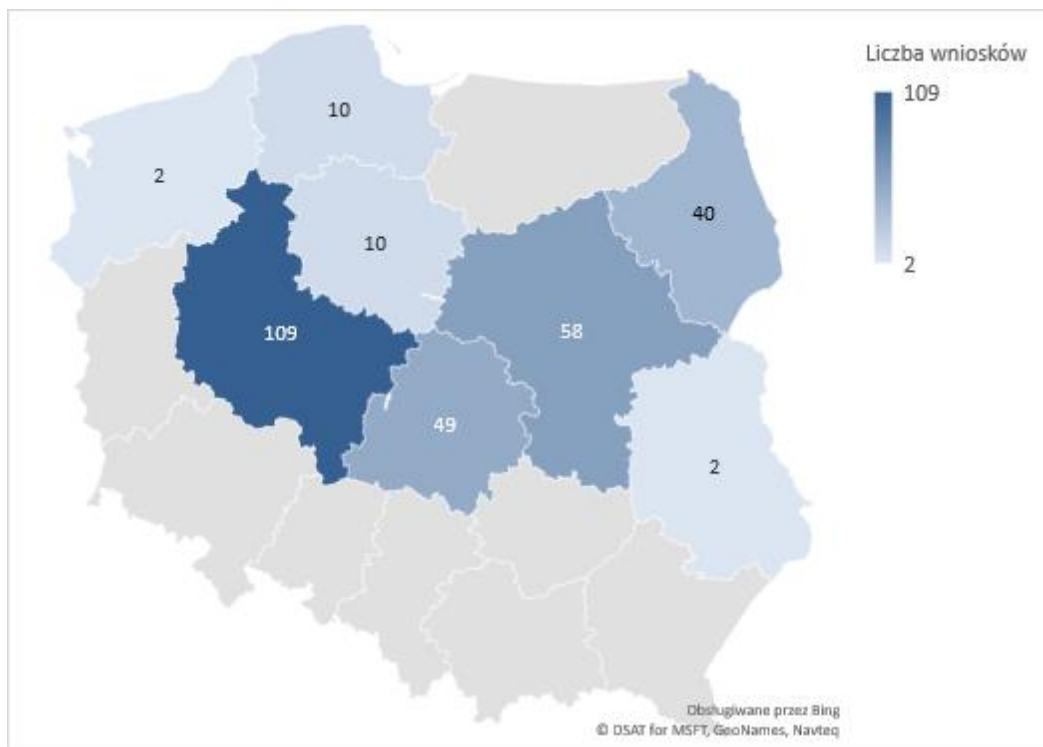
Źródło: opracowanie własne

Jak pokazuje tabela kryteria w ramach powyższego instrumentu wsparcia określono w sposób pozwalający na obiektywną ocenę, jednoznaczną interpretację, są mierzalne, spójne wewnętrznie i szczegółowo opisane, za wyjątkiem kryterium pierwszego, którego dość skomplikowany opis słowny warto uzupełnić o dodatkowe wyjaśnienia.

Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

Potencjalnie ciekawych wniosków może dostarczyć analiza danych ilościowych w zakresie składanych wniosków oraz otrzymywanej punktacji. Trzeba przy tym mieć w pamięci, iż zasięg geograficzny inwestycji w ramach tego typu operacji ograniczony został dotychczas wyłącznie do obszarów, które w 2012 roku po raz pierwszy zostały wyznaczone jako OSN. W Polsce w latach 2012-2016 ustanowiono 48 obszarów szczególnie zagrożonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego. Z tego względu nie dziwi, iż jak wskazuje Wykres 1 – w połowie województw w kraju nie złożono ani jednego wniosku (co wynika z niespełnienia kryteriów dostępu); relatywnie najwięcej – 109 – złożono w Wielkopolsce, kolejne regiony to odpowiednio województwa mazowieckie (58 wniosków), łódzkie (49 wniosków) oraz podlaskie (40 wniosków).

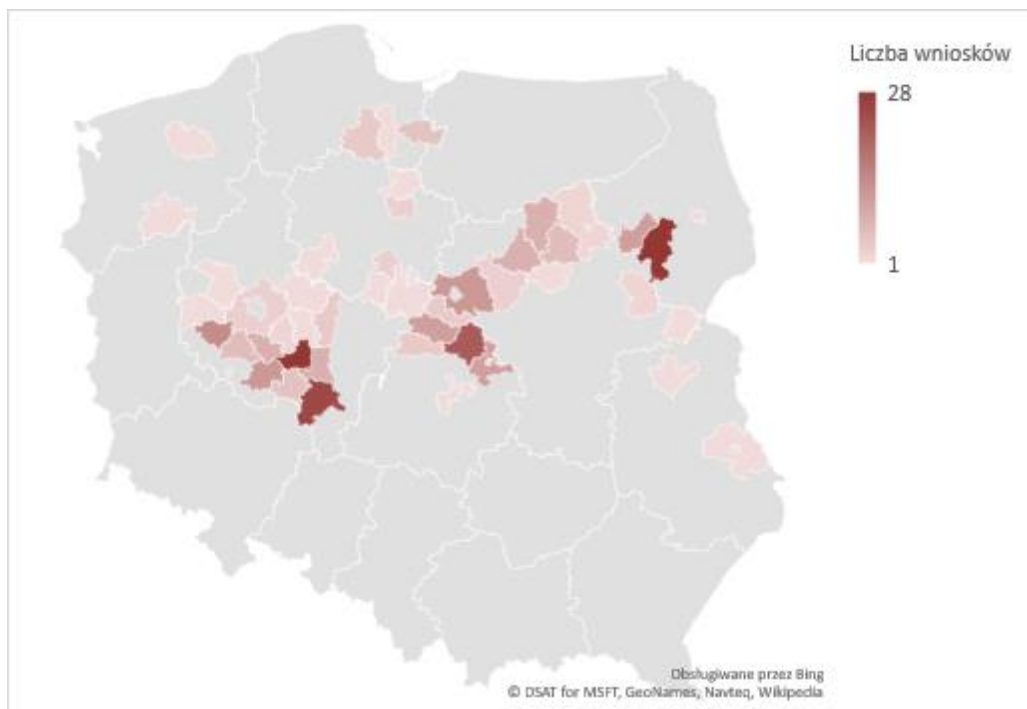
Wykres 1. Liczba wniosków na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Biorąc pod uwagę specyfikę typu operacji, zasadne wydało się zejście na niższy poziom analiz oraz graficzne zaprezentowanie rozkładu składanych wniosków w podziale na powiaty. Liderami w zakresie liczby złożonych wniosków są powiaty: jarociński i wysokomazowiecki (po 28 wniosków), ostrowski (25 wniosków) oraz łowicki (22 wnioski).

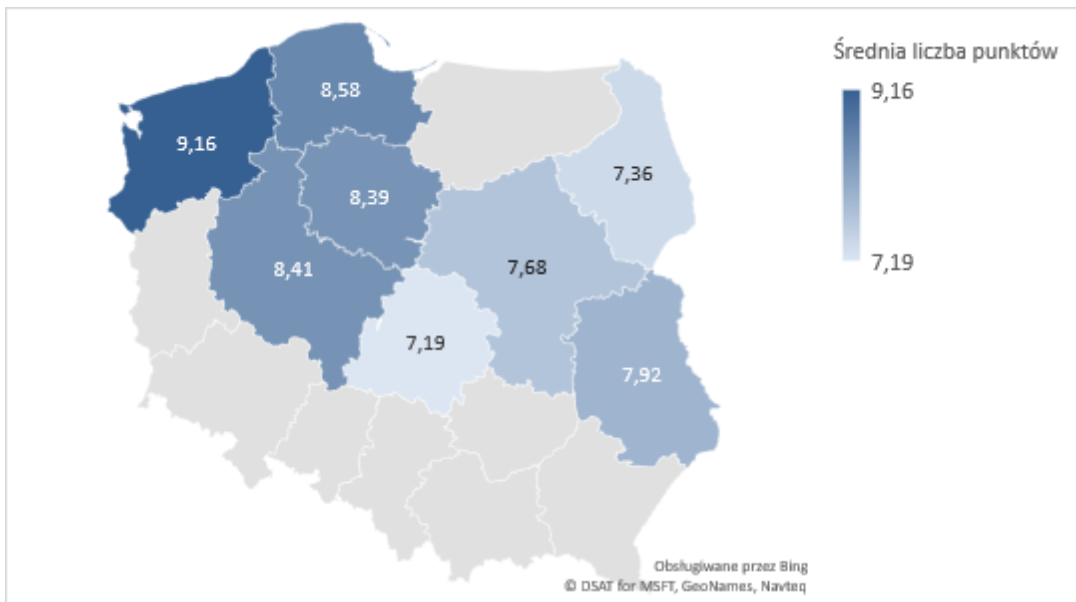
Wykres 2. Liczba wniosków na powiat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

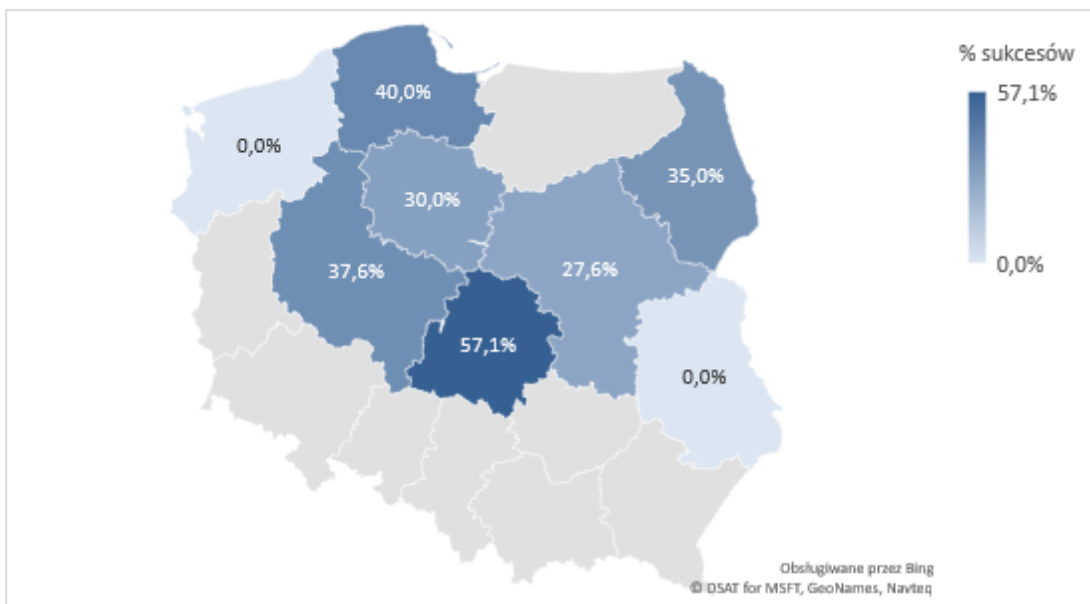
Odsetek „sukcesów” – rozumianych jako podpisanie umowy – jest raczej proporcjonalny względem ogólnej liczby wniosków na region (przodują: łódzkie – 57,1%, pomorskie – 40,0%, wielkopolskie – 37,6% oraz podlaskie – 35,0%).

Wykres 3. Średnia liczba punktów na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wykres 4. Odsetek sukcesów na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Aby sprawdzić, czy system kryteriów wyboru jest kompletny oraz czy poszczególne wskaźniki faktycznie mają znaczenie dla selekcji operacji – skorelowano punktację w ramach poszczególnych kryteriów wraz z ogólną sumą punktów w ramach wniosku. Poniżej zaprezentowane statystyki wskazują na związek pomiędzy ogólną sumą punktów z liczbą punktów uzyskanych w ramach kryterium nr 2. Oznacza to, iż statystycznie największy wpływ na ostateczną ocenę wniosku będzie mieć spełnienie wymogów stawianych w ramach kryterium dot. udziału kosztów kwalifikowalnych inwestycji objętych operacją, polegających na dostosowaniu gospodarstwa do wymagań określonych w programie działań wprowadzonym dla danego OSN, dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych, jest to więc kryterium różnicujące wnioskodawców i jako takie pełni swoją funkcję kryterium wyboru.

Tabela 5. Korelacje kryteriów i sumy punktów

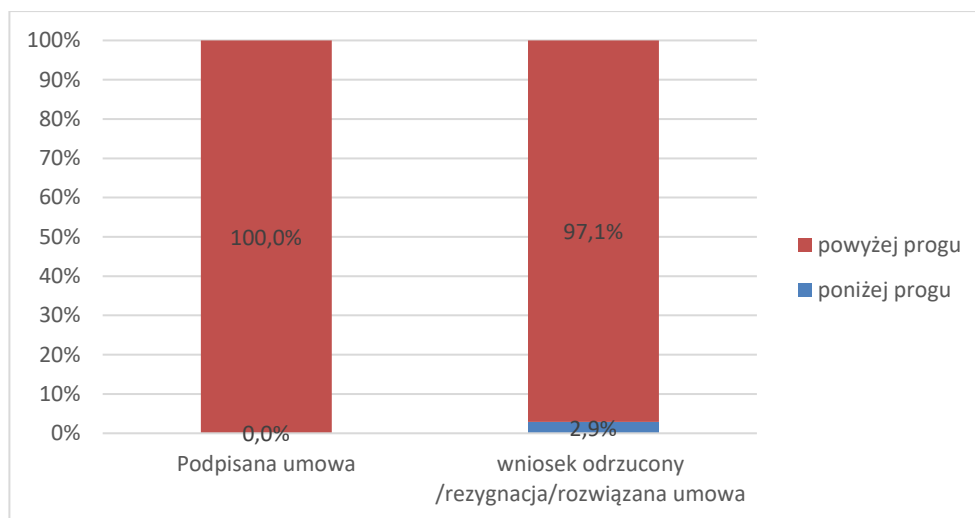
	1	2	3	SUMA_PUNKTOW
1	1,000	-0,102	-0,074	0,448
2	-0,102	1,000	-0,078	0,753
3	-0,074	-0,078	1,000	0,290
SUMA_PUNKTOW	0,448	0,753	0,290	1,000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Zdecydowano również rozważyć, na ile punkty otrzymane w ramach poszczególnych kryteriów wyboru były decydujące dla przyznania dofinansowania danej inwestycji. Aby jednak nie wyciągać zbyt daleko idących, nieuprawnionych wniosków – trzeba mieć w pamięci, iż ARiMR agreguje w ramach jednej zmiennej wnioski odrzucone oraz przypadki rezygnacji i rozwiązania umowy. Ogółem, na wszystkie złożone wnioski, 37,9% z nich na moment przekazania danych ewaluatorowi posiadało status „Podpisana umowa”.

Ogółem, o ile logiczne jest, iż w przypadku wniosków z podpisaną umową 100,0% otrzymało całościową ocenę kwalifikującą je powyżej progu przyznania pomocy, o tyle może nieco zaskakiwać fakt, iż w przypadku wniosków odrzuconych oraz sytuacji rezygnacji czy rozwiązania umowy – analogiczny odsetek był również bardzo wysoki i wynosił 97,1%. Oznacza to, iż minimum punktowe uprawniające do otrzymania pomocy przy obecnie funkcjonującym systemie kryteriów wyboru projektów jest relatywnie łatwe do spełnienia, a czynnikami decydującymi o niezrealizowaniu inwestycji są to bądź powody formalne, bądź wola zaniechania realizacji operacji przez samego wnioskodawcy/beneficjenta.

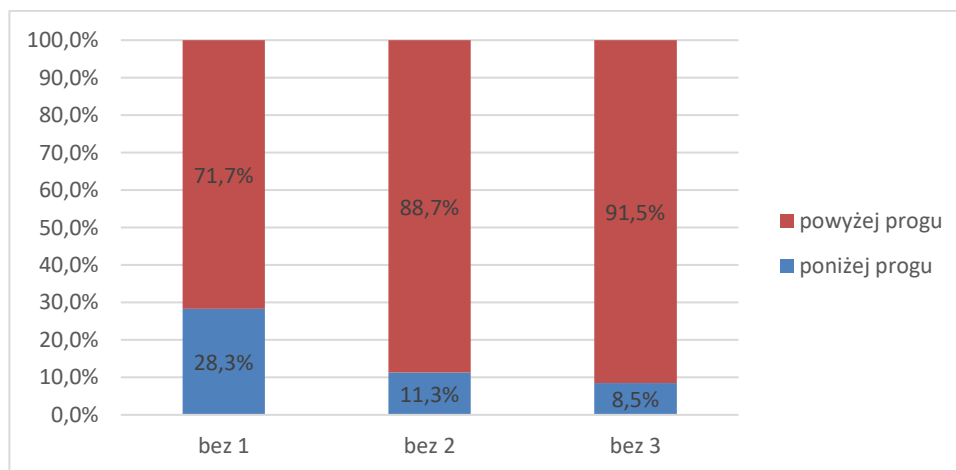
Wykres 5. Status wniosku a próg

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Interesujących danych dostarcza symulacja dot. tego, co by się stało z wnioskami, gdyby usunięto poszczególne kryteria (tzn. przy niezmienionym progu punktowym upoważniającym do otrzymania dofinansowania – wyeliminowane zostałyby punkty otrzymane w ramach poszczególnych kryteriów wyboru). W przypadku pominięcia kryterium nr 1 poniżej progu znalazłaby się niemal 1/3 wniosków, w odniesieniu do pozostałych dwóch – wartość ta kształtuje się na poziomie około 10%. Oznacza to, iż system kryteriów ponad proporcjonalnie premiuje kryterium dot. Liczby zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie. Biorąc pod uwagę jego silne logiczne powiązanie z celem szczegółowym, którego realizacji ma służyć opisywany typ interwencji – jest to stan uzasadniony.

Wykres 6. Usunięcie kryterium a próg

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

W toku badania, zarówno przedstawiciele instytucji zaangażowanych w programowanie i wdrażanie

PROW 2014-2020, jak i uczestnicy panelu ekspertów podkreślali, iż dwa pierwsze kryteria przekładają się na jakość inwestycji rozumianą jako realizowanie celów przed nią stawianych. Najwięcej wątpliwości wzbudzało kryterium nr 3 – choć wskazywano na potrzebę promowania młodych osób, to jednak podkreślano, iż powinno mieć to raczej miejsce w przypadku działań dot. przedsiębiorczości/edukacji itd., nie zaś inwestycji przekładających się na jakość środowiska (a więc o wysokich pozytywnych efektach zewnętrznych). Biorąc pod uwagę, iż kryterium to nie jest powiązane logicznie z celem szczegółowym 4B, nie wpływa na jakość realizowanych inwestycji oraz nie ma determinującego znaczenia dla selekcji projektów – rekomenduje się jego usunięcie.

W przypadku kryterium nr 2 należy zauważyć, iż jego brzmienie – „Udział kosztów kwalifikowalnych inwestycji objętych operacją, polegających na dostosowaniu gospodarstwa do *wymagań określonych w programie działań wprowadzonym dla danego OSN, dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych (...)*” – nie obrazuje zaktualizowanego stanu prawnego związanego z przyjęciem Ramowej Dyrektywy Wodnej. Zakłada się bowiem objęcie obszarem OSN całej Polski (tzn. na obszarze całego kraju będzie wdrażany program działań mający na celu zapobieganie lub ograniczanie odpływu azotanów ze źródeł rolniczych). Z wypowiedzi ekspertów można wnioskować, iż rozwiązaniem powinno być nie tyle dalsze uszczegóławianie kryterium w zakresie geograficznym/prawnym, a raczej zmniejszenie jego restrykcyjności oraz sprowadzenie do punktowania udziału kosztów kwalifikowalnych inwestycji.

Jeśli chodzi o wybór projektów o określonych właściwościach, to zaproponowane kryteria wyboru projektów nr 1 i 2 przyczyniają się do projektów wysokiej jakości, mających wpływ na osiągnięcie celów szczegółowych i przekrojowych. W toku panelu eksperckiego zauważono, iż kwestie regionalizacji w omawianym przypadku nie muszą być dodatkowo uwzględniane w ramach kryteriów wyboru, ponieważ one i tak finalnie wynikają z aktów prawnych stanowiących ramy prawne realizowanych przedsięwzięć. Ich umieszczenie w katalogu kryteriów wyboru stanowiłoby więc raczej dodatkowe obciążenie administracyjne niż realną korzyść dla wnioskodawców/polityki rozwoju obszarów wiejskich.

5.2. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa

W ramach typu operacji „Płatność dla rolników przekazujących małe gospodarstwa” pomoc jest przyznawana rolnikom uczestniczącym w systemie dla małych gospodarstw ustanowionym w rozporządzeniu ws. płatności bezpośrednich, którzy trwale przekażą swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi. Ten typ operacji został określony w PROW 2014-2020 jako realizujący przede wszystkim cel szczegółowy 2A. Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwienie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej. W odniesieniu do analizowanego typu operacji ocenie podlegają następujące kryteria wyboru (**liczby porządkowe w tabeli odpowiadają skrótowemu zapisom, które zawierają rysunki/wykresy w podrozdziale 5.2.**):

Tabela 6. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa – kryteria wyboru projektów

Lp.	Kryterium wyboru projektów
1	Powierzchnia przekazywanego gospodarstwa rolnego: a) do 3 ha gruntów rolnych – 1 punkt, b) powyżej 3 ha i nie więcej niż 6 ha gruntów rolnych – 3 punkty, c) powyżej 6 ha gruntów rolnych – 5 punktów;
2	Powierzchnia gospodarstwa rolnego przejmującego gospodarstwo rolne: a) do 5 ha gruntów rolnych – 3 punkty, b) powyżej 5 ha i nie więcej niż 10 ha gruntów rolnych – 2 punkty, c) powyżej 10 ha gruntów rolnych – 1 punkt;
3	Przekazanie gospodarstwa rolnego osobie fizycznej, która w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat i jest ubezpieczona jako rolnik na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie – 3 punkty.

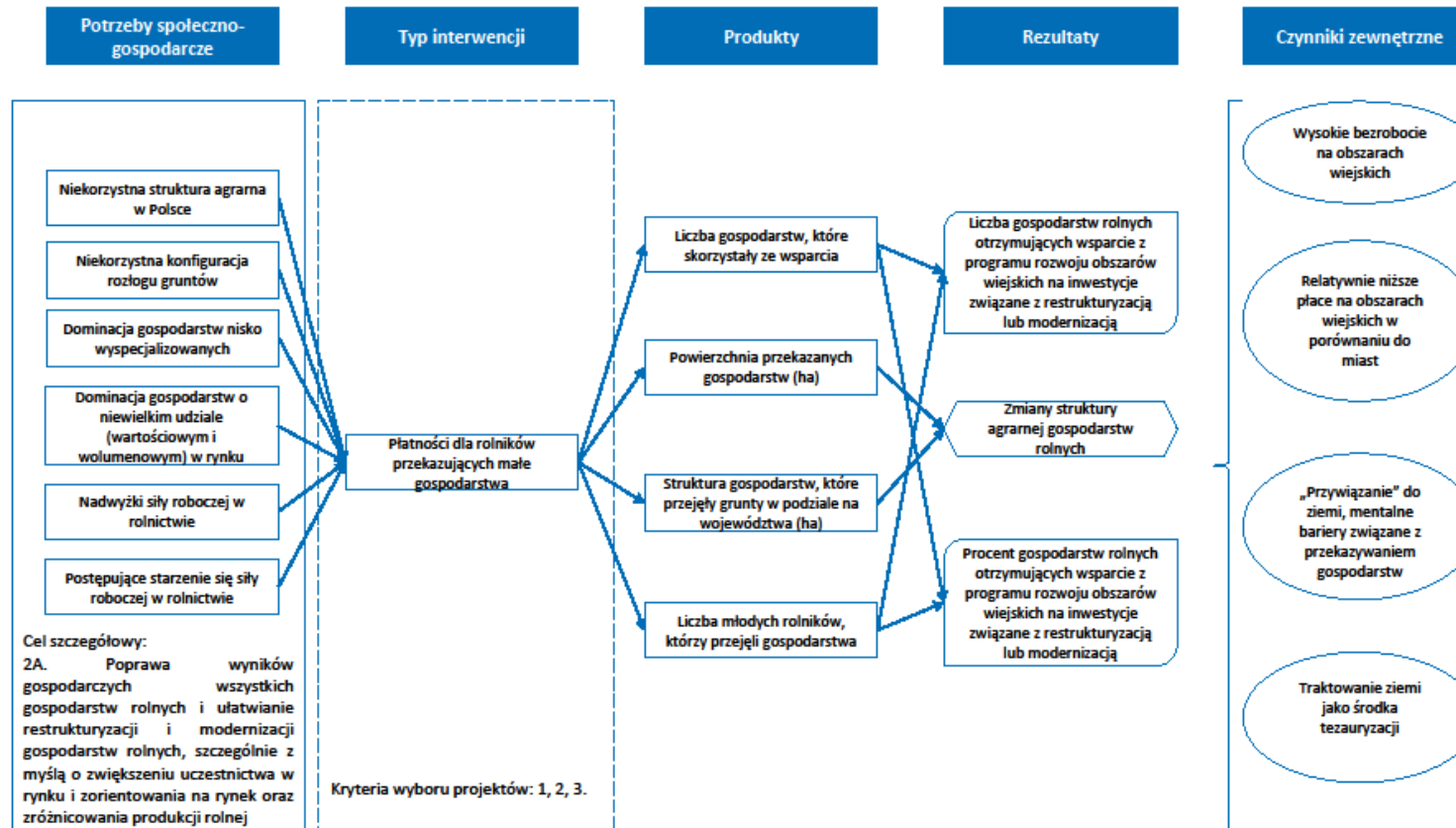
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

Zasadniczym problemem adresowanym przez analizowany typ operacji jest rozdrobnienie agrarne, a pośrednio również – niekorzystna struktura wiekowa polskich rolników. Kwestie te znajdują również odzwierciedlenie we wskaźnikach produktu, jednak – co wymaga podkreślenia – rezultaty odnoszą się już jedynie do struktury gruntów oraz wsparcia na restrukturyzację i modernizację. Oznacza to, iż zarówno z punktu widzenia spójności kryteriów wyboru projektów, jak i samej logiki Programu – nie jest uznawany za silny związek kryterium nr 3 z celem szczegółowym, do którego przypisana jest dany typ operacji. O ile w niniejszym przypadku można jeszcze wykazać zgodność z priorytetem 2, a więc logiczny związek jest nieco silniejszy niż w opisanym w poprzednim podrozdziale przypadku OSNów, to jednak w ostatecznej ocenie wydaje się, iż należy rozważyć usunięcie kryterium nr 3. Równocześnie, MRiRW mogłoby np. wziąć pod uwagę propozycję większego uwzględnienia kryteriów wyboru operacji uwzględniających specyfikę regionu rozumianą jako struktura agrarna w województwie (por. np. Premie dla młodych rolników), co

byłoby zgodne z celem szczegółowym, do którego realizacja powinien przyczyniać się analizowany typ operacji.

Kryteria wyboru projektów nr 1 i 2 należy ocenić jako spójne z celem szczegółowym 2A, do którego przypisany został analizowany typ operacji. Zasadniczo, pewne wątpliwości ekspertów uczestniczących w panelu budziło promowanie przejmowania większych gospodarstw przez mniejsze, a nie odwrotnie. Wskazywano, iż to właśnie osoba zarządzająca większym gospodarstwem powinna teoretycznie posiadać wyższe kompetencje i efektywniej wykorzystywać grunty rolne. Z drugiej strony, w opinii zespołu badawczego, ponieważ wsparcie skierowane jest do rolników przekazujących gospodarstwo – zasadne jest premiowanie tych, którzy oddają większe gospodarstwa, gdyż efekt zachęty musi być odpowiednio silny, aby doszło do przekazania. Kryteria wyboru projektów w ramach „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa” zostały uznane za neutralne względem celów przekrojowych. W toku panelu ekspertów wskazano w prawdzie, iż kryteria nr 1 i 2 – stymulując zwiększenie ostatecznej wielkości gospodarstwa – mogą docelowo przełożyć się na zwiększenie jego innowacyjności, jednak obserwacja ta bazowała na dość intuicyjnym przekonaniu, że większe podmioty są w stanie więcej inwestować w nowe technologie itd. Zdaniem Wykonawcy, jest to ciekawe stwierdzenie, aczkolwiek mimo logicznej spójności brak jest jego uzasadnienia w danych czy literaturze, nie powinno więc stanowić ono o ostatecznym uznaniu analizowanych kryteriów wyboru projektów z celem przekrojowym dot. innowacyjności.

Rysunek 6. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa - logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa – ocena poprawności sformułowania kryteriów

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ²					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
1	Powierzchnia przekazywanego gospodarstwa rolnego: a) do 3 ha gruntów rolnych – 1 punkt, b) powyżej 3 ha i nie więcej niż 6 ha gruntów rolnych – 3 punkty, c) powyżej 6 ha gruntów rolnych – 5 punktów;	+	+	+	+	+	Kryterium uznano za jednoznaczne, jednakże dla pełnej spójności brzmienia podpunktów dostrzegamy możliwość zmiany w ppkt. a) określenia „do 3 ha” na „nie więcej niż 3 ha”	Sugerowana zmiana nie ma charakteru zasadniczego lecz redakcyjny, zalecana do wprowadzenia przy okazji innych zmian w rozporządzeniu
2	Powierzchnia gospodarstwa rolnego przejmującego gospodarstwo rolne: a) do 5 ha gruntów rolnych – 3 punkty, b) powyżej 5 ha i nie więcej niż 10 ha gruntów rolnych – 2 punkty, c) powyżej 10 ha gruntów rolnych – 1 punkt;	+	+	+	+	+	Kryterium uznano za jednoznaczne, jednakże dla pełnej spójności brzmienia podpunktów dostrzegamy możliwość zmiany w ppkt. a) określenia „do 5 ha” na „nie więcej niż 5 ha”	Sugerowana zmiana nie ma charakteru zasadniczego lecz redakcyjny, zalecana do wprowadzenia przy okazji innych zmian w rozporządzeniu
3	Przekazanie gospodarstwa rolnego osobie fizycznej, która w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat i jest ubezpieczona jako rolnik na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie – 3 punkty.	+	+	+	+	+		

Źródło: opracowanie własne

Kryteria wyboru operacji w ramach tego instrumentu wsparcia oceniono jako obiektywne, jednoznaczne, mierzalne, spójne wewnętrznie i wystarczająco szczegółowo opisane. Jedyne sugerowane poprawki mają charakter redakcyjny a nie zasadniczy.

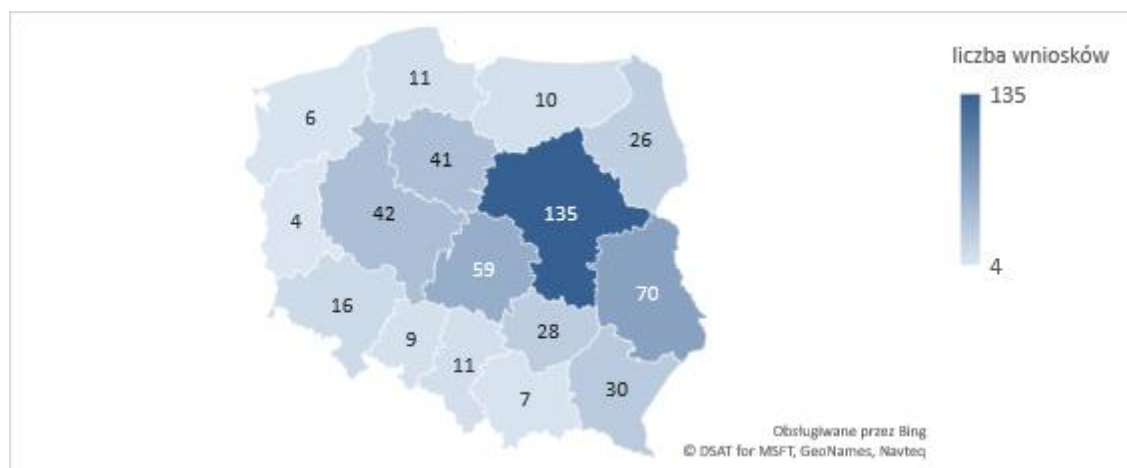
Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

² R – rzetelność, P – przejrzystość, M – mierzalność, SW – spójność wewnętrzna, S – szczegółowość.

Analizę rozpoczęto od przedstawienia liczby wniosków poddanych ocenie merytorycznej w ramach poszczególnych województw. Spojrzenie to pozwala z jednej strony dokonać rozpoznania w zakresie dotychczasowego zainteresowania wsparciem, ale również daje odniesienie do dalszych analiz poczynionych już na wartościach takich jak częstość czy średnia.

Najwięcej złożonych wniosków zarejestrowano na Mazowszu (135 wniosków), Lubelszczyźnie (70 wniosków) oraz w województwie łódzkim (59 wniosków), z kolei najmniej – w lubuskim (4 wnioski), pomorskim (6) i małopolskim (7 wniosków). Niskie liczebności dla części województw częściowo uniemożliwiają analizy w podziale na województwo.

Wykres 7. Liczba wniosków na województwo

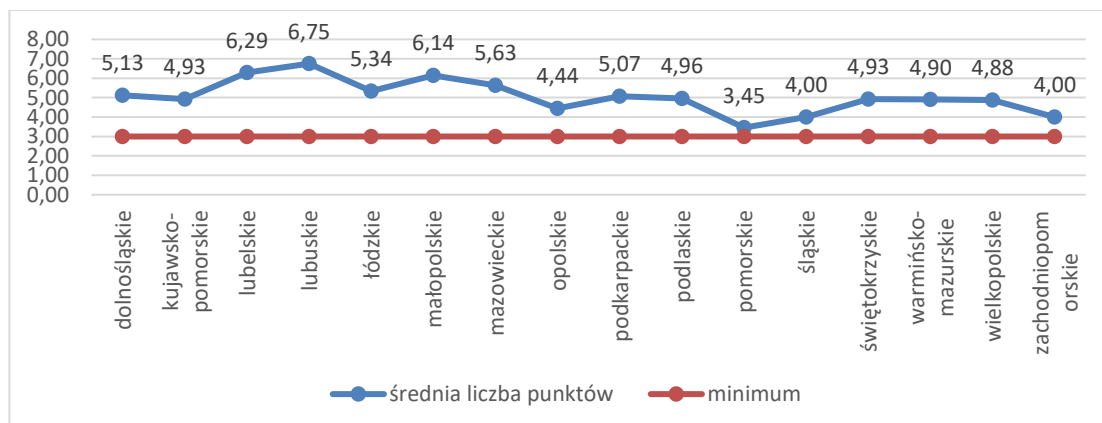

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Średnia ocena w regionie była najwyższa dla województw: lubuskiego (6,75), lubelskiego (6,29) i małopolskiego (6,14), zaś najniższa – w województwach pomorskim (3,45) oraz zachodniopomorskim i śląskim (4,0).

Na poniższym wykresie zestawiono średnią w ramach województwa z minimum koniecznym do otrzymania wsparcia.

Wykres 8. Średnia ocena na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Jak widać powyżej w każdym województwie średnia przekraczała minimum uprawniające do otrzymania wsparcia, jednak wyniki były mocno zróżnicowane. Jednocześnie niska średnia często powiązana jest z niską liczbą wniosków, co uniemożliwia twarde wnioskowanie na temat konieczności wprowadzenia dodatkowego kryterium regionalnego niejako wyrównującego szanse i wyniki wnioskodawców z poszczególnych województw.

Proponujemy rozważenie uwzględnienia kryterium o charakterze regionalnym analogicznego do zastosowanego w ramach instrumentu „Premie dla młodych rolników”:

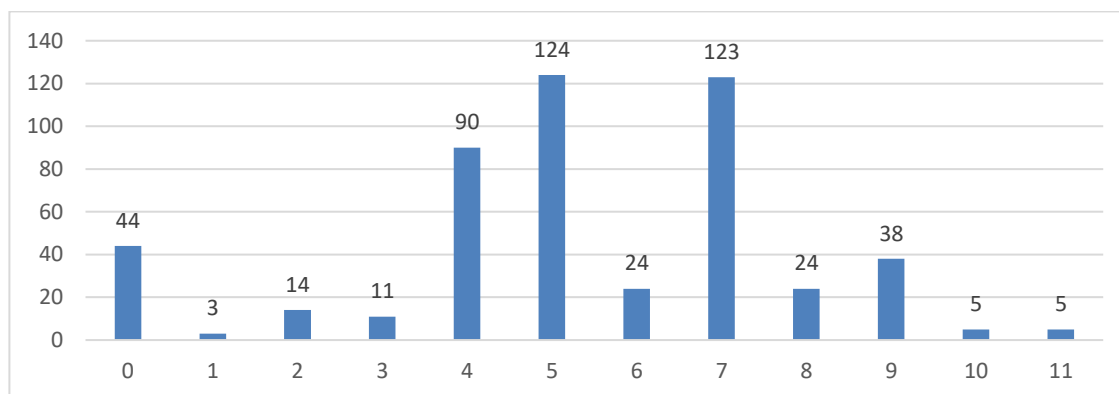
„Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie po przejściu – przyznaje się 0,25 punktu za każdy ha użytków rolnych powyżej:

- a) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest niższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju,
- b) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w województwie – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest wyższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju”

Zgodnie z zapisami PROW 2014-2020 zasadniczym problemem polskiego rolnictwa jest rozdrobnienie gospodarstw, uwzględnienie dodatkowego kryterium odnoszącego się do powierzchni użytków rolnych wspierać więc będzie cele Programu.

Próbowując liczbę otrzymanych punktów przez poszczególnych wnioskodawców (wykres poniżej) można zauważyć, że 61 (12%) znalazło się poniżej progu. Oceniamy to pozytywnie – próg dostępu spełnił zadanie wyeliminowania najsłabszych wniosków, jednocześnie nie został ustalony zbyt wysoko by odrzucić ich zbyt wysoki odsetek. Z kolei najliczniejszą grupą w ogólnej liczbie wniosków były te, które otrzymały ocenę wynoszącą odpowiednio 5 punktów (124 wnioski) oraz 7 punktów (123 wnioski). Można zauważyć, iż jedynie pojedyncze wnioski otrzymały łączną liczbę punktów o wartościach skrajnie niskich lub skrajnie wysokich. Wyjątkiem od tej reguły jest liczniejsza grupa wniosków z zerem punktów, jednak co do zasady suma punktów częściej plasowała się w wartościach środkowych, co świadczy o właściwym doboru kryteriów i przyznanych im wag, tak, iż nie były ani zbyt wymagające, ani nazbyt łatwe do spełnienia.

Wykres 9. Liczba wniosków z daną liczbą punktów

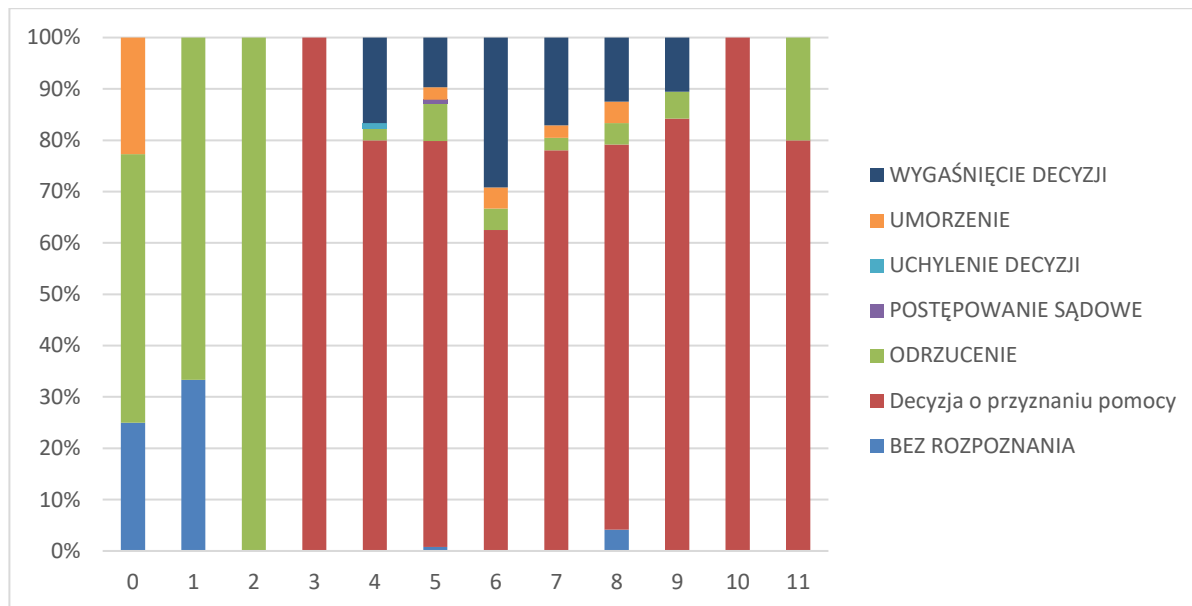

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Na moment realizacji badania, w danych ARiMR 69,5% rekordów dotyczyło wniosków z decyzją o przyznaniu pomocy. Zasadniczo, rozkład liczby punktów i status wniosku są ze sobą logicznie powiązane; przeciętnie – większa liczba punktów przekłada się na wyższy odsetek wniosków z decyzją o przyznaniu

pomocy. Jednak część wniosków z najwyższą liczbą punktów zostało odrzuconych, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 10. Liczba punktów a status

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Z uwagi na zagregowany charakter danych przekazanych przez ARiMR, niemożliwe jest przedstawienie analiz w podziale na poszczególne kryteria.

5.3. Premie dla młodych rolników

W ramach typu operacji „Premie dla młodych rolników” pomoc przyznaje się w związku z rozpoczęciem prowadzenia gospodarstwa rolnego. Wsparcie dotyczy rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także przygotowania do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych. Operacja ta została określona w PROW 2014-2020 jako realizująca przede wszystkim cel szczegółowy 2B. Ułatwienie wejścia do sektora rolnictwa rolnikom posiadającym odpowiednie umiejętności, a w szczególności wymiany pokoleń. W odniesieniu do analizowanego typu operacji ocenie podlegają następujące kryteria wyboru (**liczby porządkowe w tabeli odpowiadają skrótownym zapisom, które zawierają rysunki/wykresy w podrozdziale 5.3.**):

Tabela 8. Premie dla młodych rolników – kryteria wyboru projektów

Lp.	Kryterium wyboru projektów
1	<p>Powierzchnia użytków rolnych, o których mowa w § 7 ust. 1, w gospodarstwie wskazanym w biznesplanie – przyznaje się 0,25 punktu za każdy ha użytków rolnych powyżej:</p> <p>a) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest niższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju,</p> <p>b) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w województwie – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest wyższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju</p>
2	<p>Kwalifikacje, o których mowa w § 5 ust. 1:</p> <p>a) pkt 1, 2 lub 3 – przyznaje się 5 punktów,</p> <p>b) pkt 4 w odniesieniu do zawodów wymienionych w ust. 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia – przyznaje się 5 punktów,</p> <p>c) pkt 4 w odniesieniu do zawodów wymienionych w ust. 3 załącznika nr 1 do rozporządzenia – przyznaje się 4 punkty,</p> <p>d) pkt 5 – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>e) pkt 6 – przyznaje się 3 punkty;</p>
3	<p>Rodzaj planowanej produkcji:</p> <p>a) zobowiązanie do uczestnictwa w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowym systemie jakości, o którym mowa w działaniu „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętym Programem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku uczestnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1, z późn. zm.) – przyznaje się 4 punkty,</p> <p>b) produkcja roślin wysokobiałkowych wymienionych w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania płatności bezpośrednich i płatności niezwiązanej do tytoniu (Dz. U. poz. 351 i 672),</p>

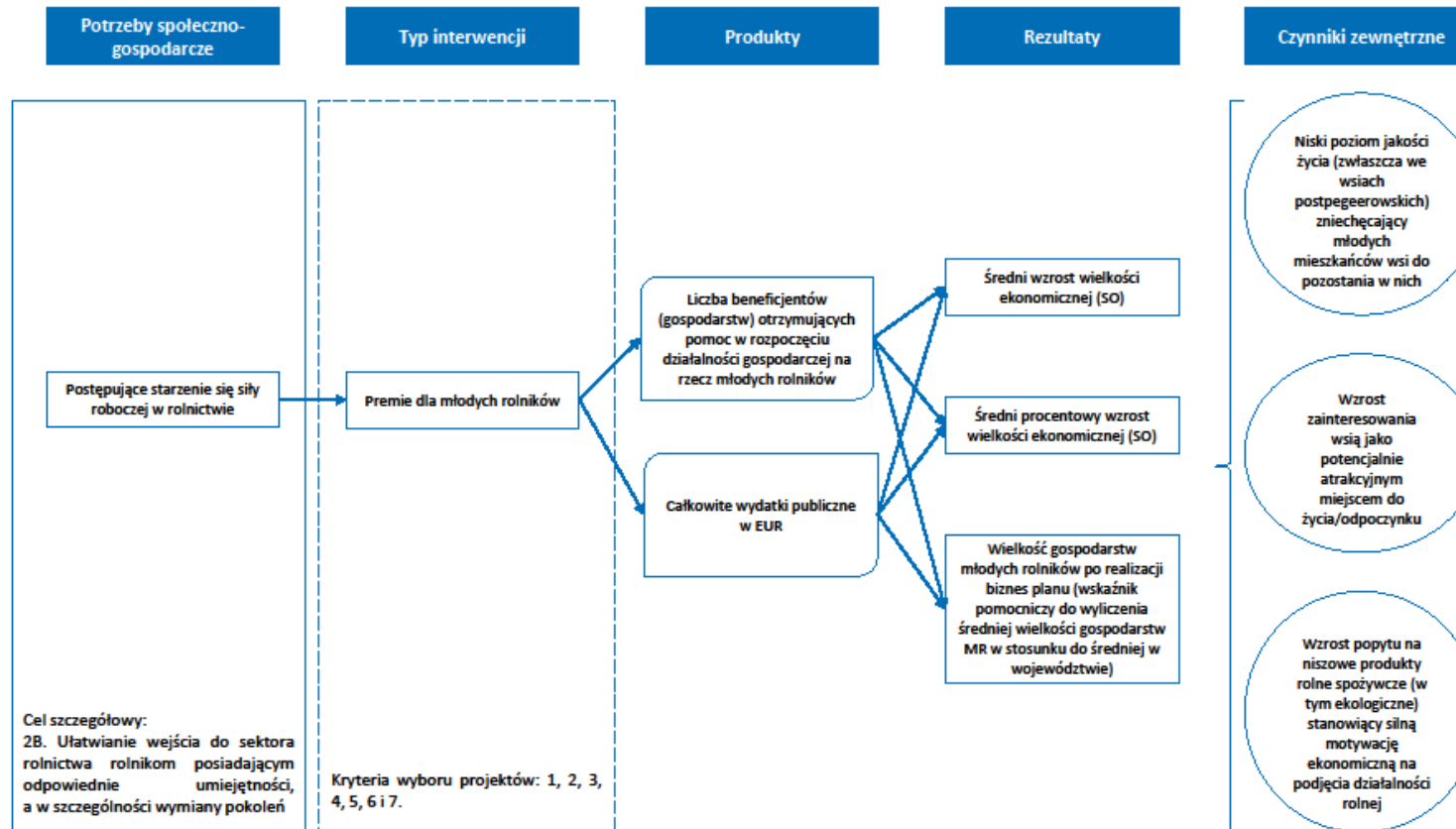
Lp.	Kryterium wyboru projektów
	jeżeli powierzchnia użytków rolnych, na których będą uprawiane te rośliny, wynosi co najmniej 1 ha – przyznaje się 2 punkty;
4	<p>Kompleksowość biznesplanu:</p> <p>a) inwestycja budowlana związana z działalnością rolniczą – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>b) działania, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. a oraz lit. b – przyznaje się 0,5 punktu za każde z tych działań, jednak nie więcej niż 2 punkty,</p> <p>c) działanie, o którym mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. d – przyznaje się 1 punkt,</p> <p>d) działania, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. c oraz lit. e – przyznaje się 2 punkty za każde z tych działań;</p>
5	<p>Wpływ na realizację celów przekrojowych, o których mowa w art. 5 rozporządzenia nr 1305/2013:</p> <p>a) w zakresie ochrony środowiska i klimatu:</p> <p>– udział zbóż w strukturze zasiewów na gruntach ornych mniejszy lub równy 66% – przyznaje się 0,5 punktu,</p> <p>– zobowiązanie do przygotowywania planu nawozowego, o którym mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 415 i 765 oraz z 2016 r. poz. 326), oraz stosowania tego planu, w szczególności prowadzenia wykazu działań agrotechnicznych zawierającego prace wykonywane na poszczególnych działkach rolnych w zakresie nawożenia, z podaniem nazwy i ilości zastosowanego nawozu pod poszczególne uprawy – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>– inwestycje w zakresie ochrony środowiska i klimatu – przyznaje się nie więcej niż 5 punktów,</p> <p>b) w zakresie innowacyjności za postęp biologiczny, organizację produkcji, nowoczesne technologie produkcji lub innowacyjny produkt – przyznaje się po 1 punkcie za każdy z tych obszarów, jednak nie więcej niż 2 punkty;</p>
6	<p>Różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo lub największą część użytków rolnych wchodzących w skład gospodarstwa a młodym rolnikiem:</p> <p>a) powyżej 15 do 25 lat – przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) powyżej 25 lat – przyznaje się 2 punkty;</p>
7	Przejmowanie przynajmniej jednego gospodarstwa w całości – przyznaje się 3 punkty.

Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

Wyzwaniem stojącym u założeń zaprogramowania omawianego typu operacji było starzenie się siły roboczej w rolnictwie. Z celem szczegółowym 2B silnie korespondują kryteria wyboru projektów nr 2 i 4. Kryterium nr 2 wprost odwołuje się do kwalifikacji potencjalnego beneficjenta, które stanowią teoretyczne zaplecze dla posiadanych przez niego umiejętności. Z kolei kryterium nr 4 również wiąże się z nabywaniem wiedzy/umiejętności, a przy tym samo w sobie weryfikuje zdolność wnioskodawcy

myślenia o gospodarstwie w dłuższej perspektywie biznesowej. Kryterium nr 6 jest natomiast logicznie powiązane z drugą częścią nazwy celu szczegółowego (tj. wymiany pokoleń), premiując sytuację przekazywania gospodarstw przez osoby znacząco starsze od wnioskodawcy. Kryteria nr 1 i 7 nie wpisują się wprost w cel szczegółowy, do którego przypisany jest analizowany typ operacji, natomiast są uzasadnione, jeśli spojrzeć na nie przez pryzmat całościowej logiki interwencji, zaś wagi im przypisane należy uznać za poprawne. Rezultaty odnoszą się bowiem do wielkości ekonomicznej oraz wielkości gospodarstw młodych rolników po realizacji biznes planu, stąd silne powiązanie z kryterium wyboru projektów nr 1 i – nieco słabsze – z kryterium wyboru projektów nr 7. Z realizacją celów przekrojowych dot. ochrony środowiska i klimatu oraz innowacyjności są spójne dedykowane im kryteria wyboru nr 5a i 5b, a dodatkowo z pierwszym z nich – pośrednio powiązane jest kryterium wyboru projektów nr 3a w zakresie uczestnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego. Zasadniczo jednak, kryterium nr 3 wydaje się niebyłoby uzasadnione w kontekście celu szczegółowego 2B, do którego przypisane są „Premie dla młodych rolników”, jak również nie znajduje wytłumaczenia w świetle przewidzianych do monitorowania produktów/rezultatów. Sugeruje się usunięcie tego kryterium lub też znaczące zmniejszenie ich wagi (tj. o połowę – do odpowiednio 1/2/1 pkt.).

Rysunek 7. Premie dla młodych rolników - logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9. Premie dla młodych rolników – ocena poprawności sformułowania kryteriów

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ³					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
1	<p>Powierzchnia użytków rolnych, o których mowa w § 7 ust. 1, w gospodarstwie wskazanym w biznesplanie – przyznaje się 0,25 punktu za każdy ha użytków rolnych powyżej:</p> <p>a) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest niższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju,</p> <p>b) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w województwie – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest wyższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju</p>	+	+	+	-	+	<p>Kryterium w ppkt. a) określa sytuację dla gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych jest niższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju. Analogicznie ppkt. b) mówi o sytuacji gdy powierzchnia jest wyższa. Nie określono co w sytuacji gdy średnia powierzchnia w województwie będzie równa średniej w kraju.</p>	<p>Uzupełnienie ppkt. b) w następujący sposób: „średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w województwie – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest wyższa lub równa średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju”</p>
2	<p>Kwalifikacje, o których mowa w § 5 ust. 1:</p> <p>a) pkt 1, 2 lub 3 – przyznaje się 5 punktów,</p> <p>b) pkt 4 w odniesieniu do zawodów wymienionych w ust. 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia – przyznaje się 5 punktów,</p> <p>c) pkt 4 w odniesieniu do zawodów wymienionych w ust. 3 załącznika nr 1 do rozporządzenia – przyznaje się 4 punkty,</p> <p>d) pkt 5 – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>e) pkt 6 – przyznaje się 3 punkty;</p>	+	+	+	+	+		
3	<p>Rodzaj planowanej produkcji:</p> <p>a) zobowiązanie do uczestnictwa w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowym systemie jakości, o którym mowa w działaniu „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętym</p>	+	+	+	+	+		

³ R – rzetelność, P – przejrzystość, M – mierzalność, SW – spójność wewnętrzna, S – szczegółowość.

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ³					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	<p>Programem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku uczestnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1, z późn. zm.) – przyznaje się 4 punkty,</p> <p>b) produkcja roślin wysokobiałkowych wymienionych w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania płatności bezpośrednich i płatności niezwiązanej do tytoniu (Dz. U. poz. 351 i 672), jeżeli powierzchnia użytków rolnych, na których będą uprawiane te rośliny, wynosi co najmniej 1 ha – przyznaje się 2 punkty;</p>							
4	<p>Kompleksowość biznesplanu:</p> <p>a) inwestycja budowlana związana z działalnością rolniczą – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>b) działania, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. a oraz lit. b – przyznaje się 0,5 punktu za każde z tych działań, jednak nie więcej niż 2 punkty,</p> <p>c) działanie, o którym mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. d – przyznaje się 1 punkt,</p> <p>d) działania, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. c oraz lit. e – przyznaje się 2 punkty za każde z tych działań;</p>	+	+	+	+	+		
5	<p>Wpływ na realizację celów przekrojowych, o których mowa w art. 5 rozporządzenia nr 1305/2013:</p> <p>a) w zakresie ochrony środowiska i klimatu:</p> <p>– udział zbóż w strukturze zasiewów na gruntach ornych mniejszy lub</p>	-	-	+	+	-	<p>Ppkt. a) punktor trzeci, mówiący o inwestycjach w zakresie ochrony środowiska i klimatu nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły</p>	<p>Należy doprecyzować zapisy dotyczące sposobu przyznawania punktów w ramach kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu np.:</p>

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ³					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	<p>równy 66% – przyznaje się 0,5 punktu,</p> <p>– zobowiązanie do przygotowywania planu nawozowego, o którym mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 415 i 765 oraz z 2016 r. poz. 326), oraz stosowania tego planu, w szczególności prowadzenia wykazu działań agrotechnicznych zawierającego prace wykonywane na poszczególnych działkach rolnych w zakresie nawożenia, z podaniem nazwy i ilości zastosowanego nawozu pod poszczególne uprawy – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>– inwestycje w zakresie ochrony środowiska i klimatu – przyznaje się nie więcej niż 5 punktów,</p> <p>b) w zakresie innowacyjności za postęp biologiczny, organizację produkcji, nowoczesne technologie produkcji lub innowacyjny produkt – przyznaje się po 1 punkcie za każdy z tych obszarów, jednak nie więcej niż 2 punkty;</p>						<p>dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 4. Sugerujemy podobnie jak w punktorze drugim i w tym punkcie bezpośrednie odwołanie do załącznika nr 2 lub odwołanie do ust. 4.</p> <p>Ppkt. b) dotyczący innowacyjności ze względu na brak definicji oraz zamkniętych list stanowi pole do interpretacji własnych osób oceniających wnioski oraz wnioskodawców, co prowadzi do braku obiektywizmu i braku jednoznaczności kryterium. Sugerujemy doprecyzowanie jak rozumiana jest innowacyjność w poszczególnych zakresach.</p>	<p>„inwestycje w zakresie ochrony środowiska i klimatu – przyznaje się nie więcej niż 5 punktów, zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia.”</p> <p>Jeśli legislacja na to pozwala w zapisach rozporządzenia, w przeciwnym wypadku w ramach wyjaśnień zamieszczonych na stronie www, należy określić, iż innowacyjność rozumiana jest na poziomie gospodarstwa.</p>
6	<p>Różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo lub największą część użytków rolnych wchodzących w skład gospodarstwa a młodym rolnikiem:</p> <p>a) powyżej 15 do 25 lat – przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) powyżej 25 lat – przyznaje się 2 punkty;</p>	+	+	+	+	+		
	<p>Przejmowanie przynajmniej jednego gospodarstwa w całości – przyznaje się 3 punkty.</p>	+	+	+	+	+		

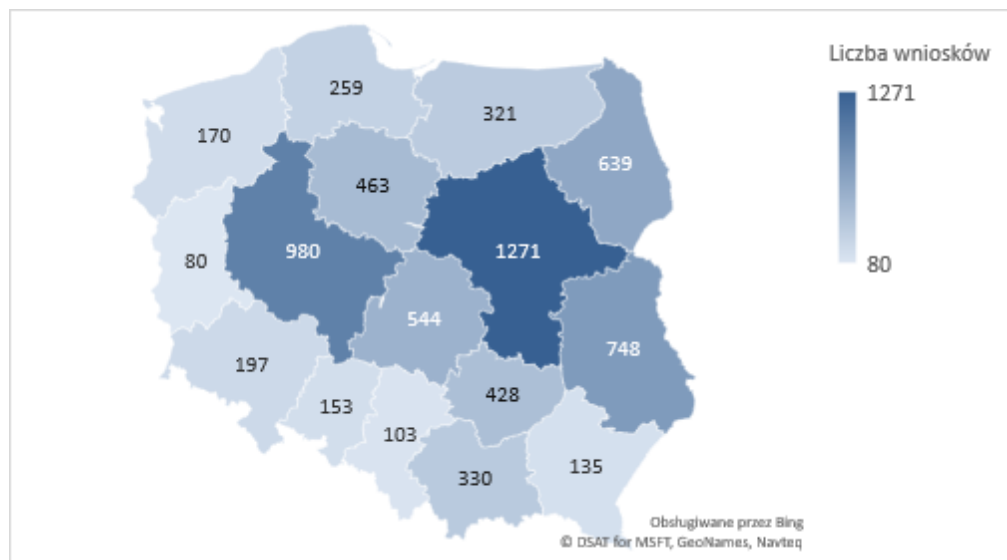
Źródło: opracowanie własne

Wśród kryteriów dla tego instrumentu wsparcia znalazły się kryteria, które aby mogły zostać uznane za obiektywne, jednoznaczne i wystarczająco szczegółowe – wymagają poprawy i uzupełnienia.

Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

Ogółem, najwięcej wniosków w ramach Młodego rolnika złożono na Mazowszu (1271), zaś najmniej – w województwie lubuskim (80).

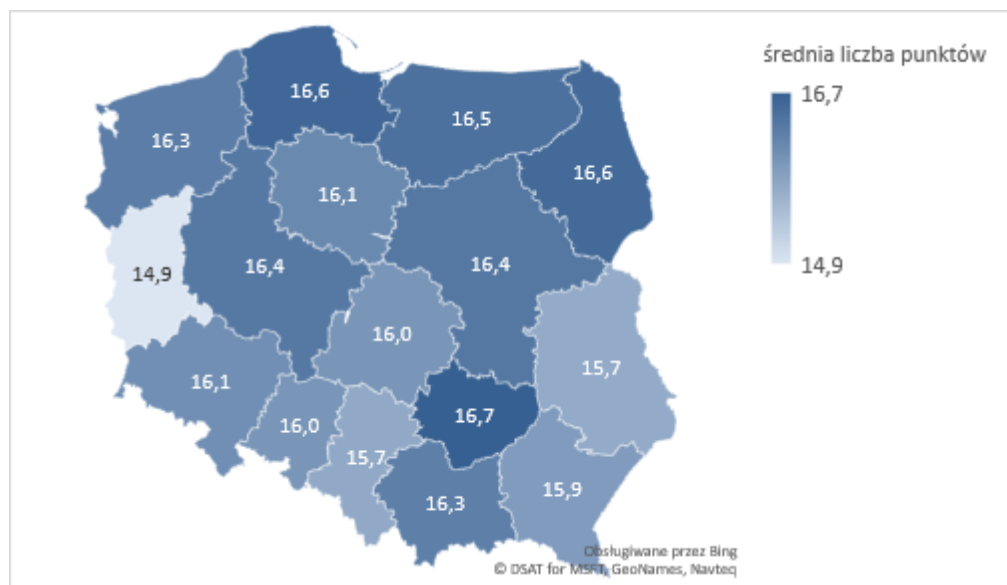
Wykres 11. Liczba złożonych wniosków na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

W zakresie średniej ocen przoduje województwo świętokrzyskie (16,7), zaś najmniejszą wartość zanotowano dla lubuskiego (14,9).

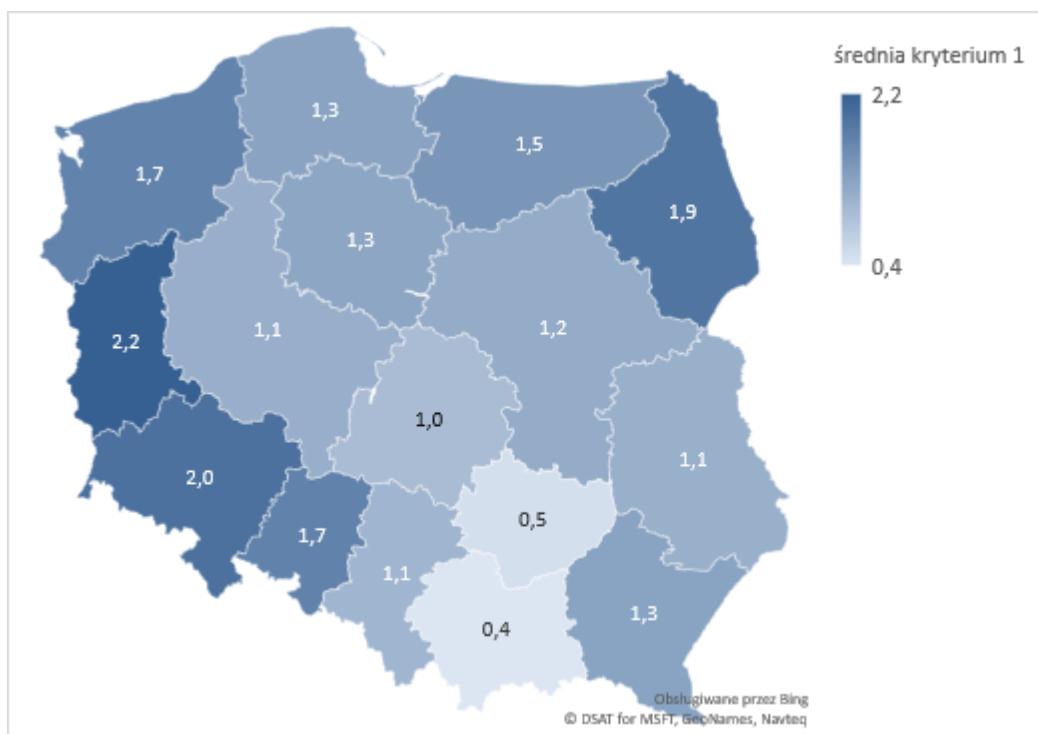
Rysunek 8. Średnia z sumy punktów na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Na kolejnych dwóch wykresach zobrazowano z kolei średnią liczbę punktów dla kryterium regionalnego - Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie wskazanym w biznesplanie oraz odsetek sukcesów na województwo.

Rysunek 9. Średnia liczba punktów dla kryterium regionalnego - Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie wskazanym w biznesplanie

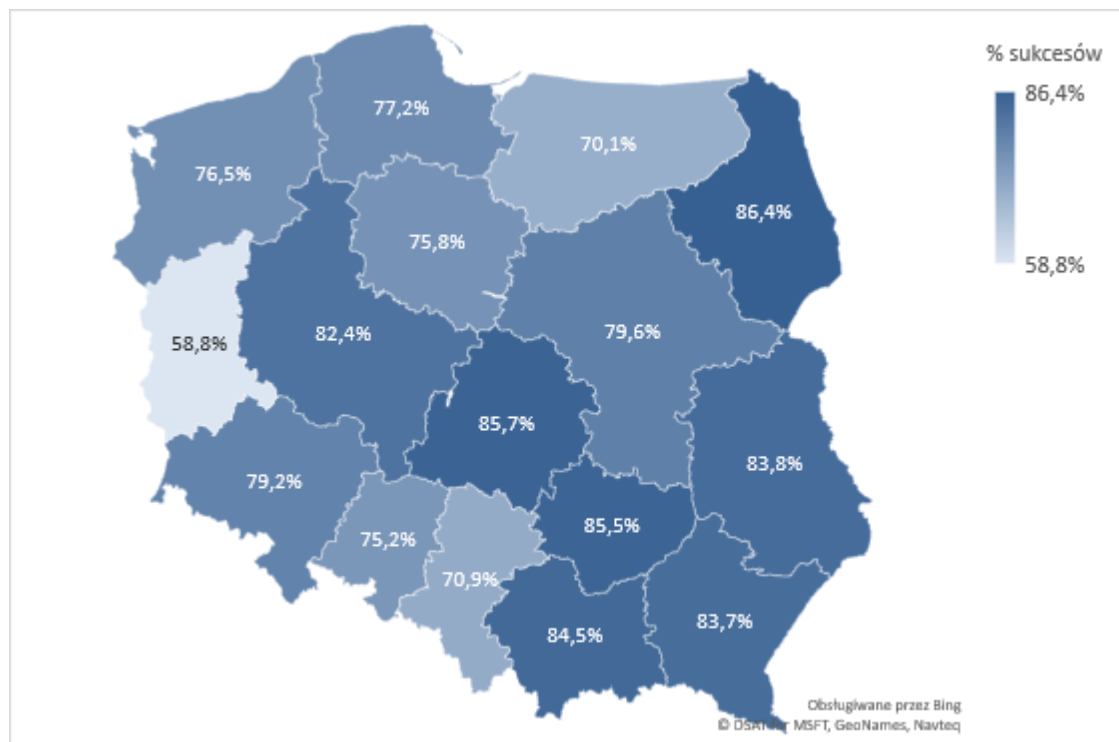

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Łatwo zauważyć, iż liczba punktów otrzymanych w analizowanym kryterium koresponduje z średnią powierzchnią gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha). Zgodnie z danymi ARiMR za 2016 r., przeciętnie największe gospodarstwa znajdują się w województwie zachodniopomorskim (30,20 ha), warmińsko-mazurskim (22,70 ha) i lubuskim (21,14 ha). Najmniejsze gospodarstwa zlokalizowane są natomiast w województwie małopolskim (4,02 ha), podkarpackim (4,73) i świętokrzyskim (5,63 ha). Innymi słowy, struktura gospodarstw młodych rolników otrzymujących wsparcie niejako odzwierciedla ogólną strukturę wielkościową gospodarstw w kraju.

Jeśli chodzi o regionalne zróżnicowanie odsetka sukcesów, to trudno jest wskazać na prostą zależność pomiędzy nim a bądź to liczbą złożonych wniosków, bądź średnią otrzymaną punktacją. Generalnie, większy udział wnioskodawców skutecznych obserwuje się we wschodniej i południowo-wschodniej części kraju.

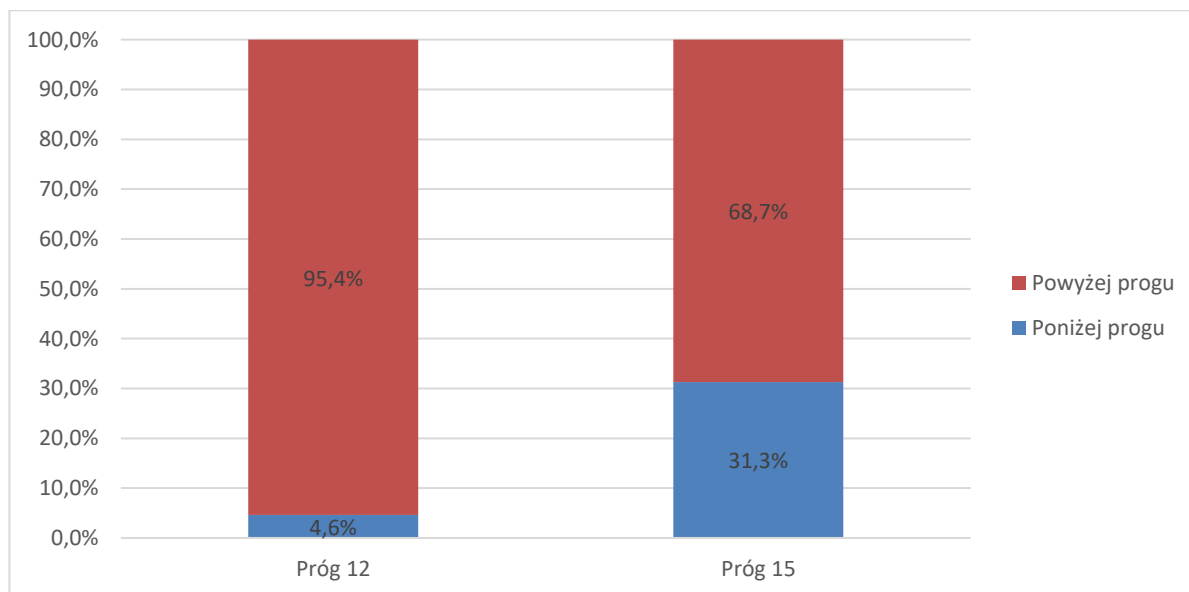
Rysunek 10. Odsetek sukcesów na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Rozporządzenie ministra rolnictwa i rozwoju wsi z dnia 11 marca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” spowodowało m.in. obniżenie progu punktowego upoważniającego do otrzymania wsparcia z 15 do 12 pkt. W zależności od wysokości progu, odsetek wniosków powyżej progu waha się od 68,7% (dla progu 15) do 95,4% (dla progu 12).

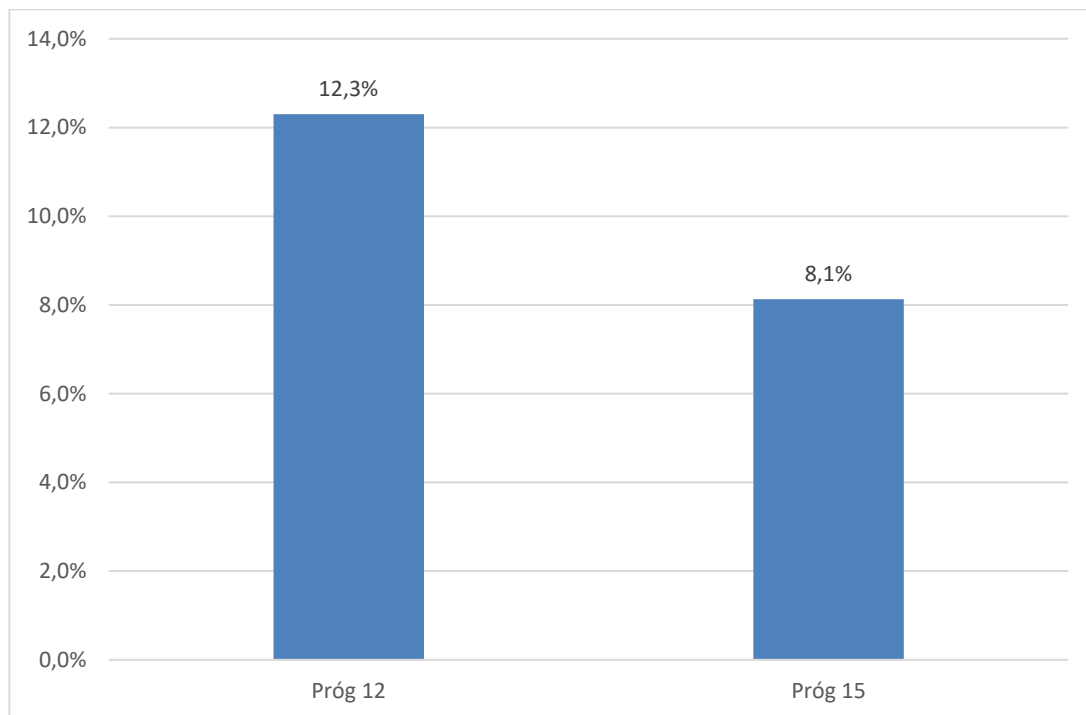
Wykres 12. Odsetek wniosków powyżej i poniżej progu w zależności od wysokości progu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

W żadnym przypadku nie zaobserwowano jednak wniosków odrzuconych (np. z powodów formalnych czy braku środków), w ramach których otrzymana liczba punktów umieszczałaby je na liście rankingowej powyżej progu.

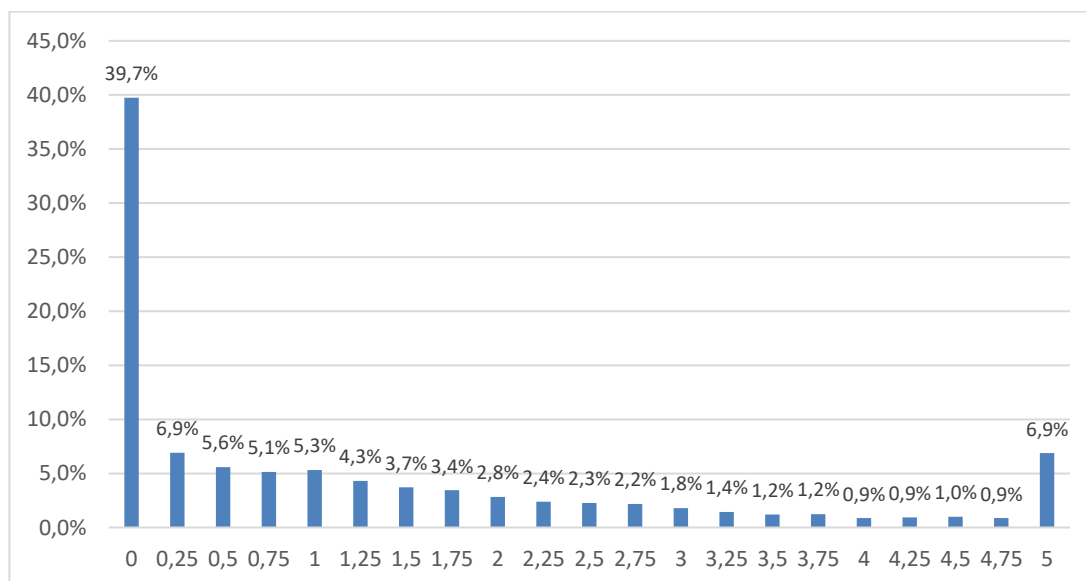
Wykres 13. Odsetek wniosków odrzuconych powyżej progu – dla progu 12 i 15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

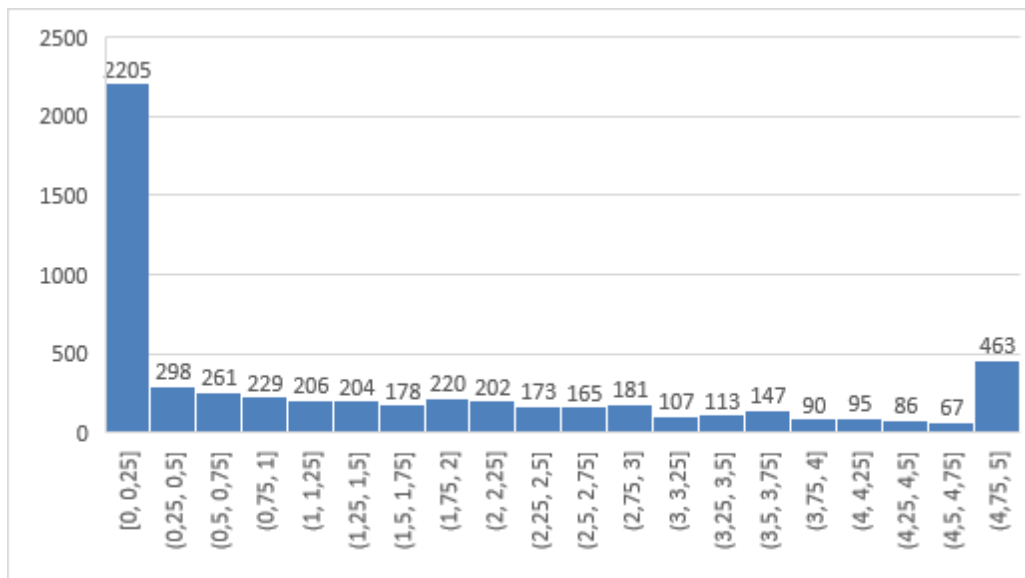
Dla wykresu obrazującego odsetki wniosków z daną liczbą punktów za poszczególne kryteria pominięto kryteria dotyczące powierzchni użytków rolnych, klimatu i biznesplanu, gdyż przyjmują one zbyt duże wartości, toteż wykres z ich uwzględnieniem byłby nieczytelny. Zostały one zaprezentowane poniżej, zaś w dalszej części podrozdziału zawarto komentarz do wszystkich tych wykresów.

Wykres 14. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów za kryterium dot. powierzchni użytków rolnych

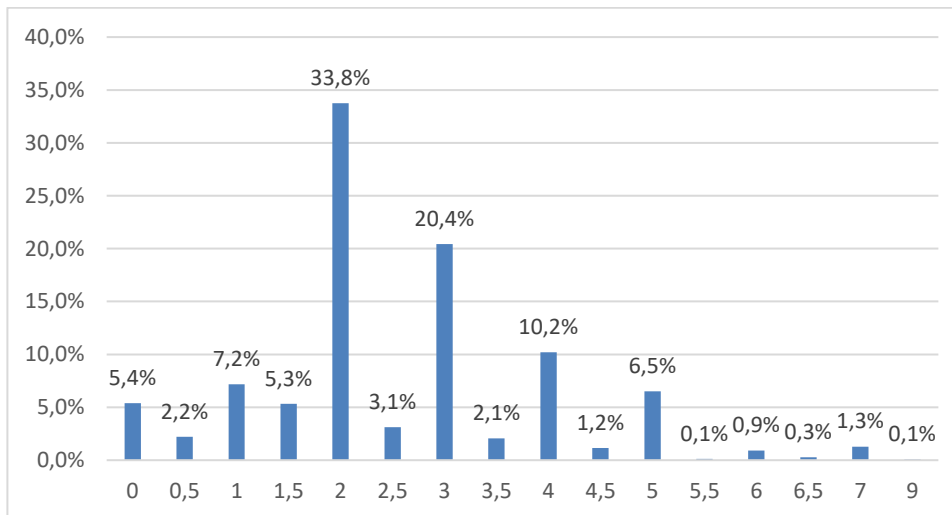
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wykres 15. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów za kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu

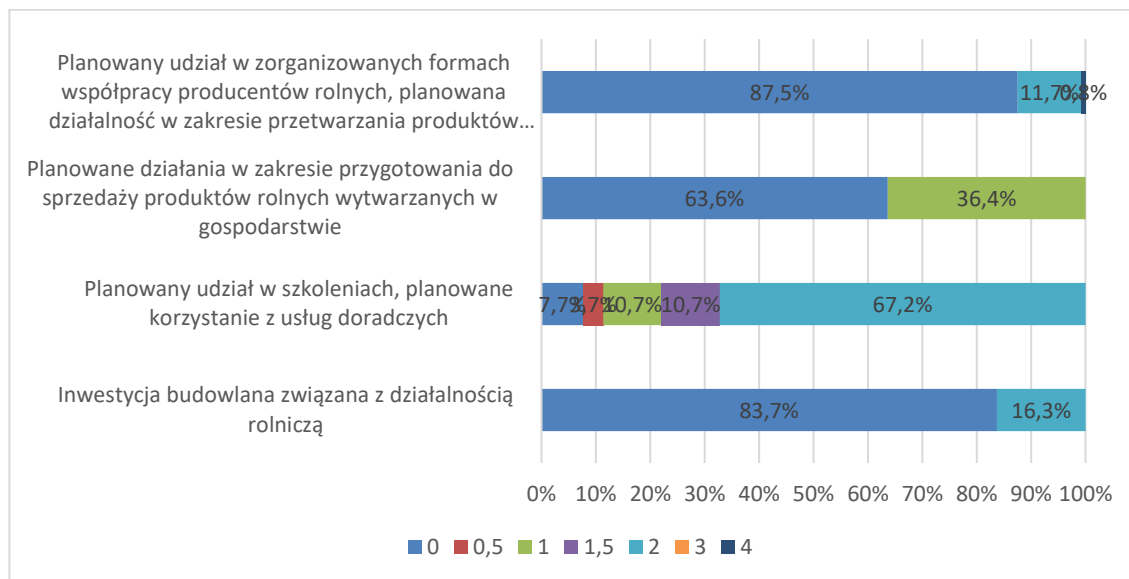
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wykres 16. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów za kryterium dot. biznesplanu

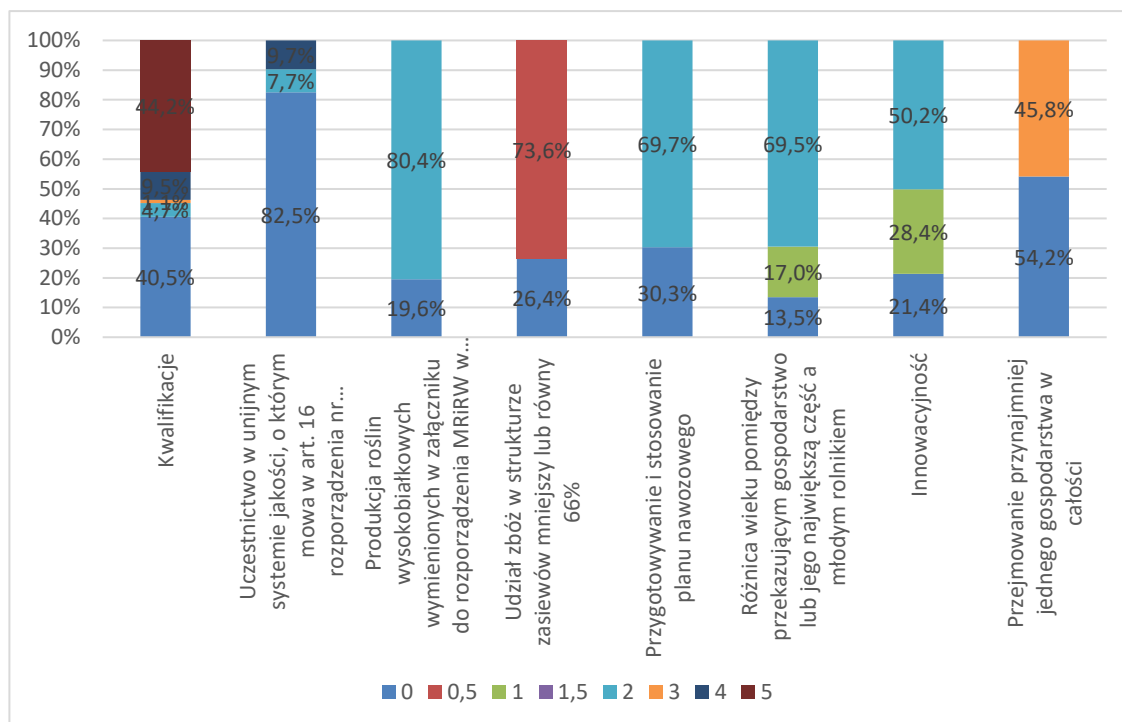

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wykres 17. Struktura otrzymywanych punktów za kryterium dot. biznesplanu

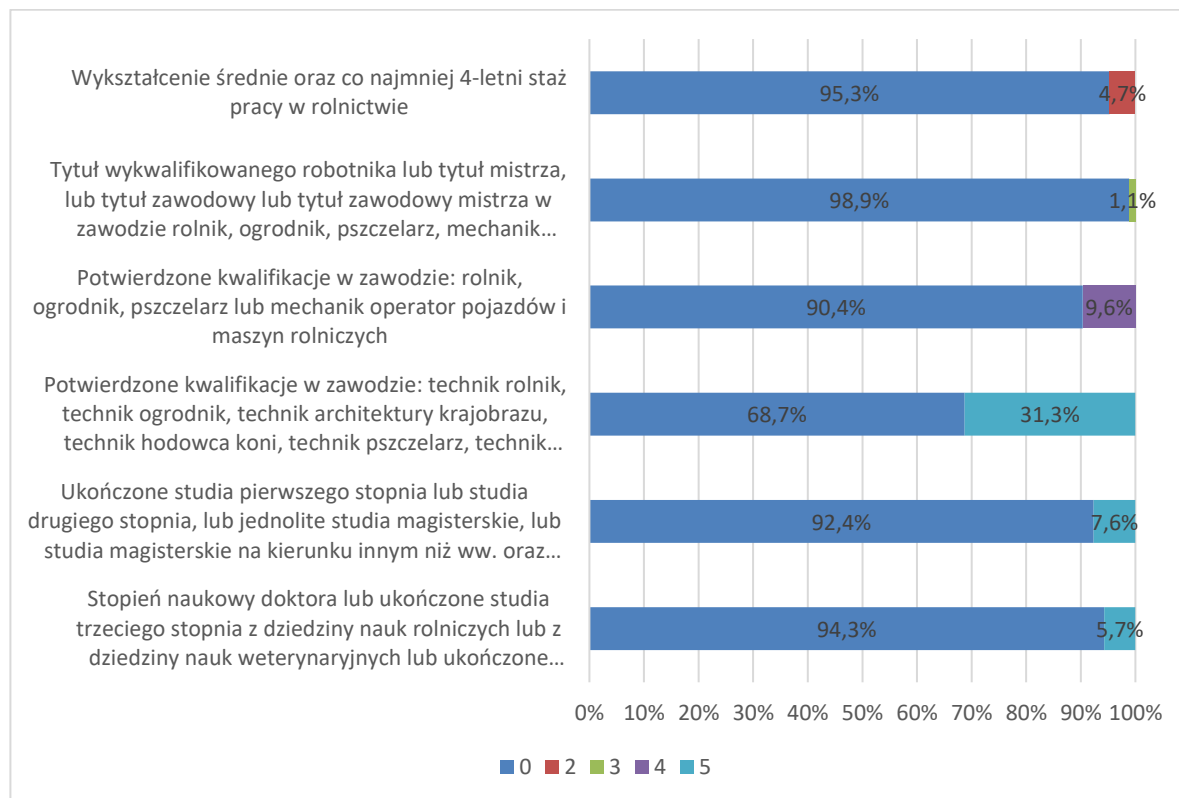
Wykres 18. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów za dane kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

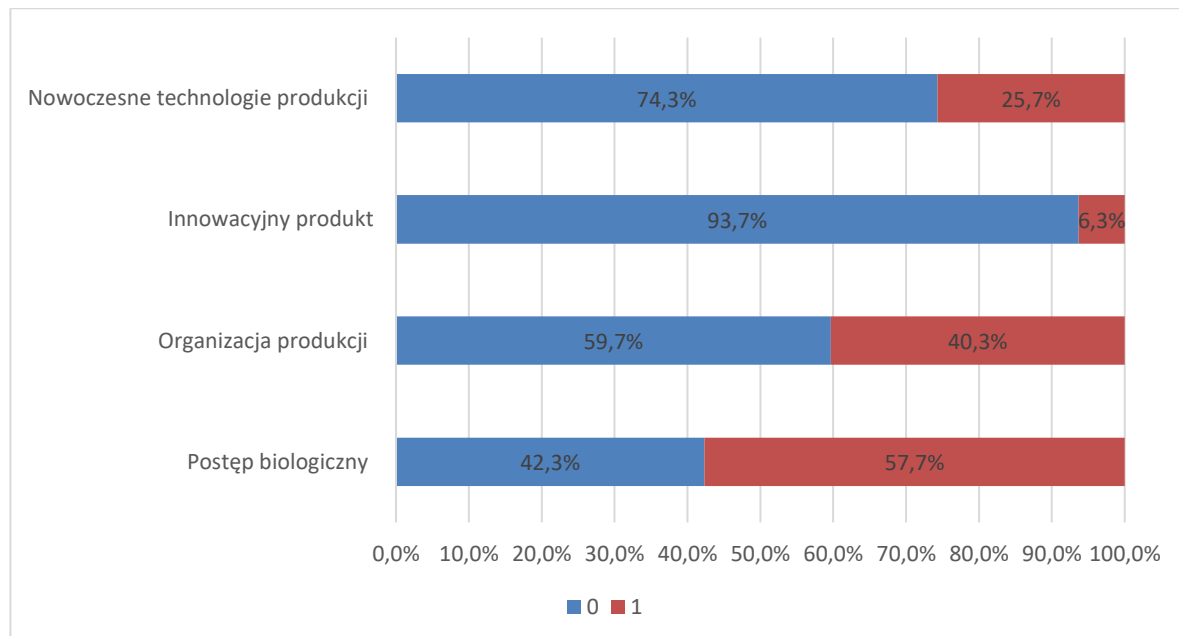
Na powyższym wykresie zwraca uwagę wielość kryteriów wyboru projektów, w zakresie których znaczny odsetek wnioskodawców otrzymał 0 pkt. Niemal 40% otrzymało je za powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwie wskazanym w biznesplanie, zaś aż 93,7% - w ramach kryterium dot. innowacyjności. Ogółem, nie ma takich kryteriów, w ramach których wszyscy dostawaliby punkty. Relatywnie najczęściej punktację powyżej 0 pkt. otrzymano za planowany udział w szkoleniach, planowane korzystanie z usług doradczych, jednak nawet w tym kryterium ponad 7% wniosków zakończyło ocenę z wartością 0 pkt. Pokazuje to więc, iż strategie zdobywania punktów celem zebrania wymaganego minimum punktowego są zróżnicowane.

Wykres 19. Struktura otrzymywanych punktów za kryterium dot. kwalifikacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wykres 20. Struktura otrzymywanych punktów za kryterium dot. innowacyjności

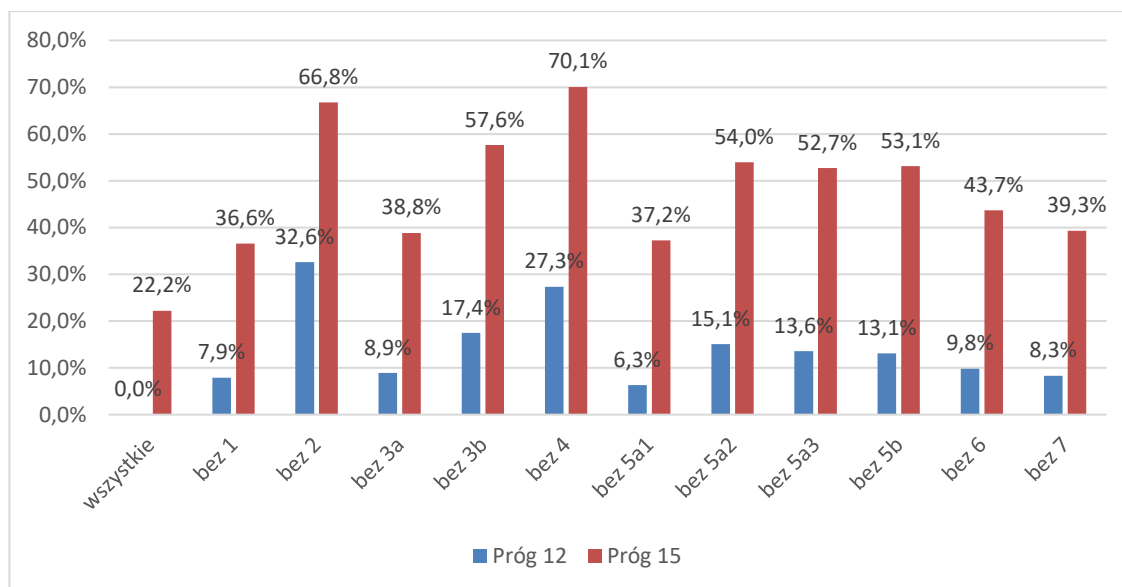

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wreszcie, na ostatnim wykresie w podrozdziale zwizualizowano, ilu obecnych beneficjentów po usunięciu danego kryterium znalazłoby się poniżej progu upoważniającego do otrzymania wsparcia (tj. staliby się wnioskodawcami nieskutecznymi). Przy bardziej restrykcyjnym minimum punktowym, relatywnie największe skutki w postaci odrzucenia wniosków miałyby wyeliminowanie kryteriów 11, 9 i 17; przy

minimum punktowym upoważniającym do wsparcia na poziomie 12 pkt. – 4, 9 i 11. Oznacza to zatem, iż produkcja roślin wysokobiałkowych oraz planowany udział w szkoleniach czy korzystanie z usług doradczych są kryteriami, które warunkują największą część sukcesów w ramach naborów. Patrząc na to przez pryzmat logiki interwencji, należy podtrzymać wskazane wyżej zalecenie wyeliminowania kryterium dot. produkcji roślin wysokobiałkowych lub też zmniejszenia wagi przyzwanym im punktów. Analogicznie, o ile kryterium dot. planowanego udziału w szkoleniach czy korzystania z usług doradczych wykazuje związek z celem szczegółowym, realizacji którego mają służyć „Premie dla młodych rolników”, to jednak warto rozważyć zmniejszenie przypisanej im wagi.

Wykres 21. Odsetek obecnych sukcesów po usunięciu danego kryterium poniżej progu

W toku zrealizowanych badań jakościowych (tj. wywiadów pogłębionych oraz panelu eksperckiego) zarówno kompletność kryteriów w ramach interwencji, jak i przypisane im wagi zostały generalnie ocenione pozytywnie. Pojawiały się głosy, iż problematyczne może być ocenianie kwalifikacji w przypadku osób, które skończyły np. technikum rolnicze, ale nie przystąpiły do egzaminu – jest to jednak precyzyjnie rozstrzygnięte formalnie, zaś poczucie niesprawiedliwości względem przeszłych beneficjentów, którzy aby otrzymać określoną liczbę punktów mogli jedynie ukończyć technikum – bez egzaminu – nie może być podstawą do modyfikowania kryterium.

Pojawiły się także głosy, iż ocena biznesplanu jest bardzo retrospektywna, tj. skupia się na obecnym stanie gospodarstwa, nie kładąc nacisku – ani w wymogach, ani w kryteriach – na planowaną wizję ekonomiczną. Z tego względu liczba punktów mogłaby być nieproporcjonalnie zawyżona. Podobnie, na zawyżenie wagi kryteriów mogłoby wskazywać niedookreślenie punktowanych rozwiązań (np. szkoleń), stwarzające okazję do nadużyć. Zdaniem ewaluatora, warto wprowadzić wymóg tematycznego powiązania szkolenia czy innej formy zdobywania wiedzy z zakresem planowanej inwestycji. Równocześnie, biorąc pod uwagę premiowy charakter działania oraz potencjalne koszty systemowe oceny biznesplanu w ujęciu prospektywnym, nie wydaje się możliwe zupełne zarządzenie problemowi retrospektywności biznesplanu. Sugeruje się jednak rozważenie kryterium odnoszącego się np. do docelowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa (jest to również miara deklaratorywna, ale mierzalna i wprost obrazująca sukces/porażkę ekonomiczną zrealizowanego przedsięwzięcia).

Analiza ilościowa otrzymanej liczby punktów wykazała z kolei, iż ilość kryteriów jest absolutnie wystarczająca do wyłonienia operacji. Dodatkowo, jeśli wziąć pod uwagę, że jedynie kryterium nr 3 jest słabo powiązane z celem szczegółowym 2B/celami przekrojowymi – kryteria eliminują operacje słabej jakości, które nie mają wpływu bądź mają znikomy wpływ na osiągnięcie celów szczegółowych i przekrojowych. Kwestia uwzględnienia specyfiki regionu jest w wystarczający sposób adresowana w ramach kryterium nr 1.

5.4. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

W ramach typu operacji „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych” pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje dotyczące przetwarzania i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z wyłączeniem produktów rybnych), przy czym produkt będący wynikiem przetwarzania powinien być również produktem rolnym. Operacja ta została określona w PROW 2014-2020 jako realizująca przede wszystkim cel szczegółowy 3A. Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno- spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe. W odniesieniu do analizowanego typu operacji ocenie podlegają następujące kryteria wyboru (**liczby porządkowe w tabeli odpowiadają skrótownym zapisom, które zawierają rysunki/wykresy w podrozdziale 5.4.):**

Tabela 10. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych – kryteria wyboru projektów

Lp.	Kryterium wyboru projektów
Rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie określonym w par. 2 ust. 1 pkt 1 lit. b	
1	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest grupą producentów rolnych, związkiem grup producentów rolnych, organizacją producentów lub zrzeszeniem organizacji producentów, przyznaje się 5 punktów;
2	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy ma formę spółdzielni, przyznaje się 5 punktów – nie dotyczy podmiotów wymienionych w pkt 1;
3	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy po zakończeniu operacji, w każdym roku, będzie nabywał produkty do produkcji lub sprzedaży hurtowej, na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawartych bezpośrednio z producentami rolnymi, na poziomie przekraczającym 75% całkowitej ilości nabywanych produktów rolnych, przyznaje się 5 punktów;
4	Jeżeli w ramach planowanej do realizacji operacji największy odsetek kosztów kwalifikowalnych stanowią koszty w zakresie wprowadzenia nowych produktów lub procesów, w tym technologii (innowacyjności), w skali przedsiębiorstwa, przyznaje się 5 punktów;
5	Jeżeli planowana do realizacji operacja zakłada inwestycje związane z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, przyznaje się 5 punktów;
6	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy: a) uczestniczy w unijnych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem – w zakresie objętym operacją, przyznaje się 3 punkty, b) po zakończeniu realizacji operacji będzie przetwarzał lub wprowadzał do obrotu produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów wytwarzających produkty ekologiczne, nabywane na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawieranych z producentami rolnymi w wysokości co najmniej 10% całkowitej ilości produktów niezbędnych do produkcji, przyznaje się 5 punktów;

Lp.	Kryterium wyboru projektów
7	<p>Jeżeli operacja będzie realizowana w gminach należących do powiatów, w których bezrobocie, według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny w miesiącu poprzedzającym miesiąc podania do publicznej wiadomości ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy, było:</p> <p>a) najwyższe w kraju, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>b) niższe niż bezrobocie, o którym mowa w lit. a, przyznaje się liczbę punktów z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, która jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w lit. a, zgodnie z wartością bezrobocia;</p>
8	<p>Jeżeli operacja dotyczy rodzajów działalności gospodarczej, o których mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia, przyznaje się 2 punkty.</p>
Podjęciu wykonywania działalności gospodarczej w zakresie określonym w par. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c	
1	<p>Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;</p>
2	<p>Jeżeli w ramach planowanej do realizacji operacji największy odsetek kosztów kwalifikowalnych stanowią koszty w zakresie wprowadzenia nowych produktów lub procesów, w tym technologii (innowacyjności), w skali przedsiębiorstwa, przyznaje się 5 punktów;</p>
3	<p>Jeżeli planowana do realizacji operacja zakłada inwestycje związane z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, przyznaje się 5 punktów;</p>
4	<p>Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy:</p> <p>a) uczestniczy w unijnych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem – w zakresie objętym operacją, przyznaje się 3 punkty,</p> <p>b) po zakończeniu realizacji operacji będzie przetwarzał lub wprowadzał do obrotu produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów wytwarzających produkty ekologiczne, nabywane na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawieranych z producentami rolnymi w wysokości co najmniej 10% całkowitej ilości produktów niezbędnych do produkcji, przyznaje się 5 punktów;</p>
5	<p>Jeżeli operacja będzie realizowana w gminach należących do powiatów, w których bezrobocie, według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny w miesiącu poprzedzającym miesiąc podania do publicznej wiadomości ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy, było:</p> <p>a) najwyższe w kraju, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>b) niższe niż bezrobocie, o którym mowa w lit. a, przyznaje się liczbę punktów z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, która jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w lit. a, zgodnie z wartością bezrobocia;</p>
6	<p>Jeżeli operacja dotyczy rodzajów działalności gospodarczej, o których mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia, przyznaje się 2 punkty.</p>

Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

Wyzwaniami stojącymi u podstaw omawianej interwencji publicznej są słaba integracja rolnictwa i przetwórstwa, przy silnie rozwiniętym, już funkcjonującym przetwórstwie oraz trudnościach dla zakładania nowych MSP w tym obszarze.

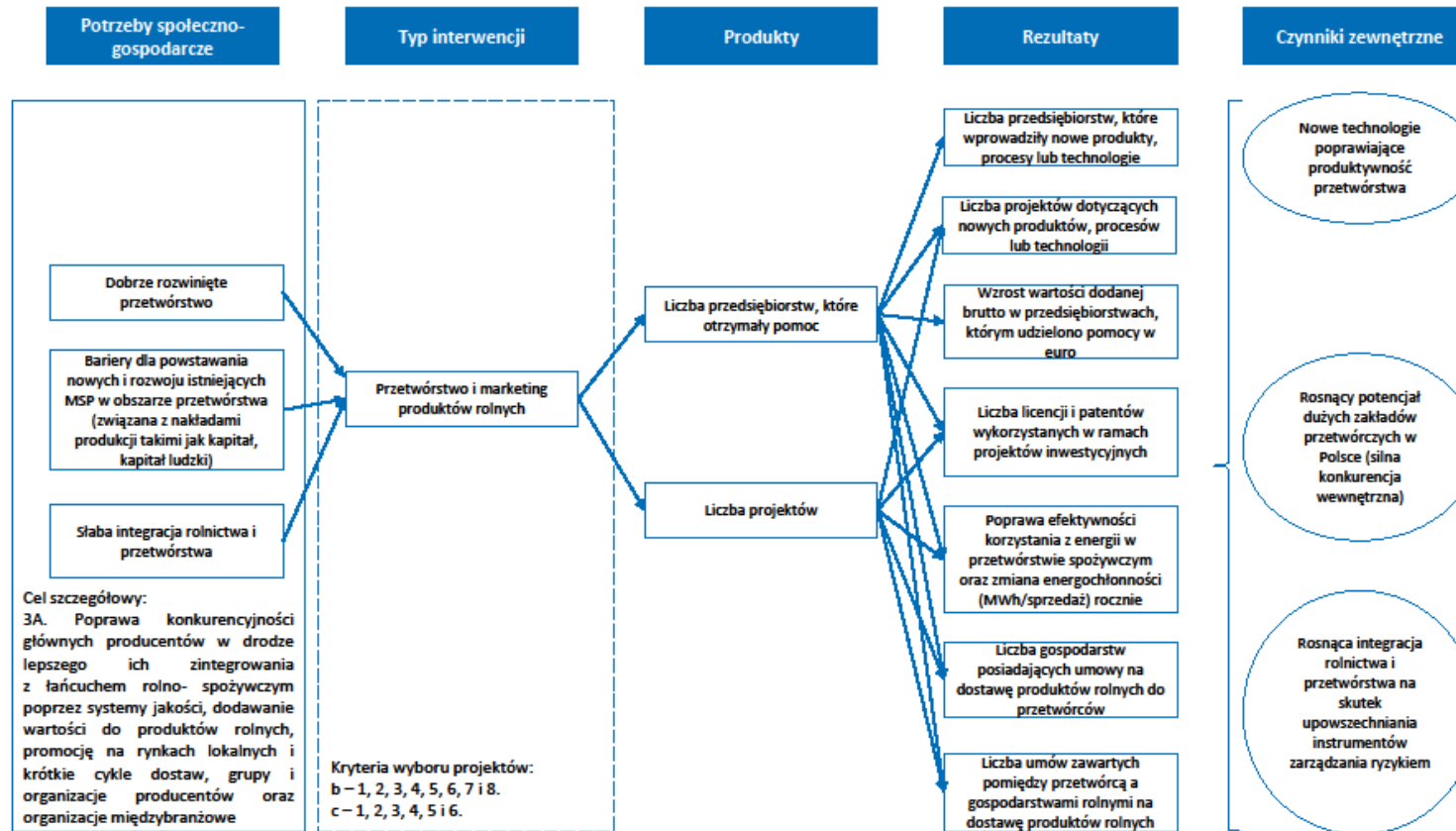
Jeśli chodzi o rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie określonym w par. 2 ust. 1 pkt 1 lit. B, to silnie logicznie powiązane z celem szczegółowym 3A są kryteria wyboru projektów nr 1 (powiązane wprost ze składową celu szczegółowego „grupy i organizacje producentów”), nr 3 (poprawa zintegrowania poprzez skrócenie cyklu dostaw), nr 6 (systemy jakości, ale też kontraktowanie w ramach 6b). Kryterium nr 4 jest logicznie powiązane z celem przekrojowym dot. innowacyjności, zaś nr 5 – z celem dot. środowiska i klimatu. Logiczny związek występuje pomiędzy celem szczegółowym 3A a kryterium nr 2, jeśli weźmie się pod uwagę, iż spółdzielnie są jedną z form organizowania się rolników. Wątpliwości – omawiane w dalszej części podrozdziału i niezwiązane z logiczną spójnością, a kwestią samych wag przyznanych kryteriom nr 1 i 2 – zostały opisane w dalszej części podrozdziału. Brak jest logicznego związku pomiędzy celem 3A a kryteriami wyboru projektów nr 7 i 8. W szczególności, kwestia bezrobocia w powiecie jest o tyle enigmatyczna jako kryterium wyboru, iż realizowane przedsięwzięcia nie mają wbudowanych żadnych mechanizmów gwarantujących wpływ na zatrudnienie, kwestia wywierania zmian na rynku pracy nie znajduje również odzwierciedlenia w zaproponowanym systemie wskaźników monitoringu. Co więcej, w badaniach podkreśla się, iż wzrost efektywności, a w szczególności – innowacyjności przedsiębiorstw – bardzo często jest wręcz organicznie powiązany z ograniczaniem zatrudnienia (np. uproszczenie lub automatyzacja procesów)⁴. Również sam arbitralny wybór premiovanych działalności nie wpisuje się w logikę interwencji (tzn. można uznać go za w pełni uzasadniony z punktu widzenia szerszych planów czy celów rozwojowych polskiego rolnictwa, jednak niniejsza analiza koncentruje się przede wszystkim na ocenie wpływu kryteriów na realizację celu szczegółowego, do którego realizacji przypisany jest dany typ operacji – i w tym przypadku ocena powiązania kryterium nr 8 z celem szczegółowym 3A). Na podstawie weryfikacji logiki interwencji należałoby rekomendować rezygnację z kryteriów 7 i 8, co zostanie zweryfikowane w ramach przedstawionych w dalszej części rozdziału analiz.

Jeśli chodzi o podejmowanie wykonywania działalności gospodarczej w zakresie określonym w par. 2 ust. 1 pkt 2 lit. C, to logiczne powiązanie kryteriów wyboru projektów z celem szczegółowym 3A widać w odniesieniu do kryterium nr 4, kryteria nr 2 i 3 są ukierunkowane na realizację celów przekrojowych Programu – odpowiednio dot. innowacyjności (nr 2) oraz środowiska i klimatu (nr 3; pośrednio jest też z nim powiązane kryterium 4b, choć nie jest to silny związek). Kryteria nr 5 i 6 nie są logicznie powiązane z celem szczegółowym 3A (por. argumentacja wskazana w akapicie wyżej dot. kryteriów 7 i 8), podobnie jak kryterium nr 1 – wiek wnioskodawcy nie ma wpływu na jakość realizowanych inwestycji, nie wiąże się ze skróceniem łańcucha dostaw, promocją itp. W toku panelu ekspertów padło wręcz stwierdzenie – aczkolwiek oparte bardziej na zdroworozsądkowym podejściu i intuicji niż dowodach naukowych – że prawdopodobnie osoby starsze (jeśli za takie uznać np. 40 czy 50 latków) mają większy kapitał (finansowy,

⁴ Por. np. *Respondenci biorący udział w badaniu zauważyli przede wszystkim spadek jednostkowych kosztów produkcji, wskazując jednocześnie na wzrost zatrudnienia czy całkowitych kosztów energii. Jest to jednak prawdopodobnie przede wszystkim efekt zwiększania skali działalności. Dane statystyczne wskazują bowiem na spadek zarówno liczby osób zatrudnionych, jak i zużycia czynników energetycznych w przemyśle spożywczym, przy ponad dwukrotnym wzroście wartości produkcji sprzedanej w okresie 2000-2012. Stałą tendencją wzrostową notowano także w odniesieniu do technicznego uzbrojenia pracy, mierzonego wartością majątku trwałego na zatrudnionego. Szacowany z tego tytułu wzrost wydajności pracy wynosił przeciętnie w latach 2000-2012 ok. 1,3% rocznie. Jednak sektor zmniejszył zatrudnienie w mniejszej skali, o 0,9 % rocznie. Oznacza to, że przy obserwowanym wzroście produkcji i wydajności pracy, wyższe nakłady kapitału nie pozwalały na pełną substytucję nakładów pracy. Jak zwiększyć efektywność firm przetwórstwa rolno-spożywczego? Raport 2013. Dziwulski, Drażek i in. BANK BGŻ, Warszawa 2013, s. 19; zob. także dane dot. przetwarzania owoców i warzyw w J. Baran. Porównanie efektywności wybranych branż polskiego przemysłu spożywczego. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. Roczniki Naukowe, tom XVII, zeszyt 5, 2015, s. 11-16.*

ale też intelektualny i społeczny, związany z wypracowaną przez lata siecią kontaktów biznesowych), który wydatniej uprawdopodobnia osiągnięcie sukcesu przez rozpoczynane przedsięwzięcia. Na podstawie weryfikacji logiki interwencji należałoby rekomendować rezygnację z kryteriów 1, 5 i 6, co zostanie zweryfikowane w ramach przedstawionych w dalszej części rozdziału analiz.

Rysunek 11. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych - logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11 Przetwórstwo i marketing produktów rolnych – ocena poprawności sformułowania kryteriów

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁵					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
Rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie określonym w par. 2 ust. 1 pkt 1 lit. b								
1	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest grupą producentów rolnych, związkiem grup producentów rolnych, organizacją producentów lub zrzeszeniem organizacji producentów, przyznaje się 5 punktów;	+	+	+	+	+		
2	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy ma formę spółdzielni, przyznaje się 5 punktów – nie dotyczy podmiotów wymienionych w pkt 1;	+	+	+	+	+	Ze względu na rozłączność 1 i 2 kryterium, jednocześnie możliwą do uzyskania taką samą liczbę punktów, oraz analogiczną formę – wskazanie form współpracy premiowanych punktami, proponujemy połączenie kryterium 1 i 2 w jedno.	
3	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy po zakończeniu operacji, w każdym roku, będzie nabywał produkty do produkcji lub sprzedaży hurtowej, na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawartych bezpośrednio z producentami rolnymi, na poziomie przekraczającym 75% całkowitej ilości nabywanych produktów rolnych, przyznaje się 5 punktów;	+	+	+	+	+		
4	Jeżeli w ramach planowanej do realizacji operacji największy odsetek kosztów kwalifikowalnych stanowią koszty w zakresie wprowadzenia nowych produktów	+	+	+	+	+		

⁵ R – rzetelność, P – przejrzystość, M – mierzalność, SW – spójność wewnętrzna, S – szczegółowość.

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁵					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	lub procesów, w tym technologii (innowacyjności), w skali przedsiębiorstwa, przyznaje się 5 punktów;							
5	Jeżeli planowana do realizacji operacja zakłada inwestycje związane z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, przyznaje się 5 punktów;	+	+	+	+	-	Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 4. Sugerujemy bezpośrednie odwołanie do załącznika nr 3 do rozporządzenia.	Należy doprecyzować zapisy dotyczące sposobu przyznawania punktów w ramach kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu np.: „Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów, zgodnie z załącznikiem nr 3 do rozporządzenia.”
6	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy: a) uczestniczy w unijnych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem – w zakresie objętym operacją, przyznaje się 3 punkty, b) po zakończeniu realizacji operacji będzie przetwarzał lub wprowadzał do obrotu produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów wytwarzających produkty ekologiczne, nabywane na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawieranych z producentami rolnymi w wysokości co najmniej 10% całkowitej ilości produktów	+	+	+	+	+		

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁵					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	niezbędnych do produkcji, przyznaje się 5 punktów;							
7	<p>Jeżeli operacja będzie realizowana w gminach należących do powiatów, w których bezrobocie, według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny w miesiącu poprzedzającym miesiąc podania do publicznej wiadomości ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy, było:</p> <p>a) najwyższe w kraju, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>b) niższe niż bezrobocie, o którym mowa w lit. a, przyznaje się liczbę punktów z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, która jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w lit. a, zgodnie z wartością bezrobocia;</p>	+	+	+	+	-	<p>Pomimo, że sposób przyznawania punktów został określony jednoznacznie, to opis ppkt. b) może wydawać się potencjalnym wnioskodawcom złożony, dlatego opis powinien zostać uzupełniony wzorem matematycznym. Współistnienie opisu i wzoru stanowić będzie poszerzony opis kryterium.</p>	<p>Ze względu na ograniczenia w zakresie zamieszczania dodatkowych wzorów lub opisów w ramach rozporządzenia rekomendowanym rozwiązaniem jest zamieszczenie na stronie dodatkowych wyjaśnień. Proponujemy opisanie kolejnych kroków postępowania wraz z załączeniem przykładowego wyliczenia na konkretnych liczbach.</p>
8	Jeżeli operacja dotyczy rodzajów działalności gospodarczej, o których mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia, przyznaje się 2 punkty.	+	+	+	+	+		
Podejmowaniu wykonywania działalności gospodarczej w zakresie określonym w par. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c								
1	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+		
2	Jeżeli w ramach planowanej do realizacji operacji największy odsetek kosztów kwalifikowalnych stanowią koszty w zakresie wprowadzenia nowych produktów lub procesów, w tym technologii (innowacyjności), w skali przedsiębiorstwa, przyznaje się 5 punktów;	+	+	+	+	+		

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁵					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
3	Jeżeli planowana do realizacji operacja zakłada inwestycje związane z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, przyznaje się 5 punktów;	+	+	+	+	-	Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 4. Sugerujemy bezpośrednie odwołanie do załącznika nr 3 do rozporządzenia.	Należy doprecyzować zapisy dotyczące sposobu przyznawania punktów w ramach kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu np.: „Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów, zgodnie z załącznikiem nr 3 do rozporządzenia.”
4	Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy: a) uczestniczy w unijnych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem – w zakresie objętym operacją, przyznaje się 3 punkty, b) po zakończeniu realizacji operacji będzie przetwarzał lub wprowadzał do obrotu produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów wytwarzających produkty ekologiczne, nabywane na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawieranych z producentami rolnymi w wysokości co najmniej 10% całkowitej ilości produktów niezbędnych do produkcji, przyznaje się 5 punktów;	+	+	+	+	+		
5	Jeżeli operacja będzie realizowana w gminach należących do powiatów, w których bezrobocie, według danych publikowanych przez	+	+	+	+	-	Pomimo, że sposób przyznawania punktów został określony	Ze względu na ograniczenia w zakresie zamieszczania

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁵					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	<p>Główny Urząd Statystyczny w miesiącu poprzedzającym miesiąc podania do publicznej wiadomości ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy, było:</p> <p>a) najwyższe w kraju, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>b) niższe niż bezrobocie, o którym mowa w lit. a, przyznaje się liczbę punktów z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, która jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w lit. a, zgodnie z wartością bezrobocia;</p>						<p>jednoznacznie, to opis ppkt. b) może wydawać się potencjalnym wnioskodawcom złożony, dlatego opis powinien zostać uzupełniony wzorem matematycznym. Współistnienie opisu i wzoru stanowić będzie poszerzony opis kryterium.</p>	<p>dotychczasowych wzorów lub opisów w ramach rozporządzenia rekomendowanym rozwiązaniem jest zamieszczenie na stronie dodatkowych wyjaśnień. Proponujemy opisanie kolejnych kroków postępowania wraz z załączeniem przykładowego wyliczenia na konkretnych liczbach.</p>
6	<p>Jeżeli operacja dotyczy rodzajów działalności gospodarczej, o których mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia, przyznaje się 2 punkty.</p>	+	+	+	+	+		

Źródło: opracowanie własne

W ramach powyższego instrumentu wsparcia wskazano kryteria, które wymagają bardziej szczegółowego opisu.

Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

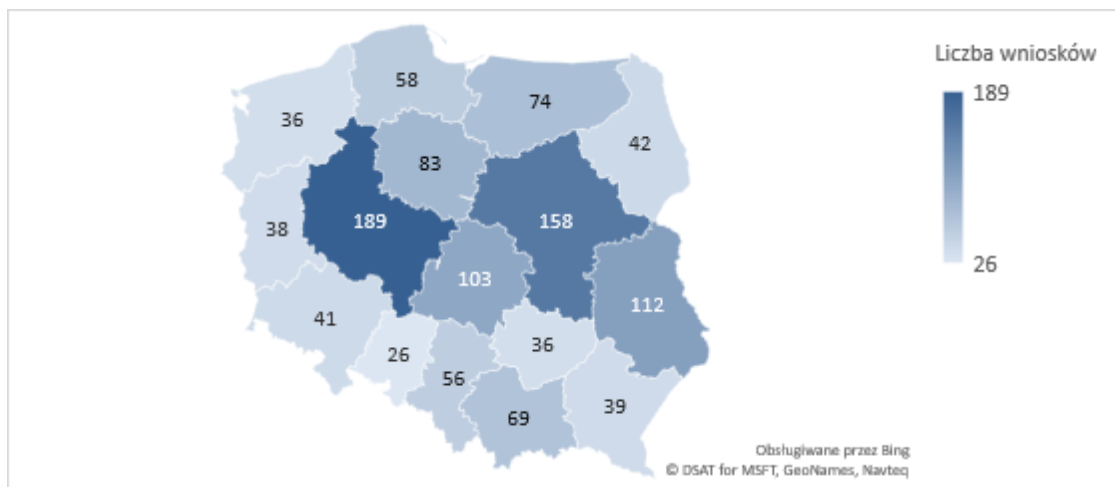
Analizy przeprowadzono oddzielnie dla dwóch kategorii.

a. Rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie określonym w par. 2 ust. 1 pkt 1 lit. B

Analizę rozpoczęto od przedstawienia liczby wniosków poddanych ocenie merytorycznej w ramach poszczególnych województw. Spojrzenie to pozwala z jednej strony dokonać rozpoznania w zakresie dotychczasowego zainteresowania wsparciem, ale również daje odniesienie do dalszych analiz poczynionych już na wartościach takich jak częstość czy średnia.

Ogółem, w ramach analizowanego typu operacji, najwięcej wniosków złożono w Wielkopolsce i na Mazowszu, zaś najmniej – na Opolszczyźnie, co prezentuje poniższa mapa.

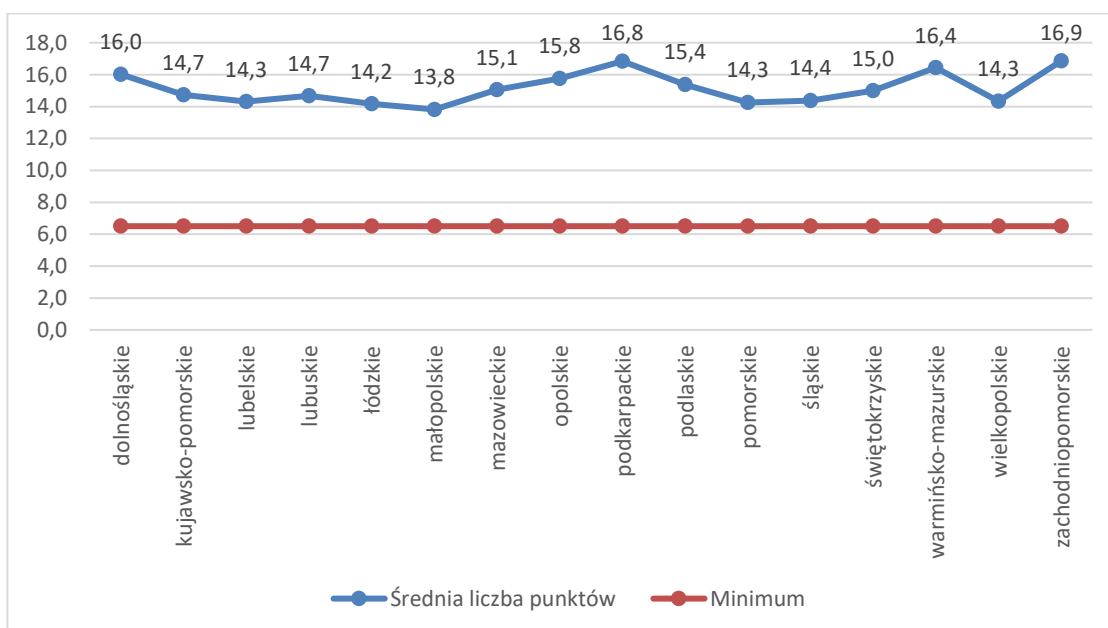
Rysunek 12. Liczba wniosków na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Następnie porównano średnią z sumy punktów w każdym województwie z minimum dopuszczającym do otrzymania pomocy. Zauważyć można nie tylko, że dla każdego z województw średnia regionalna liczba punktów była wyższa od progu, ale że była ponad dwukrotnie wyższa.

Wykres 22. Średnia liczba punktów w województwie a minimum

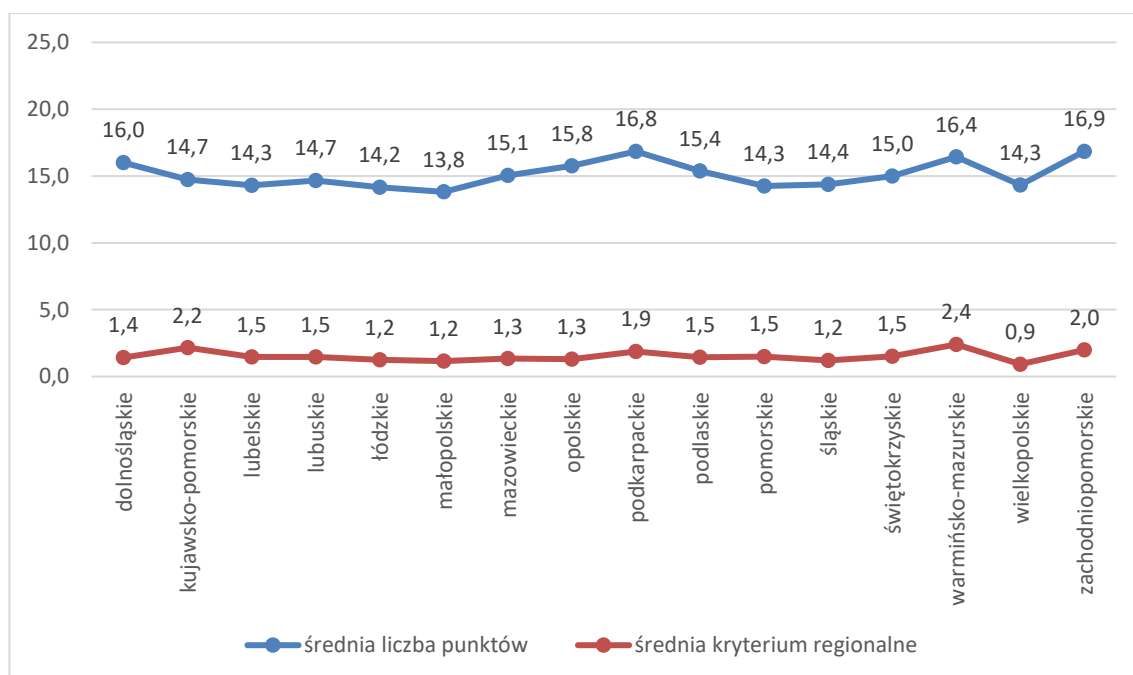
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Pozwala to na stwierdzenie, iż minimum zostało ustalone na niskim poziomie, który wszystkim pozwolił na przekroczenie progu, a więc nie pełni funkcji selekcyjnej.

Na powyższym wykresie zaobserwować można, iż średnie w poszczególnych województwach były na podobnym poziomie. Najwyższą średnią ocen zaobserwowano w województwach zachodniopomorskim (16,9) i podkarpackim (16,8), zaś najniższą – w Małopolsce (13,8).

Jeśli chodzi o samo kryterium regionalne, to najwyższe wartości średniej wojewódzkiej zaobserwowano dla warmińsko-mazurskiego (2,4) i kujawsko-pomorskiego (2,2), zaś najniższe – dla Wielkopolski (0,9). Poniższy wykres prezentuje zestawienie średniej z ogólnej liczby punktów ze średnią z kryterium regionalnego.

Wykres 23. Średnia liczba punktów za kryterium regionalne w województwach

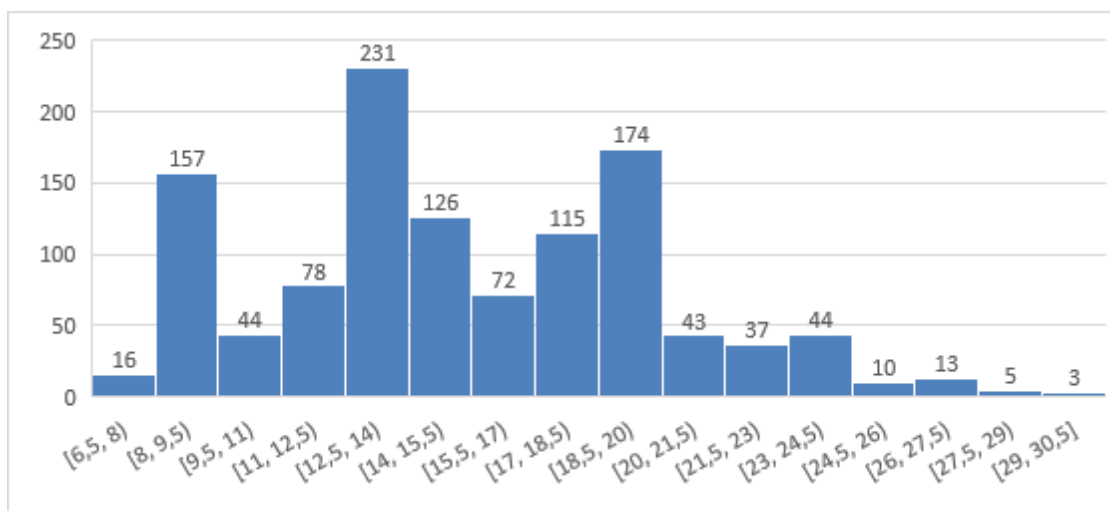
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Co do zasady tam gdzie wysoka średnia z sumy punktów, to i wysoka średnia z kryterium regionalnego, a niska średnia ogólna powiązana jest z niską średnią kryterium regionalnego. Można więc kryterium regionalnym tłumaczyć różnice między województwami.

W sytuacji w której próg dostępu został określony nisko można powiedzieć, iż kryterium regionalne stanowi istotny element wsparcia terenów o wyższej stopie bezrobocia, gdyż poprawia pozycję tychże w ogólnym rankingu. Jednakże, jak wspomniano wcześniej w raporcie realizowane przedsięwzięcia nie mają wbudowanych żadnych mechanizmów gwarantujących wpływ na zatrudnienie, kwestia wywierania zmian na rynku pracy nie znajduje również odzwierciedlenia w zaproponowanym systemie wskaźników monitoringu. Co więcej, w badaniach ewaluacyjnych podkreśla się, iż wzrost efektywności, a w szczególności – innowacyjności przedsiębiorstw – bardzo często jest wręcz organicznie powiązany z ograniczaniem zatrudnienia (np. uproszczenie lub automatyzacja procesów). W związku z czym proponujemy usunięcie kryterium 7 dotyczącego bezrobocia.

Do zobrazowania wyników dotyczących sumarycznej liczby punktów wykorzystano histogram grupujący dane w przedziałach o długości 1,5 punktów z uwagi na sposób obliczania kryterium dot. bezrobocia, wartość sumaryczna liczby punktów dla poszczególnych projektów jest tak zróżnicowana, iż jej graficzne przedstawienie byłoby mało czytelne.

Wykres 24. Rozkład łącznej liczby punktów

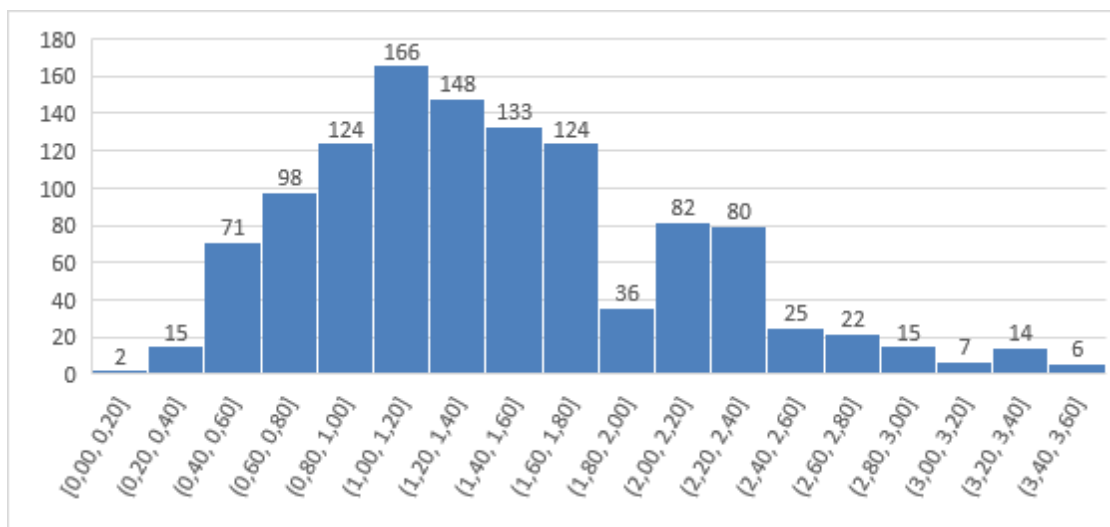

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Pozwala to zaobserwować, iż żaden wniosek nie otrzymał liczby punktów poniżej progu (6,5), jednak nawet minimalne podniesienie progu spowodowałoby odrzucenie części wniosków, jako nieprzekraczających progu. Można zauważyć, iż wykres nieznacznie „ciąży” ku lewej stronie, a więc niższych wartości punktowych, podczas gdy najwyższe zdarzają się znacząco rzadziej. Wynika z tego, iż kryteria były stosunkowo trudne do spełnienia i tylko nieliczne wnioski spełniały je w najwyższym stopniu. Skrzywienie lewostronne nie jest jednak na tyle duże by wnioskować na tej podstawie o konieczności zmian w kryteriach.

Poniższe wykresy prezentujące odsetek wniosków z daną liczbą punktów dla każdego kryterium – oddzielnie dla kryterium dotyczącego bezrobocia (kryterium nr 7) w formie histogramu w przedziałach o długości 0,2 punktu oraz drugi wykres dla pozostałych kryteriów.

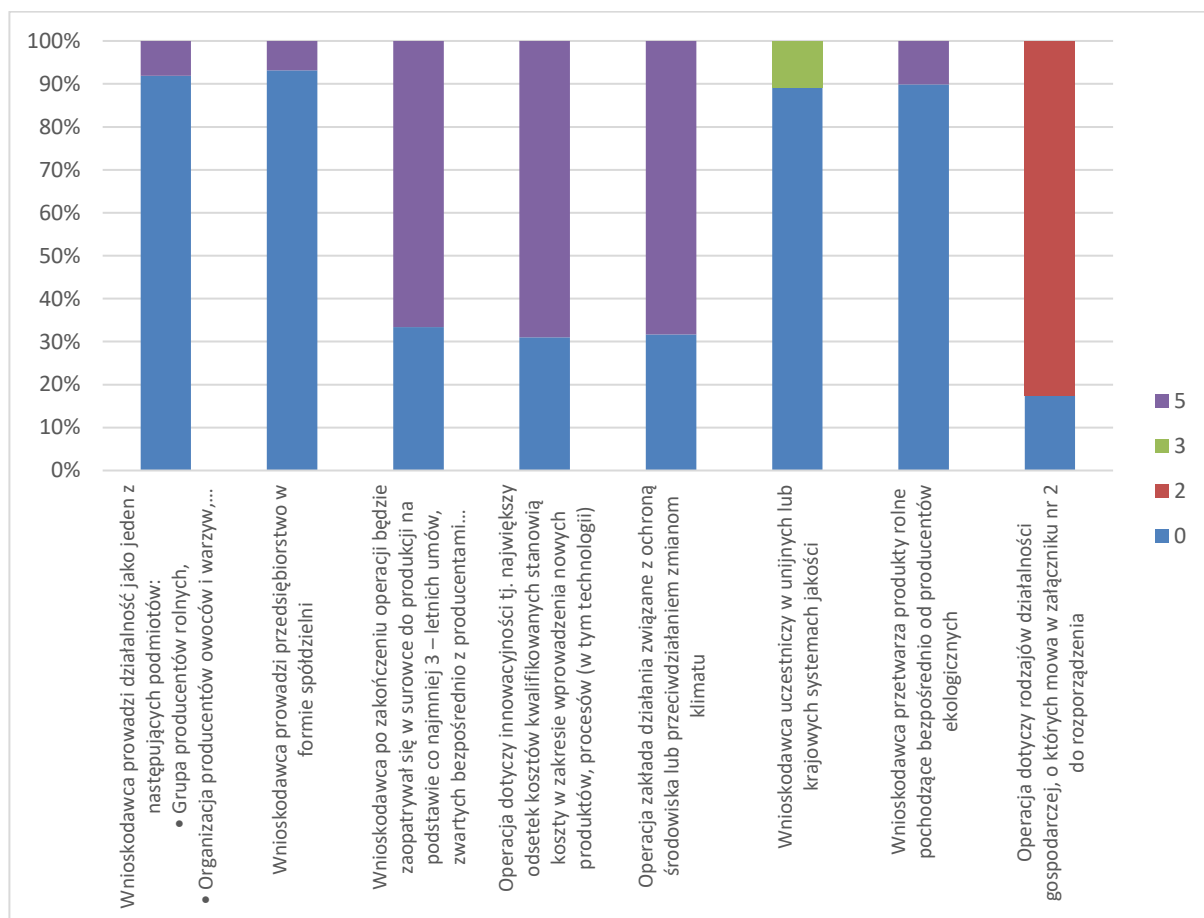
Wykres 25. Liczba wniosków z daną punktacją w ramach kryterium 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Powyższy wykres pokazuje, iż kryterium kumuluje większą liczbę wniosków w niższych wartościach punktowych. Z kolei wykres drugi, poniższy, pozwala zauważyć, iż wielu wnioskodawców nie otrzymało punktów w kryteriach nr 1, 2 oraz 6a i 6b. Są to więc kryteria, które nie różnicują większości wnioskodawców (większość otrzymała zero punktów), pozwalają jednak na podniesienie pozycji w rankingu – znalezienie się na jego szczycie. Wśród wniosków z najwyższą punktacją (od 20,6 pkt.) nie ma ani jednego, który otrzymałby zero punktów w ramach wszystkich 4 kryteriów (1, 2, 6a i 6b). Utrzymanie kryteriów 1, 2 i 6 zbieżnych z celami Programu pozwala na wybór wniosków wysokiej jakości, rozumianych jako wspierających osiągnięcia celów Programu.

Wykres 26. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów dla każdego kryterium

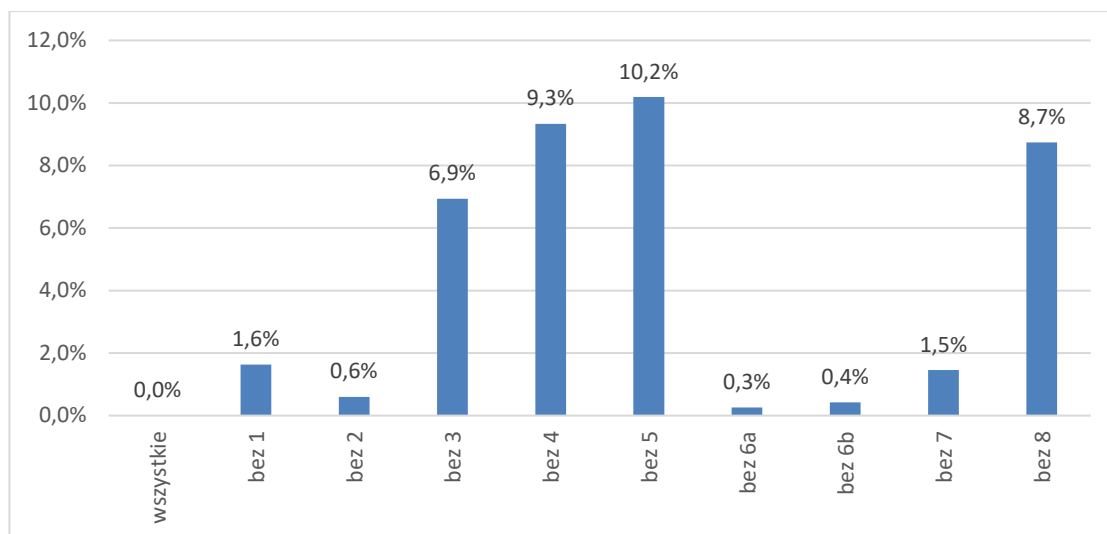

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Dokonano wyliczenia korelacji pomiędzy kryteriami i sumaryczną liczbą punktów, jednak nie wykazały one istotnych statystycznie wyników.

W kolejnym kroku sprawdzono również, w jaki sposób wpłynęłoby usunięcie poszczególnych kryteriów na liczbę wniosków poniżej progu.

Wykres 27. Odsetek wniosków poniżej progu przy wykluczeniu danego kryterium

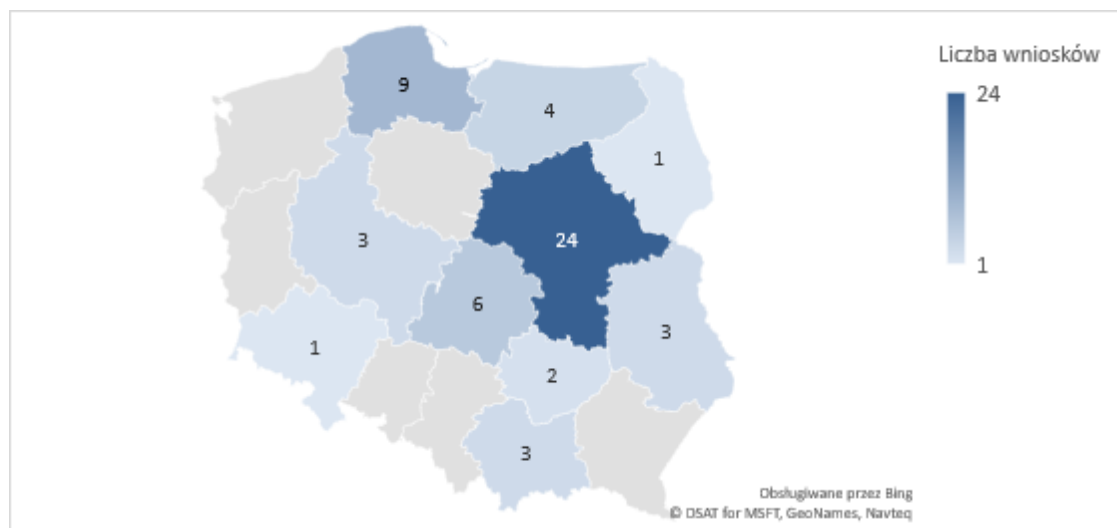
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Zasadniczo, najczęściej na nieotrzymanie dofinansowania miałyby wpływ brak kryteriów nr 5, 4, 8 i 3, a więc kryteriów, w których większość wnioskodawców otrzymywała punkty. Można więc przyjąć, iż kryteria 3, 4, 5 i 8 stanowią o przekroczeniu progu dostępu, podczas gdy kryteria 1, 2, 6 i 7 różnicują wnioskodawców w ramach rankingu.

b. Rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie określonym w par. 2 ust. 1 pkt 1 lit. C

W ramach drugiego schematu wsparcia złożono znacznie mniej wniosków, dostrzegana jest dominacja Mazowsza jako regionu z największą liczbą złożonych wniosków. W przypadku pozostałych województw liczebności są bardzo niskie co znacząco uniemożliwia analizy w podziale na region.

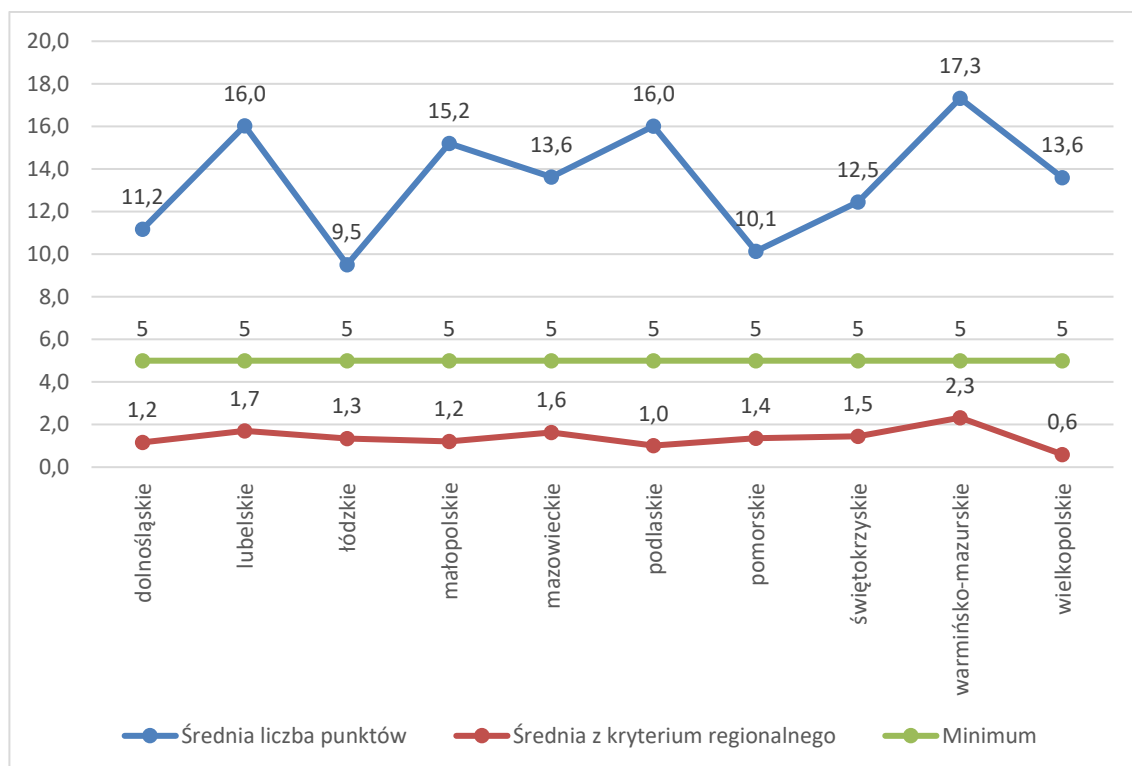
Rysunek 13. Liczba wniosków na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Poczyniono jednak analizę obrazującą średnią punktów w ramach danego województwa w odniesieniu do minimum punktowego i średniej z kryterium regionalnego. Najwyższą średnią sumy punktów zaobserwowano w warmińsko-mazurskim (17,3) i lubelskim (16,0). Podobnie jak poprzednio województwa z wysoką średnią przodują również w zakresie najwyższej średniej w ramach kryterium regionalnego.

Wykres 28. Średnia liczba punktów w województwie a minimum

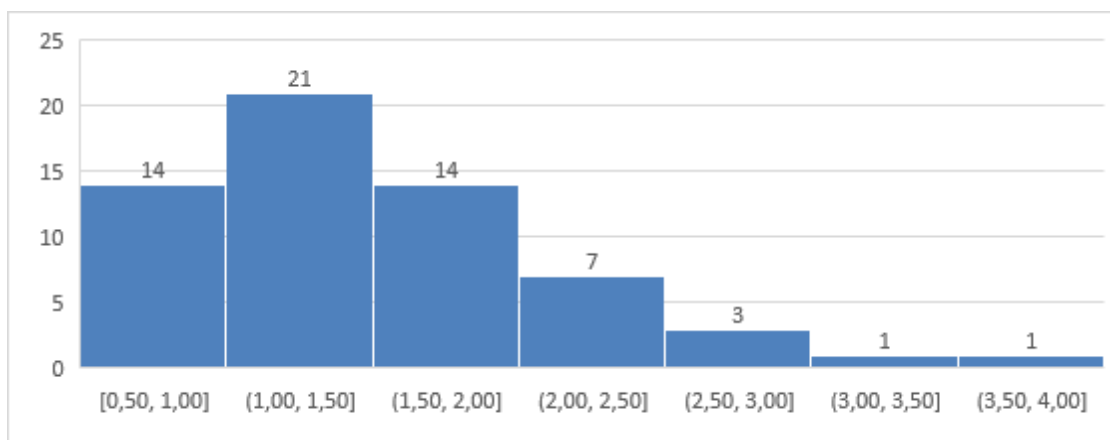
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

W każdym z województw, w których złożono wnioski, średnia liczba punktów była wyższa od minimum upoważniającego do uzyskania pomocy. Dalsze analizy pokazały również, iż nie tylko średnia, ale również indywidualna punktacja każdego wniosku przekracza próg dostępu.

Ogółem, w analizowanej próbie znalazło się jedynie 13,1% wniosków o statusie „umowa”, stąd dalsze obliczenia realizowane są na całej grupie – w przeciwnym razie byłyby one szczytkowe.

Następne wykresy obrazują, jaki odsetek wniosków otrzymał określoną liczbę punktów w poszczególnych kryteriach. Dane przedstawiono na dwóch wykresach ze względu na duże zróżnicowanie możliwych do uzyskania punktów w kryterium 5 dotyczącym bezrobocia, które przedstawiono kumulując dane do przedziałów o długości 0,5 punktu.

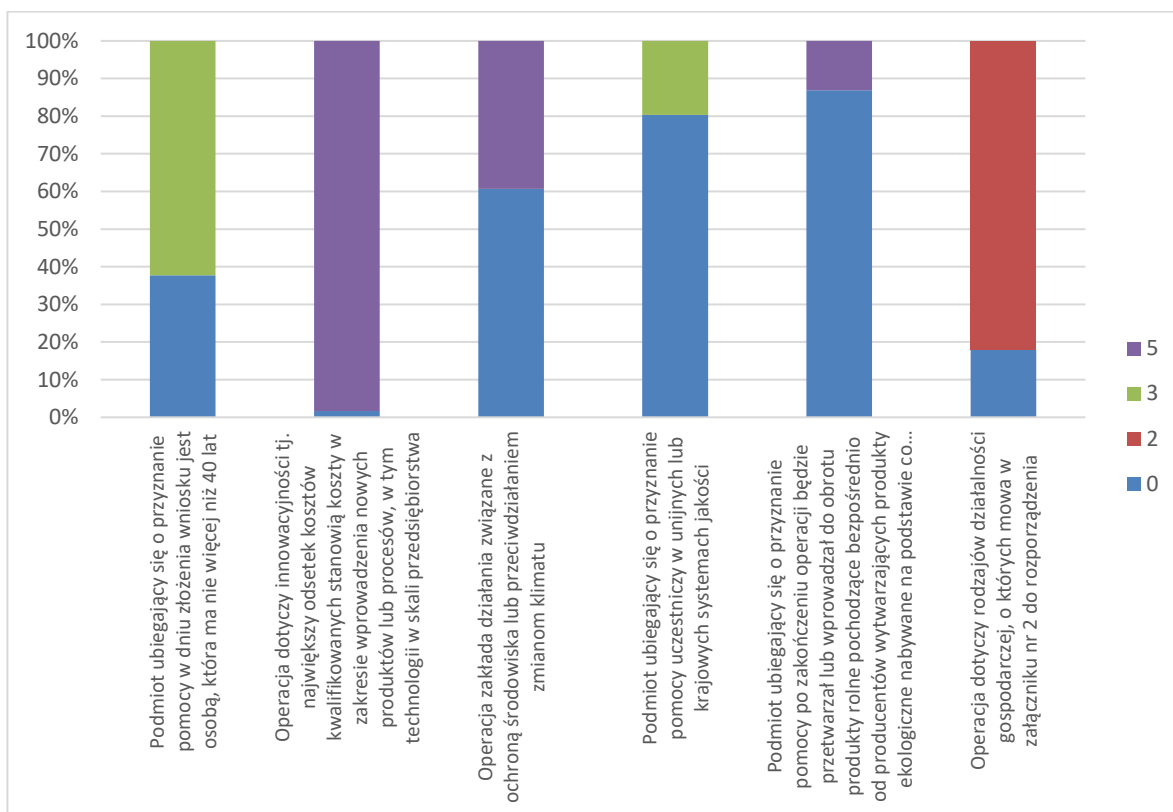
Wykres 29. Liczba wniosków w ramach kryterium nr 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Zauważyć można, iż większość wniosków otrzymała liczbę punktów z zakresu niższych wartości. Na drugim wykresie, dotyczącym pozostałych kryteriów widać, iż trudno było dostać wnioskodawcom punkty w ramach kryteriów nr 3, 4a i 4b, zaś relatywnie najłatwiej – kryterium nr 2 i 6.

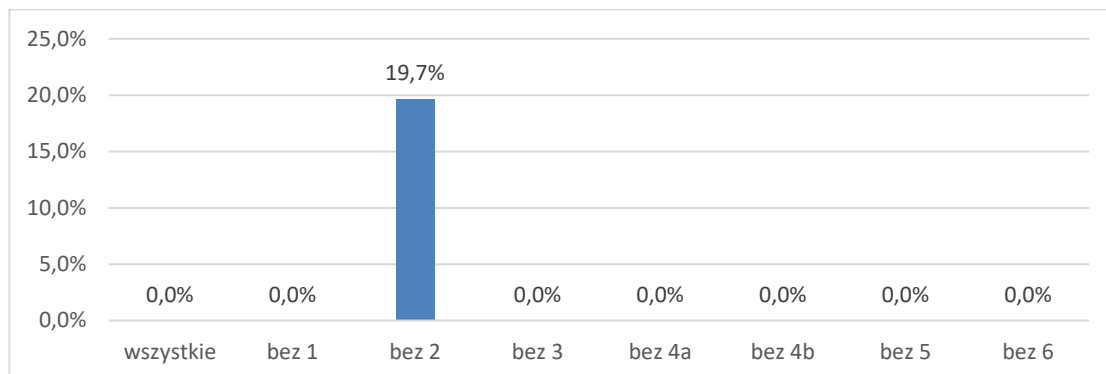
Wykres 30. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów dla każdego kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Odsetek wniosków, które otrzymały 5pkt. w ramach kryterium 2 dotyczącego innowacyjności, sięga niemal 100%. Kryterium to niemal zupełnie nie różnicuje wnioskodawców. Jednakże, ponieważ jest to kryterium ukierunkowane na realizację celów przekrojowych Programu stosowne jest jego utrzymanie. Jak prezentuje wykres poniżej usunięcie go sprawiłoby, że niemal 20% wniosków znalazłoby się poniżej minimum. Pozostałe kryteria nie wpłynęłyby na kwestię osiągnięcia wymaganego progu, przede wszystkim różnicują one wnioskodawców na liście rankingowej.

Wykres 31. Odsetek wniosków poniżej progu przy wykluczeniu danego kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Biorąc pod uwagę powyższe analizy – zarówno ilościowe, jak i jakościowe, w szczególności zaś odnoszące się do logiki interwencji – sugeruje się rozważenie usunięcia kryteriów nr 7 i 8 dla pierwszego schematu wsparcia, zaś 1, 5 i 6 – dla drugiego.

5.5. Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym

W ramach typu operacji „Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym” wsparcie dotyczy zapewnienia pomocy finansowej nowoutworzonym grupom producentów rolnych, w okresie pierwszych 5 lat funkcjonowania na rynku. Operacja ta została określona w PROW 2014-2020 jako realizująca przede wszystkim cel szczegółowy 3A. Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno- spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe. W odniesieniu do analizowanego typu operacji ocenie podlegają następujące kryteria wyboru (**liczby porządkowe w tabeli odpowiadają skrótowemu zapisom, które zawierają rysunki/wykresy w podrozdziale 5.5.:**

Tabela 12. Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym – kryteria wyboru projektów

Lp.	Kryterium wyboru projektów
1	Jeżeli grupa jest zorganizowana w formie spółdzielni – przyznaje się 3 punkty;
2	Jeżeli grupa zrzesza producentów w kategoriach: a) produkty wysokiej jakości objęte art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487, z późn. zm.4)), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1305/2013”, lub b) świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone, lub c) bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe: świeże, chłodzone, mrożone, lub d) owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wełna owcza lub kozia strzyżona potna, mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone), lub e) miód naturalny lub inne produkty pszczele, lub f) rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego, lub g) szyszki chmielowe – przyznaje się 3 punkty;
3	Jeżeli w skład grupy wchodzi co najmniej 10 członków – przyznaje się 4 punkty, a za każdego kolejnego członka grupy – przyznaje się 0,2 punktu;
4	Jeżeli co najmniej 50% produkcji każdego z producentów wchodzących w skład grupy, w zakresie produktu, ze względu na który grupa została uznana, zostało objęte dobrowolnym ubezpieczeniem, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 7, ważnym przez okres co najmniej 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy – przyznaje się 3 punkty;
5	Jeżeli siedziba grupy znajduje się w powiecie o wysokim rozdrobnieniu agrarnym, w którym udział gospodarstw rolnych, według danych Głównego Urzędu Statystycznego pochodzących z

Lp.	Kryterium wyboru projektów
	<p>powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r., publikowanych na stronie Głównego Urzędu Statystycznego, w przedziale obszarowym 1–15 ha stanowi:</p> <p>a) powyżej 75 % powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 3 punkty,</p> <p>b) powyżej 50 do 75% powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) od 25 do 50% powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 1 punkt;</p>
6	<p>Jeżeli w planie biznesowym są planowane inwestycje przyczyniające się do realizacji celów przekrojowych Programu:</p> <p>a) innowacyjności – przez wprowadzenie nowych zasad produkcji, procesu lub technologii, odmiennych od obecnie stosowanych, lub zmianę obecnie stosowanych technologii – przyznaje się 5 punktów lub</p> <p>b) przeciwdziałaniu zmianom klimatu lub ochrony środowiska – przez stosowanie maszyn, urządzeń, sprzętu lub technologii, ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, lub rozwiązań ograniczających zużycie zasobów, w szczególności wody lub energii – przyznaje się 5 punktów;</p>
7	<p>Jeżeli grupa zatrudnia co najmniej dwie osoby na pełne etaty na podstawie umowy o pracę albo jeżeli grupa zatrudnia na podstawie umowy o pracę co najmniej jedną osobę niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – przyznaje się 2 punkty.</p>

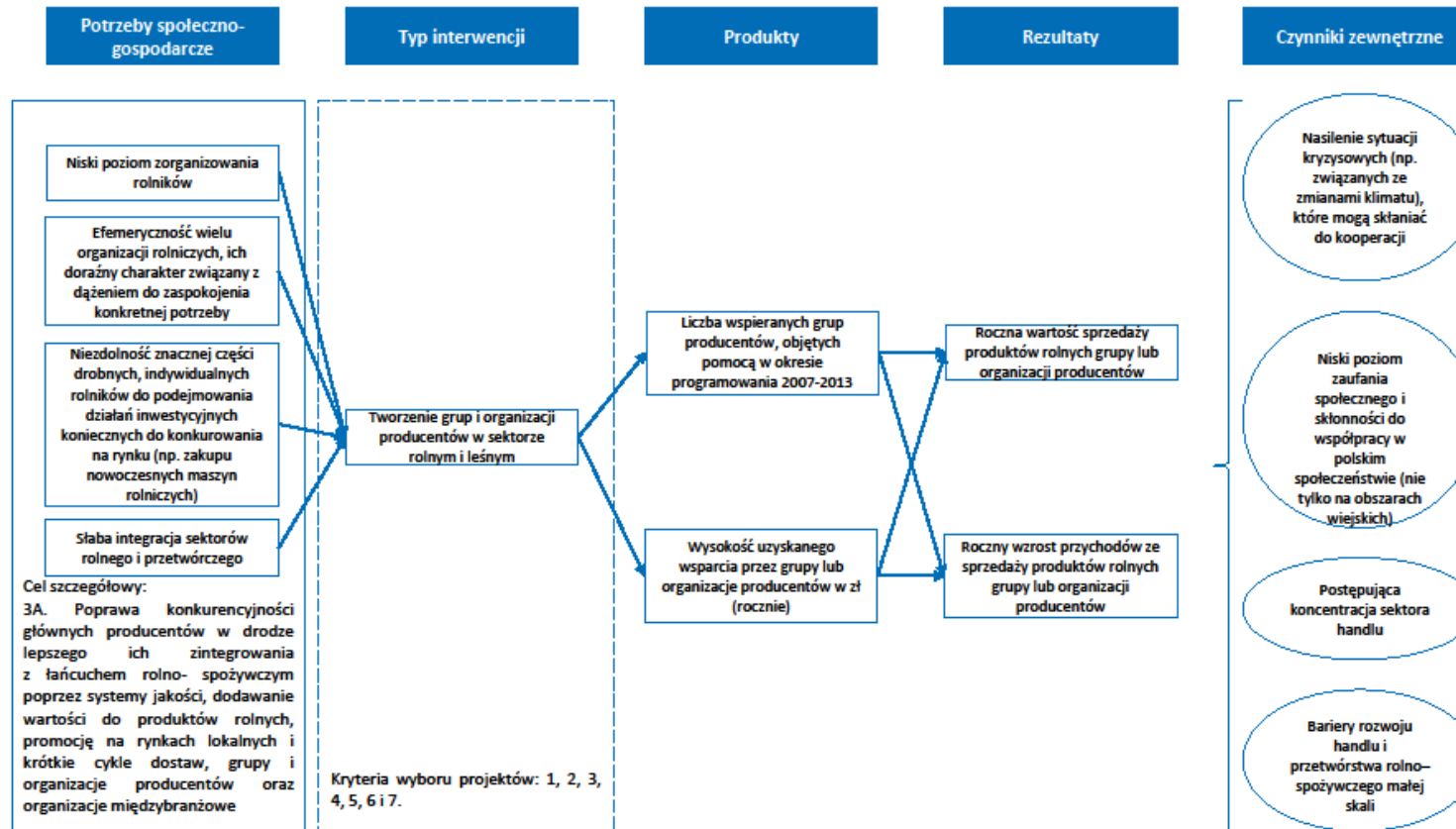
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

Potrzebami stojącymi u podstaw omawianego typu operacji są: potrzeba stabilizacji zbytu produktów, jak również zwiększenia opłacalności produkcji. Jest to powiązane ze słabą integracją sektorów rolnego i przetwórczego, a przy tym niezdolności wielu rolników do podejmowania działań ukierunkowanych na poprawę pozycji konkurencyjnej na rynku.

Kryteria wyboru projektów nr 1, 2 i 3 są logicznie powiązane z celem szczegółowym, którego realizacji ma służyć omawiany typ operacji. W przypadku kryterium nr 3 jest to silny związek, gdyż kryterium to premiuje grupy o wysokiej liczbie członków, a zatem dużej liczbie podmiotów, które zostały zintegrowane. W przypadku kryterium 1 i 2 jest to związek dużo słabszy; premiowanie formy organizacyjnej czy konkretnego typu producentów wspierania realizację celu szczegółowego 3A w tych grupach, natomiast z uwagi na swoją konstrukcję nie wyklucza podmiotów innego typu. W tym kontekście zasadne mogłoby być – biorąc również pod uwagę wagi przypisane pozostałym kryterium – zwiększenie liczby punktów możliwych do zdobycia za kryterium nr 3. Kryterium wyboru nr 6 wiąże się z celami przekrojowymi (6a - dot. innowacyjności, 6b – dot. środowiska i klimatu), stąd jego obecność można uznać za uzasadnioną. Brak jest silnego, merytorycznie uzasadnionego związku pomiędzy celem 3A a kryteriami nr 4, 5 i 7. Nieco złagodzić tę ocenę może fakt, iż cel 3B realizowany jest w ramach Priorytetu 3, w ramach którego akcentowane jest znaczenie zarządzania ryzykiem w rolnictwie. Premiowanie dobrowolnych ubezpieczeń to ważne narzędzie stymulowania stosowania rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykiem, stąd brak zdecydowanej krytyki wobec kryterium wyboru projektów nr 4. Zrozumiałe są również motywacje stojące za opracowaniem kryteriów nr 5 i 7 – pierwsze wzmacnia

integrację na obszarach o dużym rozdrobnieniu agrarnym, gdzie wielość małych podmiotów utrudnia spontaniczną konsolidację, drugie zaś w sposób pośredni wzmacnia trwałość powstałej grupy/organizacji, a przede wszystkim realizuje ważne cele społeczne. Wydaje się jednak, iż nie są to kryteria naturalnie wpisujące się w cel szczegółowy 3B, choć z nim niesprzeczne. Biorąc pod uwagę powyższe, w zależności od wpływu poszczególnych kryteriów na różnicowanie ocen wniosków, wstępnie wydaje się, iż z uwagi na logikę interwencji można rozważyć usunięcie kryteriów i/lub zmniejszenie przypisanej im wagi w odniesieniu do kryteriów nr 4, 5 i 7.

Rysunek 14. Tworzenie grup i organizacji producentów - logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 13. Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym – ocena poprawności sformułowania kryteriów

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁶					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
1	Jeżeli grupa jest zorganizowana w formie spółdzielni – przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+		
2	<p>Jeżeli grupa zrzesza producentów w kategoriach:</p> <p>a) produkty wysokiej jakości objęte art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487, z późn. zm.4)), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1305/2013”, lub</p> <p>b) świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone, lub</p> <p>c) bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe: świeże, chłodzone, mrożone, lub</p> <p>d) owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wełna owcza lub kozia strzyżona potna, mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone), lub</p> <p>e) miód naturalny lub inne produkty pszczele, lub</p> <p>f) rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego, lub</p> <p>g) szyszki chmielowe</p> <p>– przyznaje się 3 punkty;</p>	+	+	+	+	+		

⁶ R – rzetelność, P – przejrzystość, M – mierzalność, SW – spójność wewnętrzna, S – szczegółowość.

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁶					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
3	Jeżeli w skład grupy wchodzi co najmniej 10 członków – przyznaje się 4 punkty, a za każdego kolejnego członka grupy – przyznaje się 0,2 punktu;	+	+	+	+	+		
4	Jeżeli co najmniej 50% produkcji każdego z producentów wchodzących w skład grupy, w zakresie produktu, ze względu na który grupa została uznana, zostało objęte dobrowolnym ubezpieczeniem, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 7, ważnym przez okres co najmniej 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy – przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+		
5	Jeżeli siedziba grupy znajduje się w powiecie o wysokim rozdrobieniu agrarnym, w którym udział gospodarstw rolnych, według danych Głównego Urzędu Statystycznego pochodzących z powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r., publikowanych na stronie Głównego Urzędu Statystycznego, w przedziale obszarowym 1–15 ha stanowi: a) powyżej 75 % powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 3 punkty, b) powyżej 50 do 75% powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 2 punkty, c) od 25 do 50% powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 1 punkt;	+	+	+	+	+		
6	Jeżeli w planie biznesowym są planowane inwestycje przyczyniające się do realizacji celów przekrojowych Programu:	-	-	+	+	+	Brak zamkniętego katalogu działań wpisujących się w innowacyjność oraz wpływających na zmianę klimatu lub	Stworzenie załącznika do rozporządzenia, w ramach którego dookreślony zostanie sposób przyznawania punktów w ramach

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁶					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	<p>a) innowacyjności – przez wprowadzenie nowych zasad produkcji, procesu lub technologii, odmiennych od obecnie stosowanych, lub zmianę obecnie stosowanych technologii – przyznaje się 5 punktów lub</p> <p>b) przeciwdziałaniu zmianom klimatu lub ochrony środowiska – przez stosowanie maszyn, urządzeń, sprzętu lub technologii, ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, lub rozwiązań ograniczających zużycie zasobów, w szczególności wody lub energii – przyznaje się 5 punktów;</p>						<p>ochronę środowiska powoduje, że kryteria są niejednoznaczne i mogą nie być stosowane w sposób obiektywny.</p> <p>Sugerujemy doprecyzowanie definicji lub katalogu np. maszyn, urządzeń, sprzętu, etc.</p> <p>Proponujemy usunięcie słowa „lub” pomiędzy podpunktami a) i b), ponieważ nie było stosowane przy innych kryteriach określonych w podpunktach.</p>	<p>kryterium wpływu na klimat i ochronę środowiska (stworzenie listy jak w przypadku innych instrumentów).</p>
7	<p>Jeżeli grupa zatrudnia co najmniej dwie osoby na pełne etaty na podstawie umowy o pracę albo jeżeli grupa zatrudnia na podstawie umowy o pracę co najmniej jedną osobę niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – przyznaje się 2 punkty.</p>	+	+	+	+	+		

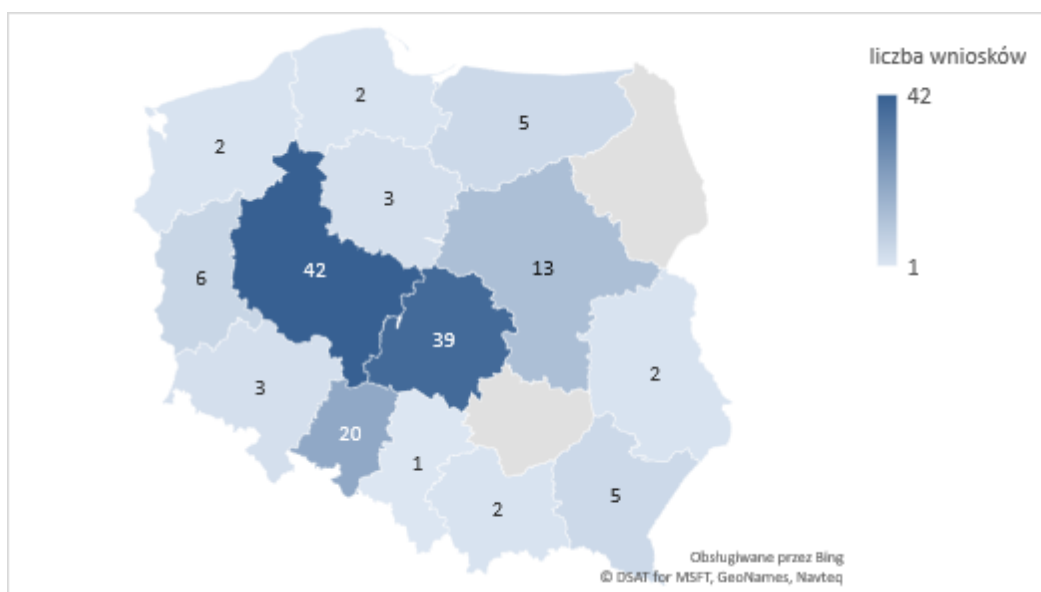
Źródło: opracowanie własne

Proponujemy w ramach tego instrumentu wsparcia dookreślenie sposobu przyznawania punktów w ramach kryterium dotyczącym innowacyjności (doprecyzowanie, iż innowacyjność rozumiana jest na poziomie gospodarstwa) oraz wpływu na klimat i ochronę środowiska (stworzenie listy w postaci załącznika do rozporządzenia jak w przypadku innych instrumentów).

Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

W niniejszym podrozdziale konieczne jest uwzględnienie faktu, iż wnioski odrzucone w bazie przekazanej przez ARiMR nie mają wskazanej otrzymanej punktacji, stąd wszystkie treści dalej – dot. podmiotów, które otrzymały dofinansowanie. Liderami w zakresie liczby składanych wniosków są Wielkopolska (42 wnioski) i region łódzki (39 wniosków), zaś w ogóle nie złożono ich na Podlasiu i w województwie świętokrzyskim.

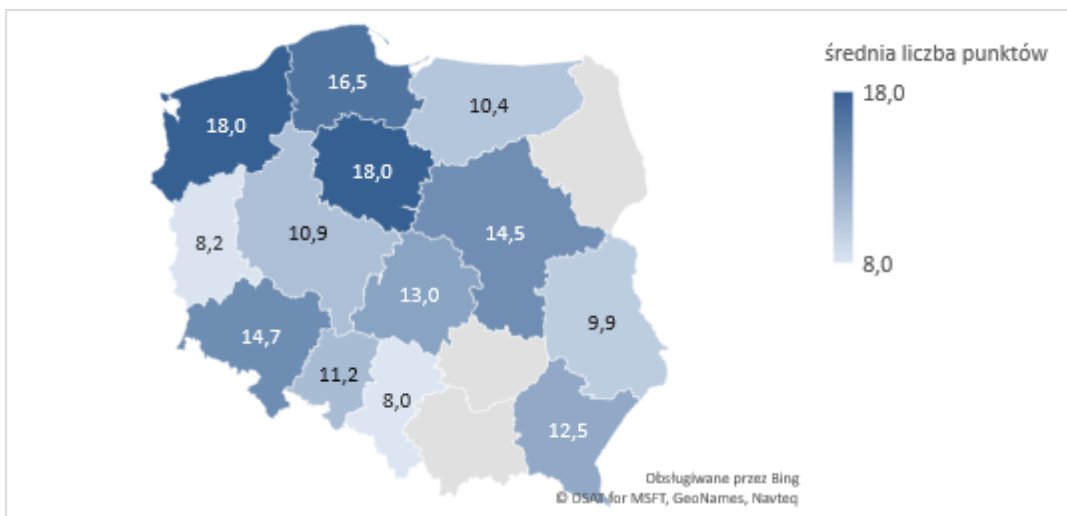
Wykres 32. Liczba wniosków na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Średnia wojewódzka otrzymanej liczby punktów wahała się od 8,0 (Śląsk) do 18,0 (Zachodniopomorskie i Kujawsko-Pomorskie).

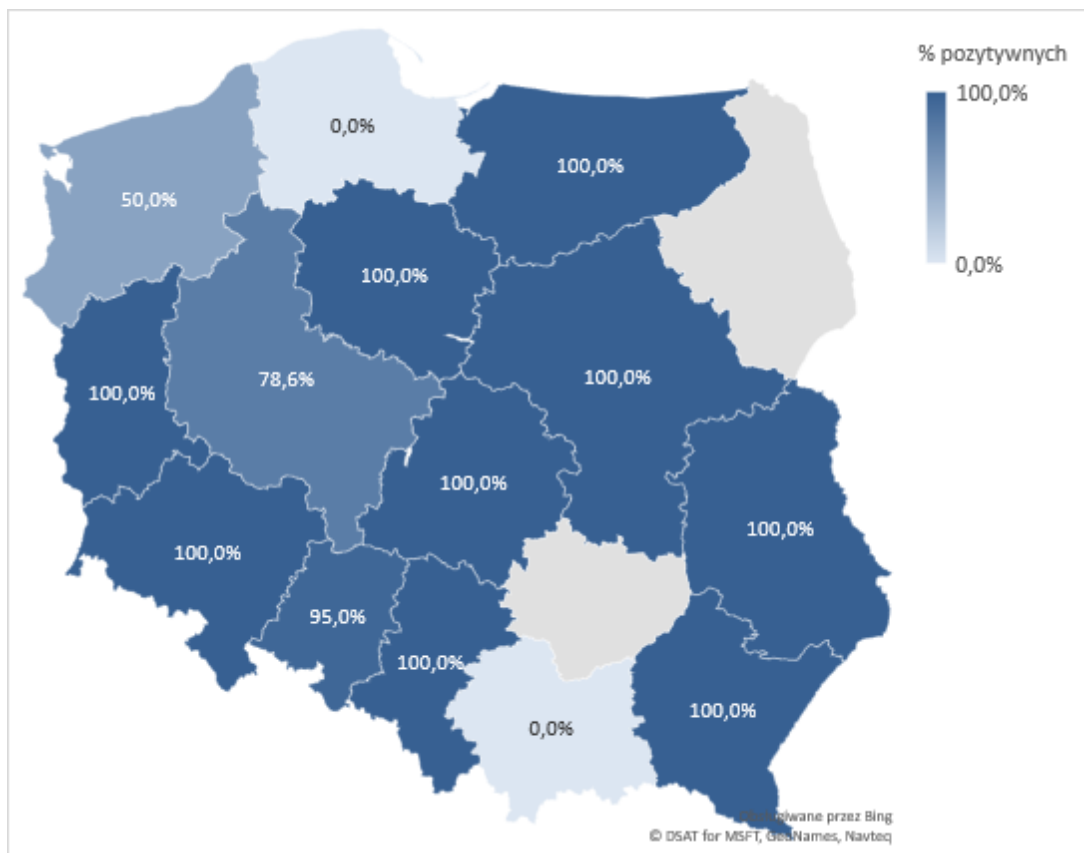
Wykres 33. Średnia liczba punktów na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Biorąc pod uwagę ogólnie wysoki odsetek sukcesów, nie dziwi również, iż większość regionów ma wysoki wskaźnik sukcesów. Zwracają jedynie uwagę Małopolska i Pomorze, jednak należy pamiętać, iż złożono tam jedynie po 2 wnioski – na Pomorzu obydwą miały status w trakcie obsługi, w Małopolsce – w jednym przypadku pomoc umorzono, w drugim jej odmówiono.

Wykres 34. Odsetek sukcesów w województwie

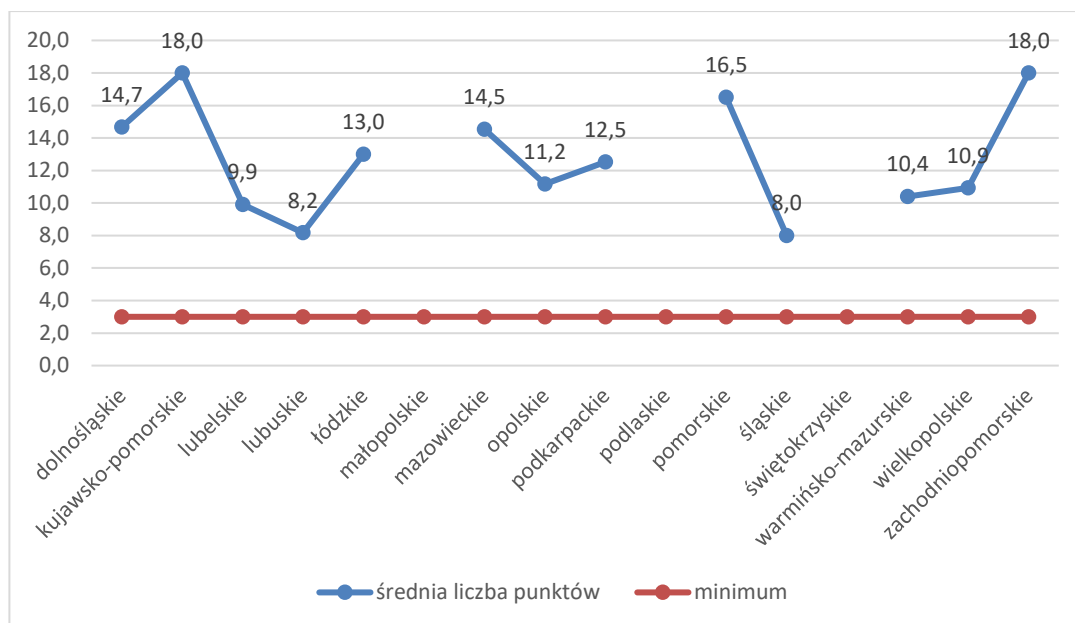

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wykres 35, wskazuje wyraźnie, iż dla każdego województwa – o ile złożono w nim wnioski lub wybrano wnioski do dofinansowania – regionalna średnia ocen była wyższa od minimum upoważniającego do otrzymania dofinansowania (tj. 3 punktów).

Natomiast kolejny Wykres obrazuje strukturę wniosków z daną liczbą punktów w ramach danego kryterium.

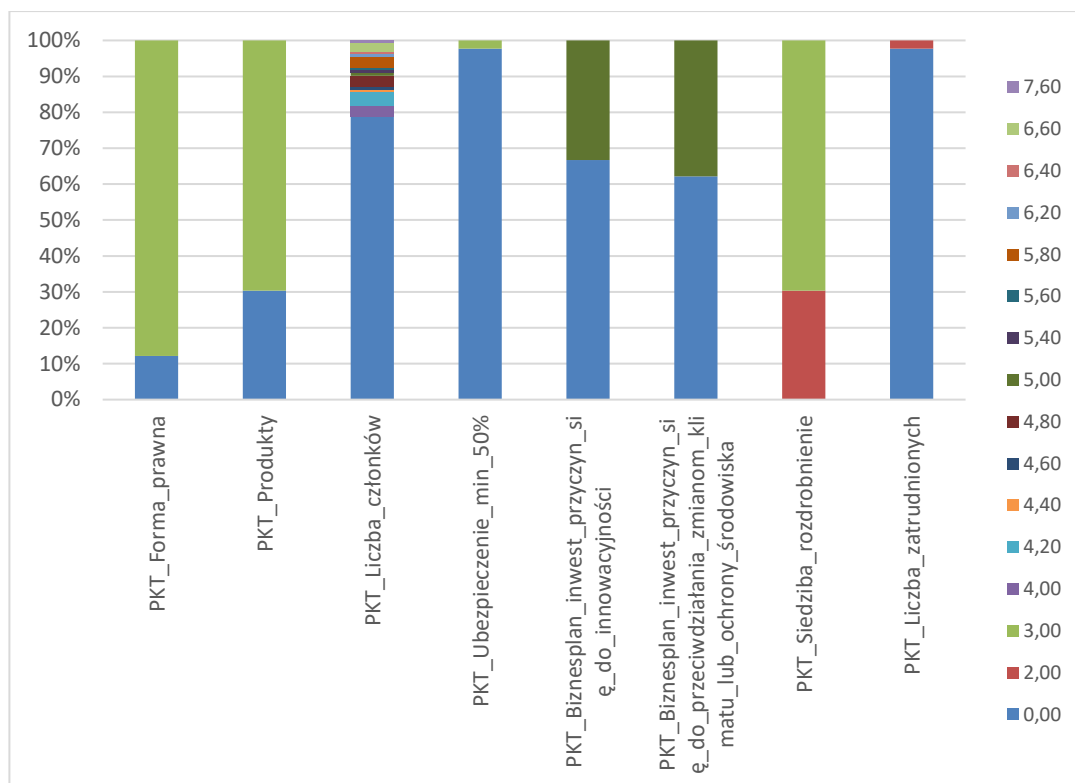
Wykres 35. Średnia liczba punktów na województwo a minimum

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Co interesujące, najwyższy odsetek wnioskodawców otrzymał 0 pkt. w ramach kryteriów, które we wcześniejszej części podrozdziału zostały określone jako niemające logicznego związku z celem szczegółowym 3A, którego realizacji ma służyć omawiane kryterium (tj. dobrowolne ubezpieczenia/zatrudnianie pracowników w ramach UoP).

Wykres 36. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów w ramach danego kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Aby sprawdzić, czy system kryteriów wyboru jest kompletny oraz czy poszczególne wskaźniki faktycznie mają znaczenie dla selekcji operacji – skorelowano punktację w ramach poszczególnych kryteriów wraz z ogólną sumą punktów w ramach wniosku. Poniżej zaprezentowane statystyki wskazują na związek pomiędzy ogólną sumą punktów oraz liczbą punktów uzyskanych w ramach kryterium dot. biznesplanu, co oznacza, iż silnie wpływają one na ogólną ocenę wniosku.

Tabela 14. Korelacje między kryteriami i sumą punktów

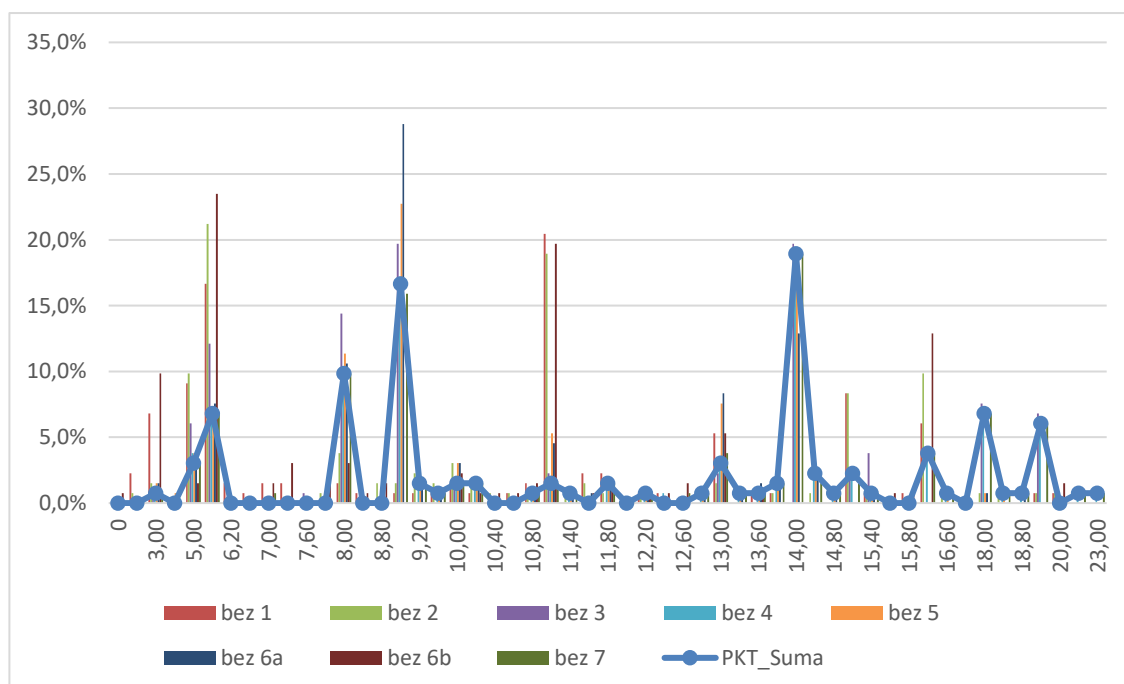
	1	2	3	4	5	6	7	8	PKT_Suma
1	1,000	0,210	-0,104	-0,099	-0,082	0,003	-0,093	-0,255	0,164
2	0,210	1,000	-0,098	-0,231	-0,058	0,005	0,067	-0,231	0,262
3	-0,104	-0,098	1,000	-0,077	-0,220	-0,242	-0,045	0,078	0,184
4	-0,099	-0,231	-0,077	1,000	0,108	0,091	-0,231	-0,023	0,053
5	-0,082	-0,058	-0,220	0,108	1,000	0,409	-0,058	0,108	0,656

6	0,003	0,005	-0,242	0,091	0,409	1,000	0,073	-0,014	0,698
7	-0,093	0,067	-0,045	-0,231	-0,058	0,073	1,000	-0,010	0,072
8	-0,255	-0,231	0,078	-0,023	0,108	-0,014	-0,010	1,000	0,024
PKT_Suma	0,164	0,262	0,184	0,053	0,656	0,698	0,072	0,024	1,000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wreszcie, jak wskazuje – być może nieco nazbyt złożony – Wykres 37, pięcioro beneficjentów nie otrzymałoby wsparcia w przypadku zmiany kryteriów wyboru projektów (troje po usunięciu kryterium nr 1, jeden po usunięciu kryterium nr 2 i jeden bez kryterium nr 7). Oznacza to zatem, iż system jest relatywnie zrównoważony i brak jest kryteriów determinujących otrzymanie wsparcia.

Wykres 37. Usunięcie poszczególnych kryteriów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Biorąc pod uwagę logikę interwencji oraz wpływ poszczególnych kryteriów na różnicowanie ocen wniosków, należy zarekomendować MRiRW rozważenie usunięcia kryteriów nr 4, 5 i 7.

5.6. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości

W ramach typu operacji „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości” pomoc ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych poniesionych z tytułu uczestnictwa rolników w krajowych lub unijnych systemach jakości, w wysokości - do 2 tys. euro na gospodarstwo rocznie, przez okres 5 lat od przystąpienia do wybranego systemu jakości. Operacja ta została określona w PROW 2014-2020 jako realizująca przede wszystkim cel szczegółowy 3A. Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno- spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe. W odniesieniu do analizowanego typu operacji ocenie podlegają następujące kryteria wyboru (**liczby porządkowe w tabeli odpowiadają skrótowym zapisom, które zawierają rysunki/wykresy w podrozdziale 5.6.:**)

Tabela 15. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości – kryteria wyboru projektów

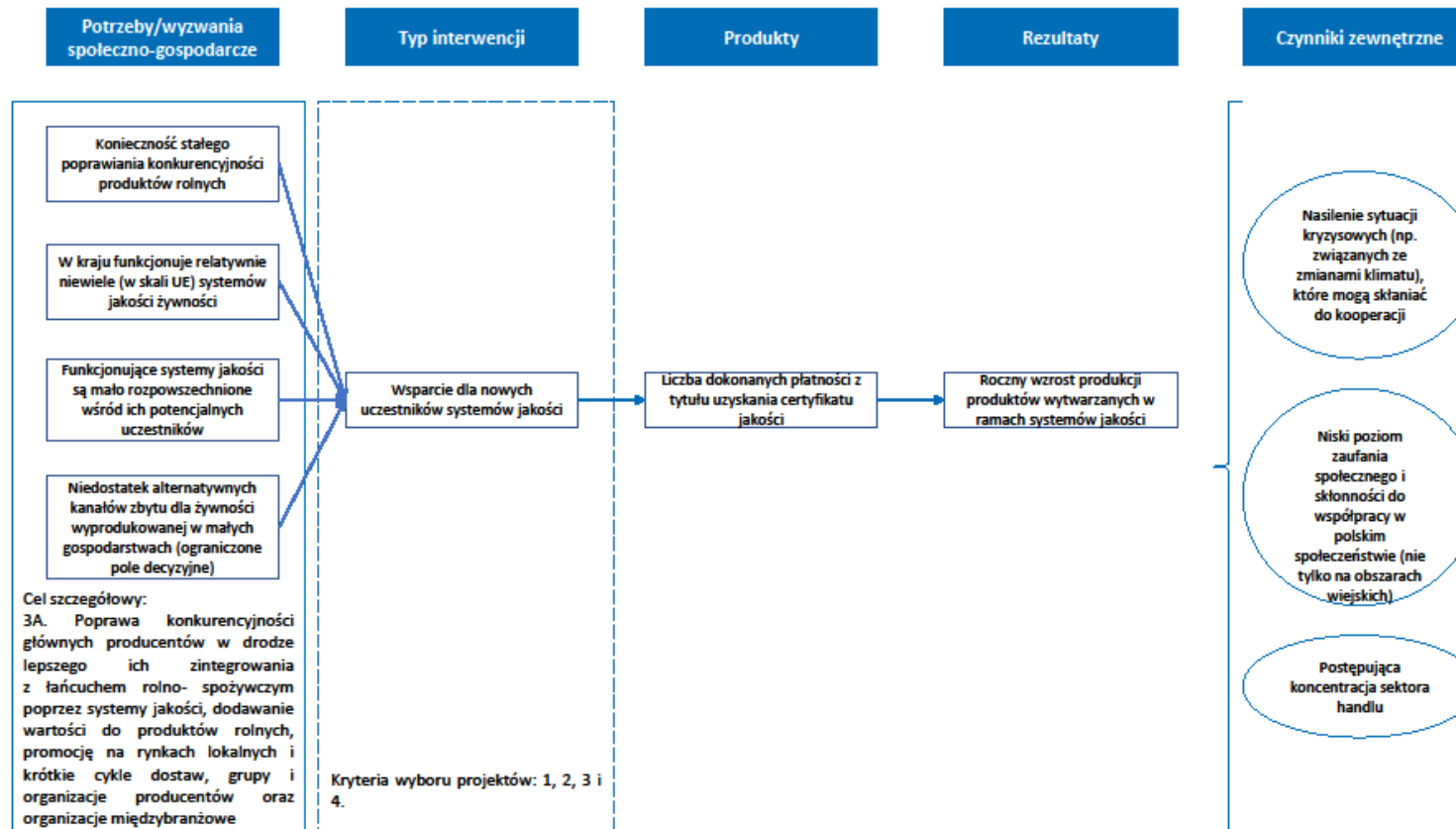
Lp.	Kryterium wyboru projektów
1	Jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który prowadzi produkcję roślinną na powierzchni: a) do 5 ha użytków rolnych – przyznaje się 3 punkty, b) powyżej 5 ha i nie więcej niż 10 ha użytków rolnych – przyznaje się 4 punkty, c) powyżej 10 ha użytków rolnych – przyznaje się 2 punkty;
2	Jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który jest posiadaczem co najmniej 5 sztuk danego gatunku zwierząt, zgłoszonych do rejestru zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt, a w przypadku posiadania innych gatunków zwierząt, co najmniej 50 sztuk danego gatunku, do produkcji: a) jednego gatunku – przyznaje się 2 punkty, b) dwóch gatunków – przyznaje się 3 punkty, c) minimum trzech gatunków – przyznaje się 4 punkty;
3	Jeżeli dobrowolne ubezpieczenie, o którym mowa w § 7 ust. 1 pkt 11, obejmuje minimum 1 ha użytków rolnych, na których jest prowadzona produkcja roślinna, lub produkcję nie mniej niż jednego gatunku zwierząt, o których mowa w pkt 2 – przyznaje się 3 punkty;
4	Jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który jest członkiem grupy producentów, działającej w jednej z form organizacyjnych wymienionych w załączniku do rozporządzenia – przyznaje się 3 punkty.

Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

Zasadniczym wyzwaniem, na jakie odpowiada analizowany w tym podrozdziale typ operacji, jest z jednej strony funkcjonowanie w kraju niewielkiej liczby systemów jakości, z drugiej – ich nikła popularność. Sprawia to, iż nie mogą one stanowić atutu gospodarstw w ich dążeniu do zapewnienia konkurencyjności oferowanych produktów rolnych.

Już na samym wstępie należy zauważyć, iż kryterium nr 3 dot. dobrowolnych ubezpieczeń wiąże się z celem szczegółowym 3B (tzn. celem w ramach tego samego priorytetu, co 3A), jednak nie znajduje bezpośredniego przełożenia na realizację celu 3A (choć zdecydowanie nie jest z nim sprzeczne). Z kolei forma organizacji – kryterium nr 4 – jest w tym przypadku korespondująca z celem szczegółowym, do którego przypisane jest Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości, choć nie przekłada się wprost na osiągnięte wartości wskaźników ani nie wiąże się bezpośrednio z istotą wsparcia w ramach omawianego typu operacji. Z punktu widzenia logiki interwencji, zasadne są kryteria nr 1 i 2, w nieco mniejszym stopniu (związanym z nieprzekładalnością na osiągnięte wartości wskaźników) – nr 4, zaś w nikłym stopniu – kryterium nr 3, które w niniejszym przypadku bywało określane przez ekspertów jako „kryterium wychowawcze” (tzn. ukierunkowane na promowanie pewnych postaw, zwiększanie ich świadomości). Kryteria wyboru projektów są neutralne względem celów przekrojowych, tzn. nie działają stymulująco na ich osiągnięcie, ale też nie są z nimi sprzeczne. Na podstawie weryfikacji logiki interwencji należałoby rekomendować obniżenie wag punktowych dla kryteriów 3 i 4, co zostanie zweryfikowane w ramach przedstawionych w dalszej części rozdziału analiz.

Rysunek 15. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości - logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 16. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości – ocena poprawności sformułowania kryteriów

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁷					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
1	Jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który prowadzi produkcję roślinną na powierzchni: a) do 5 ha użytków rolnych – przyznaje się 3 punkty, b) powyżej 5 ha i nie więcej niż 10 ha użytków rolnych – przyznaje się 4 punkty, c) powyżej 10 ha użytków rolnych – przyznaje się 2 punkty;	+	+	+	+	+	Kryterium uznano za jednoznaczne, jednakże dla pełnej spójności brzmienia podpunktów dostrzegamy możliwość zmiany w ppkt. a) określenia „do 5 ha” na „nie więcej niż 5 ha”	Sugerowana zmiana nie ma charakteru zasadniczego lecz redakcyjny, zalecana do wprowadzenia przy okazji innych zmian w rozporządzeniu
2	Jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który jest posiadaczem co najmniej 5 sztuk danego gatunku zwierząt, zgłoszonych do rejestru zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt, a w przypadku posiadania innych gatunków zwierząt, co najmniej 50 sztuk danego gatunku, do produkcji: a) jednego gatunku – przyznaje się 2 punkty, b) dwóch gatunków – przyznaje się 3 punkty, c) minimum trzech gatunków – przyznaje się 4 punkty;	+	+	+	+	+		
3	Jeżeli dobrowolne ubezpieczenie, o którym mowa w § 7 ust. 1 pkt 11, obejmuje minimum 1 ha użytków rolnych, na których jest prowadzona produkcja roślinna, lub produkcję nie mniej niż jednego gatunku zwierząt, o których mowa w pkt 2 – przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+	Bardziej trafnym sformułowanie niż „nie mniej niż jednego” wydaje się „co najmniej jednego” lub „minimum jednego”.	Sugerowana zmiana nie ma charakteru zasadniczego lecz redakcyjny, zalecana do wprowadzenia przy okazji innych zmian w rozporządzeniu
4	Jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który jest członkiem grupy producentów, działającej w jednej z form organizacyjnych	+	+	+	+	+		

⁷ R – rzetelność, P – przejrzystość, M – mierzalność, SW – spójność wewnętrzna, S – szczegółowość.

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁷					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	wymienionych w załączniku do rozporządzenia – przyznaje się 3 punkty.							

Źródło: opracowanie własne

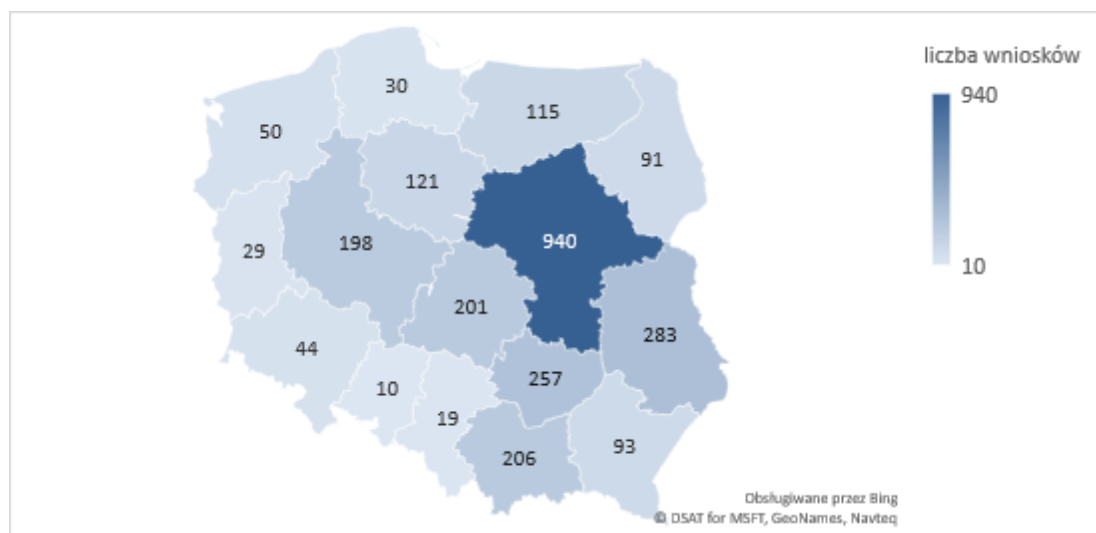
Kryteria wyboru operacji w ramach tego instrumentu wsparcia oceniono jako obiektywne, jednoznaczne, mierzalne, spójne wewnętrznie i wystarczająco szczegółowo opisane. Jedyne sugerowane poprawki mają charakter redakcyjny a nie zasadniczy.

Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

Analizę rozpoczęto od przedstawienia liczby wniosków poddanych ocenie merytorycznej w ramach poszczególnych województw. Spojrzenie to pozwala z jednej strony dokonać rozpoznania w zakresie dotychczasowego zainteresowania wsparciem, ale również daje odniesienie do dalszych analiz poczynionych już na wartościach takich jak częstość czy średnia.

Najwięcej wniosków złożono z województwa mazowieckiego – 940 wniosków co stanowi około 1/3 ogółu, co znacząco przewyższa udział gospodarstw mazowieckich w liczbie gospodarstw w Polsce. Znaczące wielkości zaobserwowano również na Lubelszczyźnie (283 wnioski), w województwie świętokrzyskim (257 wniosków) oraz małopolskim (206 wniosków) i łódzkim (201 wniosków). Z kolei drugą skrajność – niskie liczby złożonych wniosków – prezentują województwa opolskie (10 wniosków), śląskie (19 wniosków) i lubuskie (29 wniosków).

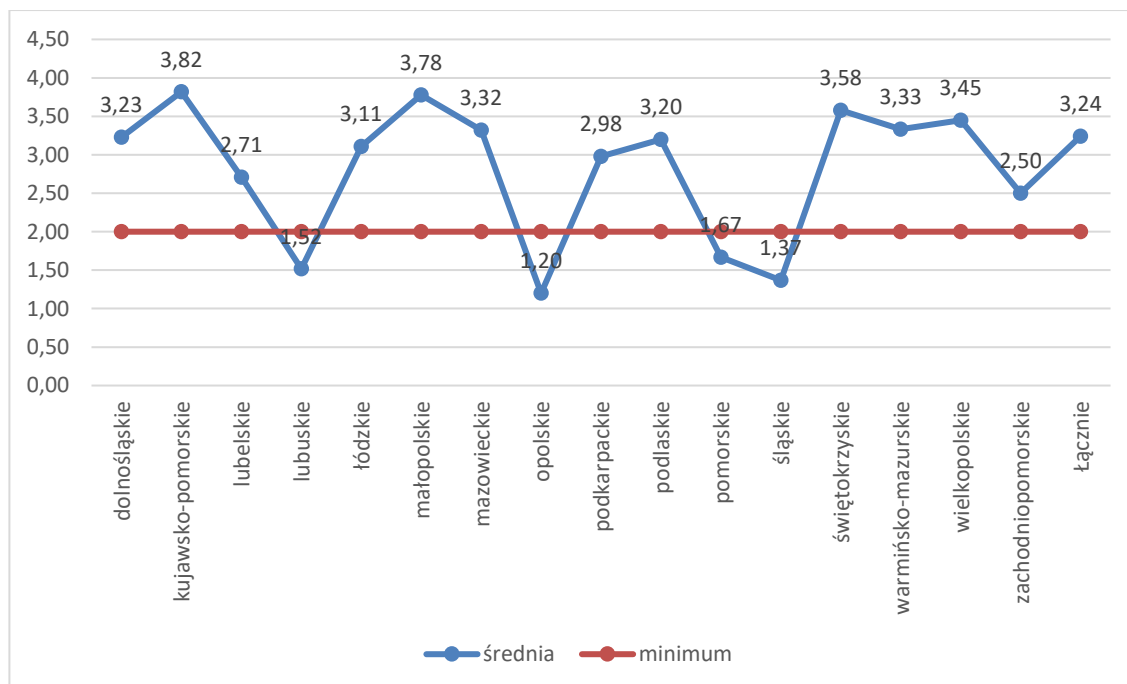
Rysunek 16. Liczba złożonych wniosków w podziale na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Następnie porównano średnią liczbę punktów w województwie z minimum uprawniającym do otrzymania wsparcia. Najwyższą średnią z sumy punktów otrzymały województwa: kujawsko-pomorskie (3,82), małopolskie (3,78) oraz świętokrzyskie (3,58). Szczególnie niskie średnie zanotowano zaś na Opolszczyźnie (1,20) i Śląsku (1,37). Można w pewnym uogólnieniu przyjąć, iż niskie średnie są tam, gdzie było też mało wniosków (nie dość, że było ich mało to, to jeszcze były one słabe), choć są wyjątki jak np. województwo dolnośląskie. Łącznie cztery województwa wskazują średnią poniżej progu, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 38. Średnia liczba punktów a minimum w podziale na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Bliższej analizie poddano więc punktację w ramach poszczególnych kryteriów w województwach, których średnia nie przekracza minimum. Aby sprawdzić, czy system kryteriów wyboru jest kompletny oraz czy poszczególne wskaźniki faktycznie mają znaczenie dla selekcji operacji – skorelowano punktację w ramach poszczególnych kryteriów wraz z ogólną sumą punktów w ramach wniosku. Poniżej zaprezentowane statystyki wskazują na związek pomiędzy ogólną sumą punktów oraz liczbą punktów uzyskanych w ramach kryteriów nr 1 i 4.

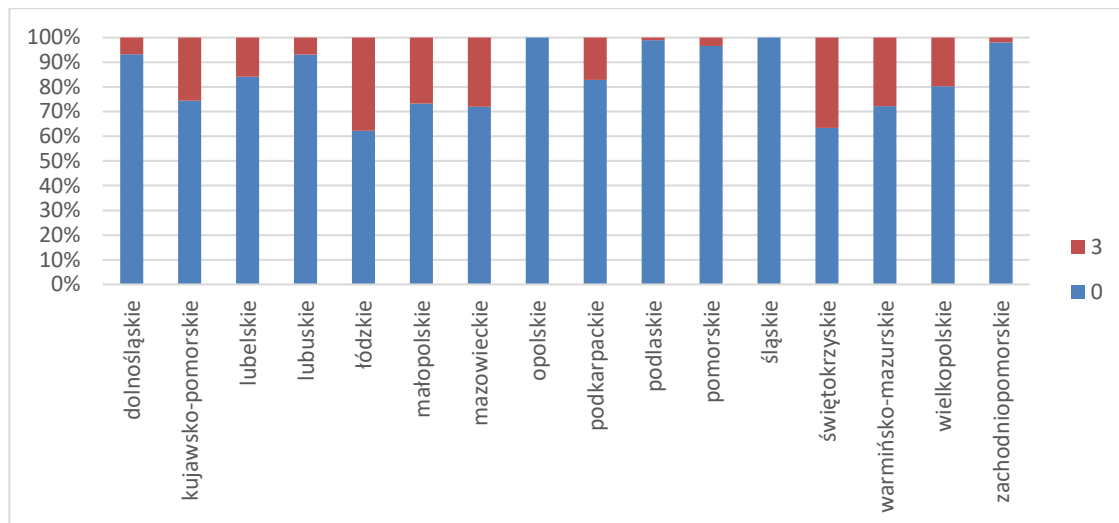
Tabela 17. Korelacje

	1	2	3	4	Suma punktów
1	1,00	-0,16	0,00	0,30	0,70
2	-0,16	1,00	0,13	-0,05	0,30
3	0,00	0,13	1,00	0,05	0,23
4	0,30	-0,05	0,05	1,00	0,75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Relatywnie wysoką zależność między sumą końcową a kryteriami nr 1 i 4 można również zaobserwować na poniższych wykresach (w podziale na województwa).

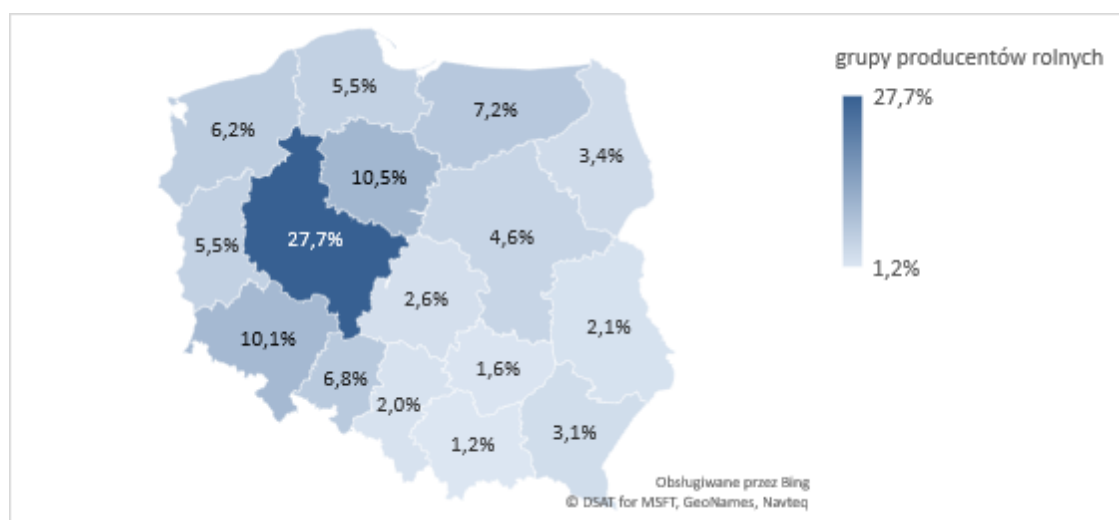
Wykres 39. Udział wniosków, które otrzymały punkty w kryterium grupa producentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Przyglądając się województwom, które znalazły się poniżej minimalnego progu widzimy, że w województwie śląskim i opolskim wszystkie wnioski otrzymały zero punktów w kategorii grupy producentów. Z kolei wnioski z województw lubuskiego i pomorskiego otrzymywały punkty te otrzymywały bardzo rzadko. Sytuację częściowo może tłumaczyć odsetek grup producentów rolnych spośród wszystkich grup w Polsce, które znajdują się na terenie omawianych województw.

Wykres 40. Odsetek grup producentów rolnych w poszczególnych województwach

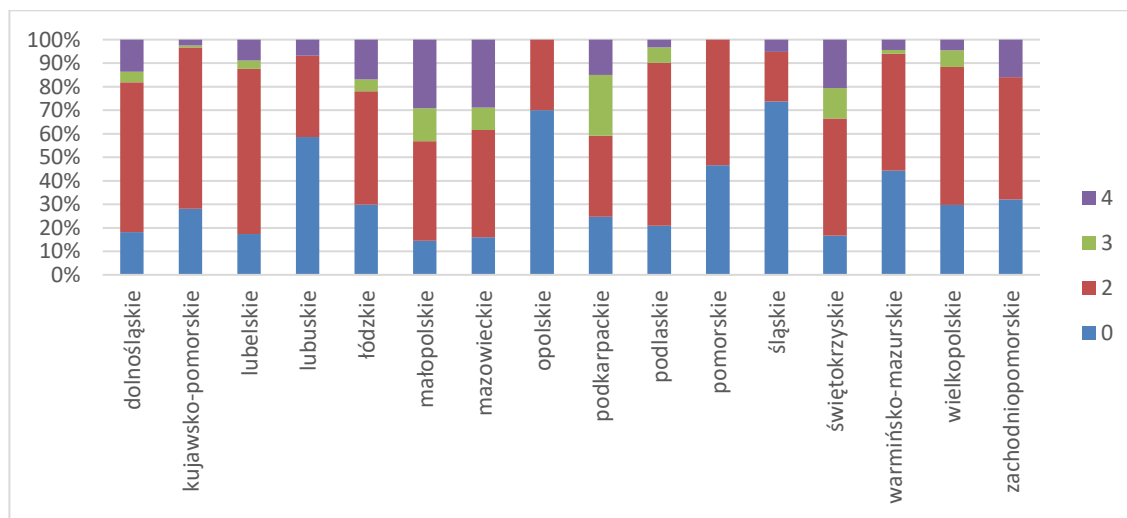

Źródło: opracowanie własne na podstawie listy grup producentów na stronach MRiRW.

Porównując to jednak z odsetkiem w pozostałych województwach i liczbą wniosków, które tam otrzymały punkty nie wydaje się by liczba grup stanowiła o problemie. Przyjrano się zatem drugiemu kryterium istotnie wpływającemu na ogólną liczbę punktów.

W kryterium dotyczącym powierzchni użytków rolnych również odnotowano wysoki odsetek wniosków, które otrzymały zero punktów w województwach, których średnia plasowała się poniżej minimum uprawniającego do otrzymania dofinansowania.

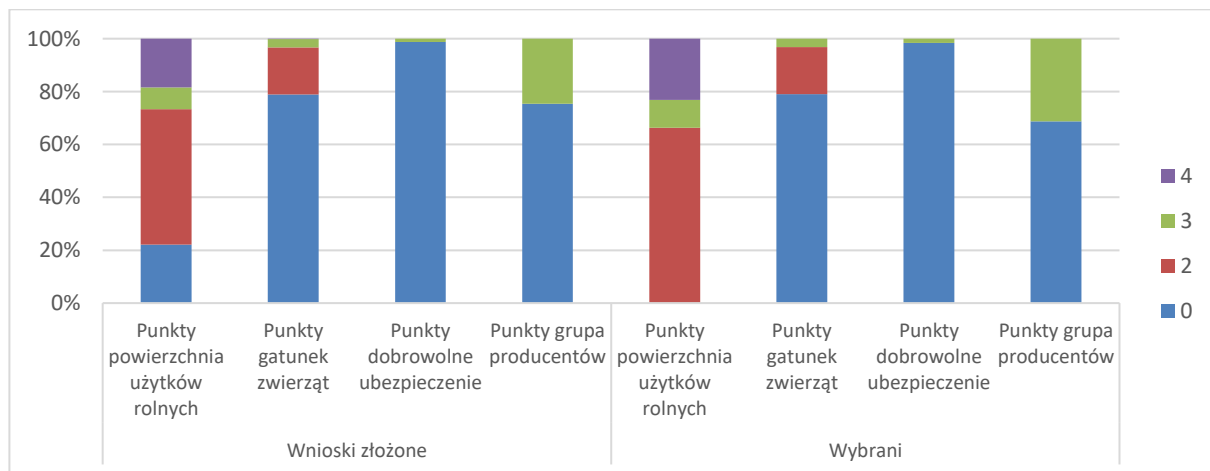
Wykres 41. Udział wniosków, które otrzymały punkty w kryterium powierzchnia użytków rolnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Podobnie wygląda kwestia w ramach kryterium dotyczącym dobrowolnego ubezpieczenia, jednak jest to kryterium w ramach którego stosunkowo niewielki odsetek wszystkich wniosków otrzymał punkty, co prezentuje wykres poniżej.

Wykres 42. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów za dane kryterium – porównanie grupy złożonych wniosków i wniosków wybranych

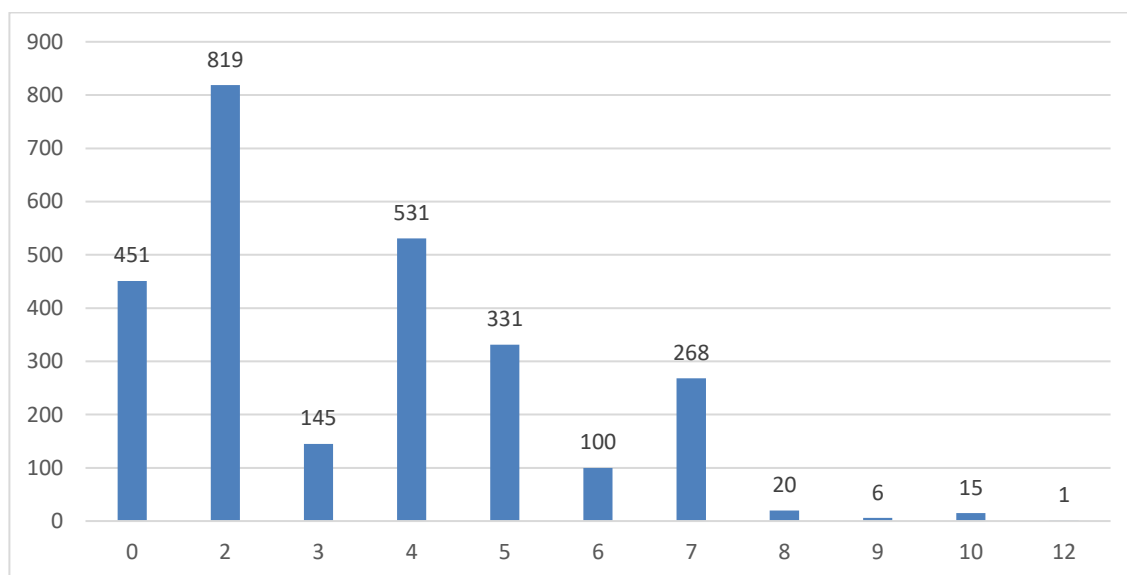
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wykres ten pokazuje, iż jedynym kryterium, w ramach którego większość (80%) wnioskodawców pozyskała punkty była powierzchnia użytków rolnych. Pozostałe kryteria wykazują tendencję odwrotną – większość otrzymała w nich zero punktów.

Przeanalizowano również na powyższym wykresie odsetek wniosków z daną liczbą punktów za każde analizowane kryterium, dokonując porównania grupy złożonych wniosków i wniosków wybranych. Wyraźnie widać dość intuicyjnie zrozumiałą zależność, iż wśród wybranych do dofinansowania wniosków nie ma ani jednego, który by otrzymał 0 punktów w kryterium nr 1, a tylko wyjątkowe wnioski dostały punkty za fakt posiadania dobrowolnych ubezpieczeń.

Ogólną liczbę wniosków o określonej punktacji końcowej prezentuje Wykres 43. Zaobserwowana powyżej tendencje znajdują odzwierciedlenie w analizie punktacji końcowej. Jak widać, bardzo nieliczne wnioski otrzymały wartości ocen z górnego pułapu możliwych do osiągnięcia wartości, zaś najczęściej spotykana liczba punktów jest równa 2. Jednocześnie niemal 17% z nich otrzymało w punktacji końcowej zero punktów.

Wykres 43. Liczba wniosków o danej punktacji końcowej

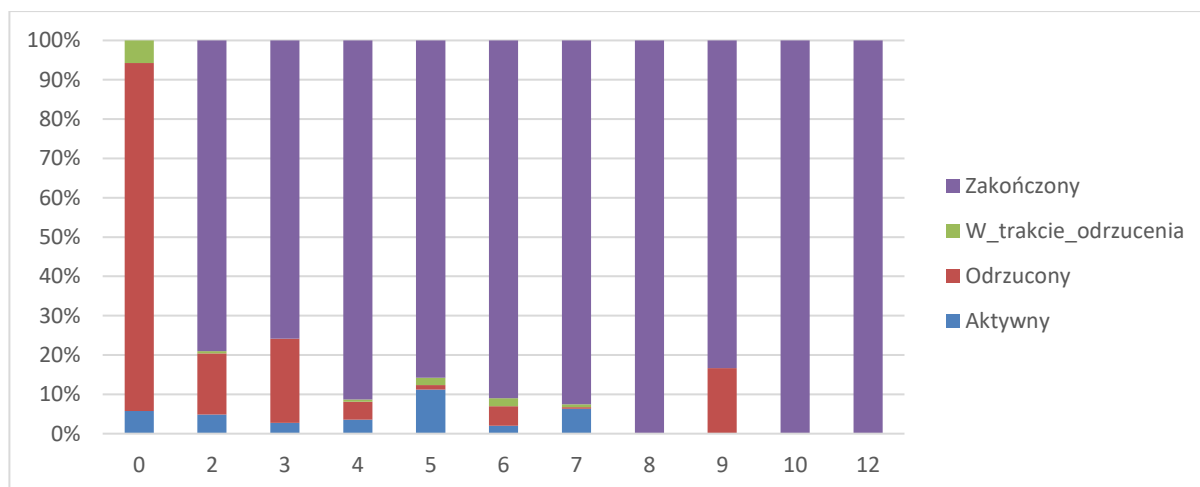

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Można więc powiedzieć, że kryteria nie są łatwe do spełnienia, ale nadal ponad 83% wniosków przekroczyło minimalny próg uprawniający do otrzymania wsparcia, jest więc to instrument, gdzie próg rzeczywiście jest selektywny, a zróżnicowana punktacja pozwala na ranking wniosków i wybór tych wysokiej jakości.

Ogólne zestawienie liczby punktów i statusu wniosku nie zaskakuje w zakresie ogólnej tendencji (w miarę wzrastania liczby punktów, jest też wyższy odsetek wniosków o statusie „zakończony”), jednak wśród wniosków o statusie odrzucony lub w trakcie odrzucania są wnioski o punktacji powyżej minimum wymaganego do otrzymania wsparcia.

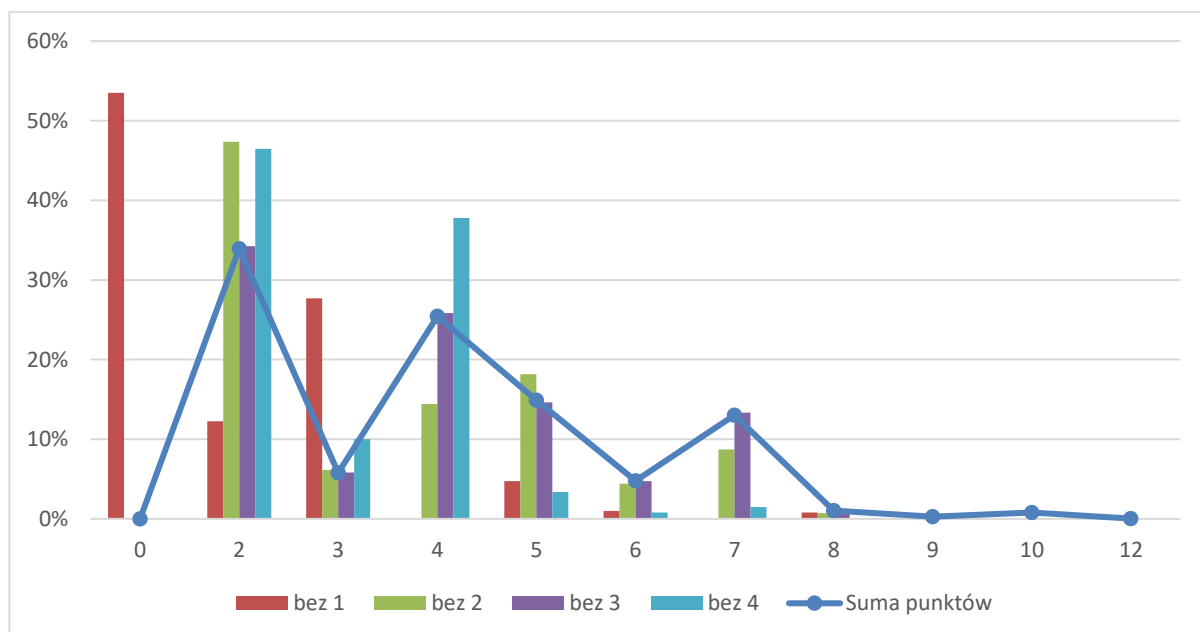
Wykres 44. Liczba punktów a status wniosku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Ostatnim analizowanym elementem był wpływ poszczególnych kryteriów na znalezienie się powyżej progu. Jak wskazuje poniższy wykres jedynie w przypadku usunięcia kryterium pierwszego w grupie wniosków, które otrzymały wsparcie pojawiają się takie, które znalazłyby się poniżej progu i stanowią one Wykres 45 ponad 50% obecnych zwycięzców (tj. wniosków, które obecnie uzyskały wsparcie). Wynika to z wcześniej omówionych kwestii, w pozostałych kryteriach jedynie nieliczni pozyskali punkty i są to wnioski, które również otrzymały punkty w innych kryteriach zapewniające im pozostanie ponad progiem.

Wykres 45. Suma punktów po usunięciu danego kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Można więc powiedzieć, iż kryterium pierwsze ma charakter dopuszczający – pozwala na przekroczenie progu, a kryteria pozostałe charakter rankingujący – decydują o kolejności wniosków w rankingu.

Biorąc pod uwagę powyższe – zarówno powiązanie kryteriów wyboru z logiką interwencji, jak i istotność kryteriów dla wyboru projektów do dofinansowania – zasadne wydaje się rekomendowanie usunięcia kryterium nr 3 jako niewpisującego się w logikę wsparcia, a przy tym – niemającego istotnego statystycznie związku z wyborem wniosków do dofinansowania.

Analiza danych źródłowych oraz opinie eksperckie dowodzą również, iż w omawianym przypadku występuje brak konieczności wprowadzania kryteriów uwzględniających specyfikę regionu, nie zidentyfikowano aspektów regionalnych, które byłyby istotne dla wsparcia systemów jakości.

5.7. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych

W ramach typu operacji „Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych” pomoc ma formę refundacji do 70% kosztów kwalifikowalnych poniesionych z tytułu realizacji operacji o charakterze informacyjno - promocyjnej, dotyczącej wysokojakościowych produktów wytwarzanych w ramach unijnych i krajowych systemów jakości. Operacja ta została określona w PROW 2014-2020 jako realizująca przede wszystkim cel szczegółowy 3A. Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno- spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe. W odniesieniu do analizowanego typu operacji ocenie podlegają następujące kryteria wyboru (**liczby porządkowe w tabeli odpowiadają skrótowym zapisom, które zawierają rysunki/wykresy w podrozdziale 5.7.:**)

Tabela 18. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych – kryteria wyboru projektów

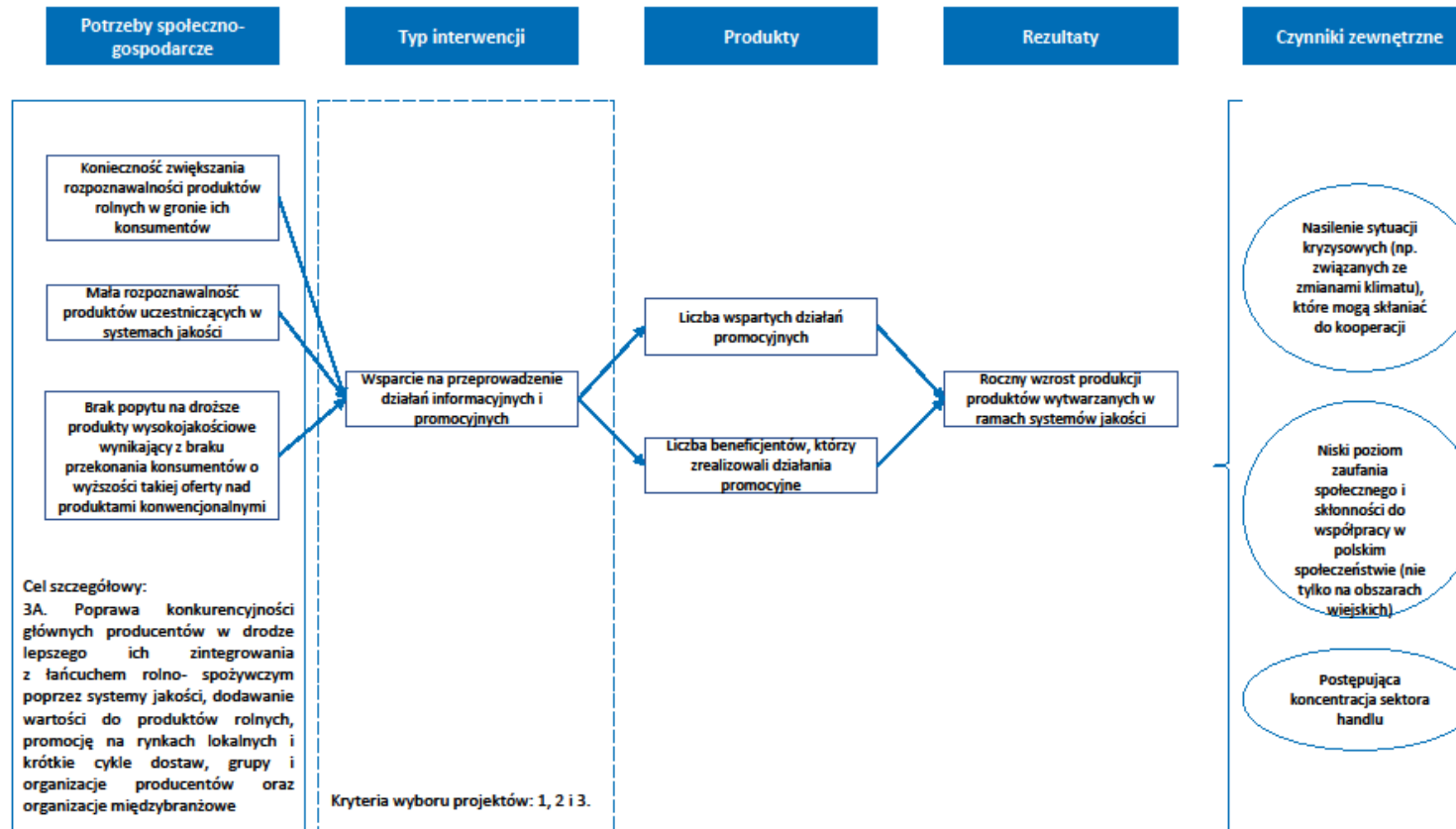
Lp.	Kryterium wyboru projektów
1	<p>Efektywność zaplanowanych działań informacyjno-promocyjnych w zakresie:</p> <p>a) kanału przekazu tych działań, którym może być w szczególności: telewizja, radio, internet, prasa, marketing bezpośredni, udział w targach, pokazy, degustacje lub publikacje – za każdy z kanałów przekazu przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) zasięgu terytorialnego działań informacyjno-promocyjnych realizowanych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyłącznie na obszarze jednego województwa położonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 1 punkt, – na obszarze co najmniej dwóch województw położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 3 punkty, – na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej wykraczającym poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 5 punktów;
2	<p>Brak uzyskania przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy oraz przez jego członków wsparcia w ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 – przyznaje się 3 punkty;</p>
3	<p>Podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy składa się wyłącznie z producentów produktów rolnych lub środków spożywczych wytwarzanych w ramach systemów jakości, o których mowa w § 2 pkt 5 – przyznaje się 3 punkty.</p>

Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

Wyzwaniem stojącym za uruchomieniem omawianego instrumentu wsparcia jest kwestia małej rozpoznawalności produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości, niskiego popytu na nie oraz potrzeba budowania świadomości w zakresie różnic pomiędzy różnymi produktami. Kryteria wyboru projektów nr 1a i 1b są ściśle logicznie powiązane z celem szczegółowym 3A, zaś kryterium nr 1a jest wręcz przekładalne na pierwszy ze wskaźników produktu. Również w przypadku kryterium nr 3

dostrzegane jest jego logiczne powiązanie z celem szczegółowym, w ramach którego realizowany jest omawiany typ operacji. Relatywnie najmniejszy związek można wskazać pomiędzy celem 3A, a kryterium nr 2, które odnosi się do przeszłych doświadczeń i nie ma związku z jakością planowanej do realizacji przedsięwzięcia; ukierunkowane jest jedynie na dywersyfikację podmiotową udzielanego wsparcia oraz premiowanie nowych wnioskodawców. Co istotne, w toku panelu ekspertów pojawiła się opinia, iż niekiedy warto byłoby – odwrotnie od założenia przyjętego w PROW – skoncentrować wsparcie oraz wykorzystać związane z tym efekty skali. Oznacza to, iż kontynuowanie działań informacyjno-promocyjnych z poprzedniej perspektywy byłoby wskazane dla dalszego budowania i podtrzymywania znajomości produktu. Działania doraźne mogą sprawić, że beneficjentom uda się w krótkim okresie zwiększyć rozpoznawalność, aby za jakiś czas znów zniknąć ze społecznej świadomości. Kryteria wyboru projektów są neutralne względem celów przekrojowych Programu.

Rysunek 17. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych - logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 19. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych – ocena poprawności sformułowania kryteriów

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁸					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
1	<p>Efektywność zaplanowanych działań informacyjno-promocyjnych w zakresie:</p> <p>a) kanału przekazu tych działań, którym może być w szczególności: telewizja, radio, internet, prasa, marketing bezpośredni, udział w targach, pokazy, degustacje lub publikacje – za każdy z kanałów przekazu przyznaje się 1 punkt,</p>	+	-	+	+	+	<p>W ppkt. a) użyto sformułowania „w szczególności”, które nierzadko budzi wątpliwości czy oznacza listę zamkniętą, czy jedynie listę przykładów. Właściwa interpretacja tego określenia, to przykładowe wyliczenie, ze względu na problemy z jego powszechną interpretacją sugerujemy zastąpienie określeniem: „na przykład”.</p> <p>Sugerujemy również kilka zmian w wylistowanych kanałach tak by były one rozdzielne m.in.:</p> <p>- zmiana „prasa” na „prasa drukowana” (by odróżnić od prasy zamieszczonej w internecie)</p> <p>- „marketing bezpośredni” mieści w sobie również inne wymienione kategorie jak „targi” czy „degustacje”.</p> <p>Proponujemy zastąpienie „marketingu bezpośredniego” dalszym uszczegółowieniem typu „ulotki”, „mailing”.</p> <p>W zakresie ppkt. a) w ust. 2 zapisano zastrzeżenie, iż maksymalnie można otrzymać 5pkt. Sugerujemy przeniesienie zastrzeżenia bezpośrednio do opisu kryterium.</p>	<p>Proponowane brzmienie zapisów:</p> <p>a) kanału przekazu tych działań, którym może być na przykład: telewizja, radio, internet, prasa drukowana, mailing, ulotki, udział w targach, pokazy, degustacje lub publikacje – za każdy z kanałów przekazu przyznaje się 1 punkt, ale łącznie maksymalnie 5 punktów.</p>

⁸ R – rzetelność, P – przejrzystość, M – mierzalność, SW – spójność wewnętrzna, S – szczegółowość.

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ⁸					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
2	<p>b) zasięgu terytorialnego działań informacyjno-promocyjnych realizowanych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyłącznie na obszarze jednego województwa położonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 1 punkt, – na obszarze co najmniej dwóch województw położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 3 punkty, – na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej wykraczającym poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 5 punktów; 	+	+	+	+	+		
3	<p>Brak uzyskania przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy oraz przez jego członków wsparcia w ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 – przyznaje się 3 punkty;</p>	+	+	+	+	+		
4	<p>Podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy składa się wyłącznie z producentów produktów rolnych lub środków spożywczych wytwarzanych w ramach systemów jakości, o których mowa w § 2 pkt 5 – przyznaje się 3 punkty.</p>	+	+	+	+	+		

Źródło: opracowanie własne

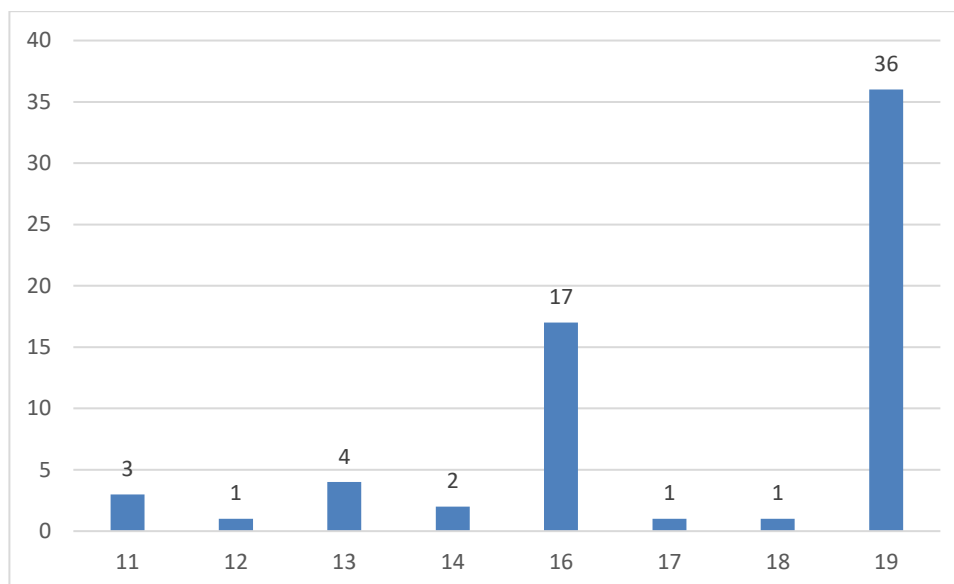
Kryteria wyboru operacji w ramach tego instrumentu wsparcia oceniono pozytywnie. Doprecyzowania wymagają kryteria w zakresie efektywności zaplanowanych działań informacyjno-promocyjnych w zakresie kanałów przekazu zgodnie z powyższą tabelą. Doprecyzowanie takie nie będzie ograniczać zakresu kanałów, gdyż kanały które zostały wymienione w ramach kryterium stanowią jedynie przykłady możliwych do wskazania, a nie zamknięty katalog (zarówno obecnie zastosowane „w szczególności”, jak

i proponowane przez Wykonawcę „na przykład”). Doprecyzowanie proponowane przez Wykonawcę jedynie porządkuje dotychczasowe zapisy.

Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

W pierwszej kolejności należy zastrzec, iż dla analizowanego typu operacji ARiMR nie udostępniła informacji w podziale na regiony, stąd analizy realizowane są zbiorczo dla poziomu krajowego. Ogółem, złożono w ramach Wsparcia na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych 65 wniosków, a przy minimum wynoszącym 5 punktów – średnia punktacja wniosła 17,16 punktu (czyli ponad trzykrotność minimum). Najwięcej wniosków – 36 – otrzymało sumaryczną ocenę wynoszącą aż 19 punktów. Wszystkie wnioskodawcy znaleźli się powyżej minimum punktowego, a jeśli coś zdecydowało o nieotrzymaniu dofinansowania – zgodnie z adnotacjami zawartymi w bazie ARiMR – był to brak środków, nie zaś słabość wniosku.

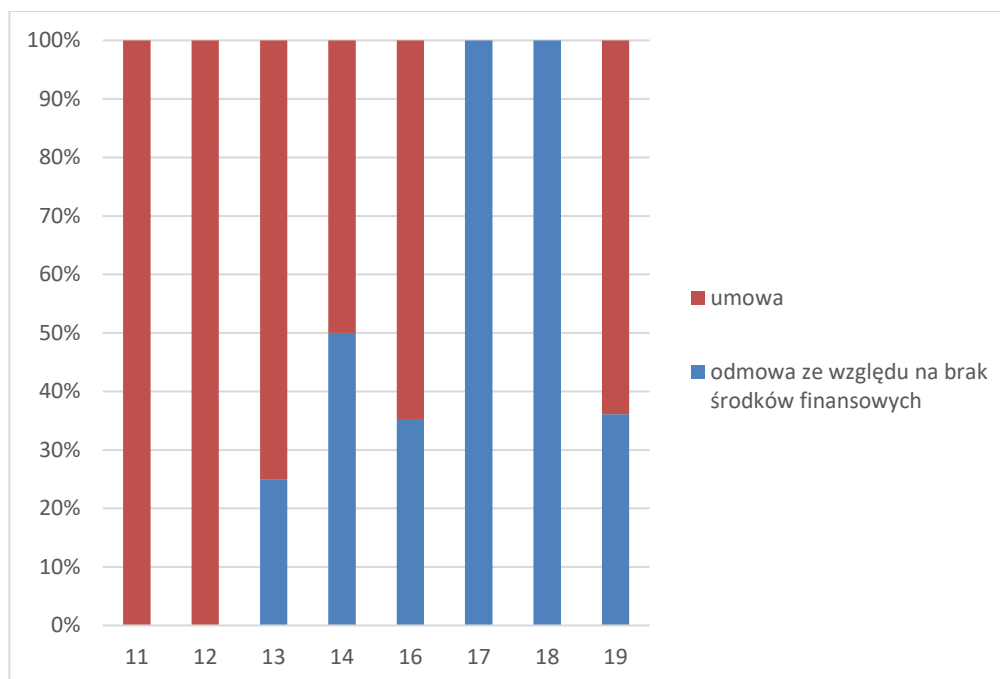
Wykres 46. Liczba wniosków z daną ilością punktów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Z pewnością nie jest oczywisty fakt, iż w gronie podmiotów napotyających odmowę ze względu na brak środków finansowych – na co wskazuje wyraźna adnotacja w przekazanej bazie ARiMR (tzn. wyklucza ona np. niespełnienie wymogów formalnych) są również takie przypadki, w ramach których uzyskana liczba punktów była bardzo wysoka (np. 19 punktów!). O ile może to znaleźć swoje uzasadnienie w kwestiach proceduralnych (tj. nabór dla Mazowsza i pozostałych województw oraz kwestia podziału alokacji na terenie kraju), to jednak budzi wątpliwości w zakresie zdolności systemu do selekcji projektów wysokiej jakości.

Wykres 47. Liczba zdobytych punktów a status

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Podobnie, przeanalizowanie struktury otrzymanych punktów przez beneficjentów oraz wnioskodawców nieskutecznych (tj.) pozwala zauważyć, iż te dwie subpopulacje są do siebie bardzo podobne. Również korelacja pomiędzy poszczególnymi kryteriami wyboru a końcową oceną nie stanowi podstawy do wskazania kluczowych kryteriów wyboru o najsilniejszym powiązaniu z otrzymaniem dofinansowania przez wniosek (Tabela 20). Oznacza to, iż składane wnioski są generalnie bardzo dobre, jednak to nie kwestie merytoryczne zdecydowały ostatecznie o wyborze konkretnych projektów do dofinansowania.

Tabela 20. Korelacje między kryteriami i sumą punktów

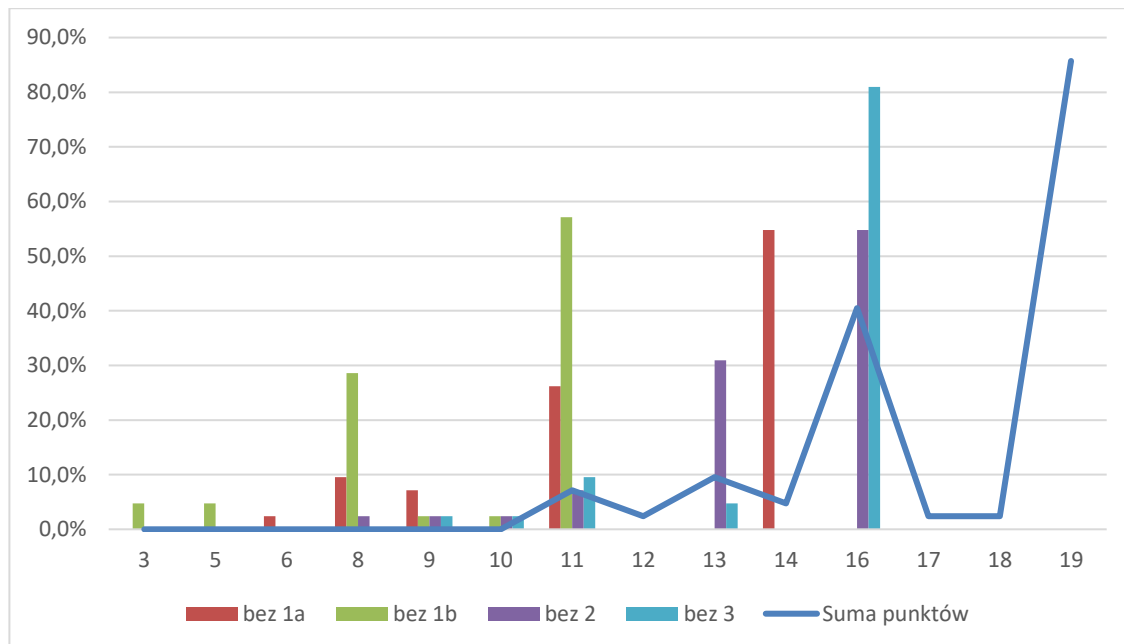
	1	2	3	4	Suma punktów
1	1,00	0,19	0,24	-0,01	0,44
2	0,19	1,00	-0,09	-0,08	0,53
3	0,24	-0,09	1,00	0,35	0,58
4	-0,01	-0,08	0,35	1,00	0,66
Suma punktów	0,44	0,53	0,58	0,66	1,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

W ostatnim kroku sprawdzono, co by się stało w przypadku pominięcia wybranych kryteriów. Okazało się (por. Wykres 48), iż jedynie usunięcie kryterium nr 2 przy zachowaniu funkcjonującego minimum punktowego sprawiłoby, iż dwa wnioski otrzymałyby liczbę punktów poniżej minimum uprawniającego do otrzymania dofinansowanie; w pozostałych przypadkach kryteriów nie zaobserwowano analogicznego

efektu. Oznacza to, iż system jest zbudowany w sposób dość proporcjonalny, żadne kryterium nie ma wagi decydującej.

Wykres 48. Suma punktów po usunięciu danego kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wyniki badania wskazują na brak konieczności wprowadzania kryteriów uwzględniających specyfikę regionu; nie zidentyfikowano aspektów regionalnych, które byłyby istotne dla wsparcia działań informacyjno-promocyjnych

5.8. Modernizacja gospodarstw rolnych

W ramach typu operacji „Modernizacja gospodarstw rolnych” pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje poprawiające ogólne wyniki (ogólną wydajność) gospodarstw rolnych prowadzących zarobkową działalność rolniczą. Operacja ta została określona w PROW 2014-2020 jako realizująca przede wszystkim cel szczegółowy 2A. Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej. W odniesieniu do analizowanego typu operacji ocenie podlegają następujące kryteria wyboru (**liczby porządkowe w tabeli odpowiadają skrótownym zapisom, które zawierają rysunki/wykresy w podrozdziale 5.8.):**

Tabela 21. Modernizacja gospodarstw rolnych – kryteria wyboru projektów

Lp.	Kryterium wyboru projektów
Rozwój produkcji prosiąt	
1	Jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby loch w stadzie: a) o co najmniej 10 sztuk i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt, b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty, c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty, d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty, e) powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;
2	Jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba loch w stadzie będzie większa niż: a) 100 sztuk i nie większa niż 200 sztuk, przyznaje się 1 punkt, b) 200 sztuk i nie większa niż 300 sztuk, przyznaje się 2 punkty, c) 300 sztuk, przyznaje się 3 punkty;
3	Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;
4	Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;

Lp.	Kryterium wyboru projektów
5	Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów.
Rozwój produkcji mleka krowiego	
1	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby krów mlecznych w stadzie:</p> <p>a) o co najmniej 10 i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty,</p> <p>d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>e) powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;</p>
2	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba krów mlecznych w stadzie będzie większa niż:</p> <p>a) 30 sztuk i nie większa niż 50 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) 50 sztuk i nie większa niż 100 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) 100 sztuk, przyznaje się 3 punkty;</p>
3	<p>jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;</p>
4	jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;
5	jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów
Rozwój produkcji bydła mięsnego	
1	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby krów nieprzeznaczonych do produkcji mleka w stadzie:</p> <p>a) o co najmniej 10 sztuk i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty,</p>

Lp.	Kryterium wyboru projektów
	<p>d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>e) powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;</p>
2	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba krów nieprzeznaczonych do produkcji mleka w stadzie będzie większa niż:</p> <p>a) 30 sztuk i nie większa niż 50 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) 50 sztuk i nie większa niż 100 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) 100 sztuk, przyznaje się 3 punkty;</p>
3	<p>Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;</p>
4	<p>Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;</p>
5	<p>Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów.</p>
<p>Związany z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu</p>	
1	<p>W przypadku operacji dotyczącej budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego, punkty przyznaje się w następujący sposób:</p> <p>a) jeżeli operacja obejmuje wyłącznie inwestycje dotyczące budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego, przyznaje się 5 punktów,</p> <p>b) jeżeli koszty budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego stanowią co najmniej 50% wszystkich kosztów operacji, przyznaje się 3 punkty;</p>
2	<p>W przypadku operacji związanej ze zwiększeniem skali produkcji rolnej, której realizacja wpłynie również na zwiększenie uczestnictwa w rynku, przyznaje się 1 punkt;</p>
3	<p>W przypadku operacji związanej ze zmianą profilu produkcji rolnej, której realizacja wpłynie również na zróżnicowanie produkcji rolnej w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt;</p>
4	<p>Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości,</p>

Lp.	Kryterium wyboru projektów
	o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;
5	Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;
6	Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów;
7	<p>W przypadku gdy operacja jest realizowana na obszarze województwa:</p> <p>a) dolnośląskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla bydła, owiec lub kóz, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy powiększenia powierzchni sadów lub plantacji krzewów owocowych, gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat, przyznaje się 1 punkt, <p>b) kujawsko-pomorskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla świń, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt, <p>c) lubuskiego – przyznaje się dodatkowy 1 punkt, jeżeli operacja jest realizowana wspólnie przez co najmniej 2 rolników,</p> <p>d) łódzkiego – przyznaje się dodatkowy 1 punkt, jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów,</p> <p>e) małopolskiego – przyznaje się dodatkowy 1 punkt, jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla trawożernych zwierząt gospodarskich,</p> <p>f) mazowieckiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest beneficjentem działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” objętego PROW 2007–2013 lub operacji typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego programem, przyznaje się 1 punkt, <p>g) opolskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt,

Lp.	Kryterium wyboru projektów
	<ul style="list-style-type: none"> – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest beneficjentem działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom” objętego PROW 2007–2013 lub operacji typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego programem, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, h) podkarpackiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób: <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja ma na celu rozszerzenie produkcji gospodarstwa o profil zielarstwo lub pszczelarstwo, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla bydła, owiec lub kóz, przyznaje się 1 punkt, i) podlaskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób: <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja jest realizowana w gospodarstwie położonym na obszarze, na którym są podejmowane środki w związku z wystąpieniem choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania, przyznaje się 1 punkt, j) pomorskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób: <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja jest realizowana wspólnie przez co najmniej 2 rolników, przyznaje się 1 punkt, k) świętokrzyskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób: <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy zawarł umowę na dostawę produktów, których dotyczy operacja, zawartą na okres co najmniej jednego roku poprzedzającego dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy, z podmiotami mającymi miejsce zamieszkania albo siedzibę na obszarze tego województwa, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt, l) warmińsko-mazurskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób: <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt,

Lp.	Kryterium wyboru projektów
	<ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla owiec, kóz lub koni, przyznaje się 1 punkt, m) zachodniopomorskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób: <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja jest realizowana wspólnie przez co najmniej 2 rolników, przyznaje się 1 punkt.

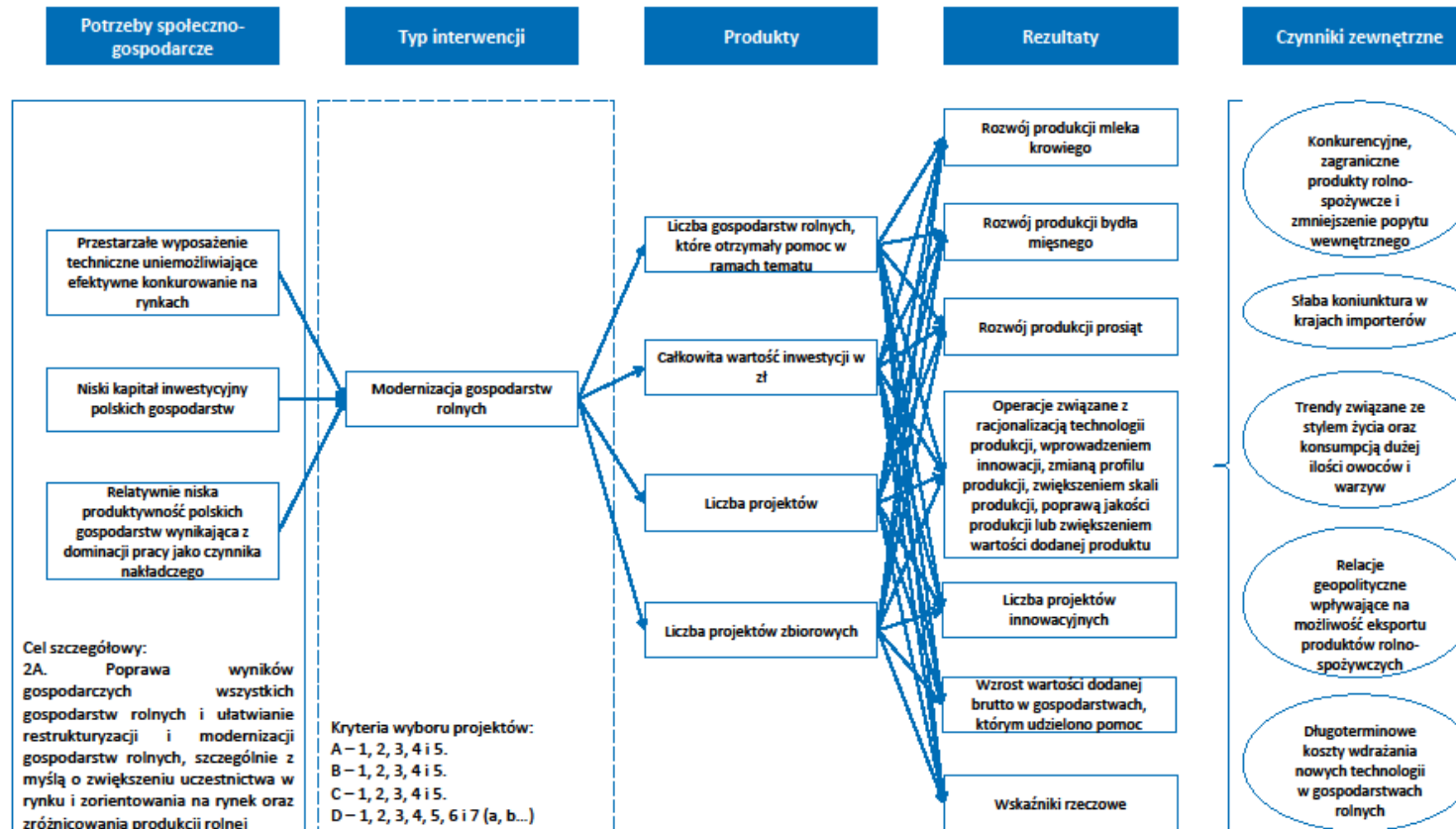
Poprawność merytoryczna i logiczna kryteriów wyboru projektów

Wyzwaniem stojącym u podstaw zaprogramowania analizowanego instrumentu wsparcia była relatywnie niska produktywność polskich gospodarstw powiązana z przestarzałym wyposażeniem technicznym oraz niskim kapitałem inwestycyjnym. W pierwszej kolejności, analizując kryteria wyboru projektów dla obszarów A, B i C, dostrzeżono ich dużą analogiczność. Dla obszarów A-C kryteria nr 1 i 2 są logicznie spójne z celem szczegółowym 2A. Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwienie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej, z kolei kryterium nr 5 i pośrednio nr 4 – wiążą się z celem przekrojowym środowiskowo-klimatycznym, przyczyniając do jego realizacji. Brak jest przełożenia kryteriów nr 3 i 4 na osiągnięcie celu 2A. W szczególności, podobnie jak w opisywanych wcześniej typach operacji, brak przekonujących dowodów na to, iż inwestycje realizowane przez osoby młode będą skuteczniejsze i efektywniejsze niż te podejmowane przez osoby w wieku 40 lat i więcej, choć w przypadku omawianego instrumentu związek ten wydaje się uprawdopodobniony. Badania wskazują, iż „Wyższy poziom wykształcenia, a w konsekwencji większa podatność na innowacje oraz zdolność do podejmowania ryzyka często wiążą się z młodym wiekiem rolnika. Młodszy rolnicy wykazują większą skłonność do inwestycji budowlanych, zakupów maszyn i ziemi, a także do utrzymania wyższej intensywności produkcji aniżeli rolnicy starsi”⁹. Również kwestia uczestnictwa w systemie jakości wydaje się zasadniczo neutralna, a w najlepszym przypadku – jedynie nieznacznie stymulująca – w zakresie osiągnięcia celu 2A. W toku panelu ekspertów zauważono, iż uczestnictwo w takim systemie może długofalowo wpływać in plus na wyniki finansowe gospodarstw rolnych, ponieważ zwiększa prawdopodobieństwo osiągnięcia wyższych cen za produkowane płody rolne. Wskazano jednocześnie, iż bywa również powiązane z dodatkowymi kosztami, co z kolei może ograniczać finalną zyskowność tego typu przedsięwzięcia.

W przypadku obszaru D analiza jest nieco bardziej złożona. Kryteria wyboru projektów nr 2 i 3 są silnie logicznie powiązane z celem szczegółowym 2A, zaś kryterium nr 1 – w nieco mniejszym stopniu. Jakkolwiek budowa lub modernizacja budynków inwentarskich lub magazynu paszowego stymuluje osiągnięcie zakładanego celu szczegółowego, to jednak nie są jedynymi typami inwestycji, które mogą się do tego przyczyniać, zaś ich wybór – zarówno w ocenie Wykonawcy, jak i uczestników panelu eksperckiego – jest nieco arbitralny, choć z pewnością uzasadniony potrzebą koncentracji środków w wybranych obszarach. Kryterium nr 6 (pośrednio też nr 4) – wiąże się z celem przekrojowym środowiskowo-klimatycznym, przyczyniając do jego realizacji. Z tych samych powodów, które opisane zostały powyżej, brak jest przełożenia kryteriów nr 4 i 5 na osiągnięcie celu 2A.

⁹ M. Cupał, M. Kobuszewski. Wykorzystanie funduszy unijnych w modernizacji parku maszynowego gospodarstw województwa małopolskiego. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. Roczniki Naukowe, tom XVII, zeszyt 5, s. 36. za: Klepacki 1997.

Rysunek 18. Modernizacja gospodarstw rolnych - logika interwencji

Źródło: opracowanie własne.

W ramach omawianego instrumentu wsparcia wskazano kryteria, które wymagają bardziej szczegółowego opisu, co prezentuje tabela poniżej. Oceny dokonano na podstawie danych zebranych w wywiadach indywidualnych i zbiorowym oraz analiz własnych w zakresie rzetelności (R), przejrzystości (P), mierzalności (M), spójności wewnętrznej (SW) i szczegółowości (S).

Tabela 22. Modernizacja gospodarstw rolnych – ocena poprawności sformułowania kryteriów

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
Rozwój produkcji psziąt								
1	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby loch w stadzie:</p> <p>a) o co najmniej 10 sztuk i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty,</p> <p>d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>e) powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;</p>	+	+	+	+	+		
2	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba loch w stadzie będzie większa niż:</p> <p>a) 100 sztuk i nie większa niż 200 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) 200 sztuk i nie większa niż 300 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) 300 sztuk, przyznaje się 3 punkty;</p>	+	+	+	+	+		
3	<p>Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości</p>	+	+	+	+	+		

¹⁰ R – rzetelność, P – przejrzystość, M – mierzalność, SW – spójność wewnętrzna, S – szczegółowość.

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;							
4	Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+		
5	Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów.	+	+	+	+	-	<p>Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 6. Sugerujemy bezpośrednie odwołanie do załącznika do rozporządzenia o ile legislacja na to pozwala.</p>	<p>Należy doprecyzować zapisy dotyczące sposobu przyznawania punktów w ramach kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu np.: „Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia.”</p>
Rozwój produkcji mleka krowiego								

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
1	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby krów mlecznych w stadzie:</p> <p>a) o co najmniej 10 i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty,</p> <p>d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>e) powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;</p>	+	+	+	+	+		
2	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba krów mlecznych w stadzie będzie większa niż:</p> <p>a) 30 sztuk i nie większa niż 50 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) 50 sztuk i nie większa niż 100 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) 100 sztuk, przyznaje się 3 punkty;</p>	+	+	+	+	+		
3	<p>jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy</p>	+	+	+	+	+		

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;							
4	jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+		
5	jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów	+	+	+	+	-	<p>Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 6. Sugerujemy bezpośrednie odwołanie do załącznika do rozporządzenia o ile legislacja na to pozwala.</p>	<p>Należy doprecyzować zapisy dotyczące sposobu przyznawania punktów w ramach kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu np.: „Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia.”</p>
Rozwój produkcji bydła mięsnego								
1	<p>Jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby krów nieprzeznaczonych do produkcji mleka w stadzie:</p> <p>a) o co najmniej 10 sztuk i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty,</p> <p>c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty,</p>	+	+	+	+	+		

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty, e) powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;							
2	Jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba krów nieprzeznaczonych do produkcji mleka w stadzie będzie większa niż: a) 30 sztuk i nie większa niż 50 sztuk, przyznaje się 1 punkt, b) 50 sztuk i nie większa niż 100 sztuk, przyznaje się 2 punkty, c) 100 sztuk, przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+		
3	Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;	+	+	+	+	+		

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
4	Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+		
5	Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów.	+	+	+	+	-	<p>Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 6. Sugerujemy bezpośrednie odwołanie do załącznika lub rozporządzenia lub odwołanie do ust. 6 o ile legislacja na to pozwala.</p>	<p>Należy doprecyzować zapisy dotyczące sposobu przyznawania punktów w ramach kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu np.: „Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia.”</p>
<p>Związany z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu</p>								
1	<p>W przypadku operacji dotyczącej budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego, punkty przyznaje się w następujący sposób:</p> <p>a) jeżeli operacja obejmuje wyłącznie inwestycje dotyczące budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego, przyznaje się 5 punktów,</p> <p>b) jeżeli koszty budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego stanowią co najmniej 50% wszystkich kosztów operacji, przyznaje się 3 punkty;</p>	+	+	+	+	+	<p>Proponowana zmiana redakcyjna dotyczy ujednoczenia brzmienia podpunktów a) i b)</p>	<p>Sugerujemy przeformułowanie ppkt. a) następująco: „Jeżeli koszty budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego stanowią 100% wszystkich kosztów operacji, przyznaje się 5 punktów”.</p> <p>Zmiana ma charakter redakcyjny a nie kluczowy, a więc wprowadzona powinna być wyłącznie jeśli do rozporządzenia będą</p>

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
								wprowadzane inne zmiany.
2	W przypadku operacji związanej ze zwiększeniem skali produkcji rolnej, której realizacja wpłynie również na zwiększenie uczestnictwa w rynku, przyznaje się 1 punkt;	-	-	+	+	-	Brak definicji pozwalających na jednoznaczną interpretację kryterium, a co za tym idzie obiektywne przyznanie punktów.	Proponujemy uwzględnienie w zapisie funkcjonującej praktyki uznawania za zmianę wielkości produkcji zwiększenie SO. Proponowany zapis: W przypadku operacji związanej ze zwiększeniem skali produkcji rolnej, rozumianej jako wielkość ekonomiczna gospodarstwa, której realizacja wpłynie również na zwiększenie uczestnictwa w rynku, przyznaje się 1 punkt;
3	W przypadku operacji związanej ze zmianą profilu produkcji rolnej, której realizacja wpłynie również na zróżnicowanie produkcji rolnej w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt;	-	-	+	+	-	Brak definicji pozwalających na jednoznaczną interpretację kryterium, a co za tym idzie obiektywne przyznanie punktów.	Rekomendujemy uszczegółowienie kryterium poprzez dodanie informacji w zakresie zróżnicowania, które powinno być rozumiane jako dodanie nowego zakresu produkcji lub zamiana dotychczasowego na co najmniej dwa nowe.
4	Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a	+	+	+	+	+		

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;							
5	Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;	+	+	+	+	+		
6	Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów;	+	+	+	+	-	Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 6. Sugerujemy bezpośrednie odwołanie do załącznika do rozporządzenia.	Należy doprecyzować zapisy dotyczące sposobu przyznawania punktów w ramach kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu np.: „Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów, zgodnie z

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
								załącznikiem do rozporządzenia.”
7	<p>W przypadku gdy operacja jest realizowana na obszarze województwa:</p> <p>a) dolnośląskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla bydła, owiec lub kóz, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy powiększenia powierzchni sadów lub plantacji krzewów owocowych, gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat, przyznaje się 1 punkt, <p>b) kujawsko-pomorskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla świń, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt, <p>c) lubuskiego – przyznaje się dodatkowy 1 punkt, jeżeli operacja jest realizowana wspólnie przez co najmniej 2 rolników,</p> <p>d) łódzkiego – przyznaje się dodatkowy 1 punkt, jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów,</p> <p>e) małopolskiego – przyznaje się dodatkowy 1 punkt, jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla</p>	+	+	+	+	+		

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	<p>trawożernych zwierząt gospodarskich,</p> <p>f) mazowieckiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest beneficjentem działania „Ułatwienie startu młodemu rolnikom” objętego PROW 2007–2013 lub operacji typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego programem, przyznaje się 1 punkt, <p>g) opolskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest beneficjentem działania „Ułatwienie startu młodemu rolnikom” objętego PROW 2007–2013 lub operacji typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego programem, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, 							

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	<p>h) podkarpackiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja ma na celu rozszerzenie produkcji gospodarstwa o profil zielarstwo lub pszczelarstwo, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla bydła, owiec lub kóz, przyznaje się 1 punkt, <p>i) podlaskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt, – jeżeli operacja jest realizowana w gospodarstwie położonym na obszarze, na którym są podejmowane środki w związku z wystąpieniem choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania, przyznaje się 1 punkt, <p>j) pomorskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p>							

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	<p>– jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>– jeżeli operacja jest realizowana wspólnie przez co najmniej 2 rolników, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>k) świętokrzyskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <p>– jeżeli operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>– jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy zawarł umowę na dostawę produktów, których dotyczy operacja, zawartą na okres co najmniej jednego roku poprzedzającego dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy, z podmiotami mającymi miejsce zamieszkania albo siedzibę na obszarze tego województwa, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>– jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest członkiem grupy producentów rolnych lub organizacji producentów, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>l) warmińsko-mazurskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <p>– jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>– jeżeli operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w</p>							

Lp.	Kryterium wyboru projektów	Kryteria oceny ¹⁰					Komentarz/ uwagi	Rekomendacja
		R	P	M	SW	S		
	<p>gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>– jeżeli operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla owiec, kóz lub koni, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>m) zachodniopomorskiego – przyznaje się dodatkowe punkty w następujący sposób:</p> <p>– jeżeli operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt,</p> <p>– jeżeli operacja jest realizowana wspólnie przez co najmniej 2 rolników, przyznaje się 1 punkt.</p>							

Źródło: opracowanie własne

Kompletność i proporcjonalność kryteriów wyboru projektów oraz Zdolność kryteriów wyboru projektów do identyfikacji i selekcji projektów o określonym charakterze

W poniższym podrozdziale oddzielnie prezentujemy dane z analizy dla czterech kategorii:

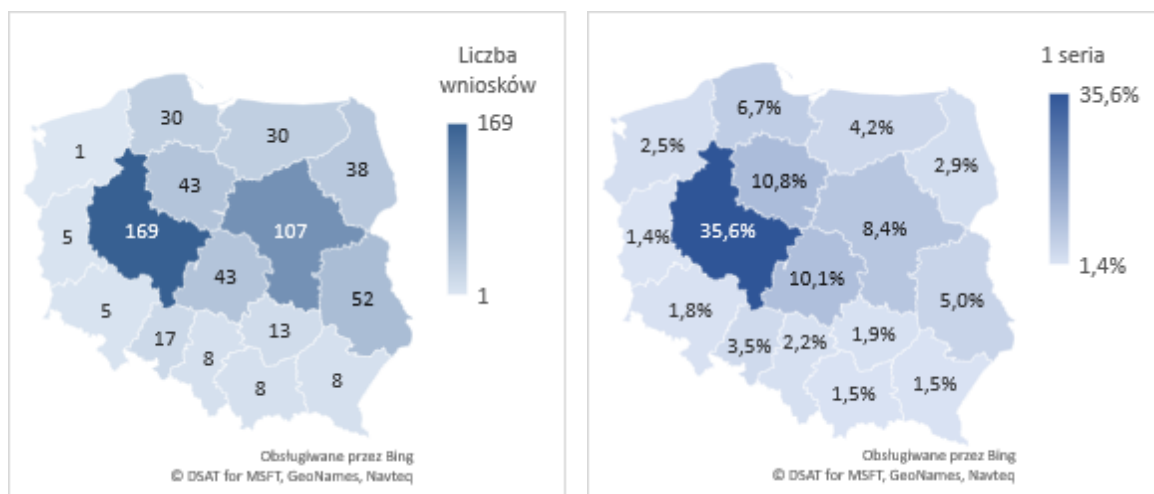
- 1) Modernizacja A – rozwój produkcji prosiąt,
- 2) Modernizacja B – rozwój produkcji mleka krowiego,
- 3) Modernizacja C – rozwój produkcji bydła mięsnego,
- 4) Modernizacja D – związanym z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu.

Pomimo zbliżonych kryteriów wyboru wyniki wymagają odrębnych analiz, szczególnie w zakresie składanych wniosków i wyników oceny.

MODERNIZACJA A

W ramach obszaru A najwięcej wniosków objętych oceną merytoryczną złożono na terenie województwa wielkopolskiego (169) i mazowieckiego (107), najmniej zaś z terenu Polski południowej i zachodniej. Wynik ten dosyć dobrze odzwierciedla stan trzody chlewnej w Polsce, gdzie w liczbie świń przoduje województwo wielkopolskie, następnie tereny Polski centralnej, w mniejszym stopniu wschodniej i północnej. Poniżej prezentujemy zestawienie danych dotyczących liczby wniosków i danych GUS dotyczących pogłowia trzody chlewnej, w podziale na województwa.

Rysunek 19. Liczba wniosków i odsetek pogłowia świń w podziale na województwo

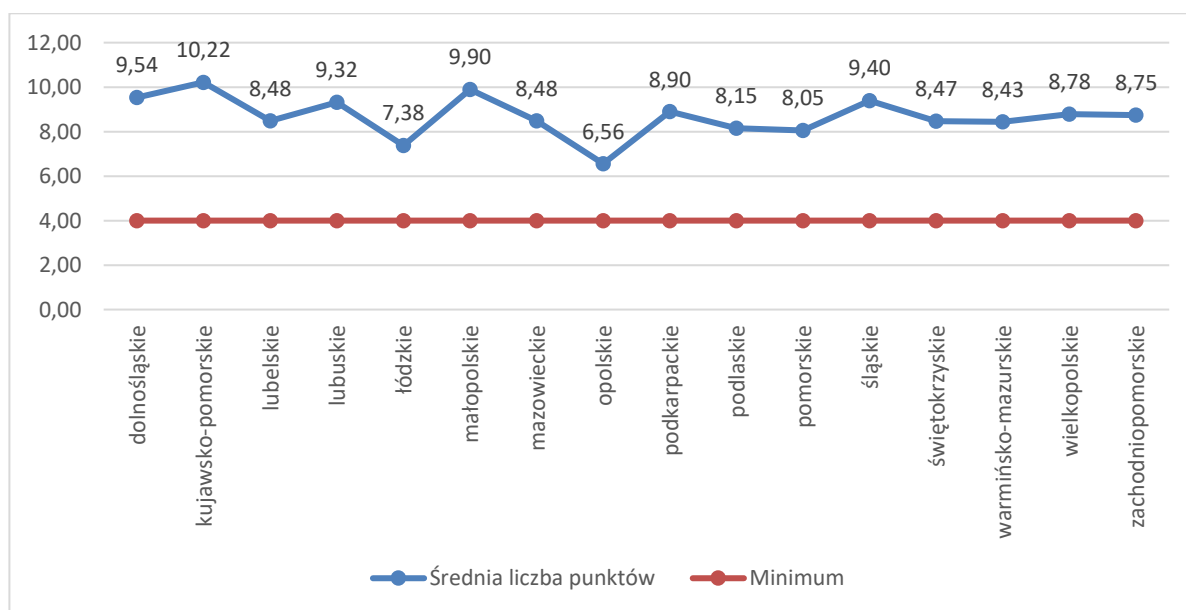

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR oraz BDL GUS.

Powyższe dane zaprezentowano nie tylko dla porównania liczby wniosków ze stanem pogłowia świń w poszczególnych województwach, ale także dla odpowiedniej interpretacji danych prezentowanych poniżej. Czytelnicy niniejszego raportu powinni zwrócić uwagę, iż zdarza się, że dane prezentowane w podziale na województwo odnoszą się również do województw, w których oceniano tylko 1 wniosek (lub niewiele więcej).

Poniżej prezentujemy wykres, który przedstawia średnią z łącznej liczby punktów wniosków z danego województwa w porównaniu do minimum uprawniającego do otrzymania wsparcia.

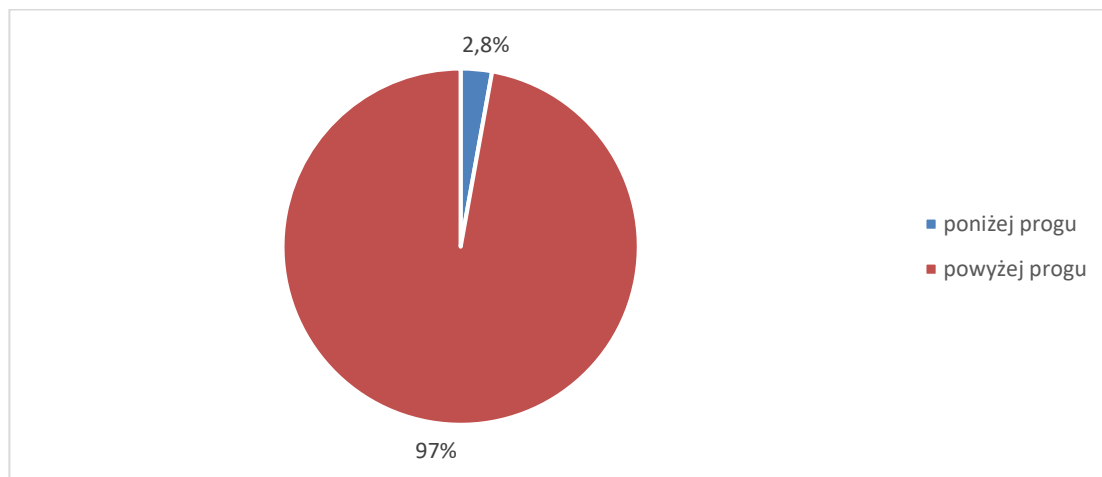
Wykres 49. Średnia liczba punktów w województwie a minimum

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Dla większości województw średnia przekracza dwukrotność minimum uprawniającego do otrzymania pomocy, co może sugerować, iż próg został ustawiony zbyt nisko. Dlatego w kolejnym kroku sprawdzono jaki odsetek wniosków, które znalazły się poniżej ustalonego minimum. Po odrzuceniu z bazy wniosków posiadających status „wniosek w trakcie nadawania punktacji”, jako wniosków na których działanie nie zostały zakończone, analiza pozostałych pokazała, że zaledwie 3% wniosków jest poniżej progu, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 50. Odsetek wniosków powyżej/poniżej progu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Wynik ten potwierdza wniosek, że minimum uprawniające do otrzymania pomocy zostało ustalone na poziomie na tyle niskim, że niemal każdy składany wniosek jest w stanie je przekroczyć. Oczywiście należy uwzględnić możliwość, że osoby, które wiedzą, że progu nie przekroczą wniosków nie składają, jednakże ze względu na znaczne przekraczanie progu przez wnioskodawców oraz odrzucenie sporej części wniosków, które przekroczyły próg, sugeruje to możliwość podniesienia minimum punktowego, co powinno pozytywnie wpłynąć na podniesienie skuteczności w zakresie eliminacji operacji słabej, a na pewno słabszej jakości.

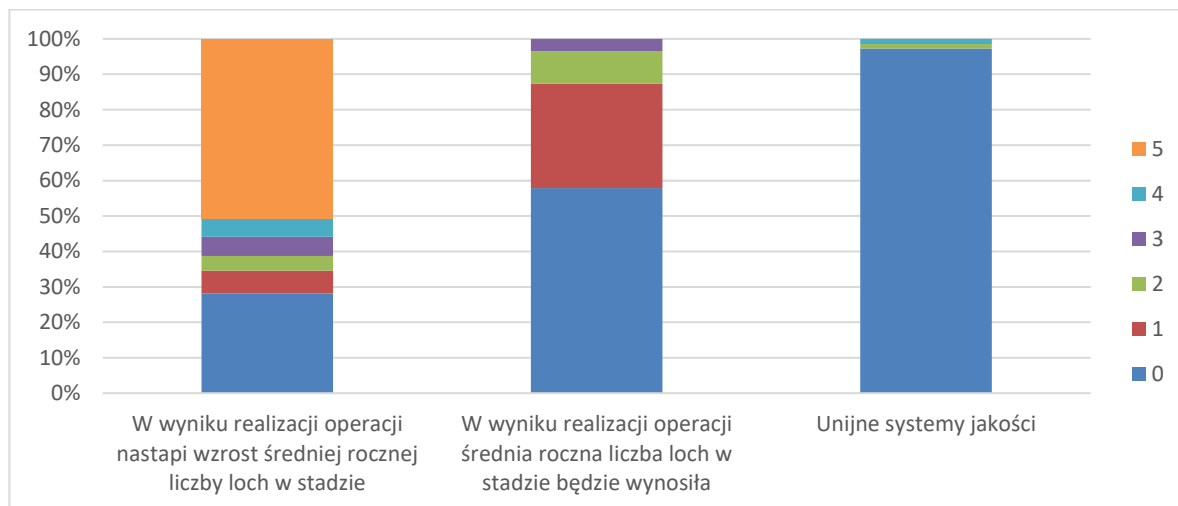
Jak pokazywał poprzedni wykres średnie w poszczególnych województwach mają zbliżoną wartość, co pozwala wnioskować, że możliwość zdobycia punktów była porównywalna dla różnych województw, a więc nie ma konieczności dodawania kryterium regionalnego. Województwem nieznacznie odstającym od tej reguły jest opolskie, które ma najniższą średnią (6,56). Ponad 1/3 wniosków ma status „w trakcie nadawania punktacji”, co zaniża średnią dla tego województwa. Sprawdzono jednak również czy wnioski w ramach tego województwa „traciły” punkty w ramach jednego kryterium, czy nie ma tu zależności. W tym celu bliżej przyjrano się wynikom ogólnym, by wyłapać odstępstwa od nich.

Poniższe trzy wykresy prezentują odsetek uzyskanych punktów w ramach poszczególnych kryteriów. Ze względu na szeroki zakres możliwych punktów do zdobycia w ramach kryterium wieku i kryterium środowiskowego zostały one przedstawione na odrębnych wykresach niż pozostałe trzy kryteria. Pierwszy wykres pokazuje, iż ponad 50% wniosków otrzymało w ramach pierwszego kryterium maksymalną liczbę punktów – 5. Warto w tym miejscu zauważyć, że jest wartość przekraczająca minimalny próg punktowy, a więc spełnienie tego kryterium w stopniu najwyższym jest wystarczające do przekroczenia progu kwalifikującego do otrzymania pomocy. Mniej niż 30% otrzymało w ramach tego kryterium zero punktów, a wartości pośrednie uzyskiwane są stosunkowo rzadko. Dla lepszego różnicowania wnioskodawców wskazana by była zmiana progów liczby loch w stadzie uprawniających do

otrzymania danej liczby punktów tak by zmniejszyć liczbę wniosków z maksymalną punktacją a zwiększyć odsetek pozostałych punktowanych kategorii.

Zgoła odmiennie sytuacja wygląda w przypadku kryterium drugiego, gdzie zero punktów otrzymało ponad 50% wniosków, a maksymalną liczbę (3pkt) znikomy odsetek (3,5%). Najbardziej wnioskodawcy otrzymywali punkty w ramach kryterium dotyczącego systemów jakości, gdzie ponad 97% to zero punktów.

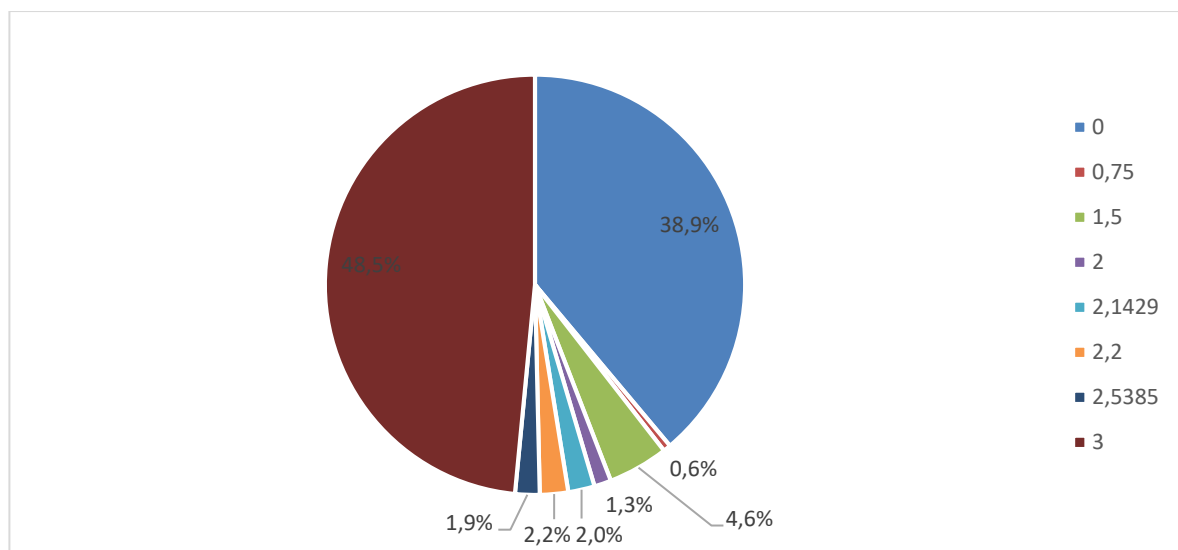
Wykres 51. Odsetek wniosków o danej liczbie punktów w danym kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

W ramach kryterium wieku niemal 40% wniosków otrzymało zero punktów. Prawie połowa uzyskała maksimum – 3 punkty. Wartości pomiędzy wynikają z wniosków składanych wspólnie.

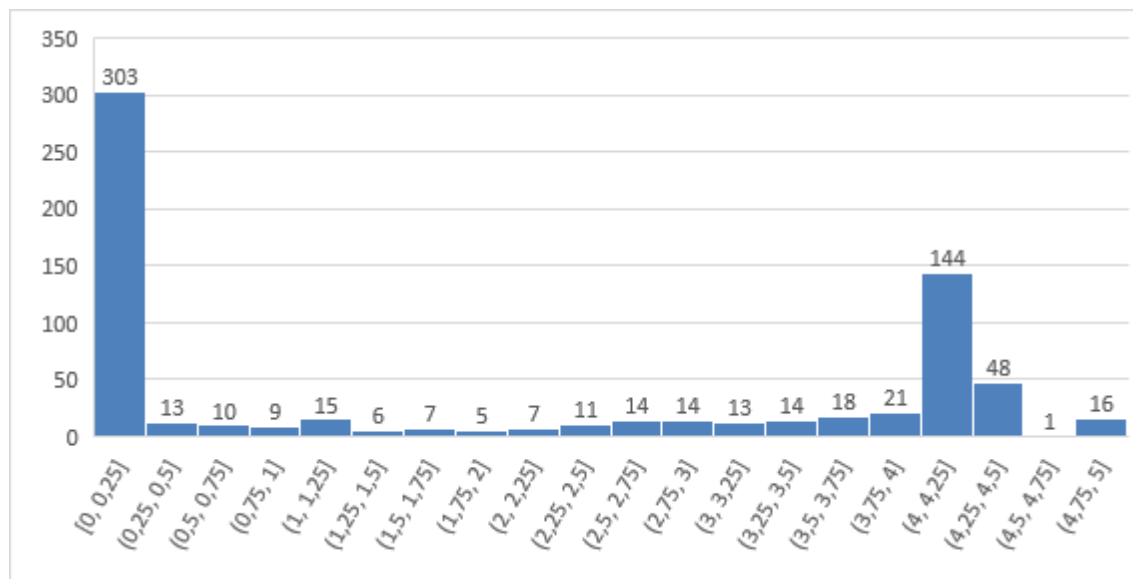
Wykres 52. Odsetek wniosków o danej liczbie punktów za kryterium wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Ostatni wykres prezentuje kryterium środowiskowe. Dane prezentujemy w formie zagregowanej – przedziałów o długości 0,25 punktu, co pozwala na jego czytelniejszą prezentację. W ramach tego kryterium 111 wniosków (16%) otrzymało zero punktów, co stanowi nie znaczny odsetek w porównaniu do pozostałych kryteriów. Jednocześnie kolejne 192 wnioski (niemal 28%) otrzymało nie więcej niż 0,25 punktów. Łącznie prawie połowa wnioskodawców otrzymała maksymalnie 1 punkt na 5 możliwych, co świadczy o trudności spełnienia kryterium.

Wykres 53. Liczba wniosków o danej liczbie punktów za kryterium środowisko/klimat

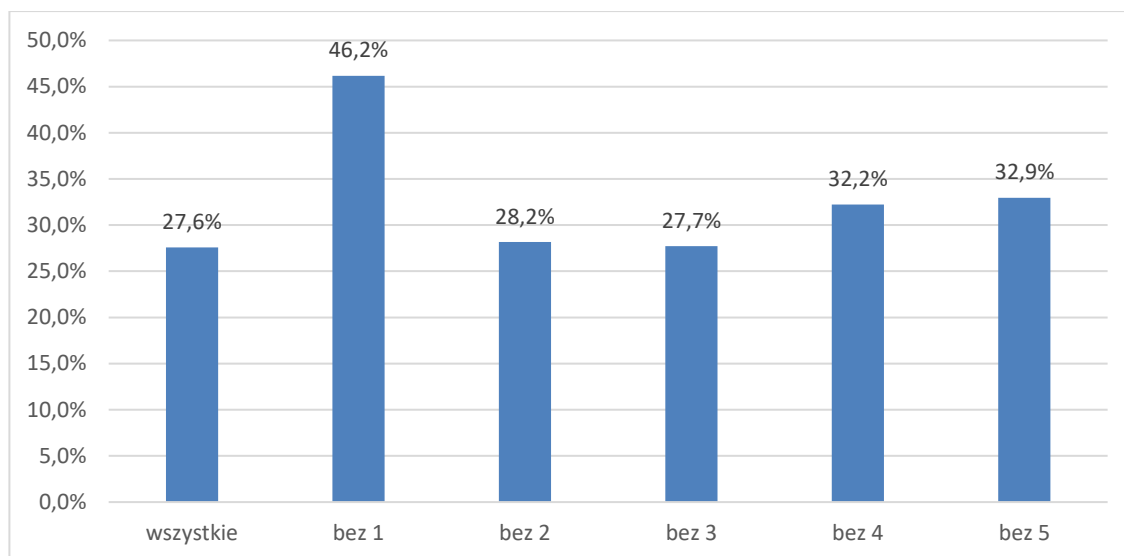
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Punktem wyjścia do powyższych analiz była kwestia województwa opolskiego, gdzie średnia z sumy punktów odbiega w dół od średnich w pozostałych województwach. Przegląd liczby punktów otrzymywanych w ramach poszczególnych kryteriów w opolskim pokazuje, iż dla każdego kryterium odsetek osób, które otrzymały zero punktów był wyższy niż dla całej populacji. Jednak żadne z kryteriów nie wydaje się tu wiodące.

Wyraźne odbieganie od pozostałych województw tylko jednego, dodatkowo bez przyczyny leżącej w konkretnym kryterium, pozwala na rekomendowanie utrzymania kryteriów bez dodatkowego kryterium uwzględniającego specyfikę regionu.

Ostatnim elementem analizy była kwestia wpływu danego kryterium na to, że wniosek dostał liczbę punktów powyżej minimum uprawniającego do otrzymania pomocy. Poniżej prezentujemy wykres, który przedstawia odsetek wniosków, które znalazły by się poniżej progu po usunięciu poszczególnych kryteriów. Pierwsza kolumna „wszystkie”, to odsetek przy pozostawieniu wszystkich kryteriów, a więc pozostałe kolumny należy porównywać do niego, istotny jest nie tyle co sam odsetek, a różnica punktów procentowych między danym słupkiem, a wartością pierwszej kolumny. Obliczenia poczyniono na pełnej bazie, niezależnie od statusu wniosku.

Wykres 54. Odsetek wniosków poniżej progu przy eliminacji poszczególnych kryteriów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Zauważyć można, że największy wpływ na wynik miałyby usunięcie kryterium pierwszego, bez którego niemal dwa razy więcej wniosków znalazłoby się poniżej progu. Należy tu przypomnieć, iż jest to kryterium w ramach którego ponad 50% wniosków otrzymało maksymalną liczbę punktów i jest to liczba punktów przekraczająca próg dostępu. Rekomendowanym rozwiązaniem byłoby więc wspomniana wcześniej zmiana progów liczby loch w stadzie uprawniających do otrzymania danej liczby punktów, co również obniży wpływ tego jednego kryterium na przekroczenie minimum punktowego.

Najmniejszy wpływ wykazuje kryterium 3, w ramach którego bardzo niewielki odsetek w ogóle uzyskał punkty, a punkty te nie wpływały na przekroczenie progu. Sugerujemy utrzymanie kryterium, pomimo niskiego odsetka wniosków spełniającego go, gdyż nie wpływa na przekroczenie progu, ale na pozycję w rankingu, podnoszący tym jakość wybieranych operacji.

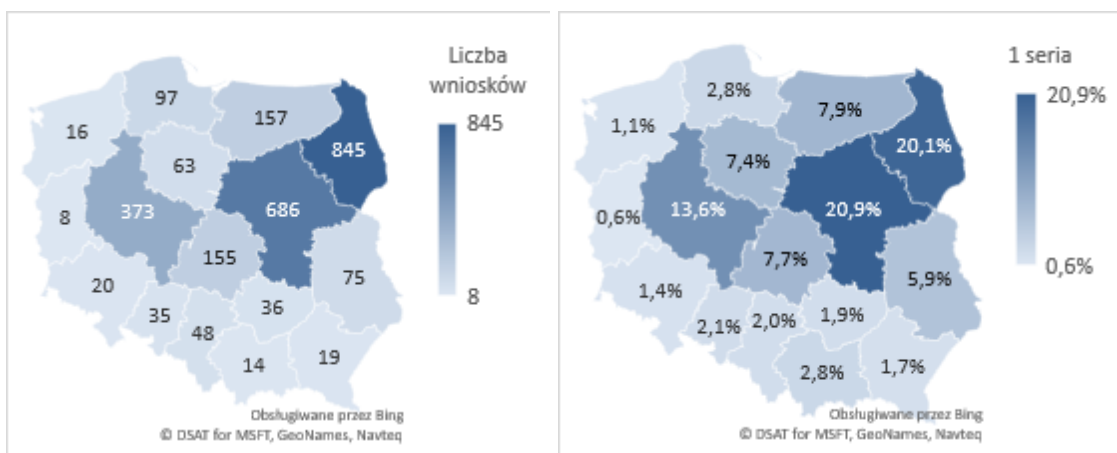
Pozostałe kryteria nie wpływają znacząco na przekroczenie progu, można więc uznać, że wagi punktowe zostały właściwie nadane i kryteria „współwystępują” – wnioskodawca otrzymuje punkty w ramach kilku kryteriów i żadne nie jest decydujące dla przekroczenia minimum uprawniającego do otrzymania pomocy.

Modernizacja B

Obszar B posiada analogiczne kryteria jak w obszarze A, przeprowadzono więc analizy takie same jak powyżej, poczynając od liczby wniosków.

Najwięcej wniosków, które przeszły ocenę merytoryczną złożoną z województwa podlaskiego (845), mazowieckiego (686) i wielkopolskiego (373). Prezentuje to poniższy rysunek, w zestawieniu z udziałem produkcji mleka krowiego w podziale na województwo.

Rysunek 20. Liczba wniosków i dane dotyczące produkcji mleka krowiego w podziale na województwo

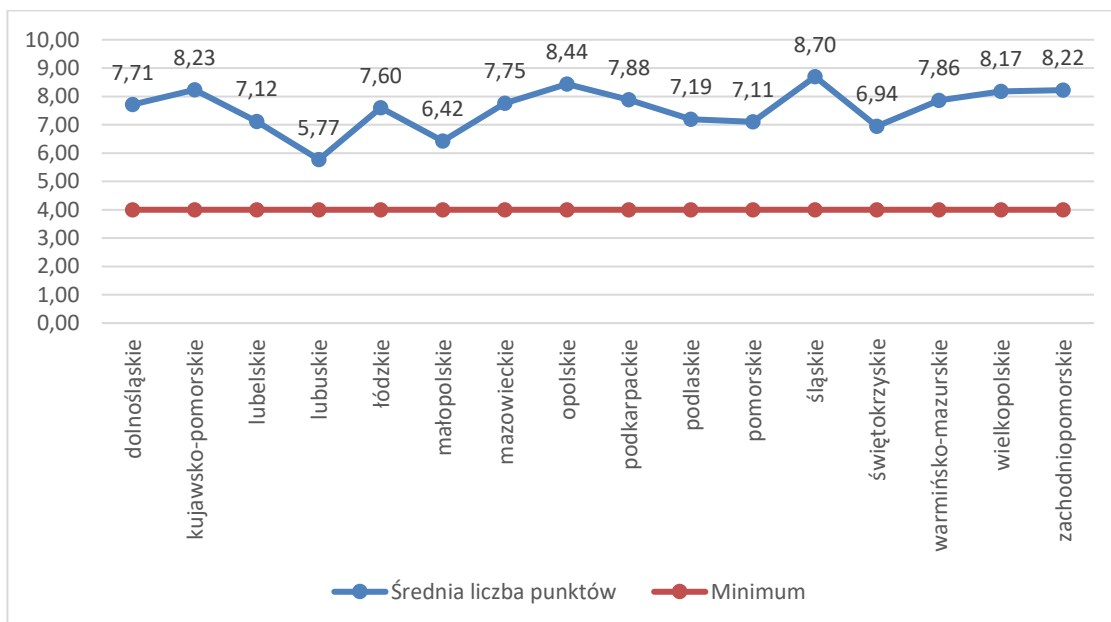

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR i BDL GUS.

Podobnie jak poprzednio wskazanie liczby wniosków służy również właściwej interpretacji dalszych analiz, które były prowadzone w podziale na województwo, gdyż nadal występują województwa z niską liczbą wniosków (<10).

Poniżej prezentujemy wykres, który przedstawia średnią z łącznej liczby punktów wniosków z danego województwa w porównaniu do minimum uprawniającego do otrzymania wsparcia, po usunięciu z analizy wniosków ze statusem „w trakcie nadawania punktacji”.

Wykres 55. Średnia liczba punktów w województwie a minimum

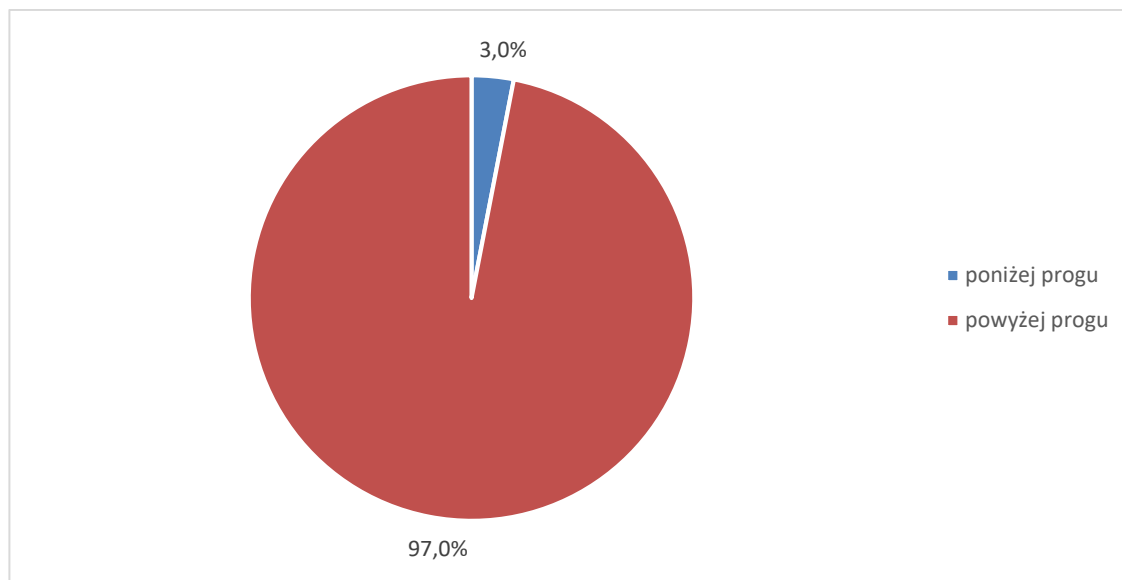

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

W porównaniu do obszaru A w przypadku obszaru B nadal średnia dla większości województw przekracza znacząco minimum, choć w mniejszym stopniu, gdyż średnie bliższe są wartości 7, rzadziej przekraczają 8, czyli dwukrotność progu dostępu. Najniższą średnią odznacza się województwo lubuskie, ale liczebność wniosków dla tego województwa nie przekraczała 10.

Następnie sprawdzono odsetek wniosków poniżej progu, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 56. Odsetek wniosków powyżej/poniżej progu

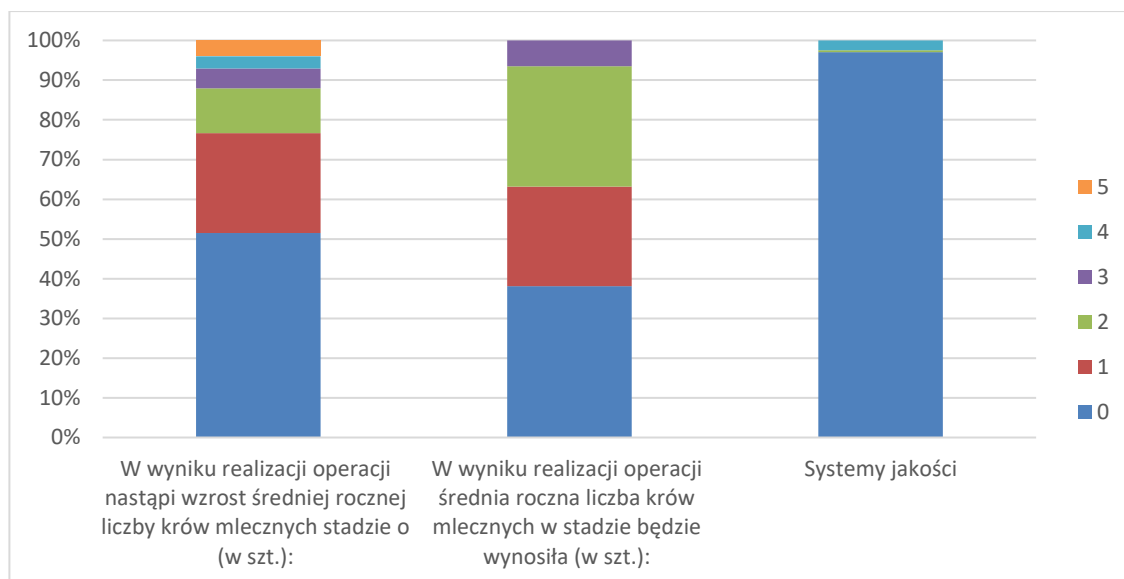
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Podobnie jak dla obszaru A, po usunięciu z analizy wniosków ze statusem „w trakcie nadawania punktacji”, odsetek wniosków poniżej progu wynosi 3%. Ponownie zdaje się to wskazywać na stosunkową łatwość w uzyskaniu minimum punktowego uprawniającego do uzyskania pomocy. Ponownie też znaczący odsetek (40,5%) wniosków powyżej progu ma status wniosek odrzucony/ rezygnacja/ rozwiązana umowa. Dostrzegamy więc znów pewien margines dla podniesienia minimum.

Jak pokazywał poprzedni wykres średnie w poszczególnych województwach mają zbliżoną wartość, znacząco odbiega województwo lubuskie, lecz tam złożono zaledwie 8 wniosków, co może tłumaczyć odbieganie tej średniej. Pozwala to zatem wnioskować, że możliwość zdobycia punktów była porównywalna dla różnych województw, a więc nie ma konieczności dodawania kryterium regionalnego.

Poniższe trzy wykresy prezentują odsetek uzyskanych punktów w ramach poszczególnych kryteriów. Analogicznie jak dla obszaru A, ze względu na szeroki zakres możliwych punktów do zdobycia w ramach kryterium wieku i kryterium środowiskowego, zostały one przedstawione na odrębnych wykresach niż pozostałe trzy kryteria. Pierwszy wykres pokazuje, iż ponad 50% wniosków otrzymało w ramach pierwszego kryterium zero punktów. Tylko nieznaczny odsetek wniosków otrzymał wartość maksymalną, przekraczającą minimalny próg punktowy kwalifikujący do otrzymania pomocy. W przypadku kryterium drugiego zero punktów otrzymało mniej niż 40% wniosków, a w ramach kryterium dotyczącego systemów jakości osoby te stanowił ponad 97%. Kryterium trzecie daje więc wynik analogiczny jak w grupie A, zaś kryterium pierwsze było trudniejsze do spełnienia, a drugie nieznacznie łatwiejsze dla wnioskodawców.

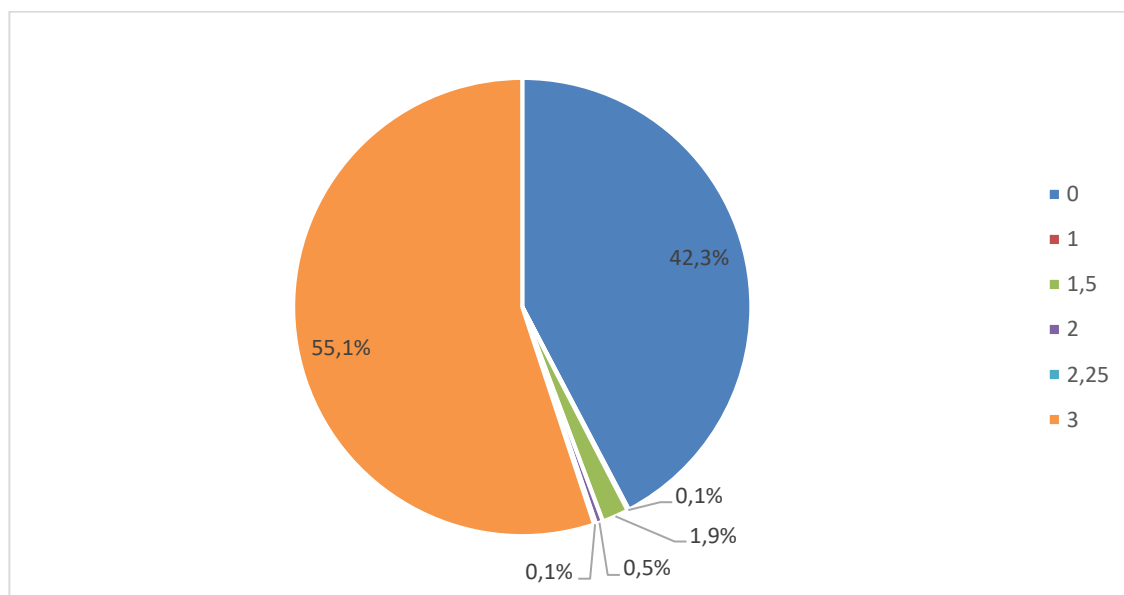
Wykres 57. Odsetek wniosków o danej liczbie punktów w danym kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Kryterium dotyczące wieku prezentuje wykres poniżej. Odsetek wniosków, które otrzymały zero punktów jest zbliżony do odsetka w ramach obszaru A. Wyższy jest odsetek osób z maksymalną liczbą punktów, co wynika z mniejszego udziału wniosków z punktacją pośrednią.

Wykres 58. Odsetek wniosków o danej liczbie punktów za kryterium wiek

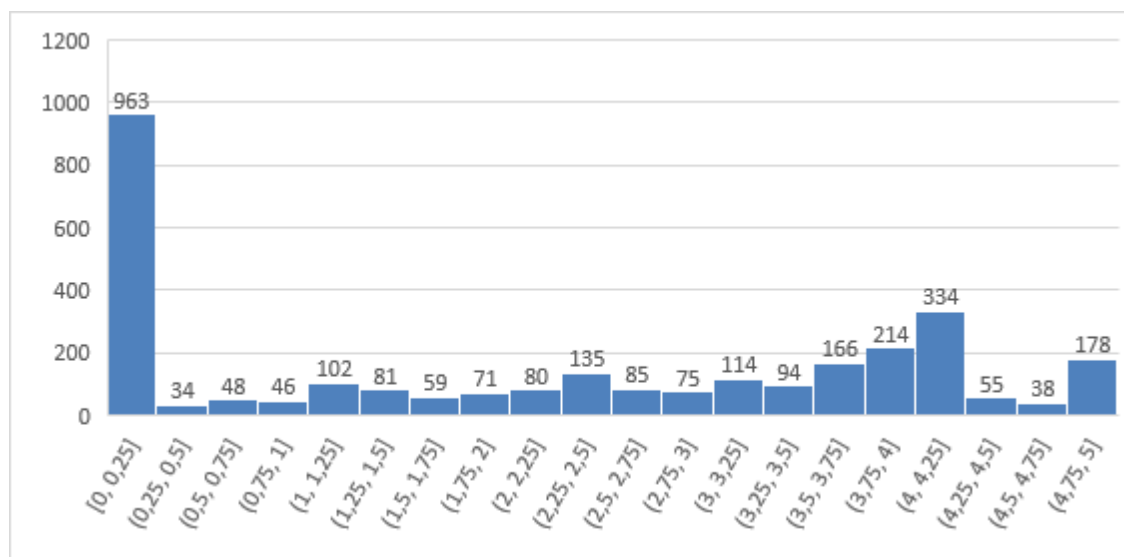

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Ostatni wykres prezentuje kryterium środowiskowe. Dane prezentujemy w formie zagregowanej – przedziałów o długości 0,25 punktu, co pozwala na jego czytelniejszą prezentację. W ramach tego

kryterium 446 wniosków (15%) otrzymało zero punktów, co stanowi nie znaczny odsetek w porównaniu do pozostałych kryteriów. Jednocześnie kolejne 517 wniosków (ponad 17%) otrzymało nie więcej niż 0,25 punktów. Łącznie prawie 37% wnioskodawców otrzymała maksymalnie 1 punkt na 5 możliwych, co świadczy o trudności spełnienia kryterium, jest to jednak niższy odsetek niż w przypadku grupy modernizacji A.

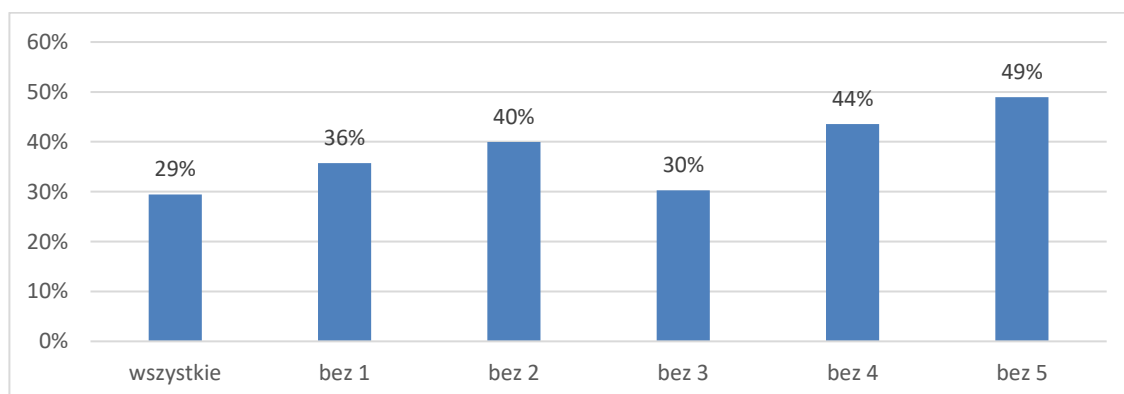
Wykres 59. Liczba wniosków o danej liczbie punktów za kryterium środowisko/klimat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Ostatnim elementem analizy była kwestia wpływu danego kryterium na to, że wniosek dostał liczbę punktów powyżej minimum uprawniającego do otrzymania pomocy. Poniżej prezentujemy wykres, który przedstawia odsetek wniosków, które znalazły by się poniżej progu po usunięciu poszczególnych kryteriów. Pierwsza kolumna „wszystkie”, to odsetek przy pozostawieniu wszystkich kryteriów, a więc pozostałe kolumny należy porównywać do niego, istotny jest nie tyle co sam odsetek, a różnica punktów procentowych między danym słupkiem, a wartością pierwszej kolumny. Obliczenia poczyniono na pełnej bazie, niezależnie od statusu wniosku.

Wykres 60. Odsetek wniosków poniżej progu przy eliminacji poszczególnych kryteriów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

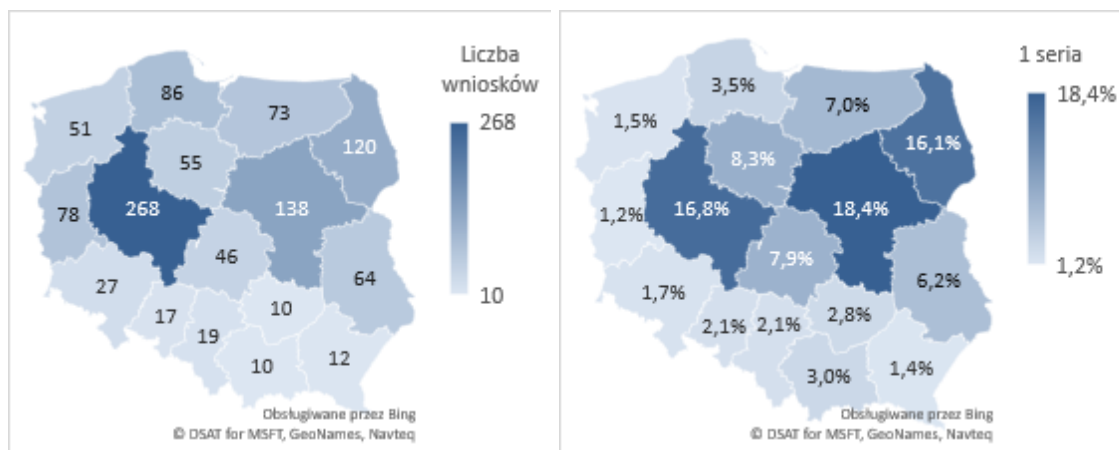
Ponownie najmniej decydujące było kryterium trzecie, które rzadko wpływa na kwestię przekroczenia progu dostępu. Najbardziej znaczące dla przekroczenia progu okazuje się kryterium środowiskowe. Ponieważ w pozostałych kryteriach stosunkowo trudno było pozyskać punkty, to kryterium to stało się nierzadko decydujące dla przekroczenia progu. Dodatkowo w kryterium można zdobyć maksymalnie 5 punktów, a więc więcej niż minimum uprawniające do uzyskania pomocy. Dla obniżenia wpływu kryterium środowiskowego na przekroczenie progu rekomendowanym rozwiązaniem jest obniżenie maksymalnej liczby punktów lub podniesienie progu. Zasadne wydaje się również obniżenie progów sztuk krów mlecznych uprawniających do otrzymania danej liczby punktów w ramach kryterium pierwszego, co pozwoli na większe zróżnicowanie wnioskodawców.

Modernizacja C

Kryteria w ramach tego obszaru skonstruowane zostały analogicznie do obszaru A i B, ponownie więc przeprowadzono te same analizy na danych dotyczących obszaru C.

Najwięcej wniosków poddanych ocenie merytorycznej odnotowano z województwa wielkopolskiego (268), mazowieckiego (138) i podlaskiego (120), co koresponduje z najwyższym odsetkiem pogłowia w podziale na województwa.

Rysunek 21. Liczba wniosków i odsetek pogłowia bydła w podziale na województwo

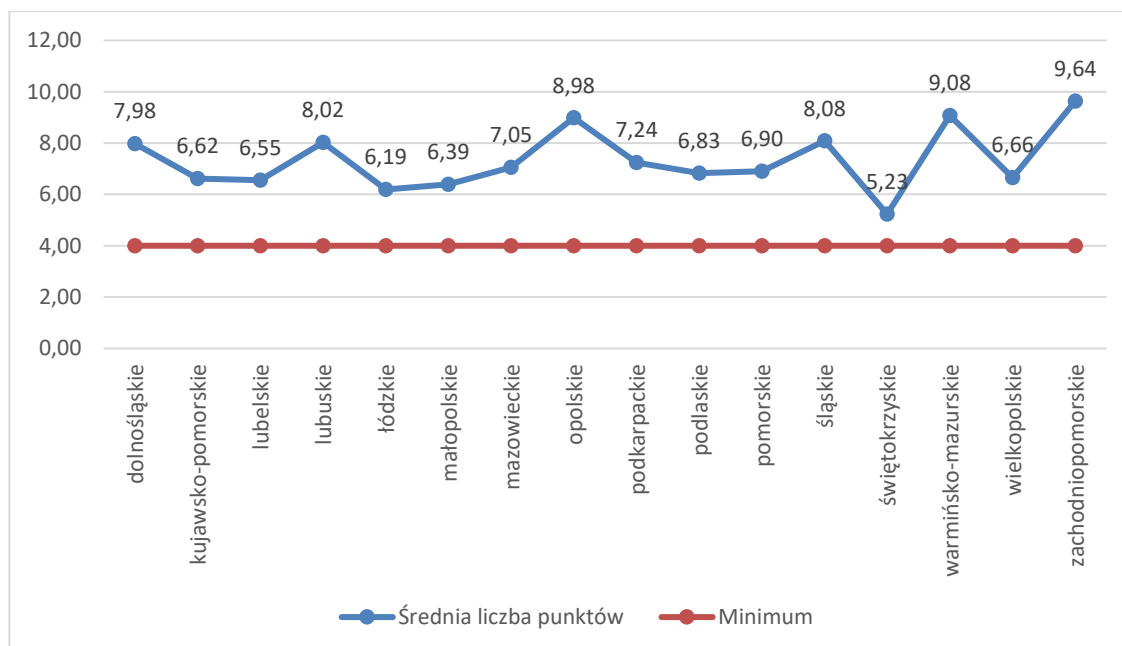

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR i BDL GUS.

Podobnie jak dla poprzednich obszarów modernizacji, ewaluator zwraca uwagę na niską liczebność wniosków z niektórych województw, co ma znaczenie dla dalszych analiz.

Poniżej prezentujemy wykres, który przedstawia średnią z łącznej liczby punktów wniosków z danego województwa w porównaniu do minimum uprawniającego do otrzymania wsparcia, po usunięciu z analizy wniosków ze statusem „w trakcie nadawania punktacji”. Większość województw uzyskała średnią bliską 6 punktom, a więc średnia odbiega jeszcze mniej od minimum niż w przypadku omawiania poprzednich obszarów modernizacji. Dodatkowo zaobserwować można kilka województw przekraczających średnią 8, a nawet 9 punktów oraz jedno województwo ze średnią niewiele wyższą od progu. Zróżnicowanie między regionami jest więc bardziej wyraźne niż dla obszaru A i B.

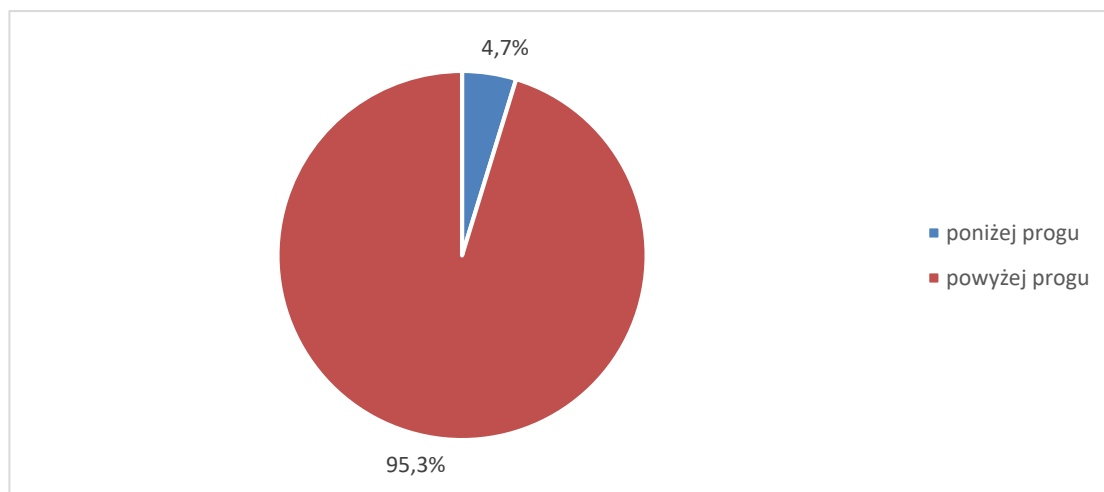
Wykres 61. Średnia liczba punktów w województwie a minimum

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Analogicznie jak poprzednio w pierwszym kroku sprawdzono odsetek wniosków, które nie przekroczyły minimum punktowego, po usunięciu z analizy wniosków ze statusem „w trakcie nadawania punktacji”.

Wykres 62. Odsetek wniosków powyżej/poniżej progu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

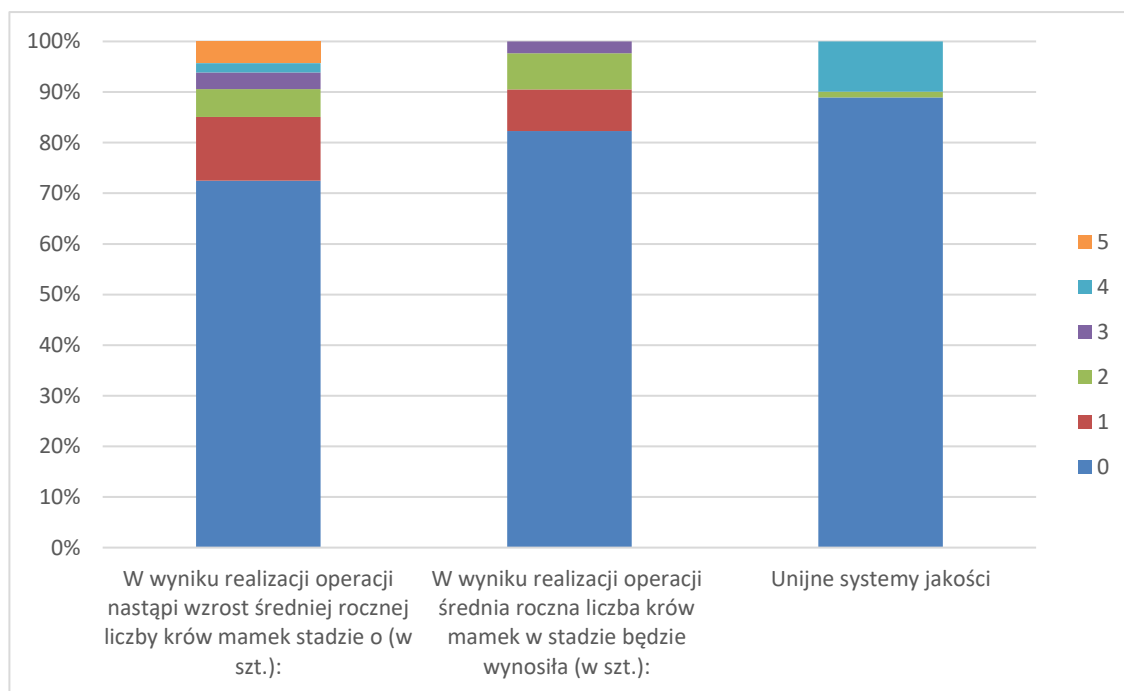
Odsetek wniosków poniżej progu wynosi 4,7%, co jest wartością nieznacznie wyższą niż dla obszarów A i B, jednakże nadal zdaje się to wskazywać na stosunkową łatwość w uzyskaniu minimum punktowego uprawniającego do uzyskania pomocy. Ponownie też znaczący odsetek (58,3%) wniosków powyżej progu ma status wniosek odrzucony/ rezygnacja/ rozwiązana umowa. Dostrzegamy więc znów pewien margines

dla podniesienia minimum, choć nie tak swobodny jak dla obszaru A i B, ze względu na duży odsetek wniosków powyżej progu, ale z punktacją bliską minimum.

Jak pokazywał poprzedni wykres średnie w poszczególnych województwach mają rozbieżne wartości. Sprawdzono zatem czy punktacja w ramach województw różni się ze względu na punkty w ramach jednego kryterium, czy nie ma tu zależności. W tym celu najpierw bliżej przyjrano się wynikom ogólnym, by wyłapać odstępstwa od nich.

Poniższe trzy wykresy prezentują odsetek uzyskanych punktów w ramach poszczególnych kryteriów. Ze względu na szeroki zakres możliwych punktów do zdobycia w ramach kryterium wieku i kryterium środowiskowego zostały one przedstawione na odrębnych wykresach niż pozostałe trzy kryteria. Pierwszy wykres pokazuje, iż ponad 70% wniosków otrzymało w ramach pierwszego kryterium zero punktów, w przypadku kryterium drugiego odsetek ten przekracza już 80%. Najrzadziej wnioskodawcy otrzymywali punkty w ramach kryterium dotyczącego systemów jakości, gdzie niemal 90% to zero punktów. W porównaniu do obszaru A i B w kryterium trzecim zaobserwować można zdecydowanie wyższy odsetek wniosków z punktacją maksymalną – 4 punkty. Zasadne wydaje się obniżenie progów liczby krów w ramach 1 i 2 kryterium, co pozwoli na większe zróżnicowanie punktacji wnioskodawców.

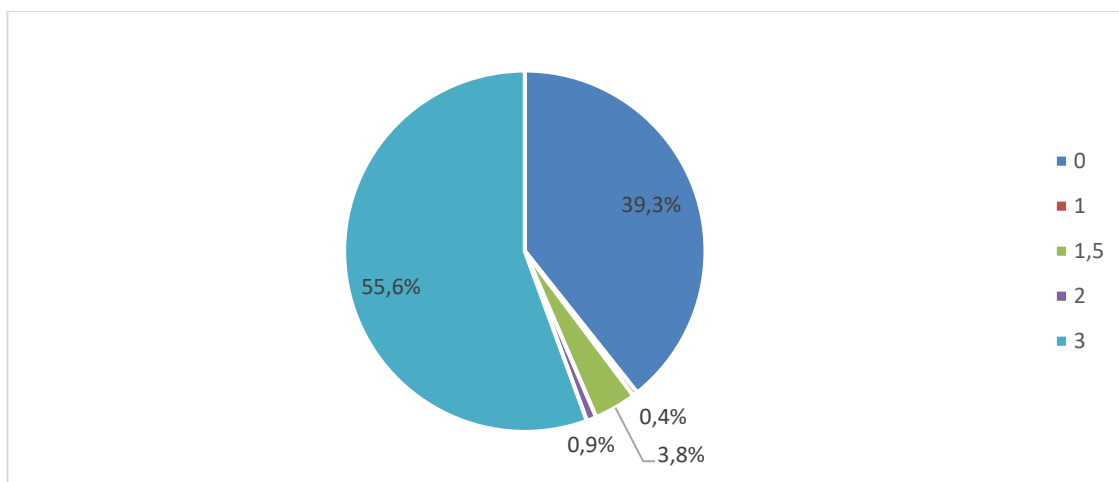
Wykres 63. Odsetek wniosków o danej liczbie punktów w danym kryterium

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Kryterium dotyczące wieku prezentuje wykres poniżej. Wyniki są zbliżone do wyników w ramach obszarów A i B.

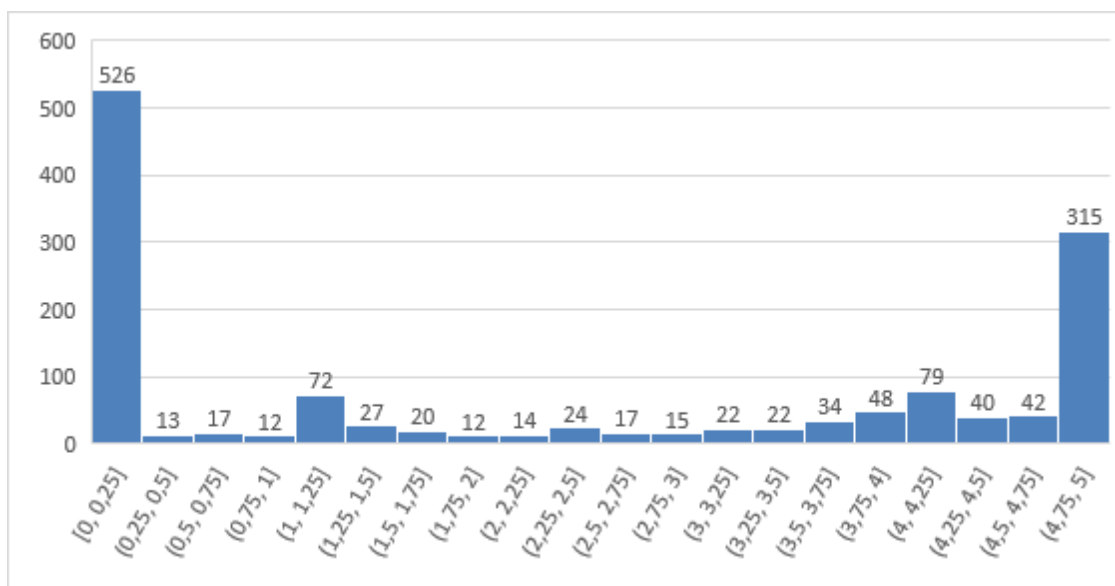
Wykres 64. Odsetek wniosków o danej liczbie punktów za kryterium wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Ostatni wykres prezentuje kryterium środowiskowe. Dane prezentujemy w formie zagregowanej – przedziałów o długości 0,25 punktu, co pozwala na jego czytelniejszą prezentację. W ramach tego kryterium 263 wnioski (19%) otrzymało zero punktów, jednocześnie kolejne 263 wnioski (19%) otrzymało nie więcej niż 0,25 punktów. Łącznie ponad 40% wnioskodawców otrzymała maksymalnie 1 punkt na 5 możliwych. Maksymalną liczbę 5 punktów otrzymało niemal 20% wniosków, co znacząco przewyższa wyniki w grupie A i B.

Wykres 65. Liczba wniosków o danej liczbie punktów za kryterium środowisko/klimat

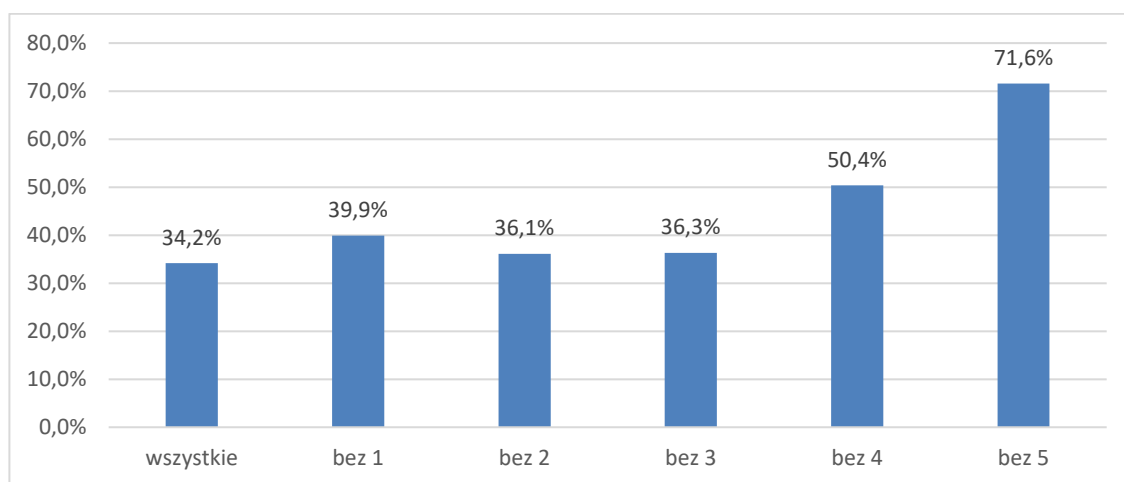
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Jak wspomniano wcześniej, analizy ogólne przeprowadzono również dla pozyskania punktu odniesienia dla porównania między województwami. Analizując województwa z najwyższą średnią zauważyć można,

że iż zwykle pozyskiwało one więcej punktów w ramach wszystkich lub prawie wszystkich kryteriów. Nie można więc powiedzieć, że wybrane kryterium działa na korzyść pewnych województw, w związku z tym nie zalecamy wprowadzenia dodatkowego kryterium regionalnego.

Ostatnim elementem analizy była kwestia wpływu danego kryterium na to, że wniosek dostał liczbę punktów powyżej minimum uprawniającego do otrzymania pomocy. Poniżej prezentujemy wykres, który przedstawia odsetek wniosków, które znalazły by się poniżej progu po usunięciu poszczególnych kryteriów. Pierwsza kolumna „wszystkie”, to odsetek przy pozostawieniu wszystkich kryteriów, a więc pozostałe kolumny należy porównywać do niego, istotny jest nie tyle co sam odsetek, a różnica punktów procentowych między danym słupkiem, a wartością pierwszej kolumny. Obliczenia poczyniono na pełnej bazie, niezależnie od statusu wniosku.

Wykres 66. Odsetek wniosków poniżej progu przy eliminacji poszczególnych kryteriów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

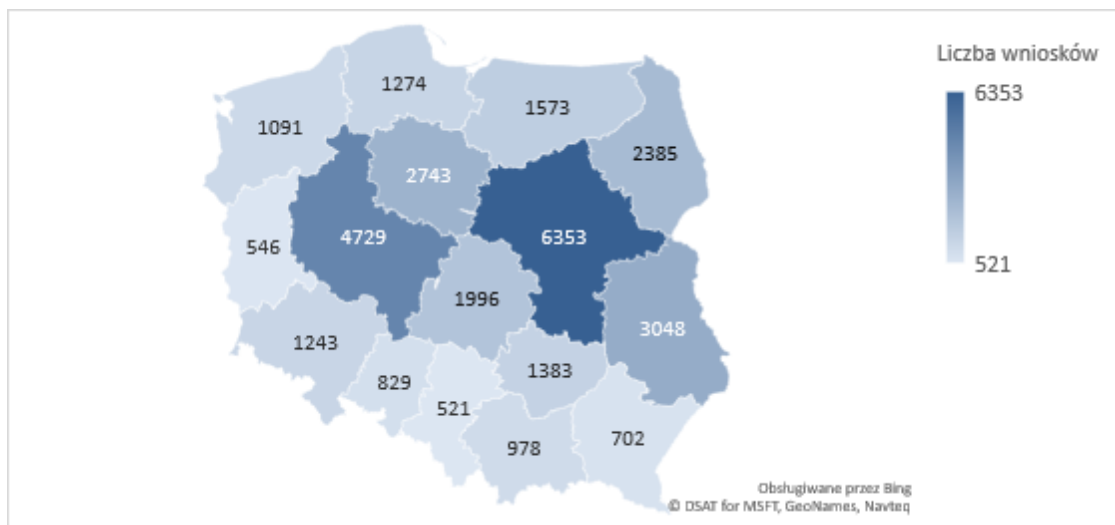
Najbardziej znaczące dla przekroczenia progu okazuje się kryterium środowiskowe. Ponieważ w pozostałych kryteriach stosunkowo trudno było pozyskać punkty, to kryterium to stało się nierzadko decydujące dla przekroczenia progu. Dodatkowo w kryterium można zdobyć maksymalnie 5 punktów, a więc więcej niż minimum uprawniające do uzyskania pomocy. Dla obniżenia wpływu kryterium środowiskowego na przekroczenie progu rekomendowanym rozwiązaniem jest obniżenie maksymalnej liczby punktów lub podniesienie progu. Zasadne wydaje się również obniżenie progów liczby krów w ramach 1 i 2 kryterium, co pozwoli na większe zróżnicowanie punktacji wnioskodawców, oraz zmniejszenie odsetka wnioskodawców z zerem punktów.

Modernizacja D

Obszar D posiada odbiegające od schematu A, B i C, w szczególności posiada kryteria regionalne oddzielne dla każdego województwa. Utrzymano analogiczny schemat analizy uwzględniając różnice w brzmieniu kryteriów.

W ramach obszaru D analizie poddano najwięcej wniosków, jak widać na poniższym rysunku liczebność dla każdego województwa pozwala na analizy nie obciążone błędem niskiej liczebności.

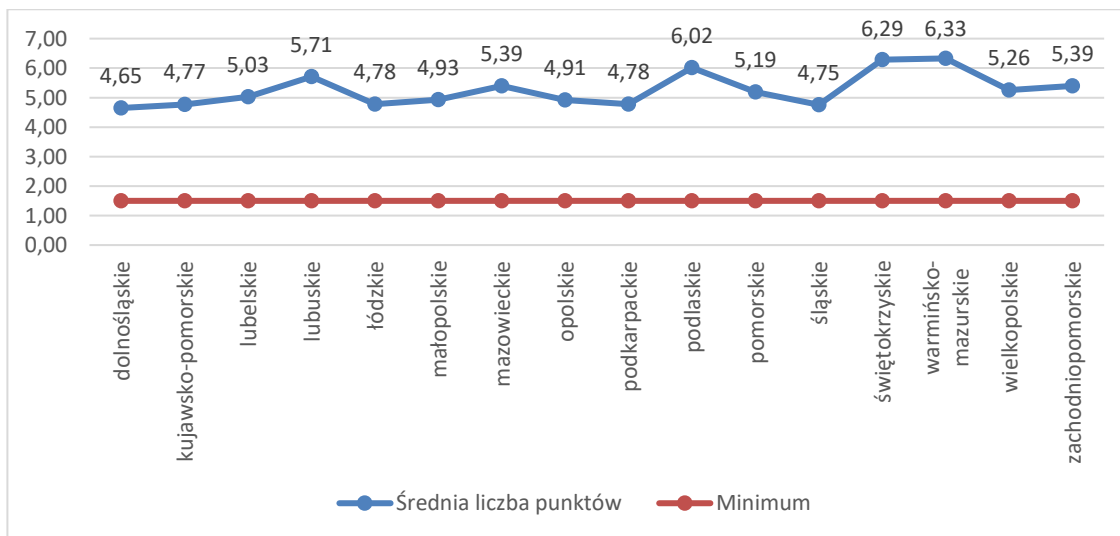
Rysunek 22. Liczba wniosków w podziale na województwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Poniżej prezentujemy średnią z sumarycznej liczby w podziale na województwa oraz próg dostępu.

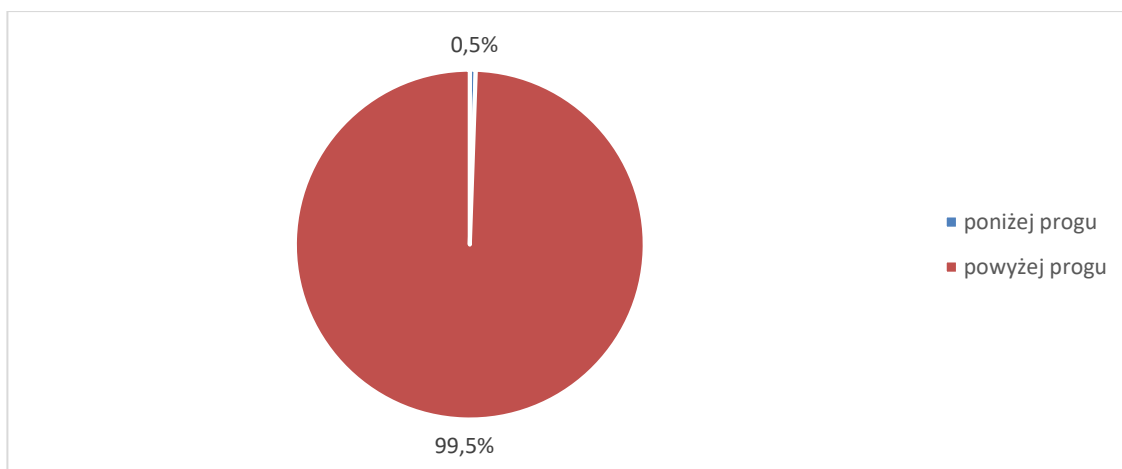
Wykres 67. Średnia liczba punktów w województwie a minimum

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Średnia we wszystkich województwach przekracza co najmniej trzykrotność minimum punktowego uprawniającego do otrzymania wsparcia, co wskazuje na nisko ustawiony próg dostępu. Zweryfikowano to również na podstawie odsetka wniosków poniżej i powyżej minimum, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 68. Odsetek wniosków powyżej/poniżej progu

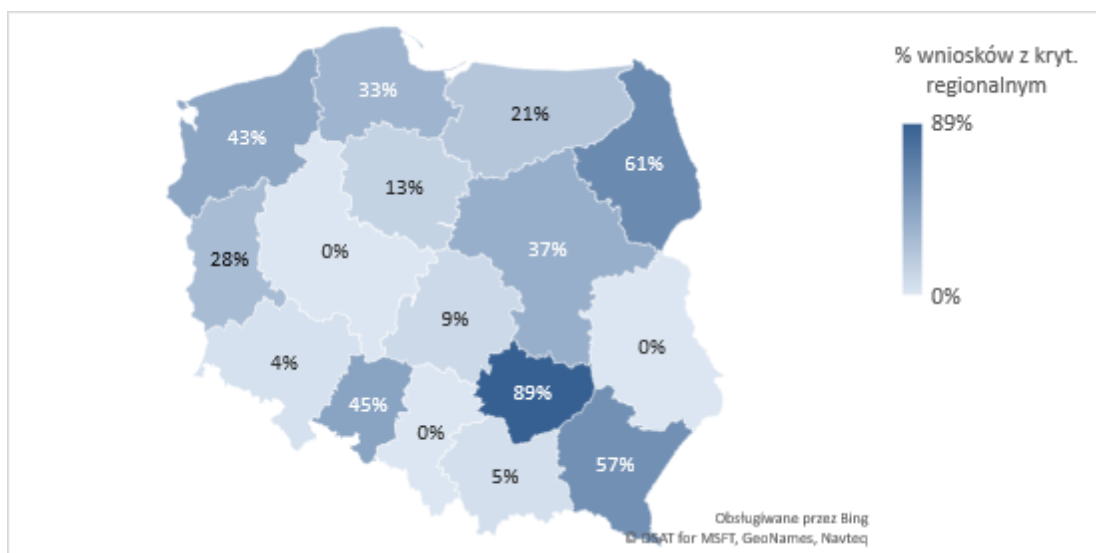

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Zaledwie 0,5% wniosków nie osiągnęło progu dostępu. Wskazuje to, że minimum punktowe nie dokonuje wstępnej selekcji, lecz dopuszcza dalej niemalże wszystkie wnioski.

Jak pokazuje poprzedni wykres średnie w województwach różnią się. Istotne jednak by uwzględni w tych analizach kryterium regionalne, które dla każda województwa zostało określone odrębnie. Poniżej prezentujemy mapę prezentującą odsetek wniosków z przyznanymi punktami w ramach kryterium regionalnego w poszczególnych województwach.

Rysunek 23. Odsetek wniosków z przyznanymi punktami za kryteria regionalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Dla województwa wielkopolskiego, śląskiego i lubelskiego nie określono dodatkowego kryterium regionalnego (0%), w przypadku pozostałych województw można zauważyć sytuacje skrajne 4-5% wniosków skorzystało z kryterium regionalnego, oraz na drugim biegunie 89% otrzymało za nie punkty. Sytuacje z tak dużym odsetkiem wydają się wskazywać na nietrafnie dobrane kryterium – jeśli zbyt wielu

wnioskodawców je spełnia, to nie różnicuje ono wnioskodawców. Poniżej prezentujemy odsetek osób, które otrzymały punkty za dane kryterium w swoim województwie, kryteria zostały jednak pogrupowane według kategorii, a nie województw, by porównać jak analogiczne kryterium wypadło w różnych województwach.

Lp.	nazwa kryterium	%
1.	operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla bydła, owiec lub kóz	5,0%
	operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla bydła, owiec lub kóz	9,1%
	operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla owiec, kóz lub koni	3,9%
	operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla trawożernych zwierząt gospodarskich	9,0%
	operacja dotyczy budowy lub modernizacji budynków inwentarskich dla trzody chlewnej	4,7%
2.	operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	11,4%
	operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	18,7%
	operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	18,4%
	operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	14,4%
	operacja dotyczy budowy obiektów służących do przechowywania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	19,6%
3.	operacja dotyczy powiększenia powierzchni plantacji wieloletniej	5,3%
4.	operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	9,8%
	operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	41,2%
	operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	62,3%
	operacja dotyczy przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie	16,0%
5.	operacja dotyczy wprowadzenia do gospodarstwa co najmniej jednego z następujących kierunków produkcji: zielarstwo, pszczelarstwo	10,0%
6.	operacja realizowana jest przez co najmniej 2 rolników	38,3%
	operacja realizowana wspólnie przez co najmniej 2 rolników	25,4%
	operacja realizowana wspólnie przez co najmniej 2 rolników	38,7%
7.	operacja realizowana w gospodarstwie położonym w strefie ochronnej dla choroby zakaźnej zwalczanej z urzędu	62,5%
8.	udział wnioskodawcy w grupie producentów rolnych lub organizacji producentów	12,0%
	udział wnioskodawcy w grupie producentów rolnych lub organizacji producentów	10,9%

Lp.	nazwa kryterium	%
	udział wnioskodawcy w grupie producentów rolnych lub organizacji producentów	17,4%
	udział wnioskodawcy w grupie producentów rolnych lub organizacji producentów	28,2%
	udział wnioskodawcy w grupie producentów rolnych lub organizacji producentów	3,6%
	udział wnioskodawcy w grupie producentów rolnych lub organizacji producentów	14,2%
9.	wnioskodawca jest beneficjentem działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013 lub „Premie dla młodych rolników” PROW 2014-2020	28,0%
	wnioskodawca jest beneficjentem działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013 lub „Premie dla młodych rolników” PROW 2014-2020	36,6%
10.	wnioskodawca posiada umowy kontraktacyjne z podmiotami z województwa na dostawy produktów	83,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

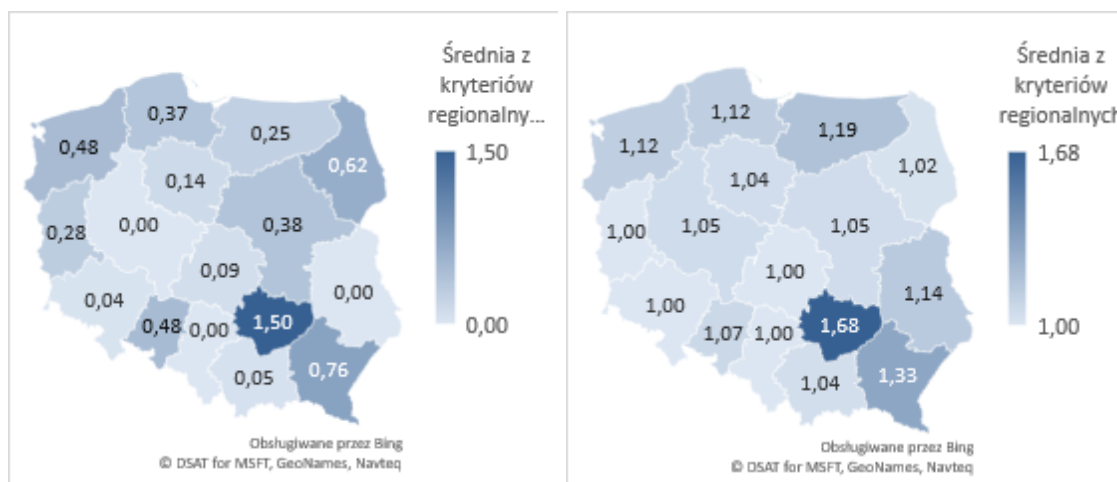
Sugeruje się rezygnację z kryterium „wnioskodawca posiada umowy kontraktacyjne z podmiotami z województwa na dostawy produktów” (poz. 10), w którym punkty uzyskało ponad 80% wnioskodawców, co świadczy o jego małym wpływie na różnicowanie wnioskodawców.

Proponujemy rezygnację z kryterium „wnioskodawca jest beneficjentem działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013 lub „Premie dla młodych rolników” PROW 2014-2020” (poz. 9), gdyż jest to pośrednio podwójne punktowanie wieku w ramach instrumenty z bardzo niskim progiem dostępu.

Kryteria zostały opracowane przez poszczególne województwa i uwzględniają potrzeby zdefiniowane w danym województwie. Należy pozytywnie ocenić uwzględnienie w programie krajowym propozycji płynących z regionów, gdyż specyfika rolnictwa na poszczególnych terenach jest zróżnicowana, zatem kryteria regionalne z jednej strony mogą wspierać aspekty już stanowiące specjalizację regionu bądź też słabe jej ogniwo, tym samym wzmacniając nowe gałęzie rozwoju. Wątpliwości ewaluatora budzi kwestia różnej liczby kryteriów regionalnych. Pomimo, że województwa nie konkurują między sobą, to zastrzeżenia budzi sytuacja, w której w poszczególnych województwach można uzyskać różną liczbę punktów za kryterium regionalne (od 1 pkt. do 5 pkt.), podczas gdy minimum wszędzie zostało ustalone na tym samym poziomie (1,5 pkt). Co więcej oznacza to, że teoretycznie w niektórych województwach możliwe jest otrzymanie wsparcia wyłącznie na podstawie kryteriów regionalnych. Proponujemy albo ograniczenie liczby kryteriów regionalnych, albo zróżnicowanie minimum w zależności od liczby możliwych do zdobycia punktów w ramach kryteriów regionalnych.

Poniżej prezentujemy zestawienie dwóch map. Pierwsza (mapa po lewej) to średnia liczba punktów z kryteriów regionalnych wśród wszystkich wniosków danego województwa, druga średnia jedynie wśród osób, które w kryterium regionalnym punkty otrzymały.

Rysunek 24. Średnia liczba punktów z kryterium regionalnego

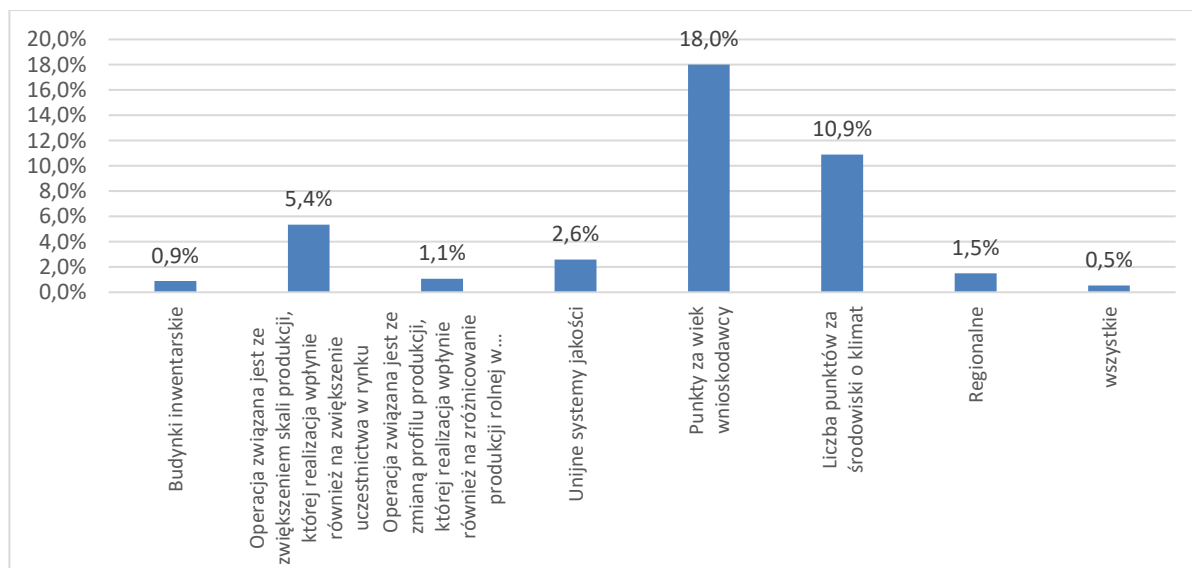

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

W obu przypadkach wybijają się województwo świętokrzyskie, gdzie jedno z kryteriów spełnione zostało przez ponad 80% wnioskodawców oraz podkarpackiej, gdzie wyróżniono aż pięć różnych kryteriów.

Znaczenie kryteriów regionalnych zbadano również analizując odsetek wniosków znajdujących się powyżej progu po usunięciu tych kryteriów. Jak prezentuje wykres poniżej kryteria regionalne jedynie w nieznacznym stopniu wpływają na to czy wniosek znalazł się powyżej minimum uprawniającego do otrzymania pomocy.

Wykres 69. Odsetek wniosków poniżej progu po usunięciu danego kryterium

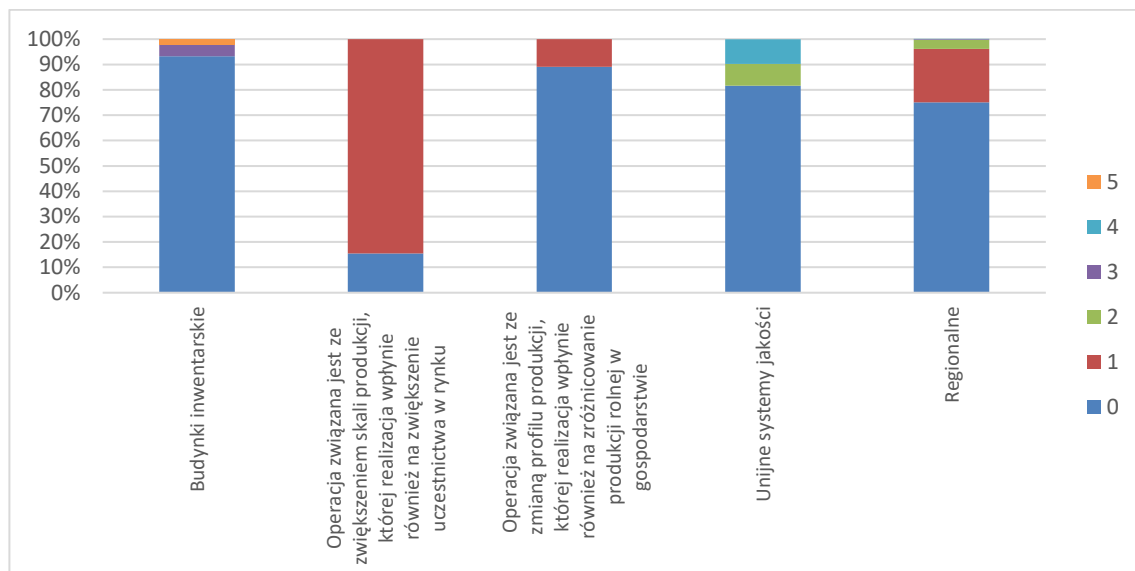

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Najbardziej istotny w tym zakresie kryterium okazało się wiek wnioskodawcy, aż 18% spośród nich znalazłoby się poniżej progu, gdyby zrezygnowano z tego kryterium.

Poniższe trzy wykresy prezentują odsetek uzyskanych punktów w ramach poszczególnych kryteriów. Ze względu na szeroki zakres możliwych punktów do zdobycia w ramach kryterium wieku i kryterium środowiskowego zostały one przedstawione na odrębnych wykresach niż pozostałe trzy kryteria.

Wykres 70. Odsetek wniosków z daną liczbą punktów w poszczególnych kryteriach

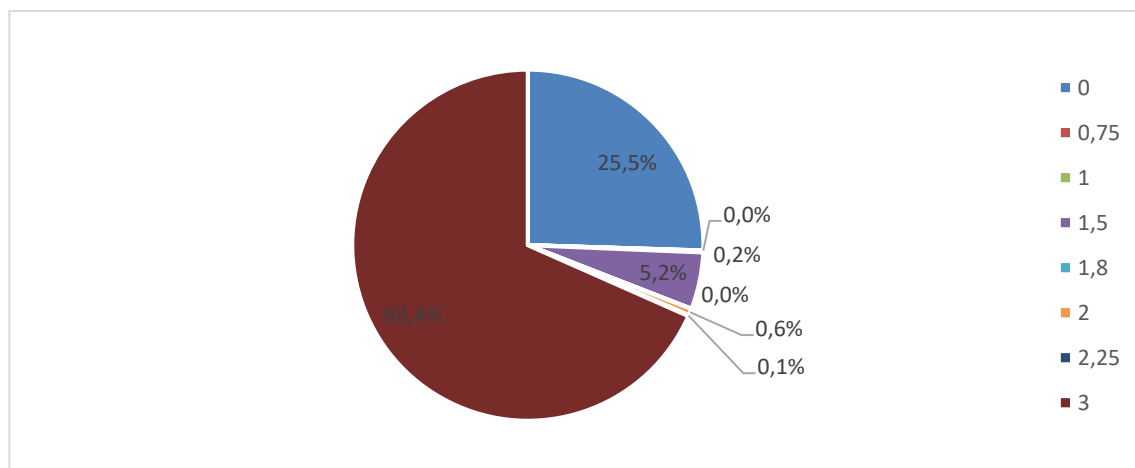

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Powyższy wykres pozwala zaobserwować, iż jedynie kryterium drugie nie stanowiło dla większości wnioskodawców problemu i uzyskało za nie punkty niemal 85% wniosków. Jest to tendencja odwrotna do pozostałych kryteriów, gdzie zero punktów zdobywało 75-93%.

Kryterium dotyczące wieku prezentuje wykres poniżej.

Wykres 71. Odsetek wniosków o danej liczbie punktów za kryterium wiek

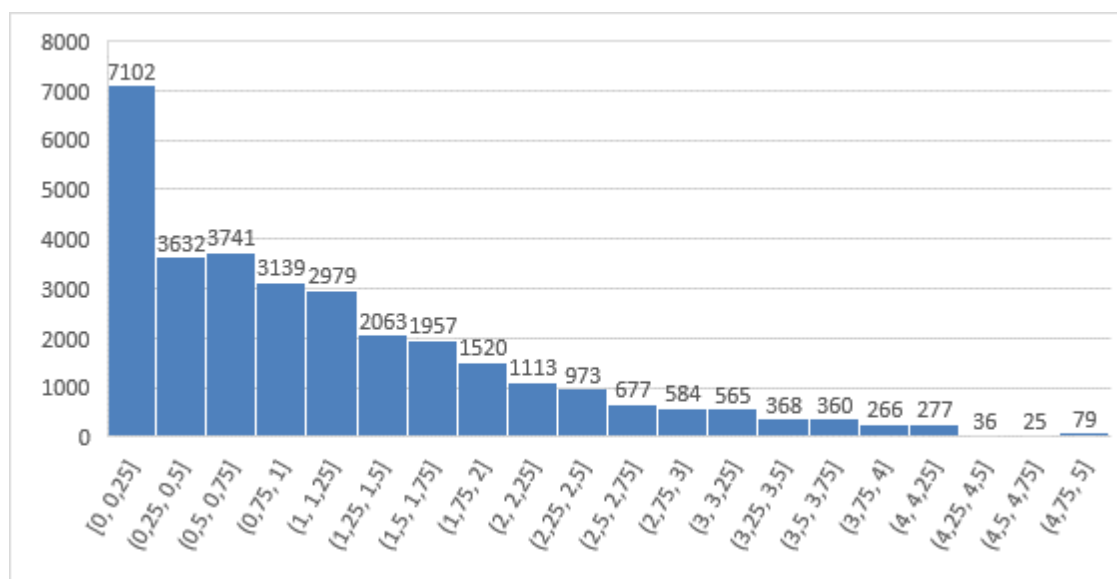

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Można zauważyć, że odsetek osób, które otrzymały zero punktów w ramach tego kryterium jest znacząco niższy niż było to w przypadku obszarów A, B i C.

Ostatni wykres prezentuje kryterium środowiskowe. Dane prezentujemy w formie zagregowanej – przedziałów o długości 0,25 punktu, co pozwala na jego czytelniejszą prezentację. Wyniki odbiegają od grupy A, B i C, od razu można zauważyć przewagę wniosków o niskiej punktacji i systematyczny spadek liczby wniosków w kolejnych przedziałach. W ramach tego kryterium 3789 wniosków (12%) otrzymało zero punktów, co stanowi nie znaczny odsetek w porównaniu do pozostałych kryteriów. Jednocześnie kolejne 3313 wnioski (10,5%) otrzymało nie więcej niż 0,25 punktów. Łącznie 56% wnioskodawców otrzymała maksymalnie 1 punkt na 5 możliwych, co świadczy o dużych trudnościach spełnienia kryterium.

Wykres 72. Liczba wniosków o danej liczbie punktów za kryterium środowisko/klimat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR.

Dla obszarów A-C: biorąc pod uwagę zarówno powiązanie kryteriów wyboru z logiką interwencji, jak i istotność kryteriów dla wyboru projektów do dofinansowania, zasadne wydaje się rozważenie usunięcia kryterium nr 4 jako niewpisującego się w logikę wsparcia, a przy tym niemającego istotnego statystycznie związku z wyborem wniosków do dofinansowania.

Sugerujemy utrzymanie kryterium nr 3, pomimo niskiego odsetka wniosków spełniającego go, gdyż nie wpływa na przekroczenie progu, ale na pozycję w rankingu, podnoszący tym jakość wybieranych operacji.

Dla obszaru D: najbardziej istotny kryterium dla przekroczenia progu okazał się wiek wnioskodawcy, aż 18% wniosków znalazłoby się poniżej progu, gdyby zrezygnowano z tego kryterium przy utrzymaniu dotychczasowego minimum. Jednakże biorąc pod uwagę obecny brak selektywnego charakteru minimum oraz analizy w zakresie powiązania kryteriów wyboru z logiką interwencji zaproponowano rozważenie usunięcia tego kryterium jako niewpisującego się w logikę wsparcia.

6. Transparentność, bezstronność i niedyskryminacyjność procedury ustanawiania kryteriów wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji

Obowiązek posiadania dla danego typu operacji kryteriów wyboru wynika z zapisów art. 49 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej nr 1305/2013. Procedurę ustanawiania kryteriów wyboru operacji można podzielić na dwa zasadnicze kroki. Pierwszym było opracowanie i zatwierdzenie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, gdzie kryteria zostały określone w sposób wstępny i stosunkowo ogólny, ale jednak kierunkujący dalsze działania. Na tym poziomie mamy więc do czynienia z koniecznością dostosowania do prawodawstwa unijnego i zatwierdzenia przez Komisję Europejską. Drugim krokiem było szczegółowe określenie kryteriów w rozporządzeniach dotyczących warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach poszczególnych instrumentów wsparcia. Zgodnie ze wspomnianym Rozporządzeniem nr 1305/2013 instytucja zarządzająca programem rozwoju obszarów wiejskich określa kryteria wyboru operacji po konsultacji z komitetem monitorującym. W skład komitetu wchodzi przedstawiciele różnych grup w tym przedstawiciele poszczególnych ministerstw, ARiMR, ARR, przedstawiciele samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, a także różnych organizacji i instytucji prowadzących działania w obszarze PROW, a więc szerokie grono mogące zgłaszać uwagi i propozycje w zakresie kryteriów. Na podstawie wywiadów prowadzonych w ramach niniejszego badania można stwierdzić, że na etapie tworzenia kryteriów poszczególne departamenty MRiRW korzystały z możliwości prowadzenia konsultacji z przedstawicielami ARiMR, KOWR (d. ARR) lub w przypadku specyficznych tematów (np. ochrona środowiska i klimatu) z opinii ekspertów dziedzinowych. Dla większości instrumentów wsparcia objętych badaniem na tym etapie projektu, można zauważyć, iż przedstawiciele tych instytucji mieli poczucie, że ich głos i uwagi zostały wysłuchane i tam gdzie było to możliwe uwzględnione. Pojawiły się jednak też głosy wskazujące na pewne niedociągnięcia. Jednym z takich elementów była presja czasu, gdzie według respondentów, czasami wygrywała potrzeba zamknięcia pracy i ogłoszenia rozporządzenia by móc rozpocząć nabór wniosków, na czym ucierpiała jakość zapisów w zakresie kryteriów. Były też osoby, które zauważają, że pomimo, iż zgłaszały uwagi nie zostały one uwzględnione, pozostawiając część kryteriów w ich opinie niewłaściwie określonych. Uwagi tych osób zostały zebrane w trakcie wywiadów i tam gdzie ewaluator uznał ich zasadność – uwzględnione w proponowanych w raporcie zmianach. Ostatnim zgłaszanym problemem jest kwestia właściwego dobrania osób skierowanych do opiniowania kryteriów. W przypadku niektórych departamentów pracownicy zauważyli, że kierownictwo czasem posiada szerszy ogłęd, ale za to nie koniecznie ma wgląd w szczegóły, których uwzględnienie byłoby znaczące dla lepszego formułowania kryteriów wyboru operacji.

Podsumowując należy więc pozytywnie ocenić fakt, że w proces formułowania kryteriów wyboru włączona jest znacząca liczba przedstawicieli różnych instytucji. Jednocześnie na tyle szeroka by móc wykorzystać zróżnicowany zakres wiedzy, ale nie nadmiernie rozbudowana, tak że nie stanowi problemu dyskusowanie i ustalenie proponowanych rozwiązań i sugerowanych zmian. Wewnątrz poszczególnych instytucji zalecane jest konsultowanie projektów dokumentów również z pracownikami na niższych szczeblach, bezpośrednio zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych instrumentów wsparcia. Z kolei pracownicy Ci powinni zgłaszając propozycję zmiany przygotować dla niej uzasadnienie. Ministerstwo zaś powinno odrzucając propozycję zmiany również ją uargumentować. Takie proces pozwoli na bardziej przejrzyste i obiektywne kształtowanie procedury ustanawiania kryteriów wyboru operacji.

Przegląd dokumentów unijnych pozwala wskazać podejście do równości szans skupiające się na dwóch aspektach. Po pierwsze mowa jest o równym traktowaniu i niedyskryminacji, a więc przyjęcie, że każdy powinien mieć takie same możliwości bez względu m.in. na wiek, płeć, rasę czy niepełnosprawność. Drugie podejście mówi zaś o podjęciu działań, które pozwolą na wyrównanie szans, w przypadku grup doświadczających nierówności, specyficznych barier mogących powodować wykluczenie społeczne, a więc mowa jest o dodatkowym wspieraniu grup znajdujących się w trudnym położeniu.

Analiza dokumentacji PROW 2014-2020 pod kątem zapewnienia niedyskryminacyjnego charakteru funkcjonowania systemu oceny i wyboru operacji, wskazuje na zapewnienie równego traktowania wnioskodawców rozumianego również w ten drugi sposób, a więc jako dbanie o równość szans poprzez wprowadzenie rozwiązań przyczyniających się do zmniejszania barier, których doświadczają różne grupy. Kryteria wyboru operacji premiuje np. osoby poniżej 40 roku życia, czy specyficzne gospodarstwa (np. ze względu na wielkość), co może budzić podejrzenie zaburzenia równości szans dostępu. Wskazać jednak należy, iż kryteria te wynikają z celów, jakie zostały określone w PROW, bądź mają charakter budowania zachęt dla grup znajdujących się w trudniejszej sytuacji. W tym sensie więc należy uznać, iż równość jest zapewniona poprzez podejmowanie działań dążących do wyrównywania szans grup znajdujących się w trudniejszym położeniu.

Należy uznać, iż systemu oceny i wyboru projektów nie prowadzi do nierówności w ocenie. Dokumentacja obowiązująca w ramach naborów wniosków nie faworyzuje poszczególnych wnioskodawców kosztem innych grup. Nie zidentyfikowano kryteriów, które by pozwalały na uwzględnianie indywidualnych preferencji w ramach grup czy typów wnioskodawców. Kryteria wyboru operacji premiuje pewne grupy, ale są to grupy bądź znajdujące się w trudniejszej sytuacji, bądź takie, których wspieranie jest celem Programu. W przyszłości należy prowadzić działania tak, by wszelkie zmiany w warunkach prowadzenia konkursu, które nie wynikają ze zmiany przepisów prawa, miały charakter zmian na korzyść wnioskodawców. Zasady powinny być stosowane w sposób jednakowy wobec wszystkich wnioskodawców. Podobnie należy nadal uwzględniać zasadę zapewniającą równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie naboru wniosków oraz o przebiegu procesu oceny i wyboru.

7. Customer Journey Map

W sytuacji, w której poszczególnym typom operacji i przypisanym im kryteriom wyboru poświęcono oddzielne rozdziały, a zakres i analiza CJM stanowi bardziej przekrojowy materiał, dotyczący zachowań potencjalnych wnioskodawców, pełne wplecenie go w podrozdziały wydaje się niemożliwe bez utraty pewnych cennych informacji. Wykonawca wykorzystał wiedzę płynącą z rozmów we wcześniejszych rozdziałach, a rozdział ten należy więc traktować jako pewnego rodzaju uzupełnienie, rozszerzenie do oceny procesu aplikowania o środki i miejsca kryteriów w tym postępowaniu.

Rozmowy prowadzone w ramach badania wykorzystującego technikę CJM pozwoliły wskazać kilka ścieżek postępowania prowadzących do złożenia wniosku w ramach PROW. Droga każdego wnioskodawcy rozpoczyna się od powzięcia informacji o możliwości otrzymania dofinansowania w danym zakresie. Można tutaj wyróżnić kilka punktów dostępu do informacji o samym PROW lub konkretnym instrumencie. W pytaniu o to gdzie/skąd pierwszy raz potencjalni beneficjanci usłyszeli o możliwości złożenia wniosku w ramach danego instrumentu, wskazywano na znajomych oraz masmedia, w szczególności dla rolników indywidualnych programy telewizyjne typu Agrobiznes. Źródła te stanowią jednak wyłącznie pierwszy, wstępny kontakt, który nie dostarcza szczegółowej wiedzy a jedynie ogólną wiadomość o samej potencjalnej możliwości. Po szczegółowe informacje potencjalni wnioskodawcy sięgają do doradców rolnych, na strony MRiRW lub częściej ARiMR, bądź do pracowników tych instytucji. Dodatkowe informacje pozyskują również uczestnicząc w szkoleniach organizowanych przez ośrodki doradztwa rolnego oraz ARiMR. Wnioskodawcy, którzy już wcześniej korzystali z funduszy, planujący złożyć kolejny wniosek, poszukują od razu informacji na stronach internetowych, choć również dla nich źródłem może okazać się program telewizyjny informujący o ruszających naborach. Część rozmówców zgłaszała jako problem zbyt późne pojawianie się informacji na stronach, utrudniające odpowiednie przygotowanie się do złożenia wniosku, np. ze względu na pozwolenia które trzeba uzyskać.

Opierając się głównie na tych źródłach informacji potencjalni wnioskodawcy podejmują decyzję o tym czy i w ramach którego instrumentu mogą złożyć wniosek w ten sposób przechodząc do kolejnego etapu, którym jest przygotowanie wniosku. Osoby biorące udział w badaniu zwróciły uwagę, że opracowanie wniosku w ramach PROW 2014-2020 jest bardziej skomplikowane niż było w ramach PROW 2007-2013, ze względu na dokumenty konieczne do przygotowania m.in. bardziej skomplikowany biznesplan. W przypadku rolników indywidualnych bardzo często wniosek opracowywany jest przez doradców rolnych, wnioskodawcy przede wszystkim przedstawiają swoją sytuację, potrzeby, co chcą osiągnąć, a doradca rolny przejmuje rolę osoby odpowiedzialnej za sprawdzenie czy osoba się kwalifikuje do danego instrumentu, a także jak wypada w ramach kryteriów wyboru operacji. Beneficjenci raczej pozytywnie ocenili pojawienie się kryteriów wyboru i list rankingowych wynikających z przyznanych punktów. Zwracano uwagę na to, że wcześniej konieczne było stanie w kolejce, nieraz i w nocy, by być wśród tych, którzy złożą wniosek odpowiednio szybko. Część osób zgłasza wątpliwość, iż obecnie wypełnia się wniosek pod kryteria, a nie pod to jakie są rzeczywiste potrzeby, co prowadzi do „twórczego” wypełniania dokumentacji. Oprócz doradców rolnych potencjalni wnioskodawcy, niezależnie od typu beneficjenta, korzystają ze wsparcia firm zewnętrznych czy innych osób, które zawodowo zajmują się przygotowaniem wniosku. Bywa, iż wsparcie to wykorzystywane jest wyłącznie przy pierwszych wniosku, w trakcie którego rolnik czy przedsiębiorca uczy się jak taki wniosek przygotować i w kolejnych naborach już samodzielnie jest w stanie przygotować niezbędne dokumenty. Zapisy dokumentów, rozporządzeń czy instrukcji budzą czasem wątpliwości osób czytających je. W sytuacji gdy wniosek wypełnia doradca rolny w przypadku niejasności konsultuje się z innymi doradcami bądź z pracownikami ARiMR. Osoby samodzielnie wypełniające wniosek korzystają ze wsparcia Agencji poprzez kontakt mailowy, telefoniczny oraz bezpośrednie spotkania, szczególnie w trakcie szkoleń. Nasi rozmówcy raczej postrzegali kryteria jako jasne, choć wspominali, że czasem wymagały one wyjaśnienia ze strony Agencji. Warto tu podkreślić, iż

kryteria wyboru projektów zamieszczane są w rozporządzeniach, a więc ich formułowanie musi spełniać wymogi języka legislacyjnego co czasami utrudnia odpowiednio szczegółowe ich opisanie i uniemożliwia korzystanie z prostszego, bardziej dostępnego języka.

Po opracowaniu wniosku potencjalni beneficjenci przechodzą do etapu oceny wniosków. Na tym etapie źródłem informacji stają się przede wszystkim pracownicy Agencji, m.in. gdy kontaktują się w kwestiach związanych z uzupełnieniem wniosku, oraz strony internetowe publikujące informacje o etapie oceny, postępach, opóźnieniach oraz publikujące listę rankingową. Największym problemem zgłaszanym przez rozmówców jest czas oceny wniosków, który w założeniu jest długi, a nierzadko w ich opinii zostaje jeszcze przedłużony. Wskazują, iż w takiej sytuacji zdarza się, że w momencie rozstrzygnięcia maszyny czy inne materiały mają już lepsze, nowsze wersje na rynku, a oni nie mogą z tych nowszych wersji skorzystać. Po drugie przez tak długi czas zmieniają się znacząco ceny produktów, które zamierzali zakupić. Trzecim problemem jest gdy rozstrzygnięcie następuje już po np. plonach, w ramach których maszyna miała być wykorzystana, co może skutkować utratą zysków i potencjalnych klientów, którzy przejdą do konkurencji. Dodatkowo czas ten może ulec wydłużeniu w sytuacji gdy wprowadzono konieczność ogłaszania przetargów na portalu ogłoszeń. Choć element ten dotyczy już etapu realizacji projektu, to budzi spore obawy już na etapach wcześniejszych. W kontrze do długiego czasu jaki przewiduje Agencja na rozpatrzenie wniosków stawiano krótki czas jaki ma wnioskodawca na poprawienie, uzupełnienie wniosku.

Doradcy rolniczy zostali ocenieni wysoko jako źródło informacji. Strony internetowe według badanych wymagają pewnej wprawy by móc poruszać się po nich i wyszukiwać potrzebne informacje. Z kolei w zakresie wsparcia ze strony pracowników Agencji uczestnicy badania mieli bardzo zróżnicowane doświadczenia. Znalazły się osoby podkreślające, że dzięki wsparciu i kontaktowi z opiekunami, ale i również dyrekcją Agencji, rozwiązywali wszelkie wątpliwości i zawsze otrzymywali pomoc, której oczekiwali. Znalazły się jednak również osoby, które wskazywały, że rzadko otrzymują odpowiedzi na swoje pytania, zwykle słyszą, że kierują pytanie do niewłaściwej osoby, nie dostają jednak informacji do kogo pytanie powinny skierować. Ich wątpliwości nie są zbierane przez Agencję w celu rozwiązania problemu na wcześniejszym etapie i zamieszczenia odpowiednich wyjaśnień np. na stronie w formie „pytań i odpowiedzi”. Wskazywano na potrzebę i brak dotychczas zmieszania aktualnych wyjaśnień ze strony Ministerstwa i/lub Agencji, bazujących na pytaniach kierowanych do nich przez potencjalnych wnioskodawców np. w trakcie szkoleń.

Celem rozmów prowadzonych w ramach CJM było wskazanie punktów sprawiających szczególne trudności wnioskodawcom PROW 2014-2020, w szczególności określenie jak kryteria wyboru operacji plasują na tle innych problematycznych sytuacji, czy stanowią istotną barierę, czy główne trudności respondenci dostrzegają w innych miejscach procesu. Na podstawie zebranego materiału można zauważyć, iż samo wprowadzenie kryteriów nie podnosi wątpliwości, a nawet budzi pewne uznanie rozmówców. Część kryteriów określają jako wymuszające „kreatywne” podejście do przygotowania wniosku lub wymuszające podjęcie działań wykraczających poza potrzeby wnioskodawcy, co ma na celu pozyskać dodatkowe punkty. O ile są te dodatkowe działania wpisujące się w oczekiwania/założenia twórców kryteriów, np. pozyskiwanie pewnych certyfikatów, bądź działania pro-ekologiczne, gdyż postrzegane są jako wspierające cele Programu, to nie należy tego zjawiska oceniać negatywnie. W stosunku do innych barier i problemów wskazywanych przez rozmówców (np. długi czas oczekiwania na rozstrzygnięcie, kontakty z Agencją) ewentualne wątpliwości dotyczące kryteriów wyborów okazują się nieistotnym elementem dla potencjalnych beneficjentów.

Rysunek 25. Wizualizacja wyników Customer Journey Map

Źródło: opracowanie własne.

8. Wnioski i rekomendacje

W poniższej tabeli zostały przedstawione najważniejsze rekomendacje, w powiązaniu z wnioskami z przeprowadzonego badania.

Tabela 23. Tabela wniosków i rekomendacji

Lp.	Instrument	Wniosek wynikający z badania	Proponowana rekomendacja	Podmiot odpowiedzialny za rekomendacji wdrożenie (adresat rekomendacji)	Priorytet
1	Modernizacja gospodarstw rolnych	Dla obszarów A-D brak jest niepodważalnego przełożenia kryterium „Jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat” na osiągnięcie celu 2A (choć dostępne badania wskazują, iż młode osoby wykazują większą skłonność do inwestycji i wdrażania innowacji w gospodarstwie, co może uprawdopodobnić osiągnięcie celu 2A).	Rozważenie zmniejszenie wagi kryterium nr 4 jako w pośrednio sposób wpisującego się w logikę wsparcia.	IZ PROW 2014-2020	wysoki
2	Modernizacja gospodarstw rolnych	Dotyczy kryterium „Jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów.”: Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 6. Sugerujemy bezpośrednie odwołanie do załącznika do rozporządzenia o ile legislacja na to pozwala.	Należy doprecyzować zapisy dotyczące sposoby przyznawania punktów w ramach kryterium dot. inwestycji w zakresie ochrony środowiska i klimatu.	IZ PROW 2014-2020	niski
3	Modernizacja gospodarstw rolnych	Dotyczy kryterium „W przypadku operacji dotyczącej budowy lub modernizacji budynków inwentarskich	Proponowana zmiana redakcyjna dotyczy ujednolicenia brzmienia podpunktów a) i b)	IZ PROW 2014-2020	niski

		lub magazynu paszowego, punkty przyznaje się w następujący sposób (...)" Niejednolity sposób zapisu treści podpunktu a) i b)			
4	Modernizacja gospodarstw rolnych	Dotyczy kryterium „W przypadku operacji związanej ze zwiększeniem skali produkcji rolnej, której realizacja wpłynie również na zwiększenie uczestnictwa w rynku, przyznaje się 1 punkt;” Brak definicji pozwalających na jednoznaczną interpretację kryterium, a co za tym idzie obiektywne przyznanie punktów.	Proponujemy uwzględnienie w zapisie funkcjonującej praktyki uznawania za zmianę wielkości produkcji zwiększenie SO.	IZ PROW 2014-2020	wysoki
5	Modernizacja gospodarstw rolnych	Dotyczy kryterium „W przypadku operacji związanej ze zmianą profilu produkcji rolnej, której realizacja wpłynie również na zróżnicowanie produkcji rolnej w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt” Brak definicji pozwalających na jednoznaczną interpretację kryterium, a co za tym idzie obiektywne przyznanie punktów.	Rekomendujemy uszczegółowienie kryterium	IZ PROW 2014-2020	wysoki
6	Modernizacja gospodarstw rolnych	Dotyczy kryterium „W przypadku gdy operacja jest realizowana na obszarze województwa: (...)” Kryteria zostały opracowane przez poszczególne województwa i uwzględniają potrzeby zdefiniowane w	Ujednolicenie zasad określonych dla poszczególnych województw.	IZ PROW 2014-2020	średni

		danym województwie. Należy pozytywnie ocenić uwzględnienie w programie krajowym propozycji płynących z regionów, gdyż specyfika rolnictwa na poszczególnych terenach jest zróżnicowana. Wątpliwości ewaluatora budzi kwestia różnej liczby kryteriów regionalnych. Pomimo, że województwa nie konkurują między sobą, to zastrzeżenia budzi sytuacja, w której w poszczególnych województwach można uzyskać różną liczbę punktów za kryterium regionalne (od 1 pkt. do 5 pkt.), podczas gdy minimum wszędzie zostało ustalone na tym samym poziomie (1,5 pkt). Co więcej oznacza to, że teoretycznie w niektórych województwach możliwe jest otrzymanie wsparcia wyłącznie na podstawie kryteriów regionalnych.			
7	Modernizacja gospodarstw rolnych	Dotyczy kryterium „W przypadku gdy operacja jest realizowana na obszarze województwa: (...)” kryterium „wnioskodawca posiada umowy kontraktacyjne z podmiotami z województwa na dostawy produktów” nie różnicuje wnioskodawców (punkty uzyskało ponad 80% wnioskodawców)	Usunięcie kryterium lub zastąpienie nowym	IZ PROW 2014-2020 UM odpowiedniego województwa	średni
8	Modernizacja gospodarstw rolnych	Dotyczy kryterium „W przypadku gdy operacja jest realizowana na obszarze województwa: (...)” kryterium „wnioskodawca jest beneficjentem działania „Ułatwianie	Usunięcie kryterium lub zastąpienie nowym	IZ PROW 2014-2020 UM odpowiedniego województwa	średni

		startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013 lub „Premie dla młodych rolników” PROW 2014-2020”, pośrednio podwójne punktuje wiek			
9	Płatności dla przekazujących gospodarstwa rolników małe	Nie jest uznawany za silny związek kryterium nr 3 „Przekazanie gospodarstwa rolnego osobie fizycznej, która w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat i jest ubezpieczona jako rolnik na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie” z celem szczegółowym, do którego przypisana jest dany typ operacji	należy rozważyć usunięcie kryterium	IZ PROW 2014-2020	wysoki
10	Płatności dla przekazujących gospodarstwa rolników małe	Dotyczy kryterium: „Powierzchnia przekazywanego gospodarstwa rolnego (...)” Niejednolity sposób zapisu treści podpunktów.	Kryterium uznano za jednoznaczne, jednakże dla pełnej spójności brzmienia podpunktów dostrzegamy możliwość zmiany zapisów poszczególnych podpunktów.	IZ PROW 2014-2020	niski
11	Płatności dla przekazujących gospodarstwa rolników małe	Dotyczy kryterium: „Powierzchnia gospodarstwa rolnego przejmującego gospodarstwo rolne (...)” Niejednolity sposób zapisu treści podpunktów.	Kryterium uznano za jednoznaczne, jednakże dla pełnej spójności brzmienia podpunktów dostrzegamy możliwość zmiany zapisów poszczególnych podpunktów.	IZ PROW 2014-2020	niski
12	Płatności dla przekazujących gospodarstwa rolników małe	Brak kryteriów uwzględniających zróżnicowanie regionalne. Zgodnie z zapisami PROW 2014-2020 zasadniczym problemem polskiego rolnictwa jest rozdrobnienie	Proponujemy uwzględnienie kryterium analogicznego zastosowanego w „Premie dla młodych rolników”: „Powierzchnia użytków rolnych, o których mowa w § 7 ust. 1, w gospodarstwie	IZ PROW 2014-2020	średni

		gospodarstw, uwzględnienie dodatkowego kryterium odnoszącego się do powierzchni użytków rolnych wspierać więc będzie cele Programu.	wskazanym w biznesplanie – przyznaje się 0,25 punktu za każdy ha użytków rolnych powyżej: a) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest niższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju, b) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w województwie – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest wyższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju”		
13	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	Dotyczy kryterium: „Jeżeli operacja będzie realizowana w gminach należących do powiatów, w których bezrobocie, według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny (...)” realizowane przedsięwzięcia nie mają wbudowanych żadnych mechanizmów gwarantujących wpływ na zatrudnienie, kwestia wywierania zmian na rynku pracy nie znajduje również odzwierciedlenia w zaproponowanym systemie wskaźników monitoringu. Co więcej, w badaniach ewaluacyjnych	sugeruje się rozważenie usunięcia kryterium	IZ PROW 2014-2020	wysoki

		<p>podkreśla się, iż wzrost efektywności, a w szczególności – innowacyjności przedsiębiorstw – bardzo często jest wręcz organicznie powiązany z ograniczaniem zatrudnienia (np. uproszczenie lub automatyzacja procesów).</p> <p>Brak jest również logicznego związku pomiędzy celem 3A a kryterium wyboru</p>			
14	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	<p>Dotyczy kryterium: „Jeżeli operacja dotyczy rodzajów działalności gospodarczej, o których mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia”</p> <p>arbitralny wybór premiowanych działalności nie wpisuje się w logikę interwencji.</p> <p>Brak jest również logicznego związku pomiędzy celem 3A a kryterium wyboru</p>	sugeruje się rozważenie usunięcia kryterium	IZ PROW 2014-2020	wysoki
15	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	<p>Dotyczy dwóch kryteriów: „Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest grupą producentów rolnych, związkiem grup producentów rolnych, organizacją producentów lub zrzeszeniem organizacji producentów, przyznaje się 5 punktów;” oraz „Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy ma formę spółdzielni, przyznaje się 5 punktów – nie dotyczy podmiotów wymienionych w pkt 1;”</p>	Ze względu na rozłączność 1 i 2 kryterium, jednocześnie możliwą do uzyskania taką samą liczbę punktów, oraz analogiczną formę – wskazanie form współpracy premiowanych punktami, proponujemy połączenie kryterium 1 i 2 w jedno.	IZ PROW 2014-2020	niski

16	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	Dotyczy kryterium: „Jeżeli planowana do realizacji operacja zakłada inwestycje związane z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, przyznaje się 5 punktów;” Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 4.	bezpośrednie odwołanie do załącznika nr 3 do rozporządzenia.	IZ PROW 2014-2020	niski
17	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	Dotyczy kryterium: „Jeżeli operacja będzie realizowana w gminach należących do powiatów, w których bezrobocie (...)” Pomimo, że sposób przyznawania punktów został określony jednoznacznie, to opis ppkt. b) może wydawać się potencjalnym wnioskodawcom złożony	Jeżeli kryterium nie zostanie usunięte zgodnie z w/w rekomendacją proponujemy uszczegółowienie zapisu.	IZ PROW 2014-2020	średni
18	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	Dotyczy kryterium: „Jeżeli planowana do realizacji operacja zakłada inwestycje związane z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, przyznaje się 5 punktów;” Punkt nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 4.	Sugerujemy bezpośrednie odwołanie do załącznika nr 3 do rozporządzenia.	IZ PROW 2014-2020	niski
19	Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości	Dotyczy kryterium: „Jeżeli dobrowolne ubezpieczenie, o którym mowa w § 7 ust. 1 pkt 11, obejmuje minimum 1 ha użytków rolnych, na których jest	Biorąc pod uwagę zarówno powiązanie kryteriów wyboru z logiką interwencji, jak i istotność kryteriów dla wyboru projektów	IZ PROW 2014-2020	wysoki

		<p>prowadzona produkcja roślinna, lub produkcją nie mniej niż jednego gatunku zwierząt, o których mowa w pkt 2”</p> <p>kryterium nie wpisuje się w logikę wsparcia, a przy tym nie ma istotnego statystycznie związku z wyborem wniosków do dofinansowania.</p>	do dofinansowania, zasadne wydaje się rekomendowanie usunięcia kryterium		
20	Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości	<p>Dotyczy kryterium: „Jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który prowadzi produkcję roślinną na powierzchni: (...)”</p> <p>jednoznaczne, jednakże dla pełnej spójności brzmienia podpunktów dostrzegamy możliwość zmiany w podpunkcie a)</p>	Zmiana brzmienia podpunktu a)	IZ PROW 2014-2020	niski
21	Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości	<p>Dotyczy kryterium: „Jeżeli dobrowolne ubezpieczenie, o którym mowa w § 7 ust. 1 pkt 11, obejmuje minimum 1 ha użytków rolnych, na których jest prowadzona produkcja roślinna, lub produkcją nie mniej niż jednego gatunku zwierząt, o których mowa w pkt 2 – przyznaje się 3 punkty;”</p> <p>Sformułowanie „nie mniej niż jednego gatunku” budzi wątpliwości, gdyż każda liczba gatunków to „nie mniej niż jeden”, sformułowanie to więc wydaje się zbyt skomplikowane jak na treść, którą ma przekazać.</p>	W sytuacji gdy nie będzie możliwa do wdrożenia rekomendacja nr 19, dotycząca usunięcia kryterium proponujemy wprowadzenie zmiany sformułowania.	IZ PROW 2014-2020	niski

22	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	<p>Dotyczy kryterium „Liczba zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na DJP (...)”:</p> <p>Pomimo, że sposób przyznawania punktów został określony jednoznacznie, to opis ppkt. b) może wydawać się potencjalnym wnioskodawcom złożony, utrudniać samodzielną analizę możliwych do zdobycia punktów, czy też weryfikację poprawności wyliczenia dokonanego przez eksperta oceniającego wniosek.</p> <p>Rozwiązaniem ułatwiającym wnioskodawcom analizę zapisów będzie zamieszczenie szerszego opisu jak przeprowadzić obliczenia opisane w pkt. b).</p> <p>Rozwiązaniem mogłoby być również zamieszczenie odpowiedniej formuły liczącej na stronie www Agencji.</p> <p>Możliwym podejściem (do zastosowania szeroko, a nie wyłącznie w zakresie tego instrumentu) jest również odejście od zamieszczania kryteriów w rozporządzeniach, co pozwoli na stosowanie języka i opisów szerszych niż wynikającego z ograniczeń prawnych w zakresie formułowania rozporządzeń.</p>	Ze względu na ograniczenia w zakresie zamieszczania dodatkowych wzorów lub opisów w ramach rozporządzenia rekomendowanym rozwiązaniem jest zamieszczenie na stronie dodatkowych wyjaśnień. Proponujemy opisanie kolejnych kroków postępowania wraz z załączeniem przykładu.	IZ PROW 2014-2020	średni
23	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	Kryterium wyboru nr 3 dot. wieku wnioskodawcy nie jest powiązane logicznie z celem szczegółowym 4B, nie wpływa na jakość realizowanych	Rekomenduje się usunięcie kryterium nr 3 w ramach typu operacji Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN.	IZ PROW 2014-2020	średni

		inwestycji oraz nie ma determinującego znaczenia dla selekcji projektów.			
24	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	W przypadku kryterium nr 2 należy zauważyć, iż jego brzmienie – „Udział kosztów kwalifikowalnych inwestycji objętych operacją, polegających na dostosowaniu gospodarstwa do wymagań określonych w programie działań wprowadzonym dla danego OSN, dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych (...)” – nie obrazuje zaktualizowanego stanu prawnego związanego z przyjęciem Ramowej Dyrektywy Wodnej. Zakłada się bowiem objęcie obszarem OSN całej Polski (tzn. na obszarze całego kraju będzie wdrażany program działań mający na celu zapobieganie lub ograniczanie odpływu azotanów ze źródeł rolniczych).	Rekomenduje się nie tyle dalsze uszczegóławianie kryterium w zakresie geograficznym/prawnym, a raczej zmniejszenie jego restrykcyjności oraz sprowadzenie do punktowania udziału kosztów kwalifikowalnych inwestycji. Kryterium mogłoby przyjąć brzmienie: „Udział kosztów kwalifikowalnych inwestycji objętych operacją dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych (...)”	IZ PROW 2014-2020	średni
26	Premie dla młodych rolników	Dotyczy kryterium: „Powierzchnia użytków rolnych, o których mowa w § 7 ust. 1, w gospodarstwie wskazanym w biznesplanie – przyznaje się 0,25 punktu za każdy ha użytków rolnych powyżej (...)” Kryterium w ppkt. a) określa sytuację dla gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych jest niższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju.	Uzupełnienie podpunktu b)	IZ PROW 2014-2020	średni

		Analogicznie ppkt. b) mówi o sytuacji gdy powierzchnia jest wyższa. Nie określono co w sytuacji gdy średnia powierzchnia w województwie będzie równa średniej w kraju.			
27	Premie dla młodych rolników	Dotyczy kryterium: „Wpływ na realizację celów przekrojowych, o których mowa w art. 5 rozporządzenia nr 1305/2013 (...)” Ppkt. a) punktor trzeci, mówiący o inwestycjach w zakresie ochrony środowiska i klimatu nie został opisany w stopniu wystarczającym. Szczegóły dotyczącego sposobu przyznawania punktów zawarto dopiero w ust. 4.	Sugerujemy podobnie jak w punktorze drugim i w tym punkcie bezpośrednie odwołanie do załącznika nr 2 lub odwołanie do ust. 4.	IZ PROW 2014-2020	niski
28	Premie dla młodych rolników	Dotyczy kryterium: „Wpływ na realizację celów przekrojowych, o których mowa w art. 5 rozporządzenia nr 1305/2013 (...)” Ppkt. b) dotyczący innowacyjności ze względu na brak definicji bądź listy stanowi pole do interpretacji własnych osób oceniających wnioski oraz wnioskodawców, co prowadzi do braku obiektywizmu i braku jednoznaczności kryterium.	Sugerujemy doprecyzowanie jak rozumiana jest innowacyjność w poszczególnych zakresach.	IZ PROW 2014-2020	średni
29	Premie dla młodych rolników	Kryterium nr 3 wydaje się niebył uzasadnione w kontekście celu szczegółowego 2B, jak również nie znajduje wytłumaczenia w świetle przewidzianych do monitorowania produktów/rezultatów. Dodatkowo, z analiz ilościowych wynika, iż produkcja	Patrząc przez pryzmat logiki interwencji, należy podtrzymać wskazane wyżej zalecenie wyeliminowania kryterium dot. produkcji roślin wysokobiałkowych lub też zmniejszenia wagi przyzwanym im punktów. Analogicznie, o ile kryterium dot. planowanego udziału w szkoleniach czy	IZ PROW 2014-2020	wysoki

		roślin wysokobiałkowych oraz planowany udział w szkoleniach czy korzystanie z usług doradczych są kryteriami, które warunkują największą część sukcesów w ramach naborów.	korzystania z usług doradczych wykazuje związek z celem szczegółowym, realizacji którego mają służyć „Premie dla młodych rolników”, to jednak warto rozważyć zmniejszenie przypisanej im wagi.		
30	Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym	Dotyczy kryterium: „Jeżeli w planie biznesowym są planowane inwestycje przyczyniające się do realizacji celów przekrojowych Programu (...)” Brak katalogu działań wpisujących się w innowacyjność oraz wpływających na zmianę klimatu lub ochronę środowiska powoduje, że kryteria są niejednoznaczne i mogą nie być stosowane w sposób obiektywny.	Sugerujemy doprecyzowanie definicji lub katalogu np. maszyn, urządzeń, sprzętu, etc.	IZ PROW 2014-2020	wysoki
31	Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym	Dotyczy kryterium nr 3: „Jeżeli w skład grupy wchodzi co najmniej 10 członków – przyznaje się 4 punkty, a za każdego kolejnego członka grupy – przyznaje się 0,2 punktu”. Silny związek kryterium nr 3 z celem szczegółowym 3A, gdyż kryterium to premiuje grupy o wysokiej liczbie członków, a zatem dużej liczbie podmiotów, które zostały zintegrowane.	Biorąc pod uwagę związek logiczny analizowanego kryterium z celem szczegółowym 3A, jak również uwzględniając wagi przypisane pozostałym kryterium, rekomendujemy zwiększenie liczby punktów możliwych do zdobycia za kryterium nr 3.	IZ PROW 2014-2020	wysoki
32	Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym	Brak jest silnego, merytorycznie uzasadnionego związku pomiędzy celem 3A a kryteriami nr 4, 5 i 7. Nieco złagodzić tę ocenę może fakt, iż cel 3B realizowany jest w ramach Priorytetu 3 (podobnie jak 3A), w ramach którego	Biorąc pod uwagę logikę interwencji oraz wpływ poszczególnych kryteriów na różnicowanie ocen wniosków, należy zarekomendować MRiRW rozważenie usunięcia kryteriów nr 4, 5 i 7.	IZ PROW 2014-2020	wysoki

		akcentowane jest znaczenie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.			
35	Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych	Dotyczy kryterium: „Efektywność zaplanowanych działań informacyjno-promocyjnych w zakresie: (...)” W ppkt. a) użyto sformułowania „w szczególności”, które nierzadko budzi wątpliwości czy oznacza listę zamkniętą, czy jedynie listę przykładów.	W ppkt. a) użyto sformułowania „w szczególności”, które nierzadko budzi wątpliwości czy oznacza listę zamkniętą, czy jedynie listę przykładów. Właściwa interpretacja tego określenia, to przykładowe wyliczenie, ze względu na problemy z jego powszechną interpretacją sugerujemy zastąpienie określeniem: „na przykład”.	IZ PROW 2014-2020	niski
36	Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych	Dotyczy kryterium: „Efektywność zaplanowanych działań informacyjno-promocyjnych w zakresie: (...)” Wylistowane kanały przekazu nie są rozdzielne.	Sugerujemy zmiany w wylistowanych kanałach tak by były one rozdzielne m.in.: - zmiana „prasa” na „prasa drukowana” (by odróżnić od prasy zamieszczanej w internecie) - „marketing bezpośredni” mieści w sobie również inne wymienione kategorie jak „targi” czy „degustacje”. Proponujemy zastąpienie „marketingu bezpośredniego” dalszym uszczegółowieniem typu „ulotki”, „mailing”.	IZ PROW 2014-2020	średni
37	Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych	Dotyczy kryterium: „Efektywność zaplanowanych działań informacyjno-promocyjnych w zakresie: (...)” W zakresie ppkt. a) w ust. 2 zapisano zastrzeżenie, iż maksymalnie można otrzymać 5pkt.	Sugerujemy przeniesienie zastrzeżenia bezpośrednio do opisu kryterium.	IZ PROW 2014-2020	niski

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Spis tabel

Tabela 1. Respondenci w ramach IDI z przedstawicielami instytucji zaangażowanych w programowanie i wdrażanie PROW 2014-2020.....	17
Tabela 2 Kryteria oceny kryteriów wyboru operacji.....	22
Tabela 3. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN - kryteria wyboru projektów ...	23
Tabela 4. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN – ocena poprawności sformułowania kryteriów	26
Tabela 5. Korelacje kryteriów i sumy punktów	32
Tabela 6. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa – kryteria wyboru projektów	35
Tabela 7. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa – ocena poprawności sformułowania kryteriów	38
Tabela 8. Premie dla młodych rolników – kryteria wyboru projektów	42
Tabela 9. Premie dla młodych rolników – ocena poprawności sformułowania kryteriów.....	46
Tabela 10. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych – kryteria wyboru projektów	58
Tabela 11 Przetwórstwo i marketing produktów rolnych – ocena poprawności sformułowania kryteriów	63
Tabela 12. Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym – kryteria wyboru projektów	76
Tabela 13. Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym – ocena poprawności sformułowania kryteriów	80
Tabela 14. Korelacje między kryteriami i sumą punktów	87
Tabela 15. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości – kryteria wyboru projektów	89
Tabela 16. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości – ocena poprawności sformułowania kryteriów	92
Tabela 17. Korelacje	94
Tabela 18. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych – kryteria wyboru projektów	100
Tabela 19. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych – ocena poprawności sformułowania kryteriów	103
Tabela 20. Korelacje między kryteriami i sumą punktów	106
Tabela 21. Modernizacja gospodarstw rolnych – kryteria wyboru projektów	108
Tabela 22. Modernizacja gospodarstw rolnych – ocena poprawności sformułowania kryteriów	115
Tabela 23. Tabela wniosków i rekomendacji	155
Tabela 24. Legenda – oznaczenia w macierzach uzupełniających.....	171
Tabela 25. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020.....	172
Tabela 26. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020	174
Tabela 27. Premie dla młodych rolników - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020	175
Tabela 28. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (rozwijanie działalności...) - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020.....	179
Tabela 29. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (podejmowanie wykonywania...) - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020	182

Tabela 30. Tworzenie grup i organizacji producentów - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020.....	184
Tabela 31. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020	187
Tabela 32. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020.....	189
Tabela 33. Modernizacja gospodarstw rolnych A - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020	191
Tabela 34. Modernizacja gospodarstw rolnych B - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020	195
Tabela 35. Modernizacja gospodarstw rolnych C - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020	197
Tabela 36. Modernizacja gospodarstw rolnych D - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020	199

Spis rysunków

Rysunek 1. Cele badania.....	12
Rysunek 2. Obszary tematyczne ewaluacji pokrywające zakres badania zdefiniowany pytaniami badawczymi.....	13
Rysunek 3. Przypisanie obszarów tematycznych do pytań ewaluacyjnych	14
Rysunek 4. Konstrukcja logiczna badania	20
Rysunek 5. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN - logika interwencji	25
Rysunek 6. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa - logika interwencji.....	37
Rysunek 7. Premie dla młodych rolników - logika interwencji	45
Rysunek 8. Średnia z sumy punktów na województwo.....	49
Rysunek 9. Średnia liczba punktów dla kryterium regionalnego - Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie wskazanym w biznesplanie	50
Rysunek 10. Odsetek sukcesów na województwo	51
Rysunek 11. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych - logika interwencji.....	62
Rysunek 12. Liczba wniosków na województwo	68
Rysunek 13. Liczba wniosków na województwo	72
Rysunek 14. Tworzenie grup i organizacji producentów - logika interwencji	79
Rysunek 15. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości - logika interwencji	91
Rysunek 16. Liczba złożonych wniosków w podziale na województwo	93
Rysunek 17. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych - logika interwencji	102
Rysunek 18. Modernizacja gospodarstw rolnych - logika interwencji	114
Rysunek 19. Liczba wniosków i odsetek pogłowia świń w podziale na województwo	128
Rysunek 20. Liczba wniosków i dane dotyczące produkcji mleka krowiego w podziale na województwo	133
Rysunek 21. Liczba wniosków i odsetek pogłowia bydła w podziale na województwo	137
Rysunek 22. Liczba wniosków w podziale na województwo	142

Rysunek 23. Odsetek wniosków z przyznanymi punktami za kryteria regionalne	143
Rysunek 24. Średnia liczba punktów z kryterium regionalnego	146
Rysunek 25. Wizualizacja wyników Customer Journey Map	153

Aneks I. Macierze uzupełniające

Tabela 24. Legenda – oznaczenia w macierzach uzupełniających

Znak	Znaczenie
x	Wpływ pośredni/umiarkowany
xx	Wpływ bezpośredni/silny

Źródło: opracowanie własne.

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN

Tabela 25. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	4B	Środowisko	Klimat	Innowacje
<p>1) liczba zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na DJP, jest:</p> <p>a) równa co najmniej 60 – przyznaje się 5 punktów,</p> <p>b) nie niższa niż 5 i niższa niż 60 – przyznaje się tyle punktów, ile stanowi iloraz:</p> <p>– sumy liczby 35 oraz iloczynu liczby 4 i liczby zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie, w przeliczeniu na DJP, oraz</p> <p>– liczby 55;</p>	xx	x	x	
<p>2) udział kosztów kwalifikowalnych inwestycji objętych operacją, polegających na dostosowaniu gospodarstwa do wymagań określonych w programie działań wprowadzonym dla danego OSN, dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie lub pasz soczystych:</p> <p>a) powyżej 75% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 5 punktów,</p> <p>b) powyżej 60% do 75% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 4 punkty,</p> <p>c) powyżej 50% do 60% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 3 punkty,</p> <p>d) powyżej 40% do 50% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 2 punkty,</p>	xx	x	x	

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	4B	Środowisko	Klimat	Innowacje
e) od 25% do 40% kosztów kwalifikowalnych operacji – przyznaje się 1 punkt;				
3) podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy, będący osobą fizyczną, w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat – przyznaje się 2 punkty.				

Źródło: opracowanie własne.

Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa

Tabela 26. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) powierzchnia przekazywanego gospodarstwa rolnego: a) do 3 ha gruntów rolnych – 1 punkt, b) powyżej 3 ha i nie więcej niż 6 ha gruntów rolnych – 3 punkty, c) powyżej 6 ha gruntów rolnych – 5 punktów;	xx			
2) powierzchnia gospodarstwa rolnego przejmującego gospodarstwo rolne: a) do 5 ha gruntów rolnych – 3 punkty, b) powyżej 5 ha i nie więcej niż 10 ha gruntów rolnych – 2 punkty, c) powyżej 10 ha gruntów rolnych – 1 punkt;	xx			
3) przekazanie gospodarstwa rolnego osobie fizycznej, która w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat i jest ubezpieczona jako rolnik na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie – 3 punkty.				

Źródło: opracowanie własne.

Premie dla młodych rolników

Tabela 27. Premie dla młodych rolników - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Premie dla młodych rolników	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2B	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) powierzchnia użytków rolnych, o których mowa w § 7 ust. 1, w gospodarstwie wskazanym w biznesplanie – przyznaje się 0,25 punktu za każdy ha użytków rolnych powyżej: a) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest niższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju, b) średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w województwie – w przypadku gospodarstw położonych w województwach, w których średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie jest wyższa niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie w kraju – jednak nie więcej niż 5 punktów;	x			
2) kwalifikacje, o których mowa w § 5 ust. 1: a) pkt 1, 2 lub 3 – przyznaje się 5 punktów, b) pkt 4 w odniesieniu do zawodów wymienionych w ust. 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia – przyznaje się 5 punktów, c) pkt 4 w odniesieniu do zawodów wymienionych w ust. 3 załącznika nr 1 do rozporządzenia – przyznaje się 4 punkty, d) pkt 5 – przyznaje się 2 punkty, e) pkt 6 – przyznaje się 3 punkty;	xx			
3) rodzaj planowanej produkcji:		x		

Premie dla młodych rolników	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2B	Środowisko	Klimat	Innowacje
<p>a) zobowiązanie do uczestnictwa w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowym systemie jakości, o którym mowa w działaniu „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętym Programem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku uczestnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1, z późn. zm.) – przyznaje się 4 punkty,</p> <p>b) produkcja roślin wysokobiałkowych wymienionych w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania płatności bezpośrednich i płatności niezwiązanej do tytoniu (Dz. U. poz. 351 i 672), jeżeli powierzchnia użytków rolnych, na których będą uprawiane te rośliny, wynosi co najmniej 1 ha – przyznaje się 2 punkty;</p>				
<p>4) kompleksowość biznesplanu:</p> <p>a) inwestycja budowlana związana z działalnością rolniczą – przyznaje się 2 punkty,</p> <p>b) działania, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. a oraz lit. b – przyznaje się 0,5 punktu za każde z tych działań, jednak nie więcej niż 2 punkty,</p> <p>c) działanie, o którym mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. d – przyznaje się 1 punkt,</p>	xx			

Premie dla młodych rolników	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2B	Środowisko	Klimat	Innowacje
d) działania, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 2 lit. c oraz lit. e – przyznaje się 2 punkty za każde z tych działań;				
5) wpływ na realizację celów przekrojowych, o których mowa w art. 5 rozporządzenia nr 1305/2013: a) w zakresie ochrony środowiska i klimatu: – udział zbóż w strukturze zasiewów na gruntach ornych mniejszy lub równy 66% – przyznaje się 0,5 punktu, – zobowiązanie do przygotowywania planu nawozowego, o którym mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 415 i 765 oraz z 2016 r. poz. 326), oraz stosowania tego planu, w szczególności prowadzenia wykazu działań agrotechnicznych zawierającego prace wykonywane na poszczególnych działkach rolnych w zakresie nawożenia, z podaniem nazwy i ilości zastosowanego nawozu pod poszczególne uprawy – przyznaje się 2 punkty, – inwestycje w zakresie ochrony środowiska i klimatu – przyznaje się nie więcej niż 5 punktów, b) w zakresie innowacyjności za postęp biologiczny, organizację produkcji, nowoczesne technologie produkcji lub innowacyjny produkt – przyznaje się po 1 punkcie za każdy z tych obszarów, jednak nie więcej niż 2 punkty;		xx	xx	xx

Premie dla młodych rolników	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2B	Środowisko	Klimat	Innowacje
6) różnica wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo lub największą część użytków rolnych wchodzących w skład gospodarstwa a młodym rolnikiem: a) powyżej 15 do 25 lat – przyznaje się 1 punkt, b) powyżej 25 lat – przyznaje się 2 punkty;	xx			
7) przejmowanie przynajmniej jednego gospodarstwa w całości – przyznaje się 3 punkty.	x			

Źródło: opracowanie własne.

Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Tabela 28. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (rozwijanie działalności...) - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie określonym w § 2 ust. 1 pkt 1 lit. b)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest grupą producentów rolnych, związkiem grup producentów rolnych, organizacją producentów lub zrzeszeniem organizacji producentów, przyznaje się 5 punktów;	xx			
2) jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy ma formę spółdzielni, przyznaje się 5 punktów – nie dotyczy podmiotów wymienionych w pkt 1;	x			
3) jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy po zakończeniu operacji, w każdym roku, będzie nabywał produkty do produkcji lub sprzedaży hurtowej, na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawartych bezpośrednio z producentami rolnymi, na poziomie przekraczającym 75% całkowitej ilości nabywanych produktów rolnych, przyznaje się 5 punktów;	xx			
4) jeżeli w ramach planowanej do realizacji operacji największy odsetek kosztów kwalifikowalnych stanowią koszty w zakresie wprowadzenia nowych produktów lub procesów, w tym technologii (innowacyjności), w skali przedsiębiorstwa, przyznaje się 5 punktów;				xx
5) jeżeli planowana do realizacji operacja zakłada inwestycje związane z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, przyznaje się 5 punktów;		xx	xx	

Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (rozwijanie działalności gospodarczej w zakresie określonym w § 2 ust. 1 pkt 1 lit. b)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
<p>6) jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy:</p> <p>a) uczestniczy w unijnych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem – w zakresie objętym operacją, przyznaje się 3 punkty,</p> <p>b) po zakończeniu realizacji operacji będzie przetwarzał lub wprowadzał do obrotu produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów wytwarzających produkty ekologiczne, nabywane na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawieranych z producentami rolnymi w wysokości co najmniej 10% całkowitej ilości produktów niezbędnych do produkcji, przyznaje się 5 punktów;</p>	xx	x		
<p>7) jeżeli operacja będzie realizowana w gminach należących do powiatów, w których bezrobocie, według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny w miesiącu poprzedzającym miesiąc podania do publicznej wiadomości ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy, było:</p> <p>a) najwyższe w kraju, przyznaje się 4 punkty,</p> <p>b) niższe niż bezrobocie, o którym mowa w lit. a, przyznaje się liczbę punktów z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, która jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w lit. a, zgodnie z wartością bezrobocia;</p>				
<p>8) jeżeli operacja dotyczy rodzajów działalności gospodarczej, o których mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia, przyznaje się 2 punkty.</p>				

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 29. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (podejmowanie wykonywania...) - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (podejmowanie wykonywania działalności gospodarczej w zakresie określonym w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c;)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;				
2) jeżeli w ramach planowanej do realizacji operacji największy odsetek kosztów kwalifikowalnych stanowią koszty w zakresie wprowadzenia nowych produktów, procesów, w tym technologii (innowacyjności), przyznaje się 5 punktów;				xx
3) jeżeli planowana do realizacji operacja zakłada inwestycje związane z ochroną środowiska lub przeciwdziałaniem zmianom klimatu, przyznaje się 5 punktów;		xx	xx	
4) jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy: a) uczestniczy w unijnych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub krajowych systemach jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem – w zakresie objętym operacją, przyznaje się 3 punkty, b) po zakończeniu realizacji operacji będzie przetwarzał produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów wytwarzających produkty ekologiczne, nabywane na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawieranych z producentami rolnymi w wysokości co najmniej 10% całkowitej ilości produktów niezbędnych do produkcji, przyznaje się 5 punktów;	xx	x		

Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (podejmowanie wykonywania działalności gospodarczej w zakresie określonym w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c;)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
5) jeżeli operacja będzie realizowana w gminach należących do powiatów, w których bezrobocie, według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny w miesiącu poprzedzającym miesiąc podania do publicznej wiadomości ogłoszenia o naborze wniosków o przyznanie pomocy, było: a) najwyższe w kraju, przyznaje się 4 punkty, b) niższe niż bezrobocie, o którym mowa w lit. a, przyznaje się liczbę punktów z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, która jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w lit. a, zgodnie z wartością bezrobocia;				
6) jeżeli operacja dotyczy rodzajów działalności gospodarczej, o których mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia, przyznaje się 2 punkty.				

Źródło: opracowanie własne.

Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym

Tabela 30. Tworzenie grup i organizacji producentów - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) jeżeli grupa jest zorganizowana w formie spółdzielni – przyznaje się 3 punkty;	x			
2) jeżeli grupa zrzesza producentów w kategoriach:				
a) produkty wysokiej jakości objęte art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487, z późn. zm.4)), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1305/2013”, lub				
b) świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone, lub				
c) bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe: x świeże, chłodzone, mrożone, lub				
d) owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wełna owcza lub kozia strzyżona potna, mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone), lub				
e) miód naturalny lub inne produkty pszczele, lub				
f) rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego, lub				
g) szyszki chmielowe – przyznaje się 3 punkty;				

Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
3) jeżeli w skład grupy wchodzi co najmniej 10 członków – przyznaje się 4 punkty, a za każdego kolejnego członka grupy – przyznaje się 0,2 punktu;	xx			
4) jeżeli co najmniej 50% produkcji każdego z producentów wchodzących w skład grupy, w zakresie produktu, ze względu na który grupa została uznana, zostało objęte dobrowolnym ubezpieczeniem, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 7, ważnym przez okres co najmniej 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy – przyznaje się 3 punkty;				
5) jeżeli siedziba grupy znajduje się w powiecie o wysokim rozdrobieniu agrarnym, w którym udział gospodarstw rolnych, według danych Głównego Urzędu Statystycznego pochodzących z powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r., publikowanych na stronie Głównego Urzędu Statystycznego, w przedziale obszarowym 1–15 ha stanowi:				
a) powyżej 75 % powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 3 punkty,				
b) powyżej 50 do 75% powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 2 punkty,				
c) od 25 do 50% powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie – przyznaje się 1 punkt;				
6) jeżeli w planie biznesowym są planowane inwestycje przyczyniające się do realizacji celów przekrojowych Programu:		xx	xx	xx

Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
<p>a) innowacyjności – przez wprowadzenie nowych zasad produkcji, procesu lub technologii, odmiennych od obecnie stosowanych, lub zmianę obecnie stosowanych technologii – przyznaje się 5 punktów lub</p> <p>b) przeciwdziałaniu zmianom klimatu lub ochrony środowiska – przez stosowanie maszyn, urządzeń, sprzętu lub technologii, ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, lub rozwiązań ograniczających zużycie zasobów, w szczególności wody lub energii – przyznaje się 5 punktów;</p>				
<p>7) jeżeli grupa zatrudnia co najmniej dwie osoby na pełne etaty na podstawie umowy o pracę albo jeżeli grupa zatrudnia na podstawie umowy o pracę co najmniej jedną osobę niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – przyznaje się 2 punkty.</p>				

Źródło: opracowanie własne.

Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości

Tabela 31. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który prowadzi produkcję roślinną na powierzchni: <ul style="list-style-type: none"> a) do 5 ha użytków rolnych – przyznaje się 3 punkty, b) powyżej 5 ha i nie więcej niż 10 ha użytków rolnych – przyznaje się 4 punkty, c) powyżej 10 ha użytków rolnych – przyznaje się 2 punkty; 	xx			
2) jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który jest posiadaczem co najmniej 5 sztuk danego gatunku zwierząt, zgłoszonych do rejestru zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt, a w przypadku posiadania innych gatunków zwierząt, co najmniej 50 sztuk danego gatunku, do produkcji: <ul style="list-style-type: none"> a) jednego gatunku – przyznaje się 2 punkty, b) dwóch gatunków – przyznaje się 3 punkty, c) minimum trzech gatunków – przyznaje się 4 punkty; 	xx			
3) jeżeli dobrowolne ubezpieczenie, o którym mowa w § 7 ust. 1 pkt 11, obejmuje minimum 1 ha użytków rolnych, na których jest prowadzona produkcja roślinna, lub produkcję nie mniej niż jednego gatunku zwierząt, o których mowa w pkt 2 – przyznaje się 3 punkty;				

Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
4) jeżeli o pomoc ubiega się wnioskodawca, który jest członkiem grupy producentów, działającej w jednej z form organizacyjnych wymienionych w załączniku do rozporządzenia – przyznaje się 3 punkty.	x			

Źródło: opracowanie własne.

Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych

Tabela 32. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) efektywność zaplanowanych działań informacyjno-promocyjnych w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> a) kanału przekazu tych działań, którym może być w szczególności: telewizja, radio, internet, prasa, marketing bezpośredni, udział w targach, pokazy, degustacje lub publikacje – za każdy z kanałów przekazu przyznaje się 1 punkt¹¹, b) zasięgu terytorialnego działań informacyjno-promocyjnych realizowanych: <ul style="list-style-type: none"> – wyłącznie na obszarze jednego województwa położonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 1 punkt, – na obszarze co najmniej dwóch województw położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 3 punkty, – na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej wykraczającym poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – przyznaje się 5 punktów; 	xx			
2) brak uzyskania przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy oraz przez jego członków wsparcia w ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 – przyznaje się 3 punkty;				

¹¹ W przypadku korzystania przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy z więcej niż jednego kanału przekazu, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, punkty podlegają zsumowaniu, przy czym maksymalnie łącznie przyznaje się 5 punktów.

Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	3A	Środowisko	Klimat	Innowacje
3) podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy składa się wyłącznie z producentów produktów rolnych lub środków spożywczych wytwarzanych w ramach systemów jakości, o których mowa w § 2 pkt 5 – przyznaje się 3 punkty.	xx			

Źródło: opracowanie własne.

Modernizacja gospodarstw rolnych

Tabela 33. Modernizacja gospodarstw rolnych A - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Modernizacja gospodarstw rolnych (rozwój produkcji prosiąt)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby loch w stadzie: <ul style="list-style-type: none"> a) o co najmniej 10 sztuk i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt, b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty, c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty, d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty, powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;	xx			
2) jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba loch w stadzie będzie większa niż: <ul style="list-style-type: none"> a) 100 sztuk i nie większa niż 200 sztuk, przyznaje się 1 punkt, 	xx			

Modernizacja gospodarstw rolnych (rozwój produkcji prosiąt)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
b) 200 sztuk i nie większa niż 300 sztuk, przyznaje się 2 punkty, 3) 300 sztuk, przyznaje się 3 punkty;				

Modernizacja gospodarstw rolnych (rozwój produkcji psiań)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
4) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;	x			

Modernizacja gospodarstw rolnych (rozwój produkcji roślinnej)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
5) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;	x			x
6) jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów		xx	xx	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 34. Modernizacja gospodarstw rolnych B - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Modernizacja gospodarstw rolnych (rozwój produkcji mleka krowiego)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby krów mlecznych w stadzie: a) o co najmniej 10 i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt, b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty, c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty, d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty, e) powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;	xx			
2) jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba krów mlecznych w stadzie będzie większa niż: a) 30 sztuk i nie większa niż 50 sztuk, przyznaje się 1 punkt, b) 50 sztuk i nie większa niż 100 sztuk, przyznaje się 2 punkty, c) 100 sztuk, przyznaje się 3 punkty;	xx			

Modernizacja gospodarstw rolnych (rozwój produkcji mleka krowiego)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
3) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;		x		
4) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;				
5) jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów.		xx	xx	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 35. Modernizacja gospodarstw rolnych C - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Modernizacja gospodarstw rolnych (rozwój produkcji bydła mięsnego)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) jeżeli w wyniku realizacji operacji nastąpi wzrost średniej rocznej liczby krów nieprzeznaczonych do produkcji mleka w stadzie: a) o co najmniej 10 sztuk i nie więcej niż 20 sztuk, przyznaje się 1 punkt, b) powyżej 20 sztuk i nie więcej niż 30 sztuk, przyznaje się 2 punkty, c) powyżej 30 sztuk i nie więcej niż 40 sztuk, przyznaje się 3 punkty, d) powyżej 40 sztuk i nie więcej niż 50 sztuk, przyznaje się 4 punkty, e) powyżej 50 sztuk, przyznaje się 5 punktów;	xx			
2) jeżeli w wyniku realizacji operacji średnia roczna liczba krów nieprzeznaczonych do produkcji mleka w stadzie będzie większa niż: a) 30 sztuk i nie większa niż 50 sztuk, przyznaje się 1 punkt, b) 50 sztuk i nie większa niż 100 sztuk, przyznaje się 2 punkty, c) 100 sztuk, przyznaje się 3 punkty;	xx			

Modernizacja gospodarstw rolnych (rozwój produkcji bydła mięsnego)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
3) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty;		x		
4) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;				
5) jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów.		xx	xx	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 36. Modernizacja gospodarstw rolnych D - kryteria wyboru projektów a cele PROW 2014-2020

Modernizacja gospodarstw rolnych (związana z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
1) w przypadku operacji dotyczącej budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego, punkty przyznaje się w następujący sposób: a) jeżeli operacja obejmuje wyłącznie inwestycje dotyczące budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego, przyznaje się 5 punktów, b) jeżeli koszty budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynu paszowego stanowią co najmniej 50% wszystkich kosztów operacji, przyznaje się 3 punkty;	x			
2) w przypadku operacji związanej ze zwiększeniem skali produkcji rolnej, której realizacja wpłynie również na zwiększenie uczestnictwa w rynku, przyznaje się 1 punkt;	xx			
3) w przypadku operacji związanej ze zmianą profilu produkcji rolnej, której realizacja wpłynie również na zróżnicowanie produkcji rolnej w gospodarstwie, przyznaje się 1 punkt;	xx			

Modernizacja gospodarstw rolnych (związana z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu)	Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele przekrojowe PROW 2014-2020		
	2A	Środowisko	Klimat	Innowacje
4) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada certyfikat lub świadectwo potwierdzające, że uczestniczy w unijnym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1305/2013, lub w krajowym systemie jakości, o którym mowa w art. 16 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1305/2013, w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem, a operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem – przyznaje się 2 punkty, z tym że w przypadku posiadania certyfikatu potwierdzającego uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego, o którym mowa w rozporządzeniu nr 834/2007, jeżeli operacja dotyczy produkcji objętej tym systemem i suma powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w gospodarstwie objętych tym systemem stanowi co najmniej 50% sumy powierzchni gruntów ornych, sadów, łąk trwałych i pastwisk trwałych w tym gospodarstwie – przyznaje się 4 punkty		x		
5) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o jej przyznanie ma nie więcej niż 40 lat, przyznaje się 3 punkty;				
6) jeżeli inwestycje służą ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu, przyznaje się maksymalnie 5 punktów;		xx	xx	

Źródło: opracowanie własne.

Aneks II. Narzędzia badawcze

IDI z przedstawicielami IZ/IP

Czas realizacji: ok. 60 minut

Moderator:

Poinformuj o celu badania i wywiadu

Poinformuj o zasadach towarzyszące rozmowie, poproś respondenta o zgodę na elektroniczną rejestrację rozmowy/wywiadu; poinformuj o poufności informacji przekazanych przez respondenta

Eksploruj wypowiedzi respondenta - staraj się uzyskać wyczerpującą odpowiedzi na każde pytanie (zgodnie ze specyfiką prowadzenia wywiadów pogłębionych, w przypadku uzyskania odpowiedzi, które wymagają uzasadnienia, pogłębienia, adresuj pytania dodatkowe, prosząc o wyjaśnienie, uzasadnienie, podanie przykładu, podanie podstaw podjęcia decyzji, doprecyzowanie, przedstawienie argumentów itp., itd. Zgodnie z zasadami prowadzenia wywiadów pogłębionych, traktuj scenariusz wywiadu elastycznie, dostosowując każdorazowo pytania do wiedzy i doświadczeń respondenta, wcześniej udzielonych odpowiedzi, potrzeby rozpoznania nowych wątków, które nie zostały wprost ujęte w pytaniach, ale są istotne dla wyników badania.

Moderator w trakcie wywiadu posiada ze sobą wydrukowane kryteria dla instrumentów wsparcia, które będą przedmiotem wywiadu. Moderator korzysta z kart w trakcie wywiadu, prezentując je respondentowi, tak by rozmowa objęła wszystkie instrumenty, którymi zajmuje się respondent, ewaluowane w ramach danego Zadania.

Lp.	Pytanie
1	Proszę po krótko opowiedzieć czym zajmuje się Wydział, którym Pan/Pani kieruje?
2	W jakim zakresie uczestniczył Pan/Pani w opracowaniu przyjętych kryteriów wyboru? Dla których instrumentów wsparcia?
3	Jak wygląda procedura ustanawiania kryteriów wyboru operacji? Czy według Pana/Pani można zmienić tę procedurę, by lepiej spełniała swoje cele? Jak? Dlaczego?
4	Czy według Pana/Pani procedura ta jest przejrzysta, łatwa do zrozumienia? Czy były elementy, które wydawały się Panu/Pani niejasne? Czego dotyczyły te wątpliwości? Czy są elementy, które można w tym zakresie poprawić?
5	Czy według Pana/Pani procedura jest obiektywna? Które elementy procedury ustanawiania kryteriów zabezpieczają jej bezstronność, sprawiedliwość? Czy są elementy, które można w tym zakresie poprawić?

Lp.	Pytanie
6	<p>Jakie założenia stały za tak opracowanymi kryteriami wyboru? Jakie kwestie były brane pod uwagę przy ustalaniu kryteriów wyboru? W jaki sposób kryteria dostosowywane są do celów PROW? Czy w procesie wyboru projektów odnoszono się do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • problemów zdiagnozowanych w Programie, • potrzeb grup docelowych, • wskaźników Programu? <p><i>Jeśli tak:</i> W jaki sposób?</p> <p><i>Jeśli nie:</i> Dlaczego? Do jakich innych kwestii się odnoszono?</p>
7	<p>Czy Pana/Pani zdaniem tak opracowane kryteria pozwalają na wybór operacji, które przyczyniają się do osiągnięcia celów szczegółowych i przekrojowych? Dlaczego?</p> <p>Czy na etapie wyłaniania kryteriów pojawiały się wątpliwości względem którychś kryteriów? Których? Jak rozwiązano te wątpliwości?</p> <p>Patrząc na kryteria z perspektywy czasu, czy na obecnym etapie pojawiły się jakieś wątpliwości co do kryteriów? Kto zgłaszał takie wątpliwości? Względem których kryteriów?</p>
8	<p>Czy według Pana/Pani obecnie są kryteria, z których można zrezygnować, gdyż nie przyczyniają się do osiągnięcia celów szczegółowych i przekrojowych? Które to kryteria? Dlaczego według Pana/Pani nie przyczyniają się one do osiągnięcia celów? Czy za zastosowaniem tych kryteriów stał inny cel?</p>
9	<p>Czy w toku wyłaniania kryteriów pojawiały się pomysły na inne kryteria, które przyczyniałyby się do wyboru operacji wpływających na osiągnięcie celów szczegółowych i przekrojowych? Jakże to byłyby kryteria? Czemu nie zostały zastosowane?</p> <p>Czy z perspektywy czasu wydaje się Panu/Pani, że są inne kryteria, które lepiej przyczyniałyby się do wyboru operacji wpływających na osiągnięcie celów szczegółowych i przekrojowych? Dlaczego akurat te? W jaki sposób by się przyczyniały do osiągnięcia celów?</p>
10	<p>Jakie mechanizmy wprowadzono, aby kryteria eliminowały operacje słabej jakości, które mają znikomy wpływ na osiągnięcie celów szczegółowych i przekrojowych? Czy według Pana/Pani te mechanizmy sprawdzają się?</p>
11	<p>Czy według Pana/Pani są kryteria, z których można zrezygnować, gdyż nie eliminują operacji słabej jakości? Które? Dlaczego akurat te? Czy za zastosowaniem tych kryteriów stał inny cel?</p>
12	<p>Czy w toku wyłaniania kryteriów pojawiały się pomysły na kryteria, które eliminowałyby operacje słabej jakości? Jakże? Czemu nie zostały zastosowane?</p> <p>Czy z perspektywy czasu wydaje się Panu/Pani, że są inne kryteria, które lepiej eliminowałyby operacje słabej jakości? Dlaczego akurat te? W jaki przyczyniałyby się do eliminacji operacji słabej jakości?</p>

Lp.	Pytanie
13	<p>Czy z perspektywy czasu w Pana/Pani opinii poszczególnym kryteriom nadano odpowiednie wagi punktowe? <i>Jeżeli nie:</i> proszę wskazać jak inaczej według Pana/Pani powinny wyglądać wagi punktowe?</p> <p>Czy w toku wyłaniania kryteriów pojawiały się inne pomysły w zakresie wag punktowych? Jakież? Czemu z nich zrezygnowano?</p>
14	<p><i>Jeżeli wskazano we wcześniejszych pytaniach kryteria, które należy dodać:</i> Jakie wagi punktowe należałoby nadać kryteriom, których dodanie Pan/Pani zaproponował(a)? Dlaczego?</p>
15	<p>Czy podejmowano działania, które miały na celu uwzględnienie specyfiki poszczególnych regionów? <i>Jeżeli tak:</i> jakie to były działania? Czy według Pana/Pani specyfika została uwzględniona w stopniu wystarczającym? Co można zmienić w tym zakresie? <i>Jeżeli nie:</i> Czy kryteria spełniają swoje zdanie bez dopasowania do specyfiki regionu? Dlaczego?</p> <p>Czy według Pana/Pani specyfika regionu powinna być uwzględniana w kryteriach wyboru operacji?</p>
16	<p>Czy podjęto działania mające zapewnić równość dostępu dla wszystkich typów potencjalnych beneficjentów? Jakże to były działania? Czy według Pana/Pani wiedzy są grupy, którym równego dostępu nie zapewniono? Dlaczego?</p>
17	<p>Uwzględniając doświadczenia z minionej perspektywy, czy są elementy w zakresie kryteriów wyboru, które należałoby uwzględnić w obecnej perspektywie? Dlaczego? A czy są elementy, których należałoby unikać? Dlaczego?</p>
18	<p>Czy są inne istotne kwestie, o których chciał(a)by Pan/Pani porozmawiać?</p>

[Podziękuj za rozmowę.](#)

FGI doradcy rolniczy

Uczestnicy: doradcy rolniczy pomagający rolnikom w złożeniu wniosków w ramach PROW

Przewidywany czas: ok. 120 min.

Lp.	Pytanie	Czas trwania
Wprowadzenie		
1	<p><i>Moderator przedstawia się, a następnie przekazuje informacje o badaniu – cele, zakres.</i></p> <p><i>Moderator przekazuje informacje o FGI – jego celach, sposobie prowadzenia, roli moderatora, planowanym czasie trwania, nagrywaniu/ podglądzie w sali fokusowej, informuje o poufności przekazanych informacji i wyrażonych opinii. Prosi o zgodę na nagrywanie.</i></p>	5 min
2	Proszę na początku każdego z Państwa o krótkie przedstawienie się.	5 min
3	Proszę opowiedzieć o Państwa dotychczasowych doświadczeniach w składaniu wniosków w ramach PROW. Kto z Państwa pomagał w przygotowaniu wniosku w obecnej poprzedniej perspektywie? Kto w obecnej? Proszę opowiedzieć w paru słowach, w ramach których instrumentów wsparcia?	10 min
Kryteria wyboru		
4	<p>Będziemy dzisiaj rozmawiać o następujących instrumentach wsparcia:</p> <p><i>Moderator wyświetla listę na rzutniku.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN; • Modernizacja gospodarstw rolnych; • Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa; • Premie dla młodych rolników; • Przetwórstwo i marketing produktów rolnych; • Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym; • Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości; • Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych. <p><i>Moderator wyświetla na rzutniku kryteria dla kolejnych instrumentów.</i></p> <p>Jak Państwo oceniają kryteria wyboru dla tego instrumentu:</p>	30 min

Lp.	Pytanie	Czas trwania
	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Czy są precyzyjne? Czy są takie kryteria, które wymagałyby doprecyzowania/uszczegółowienia? W jakim zakresie? ➔ Czy są wystarczająco jasne? Co jest niejasne? Jak można według Państwa je poprawić? ➔ Czy tak sformułowane kryteria są według Państwa obiektywne? Co budzi Państwa wątpliwości? Jakie zmiany by można wprowadzić, aby mieli Państwo poczucie, że wnioski są oceniane obiektywnie? 	
5	<p>Przyjrzymy się teraz wagą punktowym nadanym poszczególnym kryteriom. <i>Moderator ponownie wyświetla na rzutniku kryteria dla kolejnych instrumentów wraz z przypisanymi im wagami punktowymi.</i></p> <p>Czy sposób przyznawania punktów za poszczególne kryteria jest zrozumiały? Co wymaga doprecyzowania?</p> <p>Czy wagi punktowe zostały właściwie przypisane? Gdzie proponowałiby Państwo zmiany? Dlaczego?</p>	15 min
6	<p>Czy Państwa zdaniem tak opracowane kryteria pozwalają na wybór operacji, które przyczyniają się do osiągnięcia celów szczegółowych i przekrojowych? Dlaczego?</p>	10 min
7	<p>Czy są takie kryteria, które według Państwa powinny być usunięte? Dla którego instrumentu? Które kryteria? Dlaczego akurat te?</p>	10 min
8	<p>Czy są takie kryteria, które warto by było dodać? Dla którego instrumentu? Jakie kryteria? Dlaczego akurat te?</p>	10 min
9	<p>Czy według Państwa kryteria wyboru projektów mogą utrudniać złożenie wniosku pewnym grupom wnioskodawców? W ramach którego instrumentu? Jakim grupom? Dlaczego stanowią one utrudnienie?</p>	10 min
Podsumowanie		
10	<p>Czy są jeszcze jakieś kwestie, o których chcieliby Państwo porozmawiać?</p>	10 min
11	<p>Podziękowanie dla uczestników, zamknięcie spraw organizacyjnych.</p>	5 min

Customer Journey Map

Czas realizacji: 60-90 minut

Moderator:

Poinformuj o celu badania i wywiadu.

Poinformuj o zasadach towarzyszących rozmowie, poproś respondenta o zgodę na elektroniczną rejestrację rozmowy/wywiadu; poinformuj o poufności informacji przekazanych przez respondenta.

Eksploruj wypowiedzi respondenta - staraj się uzyskać wyczerpujące odpowiedzi na każde pytanie (zgodnie ze specyfiką prowadzenia wywiadów pogłębionych, w przypadku uzyskania odpowiedzi, które wymagają uzasadnienia, pogłębienia, adresuj pytania dodatkowe, prosząc o wyjaśnienie, uzasadnienie, podanie przykładu, podanie podstaw podjęcia decyzji, doprecyzowanie, przedstawienie argumentów itp.). Ponadto traktuj scenariusz wywiadu elastycznie, dostosowując każdorazowo pytania do wiedzy i doświadczeń respondenta, wcześniej udzielonych odpowiedzi, potrzeby rozpoznania nowych wątków, które nie zostały wprost ujęte w pytaniach, ale są istotne dla wyników badania.

Pytania wprowadzające

Proszę powiedzieć, czym się Państwo zajmują? Od kiedy?

Czy mieli Państwo wcześniejsze doświadczenia w realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych, poza PROW? Jeśli tak – jakie to były projekty? Jakie są Państwa doświadczenia? Co było największą trudnością w ich realizacji?

Czy wcześniej realizowali Państwo projekty współfinansowane z PROW? Jeśli tak – jakie to były projekty? Jakie są Państwa doświadczenia z realizacji tamtych projektów? Co było największą trudnością w ich realizacji?

Co sądzą Państwo o ogólnie o PROW? Jakie są Państwa oczekiwania, spodziewane korzyści związane z uczestnictwem w Programie?

Organizacja konkursu

W jaki sposób szukają się Państwo informacji o konkursie/konkursach w ramach PROW? [Prosimy respondenta o opowiedzenie, jak dociera do informacji. Notujemy słowa kluczowe, nazwy witryn, instytucji itp.]

[jeśli www] Czy bez problemu można znaleźć wszystkie potrzebne informacje na stronach WWW? Jeżeli nie: jakich informacji brakuje? Czy publikowane informacje są kompletne?

[jeśli www] Czy strony WWW, na których są dostępne informacje, są przyjazne dla użytkownika? Czy w intuicyjny sposób można znaleźć wszystkie potrzebne informacje?

Czy wiedzą Państwo o możliwości zadawania pytań drogą elektroniczną? Czy korzystali Państwo z tej możliwości? Jeżeli tak: czy odpowiedzi były pomocne? Czy były udzielane wystarczająco szybko?

Czy zna Pani/Pan założenia PROW 2014-2020 i harmonogram naboru wniosków? Jeśli tak, czy Pani/Pana zdaniem należałoby coś zmienić?

Czy informacje o operacji/konkursie są dla Państwa łatwo dostępne? Jeśli tak, co o tym decyduje? Jeśli nie, dlaczego/czego brakuje?

Czy informacje przedstawione Rozporządzeniu w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu...¹² oraz we wzorze wniosku są dla Państwa czytelne? Czy budzą wątpliwości? Jeśli są wątpliwości – czego (jakich zapisów) one dotyczyły? *[Prosimy respondenta o wskazanie zapisów budzących wątpliwości. Notujemy wskazane sformułowania i wątpliwości respondenta]*

Ile czasu powinno być przeznaczony na przygotowanie wniosku (od ogłoszenia konkursu do złożenia wniosku)?

Kryteria oceny

Jak oceniają Państwo proces wyboru projektów? Czy Państwa zdaniem wybór projektów odbywa się w sposób przejrzysty?

Czy są dla Państwa jasne zasady wyboru projektów do dofinansowania i sposób podejmowania decyzji?

Czy kryteria wyboru projektów są precyzyjne i jednoznaczne? Które kryteria nie są zrozumiałe?

Jakie zmiany powinny być wprowadzone w kryteriach wyboru projektów, aby mieli Państwo poczucie, że wszystkie wnioski są oceniane obiektywnie?

Czy sposób przyznawania punktów za poszczególne kryteria jest zrozumiały?

Czy napotkali Państwo przypadki zbyt ogólnych kryteriów wyboru projektów, które wymagają uszczegółowienia?

¹² [MOD: Uzupełnij odpowiednio do respondenta]

Jaki jest Państwa sposób na uzyskanie możliwie największej liczby punktów?

Czy przyjęte kryteria wyboru projektów wpływają na treść i zakres wniosku? W jaki sposób? Jakie są ograniczenia?

Czy Państwa zdaniem kryteria wyboru projektów mogą utrudniać złożenie wniosku pewnym grupom wnioskodawców? Jeżeli tak: proszę podać przykład takiego kryterium.

Zakończenie

Czy są jakieś kwestie problematyczne związane z systemem wyboru projektów?

Czy widzą Państwo możliwość usprawnienia naboru wniosków projektowych i wyboru, aby cały proces był bardziej przyjazny dla wnioskodawców?

Panel ekspertów

Czas trwania: ok. 100 min

Na co najmniej 5 dni przed planowanym spotkaniem uczestnicy otrzymają materiały zawierające wnioski z przeprowadzonych badań oraz wstępne rekomendacje.

Komponent	Pytania / Wyjaśnienia	Opis	Czas (min)
Przedstawienie się prowadzących i udzielenie informacji na temat badania	Przekazujemy informacje: imię, nazwisko, firma, doświadczenie zawodowe, tytuł badania, Zamawiający, cel badania, źródła finansowania badania	Prowadzący przekazuje uczestnikom podstawowe informacje na temat badania.	15
Przedstawienie celów panelu	Przekazujemy informacje: cele panelu (moderator informuje, że celem spotkania jest dopracowanie rekomendacji w taki sposób, aby kryteria wyboru projektów były możliwe do wdrożenia, a ocena i wybór projektów były realne do zaimplementowania) oraz wypracowanie wstępnych propozycji sposobów wdrożenia) Moderator upewnia się czy uczestnicy warsztatów nie mają pytań dotyczących celów spotkania i jego przebiegu	Prowadzący informuje uczestników o celu, planie, zasadach dyskusji, nagrywaniu, gwarantowaniu anonimowości.	
Krótkie przedstawienie się uczestników panelu	Prosimy uczestników o podanie informacji: imię i nazwisko, instytucja	Runda wśród uczestników spotkania.	
Omówienie wniosków z badania	Moderator przekazuje wnioski z badania i wyniki wcześniej przeprowadzonych badań	Moderator prosi o krytyczne odniesienie się do przedstawionych wniosków	15
Trafność / adekwatności rekomendacji	<i>W jakim stopniu rekomendacje w Państwa ocenie stanowią wyczerpującą odpowiedź dla rozpoznanych przez Państwa w praktyce problemów?</i>	Runda wśród uczestników spotkania.	20
	<i>W jaki sposób należy sformułować rekomendacje, by były bardziej powiązane z wnioskami płynącymi z badaniami?</i>	Runda wśród uczestników spotkania.	
Użyteczność	<i>Czy wypracowane rekomendacje wydają się Państwu możliwe do wdrożenia?</i>	Runda wśród uczestników spotkania. Moderator zapisuje	40

Komponent	Pytania / Wyjaśnienia	Opis	Czas (min)
rekomendacji		odpowiedzi	
	<i>W jaki sposób należy sformułować rekomendacje, by mogły zostać w pełni wykorzystane w praktyce?</i>	Burza mózgów	
	<i>Jakie inne rekomendacje należy sformułować by usprawnić proces wyboru projektów?</i>	Burza mózgów	
Wdrażanie rekomendacji i skutki	<i>W jaki sposób można wdrożyć proponowane rekomendacje?</i>	Wykorzystanie techniki projekcyjnej	30
	<i>Jakie bariery mogą wystąpić w trakcie wdrażania rekomendacji?</i>	Wykorzystanie techniki projekcyjnej	
	<i>Jakie będą skutki wdrożenia rekomendacji?</i>	Wykorzystanie techniki projekcyjnej	
Ostatnie komentarze / opinie uczestników	<i>Czy są jeszcze jakieś kwestie związane z systemem wyboru projektów w ramach PROW 2014-2020, które chcieliby Państwo poruszyć?</i>	Moderator prosi o ostatnie komentarze / opinie.	10
Podziękowanie, zakończenie spotkania	Dziękujemy Państwu za udział w spotkaniu.	Moderator dziękuje uczestnikom za spotkanie.	5